

latio bonorum, ergo inducenda est traditio, de qua supra. Item adduco text. l. miles. ff. de ac. adulter. ubi dicitur, tanquam quilibet de populo, professus est, se velle accusare nuntum de adulterio, & postea omnia accusatione criminali, voluit eam accusare civiliter ad dotis anuisionem: quod tamen ei denegat Iureconsultus, quia prius professus fuerat, se velle eam accusare criminaliter, vt advertit Roman. l. Lucius. 2. num. 11. infr. eod. ergo a fortiori qui accusauit criminaliter, non poterit postea accusare civiliter, vel e contra, vt ibi sentit Angel. n. 1. Quod indubitatum est, si maritus vxorem criminaliter accusauit; cum enim tunc vxor detradatur in monasterium, & bona applicentur e. ritus personis, ant. sed hoc dicitur de adulter. frustra postea maritus agere civiliter ad dotis anuisionem, quoniam ad vxorem non pertinet, vt iradunt Ioh. de Leim. m. 1. r. n. 18. ad fin. infr. eod. Paul. l. re. m. 1. c. 1. n. 3. ad fin. infr. eod.

Vltimo loco ad complementum materię illud memorandum est, quod adulterium est mixti fori, cuius cognitio pertinet, tam ad iudicem ecclesiasticum, quam secularem, c. 1. de off. ord. & ibi gloss. & DD. & hac ratione ecclesiasticus laicum excommunicat, ratione adulterii, c. intelleximus de adulter. & ibi Paul. num. 1. Item & punit alius poenis, vt prosequitur Conar. de sponsalib. 2. par. c. 7. §. 7. num. 20. Iulius Clarus lib. 5. §. adulterium. num. 7. & §. final. §. 7. num. 3. ita vt quoad positionem adulterii sit locus prouentioni inter iudicem ecclesiasticum & secularem, iuxta notam c. 1. de foro compet. & ita §. 1. de off. 178. n. 1. & notat. Ripa resp. §. 110. & apud nos probat. l. 1. art. 2. §. 1. lib. 2. extra de iuramentis, ubi tamen se restringit ad adulterium notorium: quæ restrictio non videtur iniusta; quia quando crimen est notorium, generaliter ecclesiasticus se intrinsecare potest, ratione præsumptæ negligentię secularium, vt in specie tradit Alciat. c. 1. num. 16. de off. ord. Vt igitur si aliqua specialitas in adulterio, intelligendum est, quod etiam de non notorio cognoscet ecclesiasticus: quod colligit ex P. mor. c. 1. cum sit generale, nu. 23. & ibi Felis. n. 1. de foro compet. Ripa resp. §. 110. Et utrū hoc casu, punitur in vao iudicio? vide Afflictus c. 1. §. p. n. 1. num. 16. que sint regalia. Si vero maritus ratione adulterii agat civiliter, quoad separationem thori, & mutue cohabitationis, sine dubio huiusmodi cognitio ad solum ecclesiasticum pertinet, casus de procreator. nam cum agatur de viribus matrimonii dissoluendis, huiusmodi cognitio ad solum ecclesiasticum debet pertinere, c. 1. num. de ord. cognito. & ita post alios Ioh. de ea parte. §. 1. num. 2. infr. de verbor. obligat. Conar. de sponsalib. 2. par. cap. 7. §. 6. num. 2. Anton. Gom. l. Tauri. 10. num. 4. 7. ad fin. Iulius Clarus ubi sup. Sotom. 4. distinct. 37. q. 1. q. 1. unica. art. 3. col. final. & appellat. lib. 1. in fin. iur. forensium. cap. 25. col. 2. quidquid Dec. conf. 212. num. 2. contendat, quod si simul agatur de separatione thori, & amissione dotis, ea cognitio sit mixti fori, quod, quando nulla est controuersia de viribus matrimonii, admittit Afflictus, lib. 2. constit. rubr. 11. §. 2. tamen verius est contrarium, ex supra traditis.

Tertia principalis limitatio ad regulam deducta ex isto text. (scilicet, quod soluto matrimonio dos sit restituenda vxori) ea sit, vt non procedat, si tempore contracti matrimonii, pactum fuerit interpositum, quod soluto matrimonio maritus ju-

eretur dotem: nam tunc soluto matrimonio, maritus non cogetur eam restituere, sed eam retinere poterit ratione pacti: & ita limitat gloss. 2. hic §. allegat. text. a. ubi de sponsalib. Episcopus §. sponsalibus quoque verificari vero constanter collatio. §. Sed vt in hoc articulo distinctius procedamus, duæ in propositis sunt constituendæ conclusiones. Prima est, quod pactum ita intrin, vt si morte mariti solvatur matrimonium, dos ad eius heredes pertineat, inuoluntum sit, & iure improbatum, l. in princ. infr. de dote prelegata. l. final. cum gloss. C. soluto matrimonio, notat Paul. conf. 11. num. 1. lib. 2. & est text. optimus. l. 2. sup. de pactis dotalib. qui etiam probat, pactum generale de lucranda dote, non comprehendere casum, quo morte mariti solvatur matrimonium: & quo colligit Bald. & Fulgosibi, quod sub verbis generalibus nunquam comprehenditur casus impossibilis de iure, & ita etiam Bart. conf. 126. num. 1. quod tamen textus ille non videtur probare, quia pactum de lucranda dote in eo text. non erat generale, vt prædicti præsupponunt, nam pactum erat, quod soluto matrimonio dos remaneret penes maritum: ex quibus verbis colligitur, quod maritus debebat superuivere, alios dos apud eum non posset remanere: quod ita advertit Bald. Nouellus de dote. 7. par. 1. prin. §. 1. n. 2. Sed & ductus Nouellus considerationem replicari potest, quod pactum erat generale, vt dos apud maritum remaneret, quocumque modo solueretur matrimonium, & sic etiam si per diuortium; quoniam casu verba pacti verificari poterant, etiam si maritus & vxor viceret de quo tamen casu pactum non subintelligitur: quia vt subdit Iureconsultus. d. l. 2. pactum, quod viua muliere, dos apud maritum maneat, tanquam iure improbatum, & vilitati publicæ repugnans, (quæ in dotibus consistit) inualidum esse censetur, 2. ibi tradit gloss. 2. Bart. conf. 126. num. 1. Nouellus de dote. 7. parte specialis. 1. n. 1. Boer. dec. 208. n. 1. & asserit receptum Zaf. hic n. 3. In cōtrarium tamen vix revidetur, l. & heredes. 22. §. si sita fam. l. sup. de pactis, quæ probat, valere pactum, quod mulier soluto matrimonio non repetat dotem, postquam facta fuerit iurius: quod etiam videtur probare. l. cum dot. 7. verificari vero sup. de pactis dotalib. quod aperte repugnat supra resolutis. Sed defendendo Communem, ad d. si sita fam. respondet gloss. 1. ibi ad fin. quod illud pactum fuit celebratum ante contractas nuptias, & ideo validum esse censetur: nam si post contractas nuptias esset conceptum, minime valeret, l. 2. sup. de pactis dotalib. Quam gloss. responsem non probat Angel. d. l. 2. §. si sita fam. ex ea colligens notabilem limitationem ad iura supra citata: & vt non procedant, si pactum lucranda dotis sit celebratum ante contractas nuptias, vt in simili eandem differrentiam constituit Iureconsultus. l. quæritur. sup. de pactis dotalib. Sed utique hæc responsio non solu dimittit, quoad terminos. d. §. si sita fam. sed etiam est in se falsa; quia pactum præiudicans doti, non valet, etiam ante contractas nuptias celebraret, l. & Antemus. sup. de pactis dotalib. ubi non valet pactum ante nuptias conceptum, quod dos vltiori die restituatur vxoriergo multo minus valere potest, si continetur, quod tota dos non restituatur. l. vt autem eandem facit. Pamp. num. eod. l. 2. & ita non valere pactum præiudiciale doti, quocumque tempore celebratur, asserit receptum Iason. l. si constanter. n. 10. §. 1. red. Nouellus de dote. 7. parte specialis. 1. n. 3. Alexand. §. si sita fam. n. 1. c. 1. n. 1. c. 1. n. 1. c. 1. n. 1.

Neque repugnat text. d. l. *quæritur*, sup. de pactis dotalib. nam pactum celebratum ante nuptias, continebat, quod ex fructibus dotis satisfaceret creditoribus mulieris: quod pactum fuit, quia magis præiudicat marito, quam doti: ideo autem valet, quia ante nuptias maritus licite donat sponſæ, leg. 1. C. de donat. ante nuptias. Nos autem agimus de pacto doti præiudiciali, quod indistincte non valet, ob rationem, de qua supra. Quare secundo loco Bart. d. l. *silas fam.* respondet, quod ibi prædictum pactum fuit celebratum postquam solum erat matrimonium. quo tempore mulier in dote sibi præiudicare potest, glof. l. cum dos. verbi nuptiarum in fine sup. de pactis dotalib. & hunc esse necessarium intellectum, d. l. *silas fam.* asserit Nouell. de dote 7. part. speciali. 11. num. 13. & ut receptum probat Iason. §. quod si in patris n. 12. inf. hac l. Sed & is intellectus non solum diuinit, sed est in se falsus; quia etiam soluto matrimonio mulier sibi non potest præiudicare in dote, nisi aliqua iusta causa id permittat, licet, sup. de pactis dotalib. Pontan. §. 1. inf. hac l. num. 9. & post smol. rescribit Alex. l. si fecer. §. l. i. cum. num. 6. ad fin. inf. eod. & ibi Vincen. num. 4. Nouellus de dote 7. part. speciali. 11. num. 13. qui declarat, quæ in hoc articulo dicatur iusta causa, post glof. final. d. l. *licet*.
 143 l. *licet*. ¶ Vnde merito prædictam responsionem, tanquam in se fallam improbat Alexand. §. quod si in patris n. 3. §. hac l. & Ripa. hic num. 17. Qui tamen addit, posse admitti id, quod prædicta solutio præsupponit, in rebus dotalibus mobilibus, vel in pecunia dotali, quorum lex Iulia non prohibet alienationem. Quæ tamen solutio admitti non potest, ex d. l. *licet*, sup. de pactis dotalib. quæ loquitur in rebus, ad quarum restitutionem marito concedebatur dilatio legalis, quæ iure Digestorum non concedebatur nisi in rebus dotalibus mobilibus, pondere, numero, & mensura consensientibus, l. unica, §. cum aut. C. de rei uxoris actio. l. cum in fundo, §. si si fundus 3. de rei dot. Ergo efficaciter probat d. l. *licet*. Quæ etiam in rebus mobilibus dotalibus, soluto matrimonio mulier pacificando sibi præiudicare non potest, nisi addita iusta causa. Ad verum igitur intellectum d. l. §. *silas fam.* recurrit ad tradita l. 3. eod. §. part. n. 41.

Hæc conclusio nem ita defensam ampliabis primo, ut prædictum pactum non valeat, quantumcumque ex eo matrimonio sup. sint liberi: adhuc enim pactum præiudiciale doti non valet: ut est expressum, l. 2. §. de pactis dotalibus. & ibi notatur glof. l. 1. inf. de dote prelegat. 1. tradit glof. l. si dotali. §. 8. inf. eod. notabiliter. Nouellus de dote 7. part. speciali. 11. num. 2. atque ita colliges, quod dum mulier viuit, ea sola est domina dotis, neque in ea filii aliquid ius pretendere possunt. Bald. conf. 195. nu. 16. lib. 5. Adde quod neque prædictum pactum consuetudine confirmari potest. Fulgos. conf. 66. ad finem.

Secundo amplias, prædicta procedere, etiã quando pater pro muliere dotem dedit, nam adhuc non valet pactum, quod præmortuo marito, aliqua pars dotis remaneat penes heredes mariti: lex. est. l. quæmuis 3. C. de pactis consentis, notat Bar. conf. 126. num. 1. Socin. hic a nu. 3. f. in num. 8. Alciat. nu. 4. Zaf. num. 13. & receptum esse sententiam asserit Nouellus de dote 7. part. privileg. 11. num. 35. Boer. decis. 208. num. 2. Contrarium tamen possi Roman. defendit Crot. hic num. 22. ea ratione, quia in hac specie cessat ratio expressa l. 2. sup. de pactis dotalibus. Nam etsi valeat pactum, mulier non remanet in dotata, cum

possit cogere patrem, ut nouam dotem sibi constituat, authent. quod locum. C. de collation. adducit etiam l. cum dos. 7. in princip. sup. de pactis dotalibus. ¶ 144 & respondet ad d. l. quæmuis. Cod. de pactis consentis, quod in eo casu pater erat iam mortuus, & sic non habebat filiam personam, quam cogere posset ad nouam dotem constituendam: & hæc de causis prædictum pactum inualidum censetur. Sed vtique hæc responsio ad dict. l. quæmuis, aperte diuinit. Item falso præsupponit, mortuo patre, non habere filiam quem ad nouam dotem constituendam: nam imo poterit heredes patris, l. si qui aliter §. item rescriptum inf. de liberis agnoscend. vt & agnouit Crot. hic num. 50. propter hanc rationem recedens prædicto intellectui. Non effugitur recedendum a comuni ampliatione.

Neque obstant adducta in contrarium: nam ad primum respondetur, facile posse cõtingere, quod pater efficiatur pauper, & non possit iterum filiam dotare: qui casus aduentitius fauore dotis est in consideratione: & ita Cyn. l. quæmuis, C. de pactis consentis. Nouellus de dote 7. part. speciali. 11. num. 15. & speciali 12. Cum igitur ob specialem fauorem dotis, habito respectu ad futurum euentum, pactum fuerit irritatum, ex eo quod postea euenit, valere non potest, iuxta regulam. l. quod ab initio, inf. de regul. iuris. Vnde licet tempore matrimonio soluti, pater sit diues, & qui possit filiam nouam dotem constituere, non ob id confirmabitur pactum a principio nullum, d. l. quod ab initio. quidquid contrarium sentiat Nouellus de dote 7. part. speciali. 11. num. 10. ad finem. Neque etiam obstat, l. cum dos in princip. sup. de pactis dotalibus, quia debet declarari cū glof. ibi verbi, velis, vt tempore dotis possit pater ponere pactum, quod velis, dummodo ex eo non sequatur, filiam indotatam remanere: tunc enim non valet: ut est expressum d. l. quæmuis. Cod. de pactis consentis. Ad quod expendo, latius est, sup. de pactis dotalibus, ubi pactum interpositum a patre, quod soluto matrimonio dos vltiori die reddatur, censetur inualidum. Ergo a fortiori non valet, si continet, quod dos soluto matrimonio omnino non reddatur. Quia imo probat ille textus, pactum prædictum non nocere filię, etiã si patri heres existeret, nisi ipsa quoque pacto expressum consensum adhibuerit. Et quæuis glof. finalis ibi dicat, sup. plendum esse dictionem, Maxime, quia satis est filiam patri heredem existere, vt teneatur eius pacto stare, etiam in illius præiudicium celebrato, l. cum a matre. C. de rei vindicatione. & subscribat Odofred. ibi, & Nouellus de dote 7. part. speciali. 11. num. 10. ad finem. & num. 16. tamen per hunc intellectum manifesta sit literæ violatio: & ideo Fulgos. d. l. alius est. ¶ 145 ¶ magis existimat, si liam, etiam heredem patris, posse venire contra pactum patris, ea ratione, quia mortuo patre dos cõsolidatur in persona filię, l. unica, §. videamus. C. de rei uxoris actio. Iure igitur hoc proprio contra pactum patris veniet. Secundum quem intellectum ex dict. l. alius est. notabilis colligitur conclusio, quod tunc demum heres non potest venire contra factum defuncti, quando fundaret se in iure hereditario, & quod ei competit ex persona defuncti: sed si nitatur proprio iure aliunde habito, poterit venire contra factum defuncti: & videtur text. expressus pro hac conclusione, l. Seta. 73. sup. de emul. quæ secure probant & admittunt Alciat. f. in num. 1. §. num. ad finem.

§. item. 7. de legat. 1. Crotus. l. si u. qui. nem. 11. in fine. inf. de usufructu. Dic. consil. 4. 15. num. 55. Tiracuell. lib. 1. reuoc. 1. §. 1. gloss. p. 53. & lib. 1. reuoc. 1. §. 1. in fine. nu. 104. & laus. comprob. Menoch. conf. 104. a. num. 54. Sed subsistendum est, quia veritas videtur, quod non audiatur heres veniens contra factum defuncti, etiam si nitatur proprio iure aliunde habito, ut clare probat. l. 3. C. de reb. alienis. & l. siue possessio. C. de emptio. & quia quis non potest venire contra proprium factum, etiam si ex noua causa acquirat dominium. l. 1. in prin. sup. de exceptio. rei vendit. l. vendicantem. sup. de emptio. Ergo neque ex nouo iure heres illius audietur, cum repræsentet personam defuncti; & ita supra allegatos improbat Pinell. l. 1. C. de bonis matern. 3. part. n. 82. vers. inferitur quinto. Neque eos adiuvat d. l. Seia. sup. de emptio. quia procedit, quando cõuenus noluit expicere, sed magis voluit rem cuiusq; ut posset agere ad duplum, iuxta distinctionem d. l. 3. C. de reb. alienis hoc enim casu actione hereditaria heres agere non possit aduersus possessorem; quia actio sibi competens, per additionem rei confusa. l. debitor. Cod. de pact. Sed fundans se in proprio iure aliunde habito, audietur, licet postea de cõuisione teneatur; & hoc respectu verificantur verba d. l. Seia. Quare Alciat. §. quod si in patris. nu. 37. inf. hac. l. existimat. ideo in terminis dict. l. alius est. filium heredem posse venire contra pactum patris, quia pater videtur pactus de solo iure suo, & ideo nihil nocet filii. Sed etiam nõ placet, quia heres non potest venire contra factum defuncti, etiam nomine proprio celebratum. l. cum a matre. C. de rei vendic. & ideo ad veram explicationem d. l. alius est. duo præmittenda sunt. Primum, quod licet quis possit renuntiare proprio fauori, tamen fauore dotis dispositum est, quod mulier non possit renuntiare suo fauori in præiudicium dotis. l. de dot. cum il. leg. sup. de pactis dotalib. notauit gloss. l. pen. verbo. antiqui. & ibi Gozzad. nu. 8. C. de pact. Rationem assignauit Bart. laus publicum. n. 7. sup. de pactis, citæ quam videndus est Crotus l. 1. nu. 8. sup. eodem. Secundo est præmittendum, quod ea ratione heres non potest venire contra factum defuncti, quia cogendus est tatum habere factum defuncti, & ei cõsensum suum præbere, quia defuncti personam repræsentat, ut probat. l. si ab eo. Cod. de liber. causa. Ex quibus præsuppositis inferendo ad intellectum d. l. alius est. dicendum est, quod ideo filia heres potest venire contra factum patris; quia illud erat præiudiciale doti, in quo ipsa non poterat consentire etiam expressim. Ergo neque tacite sine fide: nam quod non fieri potest expressim, neque etiam tacite sine fide. l. qui ad certum. sup. locati. bonus texus. l. sed f. vir. §. si vir uxori. sup. de donationib. inter virum. & quod gloss. l. si vir uxori. §. 20. ad. tit. Et secundum illud intellectum colligitur notabilis conclusio ex d. l. alius est, ut heres non teneatur seruare factum patris, quando est positum super re, in qua heres expressim consentire non poterat, propter legis resistentiam, quia eo casu manifeste cessat ratio. l. si ab eo. C. de liber. causa. Pro qua cõclusionem expendo doctrinam Bartol. post mortem. nu. 1. sup. de adoptione, dum dicit, quod si quid est prohibitum in fauorem alienius, non poterit venire contra factum suum, allegat l. 1. C. de prætis minorum. subseribit Alexand. consil. 103. num. 14. lib. 2. Menoch. consil. 10. numer. 37. lib. 1. nam loquitur Bart. in minore, qui fauori suo reuocare

tiare non potest. l. 2. C. de usufructu. pro emore. Bart. receptus. l. filius familiaris. §. diui. nu. 2. inf. de legat. 1. unde poterit venire contra factum suum, & pariter eius heres, qui illius personam repræsentat, iuxta tractatum per Aym. consil. 200. nu. 7. & Anton. Gabriel lib. 6. communium. tit. de regul. iuris. conclus. 1. num. 31. & eia non relatis Pinell. l. 1. C. de bon. matern. 3. part. num. 82. vers. limitatur. 10. Et ex ista noua conclusione inferitur concordia inter opiniones supra relatas: nam dicendum est, heredem ex proprio iure venire posse contra factum defuncti, quando erat tale pactum, cui non poterat cõsensum expressum præstare propter legis resistentiam, d. l. alius est. explicata ut supra, alias obseruabitur regula generalis. d. l. cum a matre. C. de rei vendic. Inferitur etiam explicatio ad d. l. alius est, dum probat, quod si mulier a principio cõsensit pacto paterno, & fuit eius heres, non potest venire contra illud pactum. ¶ Fulgos. ibi vno modo declarat: alio Alciat. §. quod si in patris. nu. 37. j. hac. Sed vera explicatio est, quod mulier que pollicetur dominium dotis consequuta est, non potest venire contra factum suum, l. vendicantem. sup. de emptio. l. cum vir. j. de usufructu. neque consideratur dotis præiudicium; quia per hereditatem paternam illud videtur rescinditur.

His ita explicatis, vltèrius ex his quæ diximus supra, inferri videtur, quod si extraneus dotē promittat pro muliere, adhuc non valebit pactum, quod præmortiente marito, dos remaneat penes eius heredem; quia adhuc militat ratio. l. 2. sup. de pact. dotalib. & l. quædam. C. de pactis conuent. Quod ita tenet Bart. consil. 26. nu. 1. Aretin. l. rei indicata. §. si cõsocio. in fin. inf. eodem. defendunt Ripa hic nu. 18. Vincent. num. 11. & afferunt receptum Alciat. nu. 15. Zosim. num. 14. Parpal. num. 36. Contrarium tamen, imo valere prædictum pactum, per extraneum dotantem interpositum, tenent Socin. hic num. 16. j. f. num. 8. & num. 17. Crot. num. 25. Duarum. col. 1. Boeri. decis. 208. num. 2. & alii quos refert Roland. de lucro dotis. quest. 28. nu. 2. Adducunt pro hac sententia. l. ob rei. 30. §. 1. sup. de pact. dotalib. & regulam. l. quoties. C. de donat. que sub modo. Sed his non obstantibus, non est recedendum a magis recepta sententia, pro qua est text. l. unica. §. accedit. Cod. de rei uxori. actio. ubi extraneo dotanti mulierem permittitur, ut in continentem possit stipulari, soluto matrimonio dotem ad se reuerti. Ergo nõ poterit stipulari quod penes maritum remaneat; & sic mulier sit indotata. Neque obstant contraria: nam ad primum de l. ob rei. 20. §. 1. sup. de pact. dotalib. respondetur, text. illius generalitatem esse restringendam, nisi ex eo pacto resulset aliquid, quod videatur publice utilitati præiudicare, hanc enim conditionem etiam in traditione rei sue, dotans apponere non potest. argum. l. 2. sup. de pact. dotalib. Neque noua est hæc restrictio: nam & l. cum doi. 7. in prin. sup. de pact. dotalib. generaliter dicit, patrem dotantem filiam, posse apponere pacta quæ voluerit; tamè prædicta generalitas restringitur modo, de quo supra, ut ibi per gloss. verb. vclit, quæ allegat text. expressum. l. quædam. C. de pact. conuent. Quæ restrictio a fortiori recipienda est, quado extraneus dotando, prædictum pactum apponit: nam pater patiscens potuit cogi iterum dotare filiam, authentic. quod locum. C. de collation. ad quod tamen extraneus dotans cogi non potest, ut aduersus Socin. & Isid. aduertit Parpalia hic num. 36. Vado & dum d. l. ob rei.

147 §. i. probat, quod si extraneus dotet, potest etiam ex intervallo stipulari dotem sibi restitui soluto matrimonio, si mulier consentiat; limitandum est, non procedere, si pactum continet, quod dos apud alium remaneat, ut hic advertunt Vincent. numer. 11. Ripa numer. 16. Corraf. numer. 24. ad fin. Quod ex eo constat, quod si extraneus dotet, & in continenti non stipuletur dotis restitutionem, censetur donare mulieri. d. l. unica. §. accedit. Ergo si mulier ex intervallo patitur, extraneum stipulari dotis restitutionem, sibi non praeiudicabit, iuxta regulam, l. de die. sup. de pact. dotalb. praequam si hoc pactum fiat in fauorem ipsius extranei, qui dotauit; nam tunc videtur mulier animo remunerandi consentire, l. si vero non remunerandi. §. idem Papinianus. sup. mandati. & fauore remunerationis lex permittit, ut etiam in dote mulier sibi possit praeiudicare, argum. l. quod autem. §. si vir. sup. de donat. inter vir. Et hac ratione procedit, quod insinuat d. l. ob res. §. 1. ut tradit Bald. Nouellus de dote. 7. par. special. 11. numer. 9. Crot. hic numer. 27. & numer. 52. Ripa numer. 31. Aciat. numer. 31. idem Aciat. §. seg. numer. 38. Isason. l. si constanter. numer. 177. inf. eod. Quae ratio cessat, si extraneus paciscatur, ut alteri dotis restituitio fiat; atque proinde quantumcumque mulier consentiat, illud pactum doti praeiudiciale non valebit. Prout igitur in hoc secundo casu necessario intelligendum est, quando extraneus dotans ex intervallo paciscitur, sibi dotis restitutionem fieri, eadem interpretatio debet admitti in primo casu, iuxta regulam. l. iam hoc viri. inf. de vulgari. Quod & euidentius constat ex eo, quia quidquid supra allegati sentiant, verius est, quod in specie dict. l. ob res. §. 1. in secundo casu tantum valeat illud pactum, quando extraneus ex intervallo paciscitur dotis sibi restitutionem fieri, si morte mulieris soluat matrimonium; quia tunc cessat ratio, quod vxor remanebit indotata. Sed si pactum ita cōciperetur, ut diuortio, vel morte mariti solueretur matrimonium, mulier teneretur dotem restituere extraneo dotanti, non valeret illud pactum iuxta regulam generalem. l. 2. sup. de pact. 148 dotalb. §. i. ut Bald. Nouellus de dote. 7. par. priuileg. 11. numer. 9. & necessarium esse intellectu assertit Alex. hic numer. 13. Socin. numer. 10. Vincent. numer. 33. idem Vincent. l. qua dotis. nu. 9. inf. eod. Et pro eo est textus bene expensus, l. si uis est. sup. de pact. dotalb. nam maritus dederat dilationem faciendo ad tradendam dotem; & tamen non valet pactum, quod eandem dilationem habeat ad restituendam dotem: notat Bald. l. ut autem. sup. de pact. dotalb. & sic etiam in remuneratione non valet pactum praeiudiciale doti, dum mulier vivit: & ad hoc reducendus est Sigurdol. l. si affirmatio. nu. 11. inf. eod. Propterea secundus casus necessario praedictam recipit interpretationem, eandem debet recipere & primus casus.

Neque etiam obstat, l. quosvis. C. de donat. que sub modo. quia non procedit, quando conditio praedicta doti, ut colligitur ex l. unica. §. accedit. C. de rei vxor. actio. inducta sit supra.

Item & ex praedictis inferitur explicatio ad l. quoniam. §. i. vers. ceterum. inf. eod. ubi pater etiam ex intervallo potest sibi appropriare actionem dotis, si filia consentiat id enim intelligendum est, quando pater suae personae dotem appropriat; quia tunc agitur de paruo filiae praeiudicio: si pater cogatur eam dotem referre filiae, ambigitur quantum. C. de rei vxor.

actio. Vnde aliud esset, si stipularetur, eam dotem restitui alicui extraneo, nam tunc propter magnum filiae praedictum, non valeret ea stipulatio. d. l. 2. §. de pact. dotalb. ut advertit Lancelot. Dec. §. quod si in patrii. col. 2. post medium. §. hoc l. Et quamvis Claud. ibi nu. 8. & Parpat. n. 8. & Corraf. n. 13. videantur contradicere, tamē pro Lanceloto virget l. aliud est. sup. de pact. dotalb. & quia pater a principio potest quidem sibi appropriare dotis restitutionem, l. quoniam. ut princ. §. eod. dummodo tempore soluti matrimonii diues sit, ita ut filia possit iterum dotare, gloss. §. quod si in patrii. verb. sui iuris. inf. hac l. & tamen in contenti non potest pacisci, quod muliere viua, dos ad alium pertineat. l. quoniam. C. de pact. conuent. Et par ratione non valet pactum, quod gener alteri dotis restituat, & non vxori. Claud. §. quod si in patrii. n. 8. §. hoc l. & ad hunc modum debet declarari. l. §. sed utrum. in fin. sup. de minor.

Hanc cōclusionem ita ampliatam limita primo, valere pactum, quod dos remaneat penes maritum, si liberi exsint, & matrimonii solutur der diuortium: ita videtur probare text. l. i. in princ. §. de dote prelegat. & ita gloss. fin. l. 2. sup. de pact. dotalb. gloss. unica. ad fin. l. §. dotalb. 48. inf. eod. Bald. cons. 7. ad finem. lib. 1. §. mol. l. §. si fieri. §. Lucius. nu. 5. inf. eod. & ibi Alex. nu. 6. Vincent. numer. 4. Aretin. l. res indicata. §. si fecerit. ad fin. §. eod. Vincent. l. qua dotis. nu. 9. post medium. §. eod. & multis rationibus comprobatur Socin. hic numer. 7. Hinc tamen limitationi videtur obflare regula & ratio d. l. 2. sup. de pact. dotalb. §. Sed respondet Nouellus de dote. 7. par. special. 11. numer. 2. & 4. lequendo antiquos, praedictam limitationem esse accipiendam, quando culpa mulieris per diuortium fuerit solutum matrimonium: nam cum hoc casu ex dispositione iuris illa amittat dotem. l. cum. c. de repud. etiam in eo toleratur praedictum pactum. Hec tamen responsio tuta non est: neque enim verisimile est, maritum pactum hoc modo accepisse, cum praedicto casu etiam liberis non exstantibus, dotem retinere posset. Neque dicas, quod propter diuortium culpa vxoris celebratum, ipsa non amittebat dotem, sed tantum maritus poterat retinere sextam partem dotis pro singulis liberis; dummodo haec sextae dimidiam partem dotis non excederent, ut inquit Vlpianus in instit. tit. 6. & ibi Cuiac. Duaren. l. si dotis ad fin. inf. eod. & sic pactum quod soluto matrimonio & liberis existentibus, tota dos retineretur per maritum, vtilissimum erat marito, & multum operativum respondere, quod imo apud Inreconsultos si mulieris culpa per diuortium soluebatur matrimonium, ipsa totam dotem amittebat, l. Lucius. 39. §. eod. l. cum post 70. annis. l. §. sup. de iure dotum. l. §. si uis amittit gloss. 12. sup. de diuortio. l. si dotem. 2. §. de iure dotum. l. i. & 2. tit. 16. lib. 3. Codicis Theodosiani. Neque repugnat auctoritas Vlpiani supra relata; quia loquitur, quando nomine liberorum retineatur dos, & tamen culpa mulieris legibus non cognita, neque punita, diuortium interueniebat, ut colliges ex l. unica. §. accedit. vers. si sit. C. de rei vxor. action. Sed quando culpa legibus punita, interueniebat diuortium, tota dos amittebatur, ut supra dictum est. Vnde constat, pactum de quo supra, non posse recipere eam interpretationem, quam Baldus Nouellus ei vult adprare. Prout etiam neque illam potest recipere interpretationem, ut illi sit locus, etiam si culpa mariti diuortium interueniat; quia tunc

cundum

dum hac interpretationem aperiretur via malitiis, contra regulam *l. in fundo. 7. de rei vend.* & ex malitia sua lucrum maritus reportaret, contra regulam, *l. sine hereditaria. 7. de negot. gest.* & *l. si ab hostibus. 1. 9. fin. 7. eodem.* ut aduersus glossam *l. d. i. verb. interuenit. 7. de dote prelegat.* quæ propterea concludit, pactum esse intelligendum, quando casu fortuito diuortium interuenit; ut quia aliquis ex coniugibus hostium potitus esset, vel etiam diuortium interuenit de vtriusque consensu, vel etiam par culpa vtriusque interuenit. ita ut locus sit regulæ, *l. viro atque uxore. 40. 7. nod.* his enim casibus prædictum pactum valebit, & suum operabitur effectum, sequitur Bart. *d. l. in 7. 7. 7. ibi. Alberic. 7. alia. 7. de dote prelegat. Socin. loc. nu. 7.* Neque in his terminis obstat regula, *l. 2. sup. de act. dotalib.* quia debet limitari non procedere, quando pactum concipitur in casum, quo liberis interuenientibus per diuortium soluitur matrimonium, his enim duobus concurrentibus, toleratur hoc pactum, ut est expressum, *l. in princ. 7. de dote prelegat. notat. Arretin. l. rei indicata. 8. 7. si uero. ad finem. 7. eodem. post glossam. fin. l. 2. sup. de pact. dotalibus.* Et est ratio, quia interuenientibus liberis, iam quodammodo videtur satisfactum utilitati publice: & cum onus eos alendi incumbat patri, *l. unica. 8. tunc. 7. ver. scilicet. fletat. C. de rei uxoris actione. Ruyon. conf. 1. nu. 1. lib. 2. ut prædictum onus facilius toleretur, admissum fuit prædictum pactum, dummodo per diuortium solueretur matrimonium. Quod ex ratione videtur inducitur, ut sic facilius matrimonia conseruarentur, neque facile dissolueretur metu, ne maritus ratione pacti dotem lucraretur; repugnat enim diuortium perpetuitati matrimonii. Vnde infertur, quod si vnum ex prædictis requisitis deficiat, non valebit prædictum pactum. Si igitur conceptum esset in eum casum, quo morte mariti solueretur matrimonium, ut eo casu liberis existentibus dos retineretur per heredes mariti, non valeret prædictum pactum, quia cessat vnum ex prædictis requisitis: quod probat, *l. quoniam. C. de pact. conuentu. l. 2. cum glossa. fin. sup. de pact. dotalibus. 7. dict. l. in princ. inf. de dote prelegat. Bartol. conf. 1. 26. nu. 1. Fulgos. conf. 66. ad finem. 7. ampliat notabiliter Arretinus l. rei indicata. 8. si uero. an sine. inf. eodem.* Infertur etiam, quod si pactum ita esset conceptum, ut si morte mulieris solueretur matrimonium, liberis existentibus, dos retineatur; valeret pactum, cum mortua muliere, cesset consideratio, quod possit iterum nubere: & probat text. *d. l. in princ. inf. de dote prelegat.* qui videtur sentire, liberis non existentibus, non valere prædictum pactum. Contrarium tamen probat *l. si pater. 12. an. princ. sup. de pact. dotalib.* & notat glossa. fin. l. 2. eodem tit.*

151 † Neque obstat *l. 1. inf. de dote prelegat.* quia licet dicat, receptum est, ut liberis existentibus, dotis conditio deterior possit fieri in duobus casibus, non ob id potest inferri, quod liberis non existentibus, non possit fieri deterior dotis conditio. Sed quoad hoc recurrendum est ad iuris principia, & dicendum, quod si diuortio soluitur matrimonium, oportet liberos exstare; quia viua muliere, directo pactu impugnat publicam utilitatem, de qua *l. 1. 7. eod.* & id eo ut prædictum pactum valeat, requiratur illa duo de quibus supra. Sed quando morte mulieris soluitur, quia tunc cessat consideratio prædictæ utilitatis publicæ, indistincte valebit pactum, ut pro-

batur *d. l. si pater. 12. an. princ. sup. de pact. dotalib. notabiliter Arretin. l. rei indicata. 8. si si uero. an sine. inf. eod. post glossam. fin. l. 2. sup. de pact. dotalib. sine dotis profectitia. l. si conuentu. 6. C. de pact. conuentu. siue sit aduentitia, ac ob id in totum filiz. 8. quod si in patria. inf. hac l. non obstante patria potestate. l. Gaius. 45. inf. eodem. 7. Nouellus de dote. 6. part. privilegio. 35. nam etiam hoc casu in distincte pactum valebit. *l. 2. cum glossa. fin. sup. de pact. dotalib.**

Sed cum hodie diuortia iure canonico sint prohibita, glossa *l. diuortio. sup. de negot. gestu.* videndum est, qualiter hodie prædictum pactum verificari possit? Et est dicendum, quod in casibus, in quibus iure canonico hodie permittitur separatio quoad thorum, verificabitur prædictum pactum; quia hæc separatio quoad thorum, succedit loco diuortii iuris ciuilibus, & eodem operatur effectus, quos diuortium, ut diximus in secunda parte tribuere: atque proinde si culpa vtriusque prædicta separatio fiat, vel etiam sine culpa illorum, iuxta tradita per Paulum *conf. 65. ad finem. lib. 1. in illis casibus prædictum pactum verificabitur, ex glossa. dict. l. 1. verbis. interuenit. inf. de dote prelegat.* quidquid ad contrarium illam citauerit Bartol. *ibi. nu. 3.* Quod si ius canonicum non permittat separationem quoad thorum, tunc minime prædictum pactum verificabitur. Quinimo licet supra dixerimus prædicto pacto locum esse, si casu fortuito soluitur matrimonium, ut quia mulier hostium potita est, vel quia de vtriusque consensu diuortium interuenit, tamen in his duobus casibus hodie non verificabitur prædictum pactum; quia neque hodie per captiuitatem soluitur matrimonium, † *ut diximus in secunda parte tribuere*; neque etiam hodie de vtriusque coniugis consensu potest solui matrimonium, *auth. quod hodie. C. de repudiis.* Sed quia nihilominus etiam hodie quoad thorum, & cohabitationem, permittitur separatio de vtriusque consensu, si religionem ingrediatur, *dict. authent. quod hodie. 7. cap. cum sit. 7. cap. si quiscauit. de conversione. coniugatorum.* videndum est, utrum saltem hoc casu prædictum pactum verificari possit? De quo habemus text. *l. final. in princ. Cod. de Episcopis 7. clericis.* Ex quo duæ colliguntur conclusiones. Prima est, quod si matrimonium tantum erat de præfenti, & vxor de consensu mariti ingreditur religionem; quia tunc matrimonium soluitur etiam quoad vinculum, *et. 2. de conversione. coniug.* locus erit prædicto pacto; quia verum est dicere, diuortio fuisse solum matrimonium. Neque hoc casu ad validitatem pacti requiritur liberos exstare, *iuxta l. 1. inf. de dote prelegat.* quia cum in muliere ingressa religionem, cesset ipsa nuptiarum, cessat etiam ratio, *l. 2. sup. de pact. dotalib.* Item prout si morte mulieris solueretur matrimonium, pactum illud verificaretur, etiam si liberi non exstarent, *l. si pater. 12. an. princ. sup. de pact. dotalib.* ita etiam debet verificari, si mulier sit ingressa religionem, quia ex ingressu quoad nuptias attingit, resulat idem effectus, qui ex morte naturali, atque proinde inducenda est regula, *l. Gaius. 8. 7. quid si tantum. 7. glossa. Clementin. 1. verb. morte. de election.* & ita hanc primam conclusionem probant Bart. Bald. Angel. & Paul. *dict. l. fin. C. de Episcopis 7. clericis.* Et secundum istam opinionem consuluit Iason *conf. 135. circa lib. 1.* & esse receptam opinionem asserit Roland. *de lucro dotu. qu. 95. nu. 1. 7. nu. 19.* quod

iam asserit Beronius. *cap. in presentia. num. 477 de probationibus. Boer. dec. 32. numer. 39.* Contrariam tamen opinionem, imo in prædictis terminis non verificari pactum, tenet Anchar. *confil. 273 & conf. 438. incipit. ego autem. Socin. confil. 8. nam. 12. libr. 3. Felu. in rubr. colum. 4. de sponsalib. & late comprobat Phannus de lucro dotis. pag. 79. a. num. 11.* Mouentur, quia si in prædictis terminis pactum verificaretur, retraheretur mulier ab ingressu religionis, ne propter pactum dotem suam amitteret. Ergo prædictum
 153 pactum ad hunc casum trahi non debet. *¶ iuxta notata authent. nisi. C. ad Trebellian.* Secundo, quia pactum lucranda dotis non verificatur, nisi postquam matrimonium fuerit copula consummatum; adeo quod si mulier decedat ante consummationem matrimonii, non sit locus prædicto pacto, ut resoluunt Paul & Socin. *l. cum furit. inf. de condit. & demonstrat. & asserit receptum Roland. de lucro dotis. qu. 106. num. 33.* Sed non est recedendum a magis communis sententia.

Neque obstant in contrarium adducta; quia ad primum respondetur, non esse verisimile, quod illa, quæ seruoque caritatis relicti nuptiis, ingreditur religionem, metu amittende dotis, retrahatur ab ingressu religionis, ut alias considerat Quarru. *resol. lib. 1. c. 19. num. 10. ad finem.* Ad secundum respondetur, communem illam traditionem esse limitandam, nisi per factum uxoris matrimonium copula consummatur non potest: nam tunc perinde habebitur, ac si copula esset consummatum quoad præiudicium mulieris, & consequenter locus erit prædicto pacto, ut colligitur ex *l. fin. C. de Episcop. & cleric. tradit. Baldus. l. non sine. num. 5. C. de bonis que liberis. Paul. confil. 154. ad fin. lib. 1. Alexand. confil. 29. num. 12. libr. 7. & in specie notat Bald. *confil. 110. libr. 2. in quibus, quod ubi stetit per mulierem matrimonium consummare; quia potius voluit ingredi religionem, locus erit pacto de lucranda doti, ac si matrimonium esset copula consummatum.**

Secunda conclusio ex *l. fin. ea. eff.* q. si post matrimonii copula consummatum, mulier ingreditur religionem de consensu mariti, locus erit pacto lucranda dotis, atque si morte naturali solum fuisse matrimonium. Sed ob stare videtur huic conclusioni, quod postquam matrimonium est copula consummatum, per ingressum religionis non soluitur matrimonium quoad vinculum, *c. ex publico. de conuersione, coniugator.* sed tantum quoad thorum, & mutuam cohabitationem, & etiam quoad copulam, *glof. & Panorm. c. carissimum. de conuersione, coniugator. Dominici. c. 1. num. 10. de voto. in 6. Roman. sing. 321.* Cum igitur non soluat quoad vinculum, non videtur ex ingressu resultare idem effectus, qui resultat ex morte naturali, per quam matrimonium soluitur quod vinculum. Ergo prædictum
 154 pactum eo casu non verificatur. *¶ sed magis debet expectari mors naturalis mulieris, iuxta regulam, l. Statius Florus. §. fin. §. de iure fisci, quod ita potest Imol. tenet Alexand. l. si cum dotem. in princip. nu. 12. inf. eod. & ibi Claud. nu. 9. Nouellus de dote. 7. part. special. 11. nu. 4. qui etiam expendunt, l. 2. §. de pact. dot. lib. vbi pactum lucranda dotis non valet, nisi quando morte naturali mulieris soluitur matrimonium, ut probatur, l. si pater. 2. an princ. sup. de pact. dot. lib. Sed his non obstantibus verius est, etiam hoc secundo casu locum esse pacto prædicto, ut tenet Roman. l. si*

cum dotem in princip. num. 15. inf. eod. & videtur text. *l. fin. in princ. sup. de Episcop. & cleric.* Nam magis communis intellectus illius text. est, ut restringatur ad terminos iuris canonici, scilicet, quando confirmatio matrimonii coniux ingreditur religionem de consensu alterius. *Panorm. confil. 1. col. final. ver. 1. Alexand. l. si cum dotem in princip. numer. 11. inf. eod. Soto in 4. distinct. 27. q. 1. artic. 4. colum. 4. versic. ad princip. & tamen text. ille probat, hoc casu verificari pactum lucranda dotis, ac si vxor ingressu religionem reuera decederet. Item pro eadem opinione induco auth. sed hodie in fin. C. de adulter. nam probat secundum communem intellectum, quod si maritus accusatur criminaliter vxorem de adulterio, eo probato, mulier detruditur in monasterium, & eius bona diuiduntur inter personas ibi expressas: subdit tamen text. pacta dotalia omni casu esse marito obseruanda. Ergo sentit text. quod si mulier etiam inuita includatur in monasterium, maritus lucratur dotem, atque si illa mortua esset, & tamen eo casu certum est, non solui matrimonium quoad vinculum, *c. ex publico. de conuersione, coniugator.**

Neque obstant adducta in contrarium: nam ad primum respondetur, in hoc articulo, utrum mors naturalis & ciuilis a pari procedat, varias esse DD. traditiones: nam *glof. placuit. 7. q. 1. §. c. si septem. de rescript. in 6. docent, mortem ciuilem non equiparari naturali, nisi in casibus iure expressis; & hanc esse magis communem traditionem asserit Viuius lib. 2. communium, opinione. 190. Sed receptior resolutio est, quod vbi mors ciuilis operatur eandem effectum quoad casum, de quo agimus, qui operatur mors naturalis, tunc procedit equiparatio. *l. Gallus. §. & quid si tantum. 7. q. 1. §. ita Gratius confil. 21. num. 89. 155 libr. 2. Molin. lib. 1. de primis. c. 13. num. 94.* Sed quatenus pertinet ad matrimonium, & vnum illius, eundem operatur effectum mors ciuilis, procedens ab ingressu religionis, quem operatur mors naturalis, ut explicat notabiliter Bald. *l. fin. num. 8. C. de Episcop. & cleric. Nouellus de dote. 7. part. special. 11. num. 8. versic. quando autem. Aciat. lib. 2. de verbor. signific. numer. 26.* Ergo merito hoc casu equiparantur. Neque replices, quod per mortem naturalem soluitur ita matrimonium, ut possit superfluo alius nuptias contrahere: quod tamen non licet illi, qui remanet in seculo: cum enim matrimonium non soluat quoad vinculum, *c. de ex publico. de conuersione, coniugator.* remanens in seculo, non potest ad alios nuptias coadunare: quia respondetur, quod ut equiparatio mortis ciuilis & naturalis bona sit, non est necessarium, quod quoad omnia ex vtraque idem resultet effectus: sed satis est, quod in casu particulari, de quo agitur, idem videatur resultare effectus. Bald. *l. fin. nu. 8. C. de Episcop. & cleric. Fortun. §. & quid si tantum. nu. 27. ad fin.* Placuit in nostro casu tantum queritur, utrum quoad ipsos coniuges connexæ consideratos, resultet idem effectus, qui ex morte naturali? Et dicendum est resultare, cum non possint iniuncte cohabitare, neque coniungi, vel vtriusque matrimonii effectibus: unde merito dicimus, hoc respectu eundem ex vtraque resultare effectum, & ideo verificari pactum, de quo supra: quod probat *l. fin. ad finem. C. de Episcop. & cleric. & authent. de sanctissimis Episcopis. §. sponsalium. colla. 8. Neque h. repugnat regulam, l. Statius Florus. §. final. inf. de iure fisci, quia ibi quaestio erat, apud quem interitum deceret esse**

huci-

fideicommissum? Et quoad hanc questionem non
 resultat idem effectus ex morte civili graui, qui
 ex naturali; nam si pendet morte civili, fideicom-
 missarius decederet nihil erat habiturus ex fideico-
 missio, *heres meus. inf. de condit. & demonstrat. & in
 specie obferuat Bald. in nu. 8. C. de Episc. & cleric. quæ
 ratio cessat in lucro delato ratione pacti. §. ex con-
 156 ditionali. iusta. de verb. obligat. & ideo ex hac
 morte civili idem resultat effectus, qui ex naturali,
 & sic verificatur pactum. *authen. sed hodie. in fine. C.
 de adulter. expendit Rom. l. Lutatius. nu. 19. §. cod. Minus
 etiam repugnat regula, l. 2. sup. de pact. dot. lib. quia
 non potest habere locum in muliere ingressa reli-
 gionem, in qua cessat omnino spes contrahendi al-
 ias nuptias: & ideo nihil repugnat utilitati nuptia-
 rum, prædictum pactum verificari. *Novellus de dote.
 7. par. special. 11. nu. 5. ad finem.* Ex quibus venit
 reicienda omnino noua opinio Phanutii de lucro
 dotis. *pagin. 83. a nu. 21.* dum contendit, in nostris ter-
 minis, etiam mortua vxore naturaliter, non verifi-
 cari pactum lucranda dotis, sed dotem integram
 ad monasterium pertinere; quia cum monasterium
 sustineat onera: & non maritus, apud monaste-
 rium debet esse dos, iuxta regulam, l. i. qui 57. §. 1.
sup. de iure dotum. hoc enim ex supradictis col-
 ligitur esse falsum, bona enim transeunt in monasterium
 cum suo onere, tenetur; monasterium omni-
 bus debitis ingressi satisfacere. *Rom. in. cons. 292. pro
 habenda. in fin. auth. ingressi. nu. 4. C. de sacrosanct. Ec-
 cles.* Ergo etiam si mulier ingreditur religionem,
 semper debet esse locus pacti lucranda dotis. Ne-
 que obstat ratio Phanutii, quia monasterium non
 sustinet omnia onera, quæ incumbunt doti: & ar-
 gumento Phanutii tantum illud dari potest, quod
 cogetur maritus ex dote dare necessaria mulieri,
 dum viuunt, ne alius sit oneri monasterio: & conclusio
 communis de qua supra, sine dubio procedet,
 quando mulier ingreditur religionem incapacem
 bonorum in comuni, & in particulari; quia hu-
 iusmodi ingressus mortuorum omnino æquipa-
 rat. *Bar. l. cum pater. §. hereditatem. 1. inf. de legatis
 2. & l. 1. in specie comprobatur Roland. de lucro dotis. qu.
 95. Faciunt quæ notantur tradit. Alexand. consil. 13. a
 nu. 1. lib. 3. & Fortun. §. quid sit nuptia. a nu. 72.*
 Item & illud certum est, quod siambo coniuges de
 communi consensu ingrediantur religionem, tunc
 non est locus pacti lucranda dotis, sed vnusquis-
 que suum recipit, vt colligitur ex *authen. de sen-
 tent. Episcopi §. si in alib. ad hunc colligitur tradit. Alex-
 and. l. si cum dote. ex prece. nu. 3. inf. cod. Ex est
 ratio quia cum pactum continet, quod vxore præ-
 cedente in matrimonio, maritus lucretur dotem,
 si simul ingrediantur religionem, non potest
 dari vxorem prænotando ambo simul videtur de-
 cessisse. *Item hic statuitur, si ambo sup. de donation. in-
 ter vir. l. si inter virum & uxorem de rebus dubis. & sic mini-
 me verificatur prædictum pactum. Ancharan. cons.
 438. Palae. rep. rub. §. 7. ad finem.* Denique & illud in
 hoc articulo annotandum est, quod licet non valeat
 pactum, vt præmortiente marito, dos remaneat pe-
 nes eius heredes, *l. 2. de pactis dot. lib. 2. quodam. C. de
 pact. conuentu.* tamen valet pactum, quod donatio
 propter nuptias remaneat penes heredes vxoris, et-
 iam si illa ante maritum decessat: ita videtur proba-
 re text. l. quod sitis. 3. in fine. glof. v. v. ex matre. C. de
 bonis quæ liberant. & ibi notat Bald. & subscribitur Lance-***

lot. Decius hic col. 1. ad medium. Claud. & Arctus, &
 asserunt receptum Parpal. hic nu. 3. inf. §. 6. Contra-
 rium tamen tenet Bart. d. l. quod sitis, adducendo re-
 gulam. l. 2. de pact. dot. lib. 2. ad finem. *auth. equalitas. C.
 de pactis conuentis & subscribitur Zas. ibi. nu. 18. Cor-
 ras. nu. 23.* & verius putat Parpalia nu. 37. *Gammari-
 us in tractat. extensionum. nu. 136.* Sed quamuis o-
 pinio Bart. in terminis iuris communis forsitan ve-
 rior sit, tamen cum per consuetudinem hodie ab-
 rogata sit dispositio *d. authen. equalitas. et ibi asserit
 glof. recepta. & ratio l. 2. sup. de pact. dot. lib. 2. aperte cel-
 let in marito donante propter nuptias; prima opi-
 nio hodie probanda est, et hic admovent Ripa nu. 18.
 Alciat. nu. 16.* Ex quo infertur elegans explicatio ad
 Ord. in lib. 4. tit. 9. §. fin. scilicet, quod valeat pactum,
 quod vxor lucretur arrhas, etiam si ante maritum
 moriatur. Quinimo videtur, quod & cessante pacto
 hoc sit adimittendum: nam licet donatio inter
 virum & vxorem a principio inualida, non confir-
 metur morte mariti, si vxor prædecessit, l. a marito.
 & *Lexiam. C. de donation. inter virum. item donatio
 archarum cum a principio sit valida propter legis
 confirmationem, inducenda videtur regula l. per-
 p. C. de donation. qua sub modo. §. 3. ex conditional. In-
 stitut. de verb. obligat. Quod ita apud Castellanos
 cautum reperitur. l. Tauri. 1. & ibi notat Gomez
 nu. 4. quæ hodie est. l. 3. tit. 2. lib. 5. ordinam. & tradit et-
 iam Couarr. de sponsalib. 2. part. 3. §. 7. nu. 12. 158
 Quinimo ex illis Palae. rep. rub. §. 36. nu. 9. quod li-
 cet donatio facta vxori putatiue, indistincte non
 valeat, neque morte mariti confirmetur. *Item hic
 statuitur. §. si quis sponsam. 7. de donation. inter virum.* ta-
 men arrha datur vxori putatiue, apud eam debent
 remanere, quia prædictæ arrhae dantur in premium
 pudicitie amittæ. *Lex vxoris. & ibi Bald. C. de donat.
 inter vir. Palae. rep. rub. §. 12. nu. 1. Ant. Gomez. l. Taur.
 50. nu. 12. Couarr. vbi supra.* Cum igitur putatiua vxor
 pudicitiam amittit, arrhas datus in illius amissionis
 remunerationem, retinere debet. Sed id impugnat
 Anton. Gomez. l. Tauri. 50. nu. 7. & merito, quia ar-
 rha non confirmatur per legem, propter amissam
 pudicitiam simpliciter, sed propter pudicitiam amissam
 per copulam matrimonialem. Si igitur illa vxor
 non fuit, adhuc militat ratio. d. §. si quis sponsam. Vlti-
 mo tenebis mentem, prædictum pactum improba-
 tum per l. 2. de pact. dot. lib. 2. tamen confirmabitur iura-
 mento, arg. c. cum coniug. de iur. iur. & in Nouell. de
 dote. 7. par. special. 11. nu. 4. Vbi tamē hoc intellexit, vbi
 in pacto iurato esset specialiter expressum, vt dos
 remaneret penes heredes matris, etiam si ipse mori-
 retur ante vxorem: nam si pacti generis licet sit co-
 ceptum, q. quocumq. modo soluitur matrimonium,
 maritus lucretur dotem; propt. pacti illud gene-
 rale, nõ cesset includere casum, quo morte mariti
 solueretur matrimonium. d. l. 2. de pact. dot. lib. 2. ita neq.
 iuramentum videtur eum casum includere. l. fin. C. de
 nõ nupt. peccat. subscribitur Ripa hic nu. 5. Alciat. nu. 14.
 Dec. con. 153. a nu. 6. Etad hunc modum est expli-
 cando Bart. cons. 120. ad fin. & Arctus. l. ex iudicare.
 §. si fecero. in fin. §. cod. dum generaliter dicunt, illud
 pactum neq. iuramento confirmari. Et hæc de pri-
 ma conclusione in hac materia.*

Succedit igitur secunda conclusio, quod pactum,
 q. si morte mulieris soluitur matrimonio, maritus
 dote lucretur, validum esse censetur: quod probat. d. l.
 2. de pact. dot. lib. 2. & l. in princ. 7. de iure prelegat. no-

habilitat Boeri. *decis. 244. n. 1.* magis enim in his terminis videtur agi de praeiudicio patris, ad quē mortua filia, dos debuit reuerti. *l. dos a patre. C. solut. matrimonii. qui vtiq; indistincte sibi potuit praeiudicare. l. si conuenit. 6. C. de pactis conuenit.* Potuit etiam filia sibi praeiudicare; quia ea mortua, cessat consideratio utilitatis publicae, de qua *l. i. sup. eod.* Sed ad pleniorē huius conclusionis explicationem illud imprimis memorandum est, quod tradit Vlpianus in *Institution. tit. 1. 6.* quod etiam cessante pacto, poterat maritus pro singulis liberis quartam partem dotis retinere. Vnde si ratione liberorum maritum volebat totam dotem locuti, oportebat pactum de hoc concipi, vt prae-supponit. *l. si dotis. 48. §. eodem.* Vnde in specie, *inter socerum. §. cum inter. supra.* de pactis dotalis. pactum expressum, quod mortua filia in matrimonio sine liberis, dos socero restitueretur, parum prodest socero; quia & eo cessante, dos ei erat restituenda, *l. dos a patre. C. solut. matrimonii.* tamen quod colligitur ex isto pacto per argumentum a contrario sensu, scilicet, quod liberis exstantibus, dos non restituitur socero, multum operatur, vt constat ex supra traditis. & hodie multo magis operabitur; quia, quidquid existeret Duaren. *l. si dotis. infra. eod.* hodie retentio, quae marito permittebatur nomine filiorum, per Iulianum sublatā est. *l. unica. §. taceat. versic. filicet. C. de rei uxorie actione.* Sed quid si pactum simpliciter concipiatur, vt mortua in matrimonio muliere, dos retineatur per maritum, nulla facta mentione liberorum? Et est dicendum, verificari pactum, siue liberi exsint, siue non exsint, iuxta pacti generalitatem. *l. si pater. 12. in princip. sup. de pact. dotalis. l. si conuenit. 6. C. de pactis conuenit. l. unica. unctio gloss. fin. C. si dos constante matrimonii. authent. de nuptiis. §. dotis. collat. 4. & tradunt Paulus hic num. 7. Socin. num. 3. Ripa numer. 12. Alicat. num. 11. & supra diximus.* Subdit tamen Paul. *vbi supra,* quod si maritus transeat ad secundas vota, tenetur huiusmodi lucrum referuare filiis primi matrimonii. *authent. de nuptiis. §. dotis. collat. 4. & authent. de non eligendo secundas nubentes. §. 1. collatio. 1. authent. uxore. C. de secund. nuptiis. subscribit Ruin. consil. 101. num. 4. lib. 1. Rolan. de lucro dotis. qu. 86. num. 7.* Sed est aduertendum, quod gloss. fin. *l. unica. C. si dos constante matrimonii.* existimat, iura adducta per Castren. esse hodie correctā per authent. neque 160 vtrum quod ex dotis. §. 1. collatione. & §. vbi probatur, quod etiam si maritus nō transeat ad secundas nuptias, tamen filius tenetur hoc lucrum referuare, subscribit Socin. hic num. 4. Anton. Rubens l. Titia Seio. §. Imperator. num. 120. infra. de legat. 2. & Corra hic numer. 21. Sed dicendum est, neutram opinionem esse veram: & est resoluendum, quod licet circa hoc lucrum ius varie disposuerit, vt refert Ruin. d. consil. 101. num. 4. lib. 1. tamen vt ipse ibidem asserit, magis communiter receptum est, hodie standum esse decisioni authent. vt fructum filie. §. pen. collat. 9. vbi probatur, quod si in hac specie maritus, vel vxor non transierunt ad secundas nuptias, quilibet retinet hoc lucrum aequalem portionem cum quolibet ex liberis, de qua ad libitum disponere potest. Item in vita retinet vsumfructum totius lucris, & eius morte consolidatur in persona filiorum, vt in simili probatur, *l. familia §. illud. C. de secund. nuptiis.* & ad hunc modum est explicandus Rolan. de iure dotis. qu. 86. ad fin. Ex praedictis autem aperte col-

ligitur, pactum de lucranda dote, non reuocari per susceptionem liberorum, quantumcunque in pacto de liberis non fuerit facta mentio; & consequenter, quod decisio. *l. si vnuquam. C. de reuoc. donat. in praedicto pacto locum sibi non vendicat:* quod tradit Alex. consil. 162. a. num. 3. lib. 6. Socin. consil. 53. num. 9. lib. 4. Parpal hic num. 34. Ripal. si vnuquam. num. 47. C. de reuocand. donation. vbi Tiraguell. verb. donatione largitus. num. 191. alios refert, & Anton. Gabriel lib. 3. communium, tit. de donat. conclus. 2. num. 82. Contrariam tamen opinionem, imo pactum lucranda dotis reuocari per susceptionem liberorum, tenent Socinus hic num. 4. Vincent. num. 13. quia quæsitum ratione huius pacti, vtiq; lucrum cēsetur, vt probat. *l. si ad hostibus. 11. §. fin. infra. eodem.* Ergo inducenda est decisio d. *l. si vnuquam.* Sed non est recedendum a recepta opinione, quæ apertissime ex supra relatis deducitur.

Neque obstat ratio in contrarium adducta; quia respondetur, quod licet lucrum sit, tamen defertur ex pacto interposito propter onera matrimonii, quæ maritus sustinuit. *gloss. communiter recepta. l. si donaturus. §. fin. de cond. ob causam. Roland. de lucro dotis. qu. 4. m. 10.* Plane lucrum, quod defertur propter causam onerosam, non consideratur tanquam lucrum, sed potius tanquam onus. *l. i. §. lucrativus. C. de lucrat. d. scriptum. lib. 10. & colligitur ex traditione gloss. l. si duo. versic. scire. infra. de acquir. heredit. §. quod quando lucrum trahit originem a damno, de eo iudicatur tanquam de damno; vbi autem damnum trahit originem a lucro, de eo iudicatur tanquam de lucro: notat Iason. *l. si emancipata. in princ. C. de iuris & facti ignorantia.* Nam igitur istud lucrum obtineatur propter onera matrimonii praecedentia, de eo iudicandum est, vti de habito ex titulo oneroso, & non lucrativo: vnde merito in illo non habet locum decisio d. *l. si vnuquam,* quæ tantum locum sibi vendicat in his, quæ obtinentur titulo lucrativo. *Jafin. consil. 171. column. 3. lib. 4. & in specie Corra hic num. 21. ad finem.* Sed aduersus hanc resolutionem replicari potest, quod imo praedictum lucrum, tanquam merum lucrum in iure consideratur, vt late comprobatur Decius l. 1. num. 17. *Cod. de secund. nuptiis. & reprehendenda. num. 7. C. de instut. Ripal. familia. num. 62. C. de secund. nuptiis. Bertran. l. hac edit. Itali. num. 41. C. eodem tit. & plures quos refert Phantius de lucro dotis gloss. 3. a. num. 2.* Et probatur ex eo, quod pater tenetur referuare filiis primi matrimonii dotem, quam acquisiuit ratione praedicti pacti. *authent. uxore. C. de secund. nuptiis.* Quod tamen non esset verum si praedictum lucrum censeretur quæsitum ex causa onerosa: nam, vt inquit Bald. *l. hac edit. in numer. 3. Cod. de secund. nuptiis.* iura disponentia, lucra referuanda esse liberis primi matrimonii. nō comprehendunt ea, quæ obtinentur ex titulo oneroso: & asserunt receptum Bertran. consil. 212. num. 4. lib. 2. Obstat etiam, quod pactum de dote lucranda, requirit insinuationem, vt probat authent. vt fructum filie. §. illud. collat. 9. & ibi notat Angel. Rebuff. 2. tom. ad leges Galliarum. tit. de insinuand. donation. artic. 1. gloss. 1. numer. 32. & Roland. de lucro dotis. quest. 53. a. num. 2. Ergo non habetur ex titulo oneroso; quia tunc non esset insinuatō necessaria, iuxta notatā. *l. Acquisiuit infra. de donationibus & per Duennau reg. 22. a. 13. limitatione.* Facit & illud, quod pro oneribus matrimonii ius tantum concedit marito fructus dotis,*

162
eis, dum durat matrimonium, l. auctorio. l. in princip.
inf. eodem. Ergo, quod ratione onerum habetur post
solutum matrimonium, merum lucrum censeri
debet. ¶ Merito iuratur Bald. consil. 226. verba. num.
2. lib. 3. inquit, quod titulus onerosus dotis, solu-
to matrimonio, conuertitur in causam lucrativam:
prosequitur Bartran. l. hac editali. num. 41. C. de se-
cund. nupt.

Sed his non obstantibus, non est recedendum a
responsione supradicta, ut autem melius tollan-
tur adducta in contrarium, aduertendum est, quod
licet matrimonium contineat onera, l. eodem. inf. de
castrensi peculio, tamen in compensationem illorum
onerum, conceduntur marito fructus dotis. l. pro
oneribus. C. de iure dot. quidquid igitur maritus ultra
accepit, lucrum debet censeri: neque enim vis
patitur, ut pro eisdem oneribus bis compensatio
exigatur. l. bona fidei. inf. de regulis iuris, quia tamen
frequenter fructus dotis non sufficiunt ad onera,
ut inquit Summus Pontifex cap. falsabriter. de usuri.
In compensationem onerum, quæ fructus dotis
excedunt, hoc lucrum ex pacto, vel statuto defer-
retur marito. Quatenus igitur constat, onera excel-
sisse quantitatem fructuum, non censetur lucrû,
sed potius remuneratio onerum, quæ sustinuit ma-
ritus ultra fructuum quantitatem; & consequenter
haberi ex causa onerosa; quia quantum datur, tan-
tum & ademptum est proprio patrimonio. Bald. l.
hac editali. C. de secund. nuptis. num. 2. & per contra-
rium si consistit fructus sufficere ad onera matri-
monii, id quod maritus ultra lucratur, merum lu-
crum censetur. Si vero sumus in dubio, quia o-
nera potuerunt excedere fructus, vel non excede-
re, & tamen nihilominus pactum, vel statutum sim-
pliciter defert prædictum lucrum, censetur casus
mixtus, participans ex lucro, & damni compen-
satione. Iuxta quæ venit explicanda gloss. l. si donatu-
rus. §. fin. verb. duntaxat. sup. de condiction. ob causam.
quod lucrum, quod deferretur marito, non videtur
haberi ex titulo lucrativo, sed potius ex oneroso,
quia præcesserunt onera matrimonii: subscribit Ro-
manus ab n. 7. §. fin. l. ab usufructibus. §. fin. c. i. cod. Rur-
mus consil. 11. n. 5. lib. 3. hoc enim dictum non videtur
verum, cum pro oneribus sit iam satisfactum mari-
to per fructus dotis: tantum ergo procedet, quando
consulenter fructus non sufficere ad onera matri-
monii, & hoc lucrum respondere illi excessui; tunc
enim vera est prædictorum traditio, ut agnoscitur Bald.
lib. hac editali. num. 3. C. de secund. nupt. & supra diximus:
Nā si per contrarium consistit, fructus ad onera
sufficere, merum lucrum censetur, vel etiam in
eo, quod excedit onera, quæ maritus sustinuit ultra
fructus dotis; ut in simili tradit Rurmus consil. 60. n. 16.
lib. 3. Repud. si vinctum. n. 28. C. de reuocac. donat. Si
autem timus in dubio; quia lucrum potuit excede-
re onera ultra fructus, vel non excedere, reputa-
bitur tanquam quid mixtum, consistans ex lucro & re-
fusione damni, ut supra diximus. Ex qua resoluti-
one inferendo ad nostram questionem, dicendum
est, quod dispositio d. l. si vinctum, in dubio non ve-
rificabitur in hoc lucro: nam cum prædicta lex lo-
quitur in donatis, non potest comprehendere huc
casum mixtum, arguens cap. si autem, de election. in 6.
Quæ etiam ratione non habet locum in quacunque
donatione ob causam; quia proprie non dicitur
donatio, & ita Repud. d. l. si vinctum. n. 25. Barro. conf.

60. num. 16. lib. 3. & alii relati per Anton. Gabrielem lib.
3. communium, tit. de donatione. conclus. 2. nu. 41. Com-
prehenditur tamen in terminis l. famina. C. de secu-
di nupt. quia ea dispositio generalius concepta est,
ut scilicet vxor secundò nubens non solum donata
per maritum reseruetur filiis primi matrimonii, sed
etiam habita ratione pacti, quod aliquid lucraretur
ex bonis mariti, ut ille textus clare probat, & ibi notat
gl. verb. nuptiarum. Quod postea similiter extensum
est ad maritum secundò nubentem, l. gener alter. C.
de secund. nupt. Et sic ex his iuribus simul iunctis a-
pertissime colligitur, quod in ea materia non solum
reseruantur filiis primi matrimonii habita ex
mera donatione, sed & lucra mixta, prout sunt lu-
cra ex dote: quidquid contrarium dixerit Bald. l.
hac editali. num. 3. C. de secund. nupt. & Dec. l. i. num.
17. c. eod. tit. Vnde cū hoc ita fuerit exprellum, cessat
omnis dubitatio: quidquid aliter & varie respondeat
Ripa. d. l. famina. n. 82. Et pari ratione etiam donatio
ob causam reseruanda est filiis primi matrimonii,
ut sentit d. l. famina. & ibi notat gl. verb. sponsum.
& tantum ea donatio ob causam non includitur in
illa lege, quando causa talis est, ut faciat donatio-
nem transire in contractum mere onerosum: nam
tantum habitum ex causa mere onerosa excluditur
a dispositione illius. Ut ibi per Ripam. num. 3. An-
ton. Gabriel. alios referentem lib. 3. communium, tit. de
secund. nupt. conclus. 1. a num. 39. Non obstat secun-
dum de athen. ut fratrum filii. §. illud. collat. 9. quia
aduertendum est, text. illum probare, quod pactū
lucranda dotis ex parte mariti, requirit insinuatio-
nem, quam tamen non exigit pactum lucranda don-
ationem propter nuptias ex parte vxoris, ut ibi no-
tas Angel. post princip. gloss. ant. ut sponsum largientis.
in princip. verb. apud verum. collat. 9. Quid de consil. 325
num. 2. & Anton. Canarius tractat. insinuationum. 2.
part. numer. 4. Rolandus alios referens de lucro dotis.
quest. 53. numer. 2. Duennas regul. 224. in 2. limitatio-
ne. Ita ut in hacce melioris videatur esse conditio-
nis femina, quam vir. Bald. ant. ob decursum. nu.
1. C. de donat. ante nuptias. Quod prima facie vide-
tur repugnare omnibus iuris principijs: nam imo
pactum lucranda dotem ex parte mariti non debuit
exigere insinuationem, cum propter onera matri-
monii lucrum ei deferatur: quod hac ratione in
specie admisit Phanotius de lucro dotis, gloss. 8. num.
12. & tamen debuit exigi, quando mulier aliquid
lucratur; quia cum ipsi non iustineat onera matri-
monii, videtur agi de mere lucro; vnde debuit exi-
gi insinuatio: ut in terminis hac ratione concludit Ro-
manus, consil. 406. ad finem. Item tamen se loquitur
contra text. d. §. illud. Vnde ad veram explanationem
huius difficultatis aduertendum est, primo, quod
ex d. §. illud. non bene colligitur, quod supra allega-
ti dicunt, scilicet, quod in donatione propter nu-
ptias lucranda, ex parte mulieris, non requiritur
insinuatio; nam imo text. ille clare probat, prædic-
tum lucrum esse insinuandum; & tantum illud
noue addit, quod si forte non fit insinuatum per
maritum (cui ille text. hoc onus imponit) habebit
pro insinuato; quasi lex suppleat insinuationem
omissam propter culpam mariti, ut aduertit Fulgos.
ant. 20. de consil. num. 1. C. de donat. ante nuptias.
ne scilicet, alias negligentia mariti vxori noceat.
Aretin. consil. 123. num. 7. Item & secundo est aduer-
tendum, quod text. d. §. illud. quod, prima facie vi-

detur probare, quod licet inter cōiuges interveniat pactum reciprocum, quod in certum casum vir lucretur partem dotis, & in eundem mulier eertam partem donationis propter nuptias, tamen adhuc exigitur insinuatio: nam text ille probat, quod pactum de lucranda certa parte dotis per maritum, taceat in se continet pactum de lucranda æquali parte ex donatione propter nuptias per vxorem, *authent. æqualitas. Cod. de pactis conuentus Hippolyti. Riminald. consil. 16. num. 16. lib. 1.* & tamen adhuc exigitur insinuatio: quod tamen videtur repugnare receptis conclusionibus, quod in pactis, vel donationibus reciprocis, minime est necessaria insinuatio, iuxta notata *l. Aquilius. infr. de donationi. & in specie gloss. autb. ut fratrium filii. verb. actionem. in fine. collat. 9. & 164. ibi Angel. Reyn. consil. 126. num. 8. lib. 1.* & ampliando vterque Alexand. *consil. 83. num. 18. lib. 2.* Sed & huic difficultati respondendum est, quod si pactum reciprocum lucrandi, expresse sit interpositum inter coniuges, non indigebit insinuatione, iuxta *supra tradita: facit l. quod autem. §. si vir. sup. de donatio. inter virum.* neque reuocabitur per susceptionem liberorum. *Ripa dicit. l. si vnuquam. num. 47. Rebuff. 2. tomo ad leges Gallicanas. tit. de insinuandis donatio. artic. 1. gloss. 1. num. 23.* Neque est reseruanda per vxorem liberis primi matrimonii, *Ripa l. femina. num. 38. C. de secund. nupt.* neque tanquam in officiosa donatio potest reuocari per ascendentes vel descendentes. *l. viuus liberius. infr. si quid in fraud. patro. Palac. rep. rub. §. 10. num. 17.* Sed quando pactum reciprocum expressum non est, sed tantum maritus paciscitur de lucranda dote, quamuis ex iuris dispositione idem pactum censetur factum in fauorem mulieris, vt tantumdem lucretur ex donatione propter nuptias, *dict. authent. æqualitas.* tamen censetur factum, quatenus pactum valeat in fauorem mariti. Cum igitur pactum illud in fauorem mariti non valeat vltra legitimam summam, *l. sanctorum. Cod. de donation.* neque vltimus in fauorem vxoris censetur interpositum. Item & tertio aduertendum est, quod dum text. *dict. §. illud quoque.* videtur exigere insinuatiorem ex parte mariti, si interponitur pactum lucranda dotis, debet necessario intelligi, quando constat, illud fuisse interpositum, nullo habito respectu ad onera matrimonii, sed tantum fuisse factum ex mera liberalitate, quasi donatio facta sub conditione mortis mulieris: si enim conceptum esset, habito respectu ad onera matrimonii, que maritus sustinuit & sustinere debet, prædictum lucrum, tanquam donatio ob causam, insinuatiorem non indigebit: ita expresse Roland. de lucro dotis, *quest. 33. n. 5. & in simili considerat Roman. authent. ex testamento. num. 17. ad finem. Cod. de collat.* Et pro illis potest expendi text. in *dict. §. illud quoque*, nam agit de donatione propter nuptias, facta mulieri, & de qua lucranda pactum fuit interpositum: quod pactum ex mera liberalitate debet censeri interpositum, cum mulieri nulla onera incumbant: vnde dum postea facit mentionem de pacto lucranda dotis per maritum, debet eodem modo intelligi, quando scilicet, illud pactum ex mera liberalitate fuit interpositum, & nullo habito respectu ad onera matrimonii: vt & facta simili ponderatione fere in terminis Roman. *consil. 406. ad finem.* ita explicat. *l. 1. & 2. Cod. de bonis qua liberis.* Sic igitur dicemus, quod si pactum lucranda dotis interponitur ex

mera liberalitate, necessaria erit insinuatio, & etiam inducitur *dict. l. si vnuquam*, sed si habito respectu ad onera matrimonii; neque erit necessaria insinuatio. neque inducitur *dict. l. si vnuquam. ut supra docimus.* In dubio autem in huiusmodi pacto, præsumitur semper habitum fuisse respectum ad onera matrimonii. *gloss. recepta. l. si donaturus. §. final. verb. duntaxat. sup. de conditio. ob causam. Roland. de lucro dotis, questio. 4. num. 10.* Vel etiam potest intelligi, quando constat, fructus dotis sufficere ad onera matrimonii; nam tunc tanquam in mero lucro necessaria erit insinuatio; sed in dubio cum videatur casus mixtus, ut *supra diximus. num. 162.* non requiratur insinuatio, quia illa neque in donatione ob causam exigitur. *Barol. receptus. l. Aquilius. num. 3. infr. de donation.* Non obstat tertia ratio, quia licet soluto matrimonio, onera non considerentur, nihil impedit, partes habere respectum ad onera iam præterita, & quæ maritus sustinuit cum constituit matrimonium, vt declarat *lason dict. l. si donaturus. §. final. num. 13.* Quæ consideratio excludit nomen mere liberalitatis, & consequenter facit cessare dispositionem *dict. l. si vnuquam. ut ibi per Ripam. num. 48.* intelligendo tamen iuxta *supra tradita numer. 162.* Ex communi igitur opinione ita defensa, iam inferatur explicatio ad Ordinationem *lib. 4. tit. 9. §. final.* vt scilicet donatio artharum (de qua ibi fit mentio) requiratur insinuatiorem, quia assimilatur donationi propter nuptias cum pacto de ea lucranda. Ergo insinuatio exigitur, iuxta *supra tradita.* Nisi dicas, quod arthar censetur dare in præmium amiffæ pudicitia. *l. res vxoris. & ibi Bald. C. de donatio. inter virum.* & ideo non est necessaria insinuatio. *l. Aquilius. infr. de donation.* & ita vltus obseruat: & eadem ratione non reuocatur per susceptionem liberorum, ut expresse tradit *Ripa dict. l. si vnuquam. num. 48.* Inferatur etiam, non esse veram opinionem Socini *consil. 53. num. 7. lib. 4.* Quod si mulier dum contrahit matrimonium, fecit aliquam donationem simpliciter, illa non reuocabitur susceptus postea liberis: quia verisimile est, cogitasse, quod liberis esset susceptus; cum matrimonium ad hunc finem contrahatur, *l. res vxoris. ad l. in fine. C. de indit. viduit. Roland.* & quando donans verisimiliter cogitauit de liberis, & nihilominus simpliciter donauit, cessat reuocatio ex *dict. l. si vnuquam. & ut tradit Bartol. l. 1. 166. tit. 1. Seco. §. Imperator. num. 8. infr. de legat. 2. commentum receptus. ut hic asserit Crotus. num. 17.* Et hac ratione opinionem Socini probauit Anton. Rubens *dict. §. Imperator. num. 133.* Sed confunditur ex supratraditis, & ex *authent. de nuptis. §. dotes. collat. 4. & l. unica. C. si dote censente matrimonio.* in quibus probatur, per susceptionem liberorum non rescindi pactum de lucranda dote, quod solet communiter interponi in contractu matrimonii. Vnde si vera esset opinio Socini, inanis redderetur dubitatio Doctorum, cur prædictum pactum non reuocetur per susceptos liberos? cum planum esset respondere, non reuocari; quia de liberis videbatur cogitatum. Magis ergo dicendum est, quod si in contractu matrimonii interponatur pactum sapiens meram donationem, illud reuocatur susceptus liberis, iuxta decisionem *dict. l. si vnuquam. quod statuer. Alexand. consil. 162. lib. 6. & late Ripa dict. l. si vnuquam. a. num. 46.* Neque obstat Socini ratio, quia magis credendum est, mulierem pudore victam, de liberis suscipien-

dis non cogitasse; vel potius credidisse, quod illos non esset habitura, vel saltem quod possit illos non habere, & quod tantum donabat in casum, quo illos non haberet: & assumenda est hæc præsumtio, ne alias credamus alienas successiones suæ sololi prætulisse: aduersus rationem textus. *l. cum actussummi. Cod. de fideicommissis ita Cornelia consilio 30. lib. 4. Pappal. hic num. 33. Bernardus Diaz, regul. 213. in l. hominatio. & apud nos probat Ordinatio libr. 2. tit. 9. in principio. His apte annexitur ex quaestione, utrum decisio dict. *l. si unquam*, locum habeat in donatione facta mulieri ex causa dotis? In qua questione ne ex mente Doctorum duæ sunt constituendæ conclusiones. Prima est: Si extraneus donauit mulieri ex causa dotis, huiusmodi donatio reuocatur susceptis liberis; quia cum tunc in persona mulieris simplex donatio videtur consistere. *l. unica. §. accedit. Cod. de rei uxoris actione. lex morte. in fine. C. de pactis conuentis. gloss. final. l. Menna. 30. §. final. res. eodem. Ergo in his terminis debet induci decisio d. *l. si unquam*. & ita in specie Alexand. consil. 71. libr. 4. Ius in consilio 171. column. 3. libr. 4. subseribit Turanellus dict. *l. si unquam*, verb. donatione largitus. numer. 196. Gregor. *l. titulo 4. parit. 3. in gloss. otro. ad finem. Baccatratat. de non meliorand. filiabus. capit. 9. numer. 67. Corrafi. hic numer. 22. Valasius consultat. 31. a***

167 numer. 2. † Quod præcedet etiam si mulier, cui facta fuit prædicta donatio, matrimonium contraxit, & postea donans liberos suscepit, nam statim a manu mulieris, etiam nuptæ, reuocabitur donatio, ut sentit Alexand. supra relatus, & ex eo colligitur Pappala hic numero 42. Turanellus dict. verb. donatione largitus. numer. 196. Baccatratat. de non meliorand. filiabus. capit. 32. numer. 6. debuit enim maritus illius mulieris cogitare, quod donans poterat filios suscipere, & sic posse reuocari donationem ex dispositione dict. *l. si unquam*, quod si non cogitauit, sibi imputet argumentum *l. si quis domum. §. huc subuenit. supra. locat. In contrarium tamen videtur. l. final. §. si si fisco. infra. quæ in fraudem creditor. ubi constante matrimonio, dos in fraudem data, non reuocatur per creditores a marito; quia maritus videtur habere dotem ex causa onerosa. Item maritus æquiparatur emptori, *l. ex promissione. id. in fraude actionis. & obligation. l. si cui 8. §. sed & si permissit. suar. quibus mod. pariter. Ergo eius respectu non potest induci, dict. *l. si unquam*, quæ non reuocat venditionem, neque alias huiusmodi ex titulo oneroso. Socin. *l. 1. num. 9. C. de pactis. Turanellus dict. verb. donatione largitus. numer. 2. Pro concordia videtur dicendum, quod si donatio ex causa dotis facta fuit mulieri, & ipsa postea donatum tradidit marito ex causa dotis, inducitur dict. *l. si unquam*, etiam constante matrimonio; quia cum prædicta donatio in persona mulieris, cui facta est, sit subiecta huic reuocationi, cum sua causa videtur translata in maritum. *l. si alienatus. supra. de contrah. emptio. Si vero traditio per donatorem, & promissio sine facta ipsi marito, ita ut ipsi soli competat actio, iuxta *l. si pater marito. Cod. de dotis promissio. videtur tunc inducenda decisio, & ratio text. dict. §. si a fisco. & ita concordat Ius in consilio 171. column. 1. ad finem. libr. 4. Roland. consilio 23. ad finem. libr. 3. Quæ resolutio videtur etiam admittenda in donatione ex causa dotis facta per fratrem sorori,*****

in casu quo non poterat cogi sororem dotare; quia in his terminis militat eadem ratio. Baccatratat. de non meliorand. filiabus. capit. 12. a numero 35.

† Secunda conclusio sit, quod si pater donauit filiz ex causa dotis, hæc donatio non reuocatur ex dispositione dict. *l. si unquam*, nam hæc donatio non potest dici simplex, sed ob causam, ut scilicet, pater se liberaret ab obligatione legali; qua tenebatur dotare filiam. *gloss. l. cum multa. 20. verb. antiqua. Cod. de donatione ante nuptias. Porro decisio dict. l. si unquam*, non habet locum in donatione ob causam, ut ibi tradit Angel. communiter receptus ex Roman. consil. 26. in me. 3. & ita in specie, hæc ratio hanc secundam opinionem probauit Iason consil. 171. libr. 4. Socin. consil. 147. numer. 16. libr. 2. Decius consil. 181. numer. final. Turanellus dict. verb. donatione largitus. numer. 196. ad finem. Gregorius *l. 2. titulo 4. parit. 3. in gloss. A otro. post medium. Baccatratat. de non meliorand. filiabus. capit. 9. numer. 64. Valasius consultat. 31. numer. 4. Sed huic secundæ conclusioni nimis videtur ob stare dict. §. si si fisco, dum probat, quod si pater dedit dotē filiz in fraudem creditorum, soluto matrimonio, creditores reuocant dotem a filia, quasi illam habeat ex causa donationis: extollit Bald. *l. si successione. in fine. Cod. de reuocand. his quæ in fraudem creditor. Alexand. l. in fideicommissariam. column. 1. in fine. infra. Ad Trebellianum. & consil. 208. numer. 9. libr. 2. Crenius *l. si castitate. 2. de iur. num. 128. infra. eodem. exornat Penell. l. 1. C. de bonis maternis. 3. parte. num. 62. vers. inferior. 31. Berrouis capit. ex literis. num. 29. de iure patronatus. Ergo saltem respectu personæ filiz, videtur inducenda decisio dict. *l. si unquam*, ut scilicet per successionem aliorum filiorum reuocetur donatio, quamuis effectualis exsequutio reuocationis faciendæ tantum fiat soluto matrimonio: quod secure tenet Antonius Gabriel libr. 3. communium. in l. de donation. conclusio. 2. numer. 42. Sed pro verâ resolutione aduertendum est, quod ubi donatio fit extraneo, susceptis liberis per donatorem, in totum reuocatur donatio dict. *l. si unquam. Ordinatio libr. 4. titulo 9. in principio. Sed si donatio fit facta filio, aliis postea susceptis non reuocatur donatio in totum, sed tantum pro legitima competenti filiis postea natis. l. si totas. Cod. de officio testis donationibus. secundum communem intellectum, quem defendit Baccatratat. de non meliorand. filiabus. capit. 9. a numero. 92. † Et rationem reddit Anton. 169 Rub. 1. Tit. 5. Imperator. num. 103. infra. de legat. 2. Vnde ita dicendum est in nostro casu, in quo etiam reuocabitur in totum, in eo casu particulari, de quo per Ripam dict. *l. si unquam. num. 4. ad finem. Cum autem supra tradita iure communi sine dubio procedant, tamen in regno Castellæ dubitationem recipiunt ex *l. p. tit. 5. lib. 3. fero legem & l. 3. tit. 8. lib. 3. ordin. quibus constituitur, omnia bona patris, esse legitimam filiorum, præter quintum de quo pater ad libitum disponere potest, & præter tertium, in quo vnus ex filiis meliorare potest. Pone igitur, patrem fecisse donationem vni filio, & cum in tertio meliorasse, & postea alios suscepisse: Quæstio est, utrum non solum reuocatur donatio, quoad legitimam filii postea nati, sed quoad tertium, in quo primus filius fuerat etiam melioratus?******

Et Bernhardus Diaz. *regul. 213. in 4. limitat. existimat*, meliorationem tertii in totum reuocari, quia ideo videtur pater meliorasse, quia non cogitavit deliberis postea suscipiendis: ergo postea susceptis, reuocabitur melioratio, vt sic inter omnes filios possit meliorare, quem potius elegerit: & *subscribit Gregor. l.8. tit. 4. p. 5. in glof. A otro. post princ.* Contrarium tamen, immo donationem quidem reuocari, quoad legitimam filii postea nati, non autem reuocari in meliorationem factam in tertio, tenet Castill. l. *Tan. 12. verb. Segniente. colum. 5. Conarr. resolutio. lib. 1. cap. 19. num. 4. versicul. ceteram. Baeca tractat. de non meliorand. filiabus, cap. 9. a numer. 45.* Sed nihilominus prima opinio verior est, nam cum melioratio tertii respiciat commodum omnium filiorum, non est credendum, patrem voluisse habere effectum in melioratio, antequam omnes filii nati essent: *argumento. l. finalis. de assignand. libertis. vnde inducenda videtur decisio. dict. l. si vnquam.* Et facit, quia si Princeps concessit patri, vt posset meliorare vnum ex filiis, aliis postea natis, facta illa melioratio reuocatur. *Gregor. l. 32. titul. 9. part. 6. in glof. magna. colum. final. versic. quid autem quem sequitur Didacus de Pace que. sione civil. 1. num. 22. ad finem. Parladorus quotidianar. questio. cap. 7. ad finem.* Quæ vtique controuerfia callis in regio Portugalliz, in quo omnia bona patris, censentur esse legitima filiorum, præter tertium, de quo ad libitum disponere potest. *Ordinatio lib. 4. titul. 75. §. 1. Quod & in regno Castellæ obseruatur in non habente descendentes. l. 1. titul. 8. lib. 5. ordinamenti.* Cum igitur in eo regno de prædicto tertio possit pater ad libitum disponere, neque in eo filii possint præterdere aliquod ius eis competere, non inducitur dict. l. si vnquam. nam in regno Castellæ quo ad quatuor, de quo pater ad libitum disponere potest, etiam communiter concluditur, quoad illum nullam fieri reuocationem propter liberos postea susceptos: vt et tradit Bernard. Diaz. ¹⁷⁰ *supra relatus. & Conarr. resolutio. lib. 1. cap. 9. a numer. 4. versicul. ceterum & esse de mente omnium asserit Baeca tractat. de non meliorand. filiabus, cap. 9. num. 47.* Ex quibus venit explicanda Ordinatio. *lib. 4. titul. 77. §. 4. dum disponit, quod si pater dotauit filiam inofficiose, alii filii reuocant dotem, quatenus per eam præiudicatur illorum legitimis: & tamen quod tertium patris remanet obligatum ad dotis consuetæ satisfactionem; vt & id procedat, si reuocatio fiat ex dispositione, l. si vnquam. C. de reuocand. donation. vt supra dictum est.* Quod & pariter admittendum est in regno Castellæ, in quo etiam si reuocetur dos tanquam inofficiosa, tamen tertium & quintum patris remanet obligatum ad dotis satisfactionem. *l. 3. titul. 8. lib. 5. ordinamenti.* Nam idem etiam erit admittendum, si reuocatio fiat per superuenientiam liberorum, quiquid inter hos casus differentiam consuevit Bernard. Diaz. *regul. 213. in 4. limitat. & Baeca tractat. de non meliorand. filiabus, cap. 9. a numer. 71.* Quinimo Gregor. l. 8. titul. 4. part. 5. verb. *A otros. ad finem.* existimat, quod tunc demum inducitur reuocatio dotis per superuenientiam liberorum, si pater dotem dedit maiorem, quam gener mereretur: quia tunc credendum est, tantam dotem dedisse, quia desperabat, se alios filios esse habiturum. Si igitur contra spem illos suscipiat, inducetur, *d. l. si vnquam. vt super Ripam num. 48. ad fin.*

Ceterum si pater ideo dedit amplam dotem; quia voluit sibi comparare generum diuitem, & nobilem; quia tunc proprium gessit negotium, honorem sibi, & familiæ acquirendo, illa dotis datio, quasi donatio ob causam, ob superuenientiam liberorum reuocari non potest: iuxta receptam doctrinam Angel. *d. l. si vnquam.* Ego autem potius ista distinguere, considerando, quod pater teneatur dotare filias, attentis qualitatibus expressis, *l. si filia. inf. de legat. 3. & si attentis prædictis qualitatibus, legitima filia non sufficit ad congruam dotem constituendam, tunc ex aliis bonis patris dos congrua suppedita est, auth. res quæ. C. de municiis de legat. Dec. conf. 26 n. 4. & conf. 180. num. 2. atq; ita cum quod in isto casu datur ultra legitimam, ex necessitate debeat, tanquam donatio ob causam, ob superuenientiam liberorum non reuocabitur, neque filii, qui postea nascuntur, possunt præterdere ex hoc sibi factam fuisse iniuriam; cum viuo patre, nihil eis debeat ex illius bonis. *leg. 1. §. si impuberi. inf. de collat. bonor.* Quod si attentis prædictis qualitatibus, dos reperitur excessiua quatenus excedit, reuocabitur per d. l. si vnquam. nam quatenus dos excedit debitum legale (etiam in patre) mera censetur liberalitas, & titulus lucratius. *cap. relatum. 2. de testam. ibi: Iuxta seruitutem meriti.* Dec. conf. 20. n. 3. & alii relati per Tirag. d. verb. donatione largitus, num. 69. Baeca tractat. de non meliorand. filiabus, cap. 32. n. 2. et quæ etiam vide cap. 3. a numer. 92. Et tenebis menti, quod in reuocatione legitime, quæ fit iuxta, l. si totus. C. de inoffic. donation. filius, qui postea nascitur, debet considerari, quasi natus tempore, quo facta fuit donatio fratri per patrem, quo tempore attento, reuocata censetur donatio, quatenus eius legitima tunc valeret: vt declarat Castill. in consuetud. Burgun. rubric. 7. §. 12. num. 8. Item, quod si dos non reuocatur ex dispositione, *dict. l. si vnquam.* sed quia inofficiosa est, facit quidem dum viuit, non potest eam facere reuocationem; quia non facile debet audiri veniens contra proprium factum. *l. post mortem. sup. de adoptio. & tradit post alios Baec. tractat. de non meliorand. cap. 32. num. 11. Quinimo neq; filii viuo patre, ex ratione. d. l. 1. §. si impuberi. inf. de collat. bonor. vt post Ioannem Andr. & alios tradit Segura. acobred. §. cum filia. n. 129. & sequent. inf. de vulgari. & alii adducti per Mattiæ. l. 1. tit. 2. lib. 5. ordinam. glof. 4. num. 2. & l. 3. titul. 8. lib. 5. ordin. glof. 7. num. 4. Mortuo autem patre, controuersum est, vtrum hæc reuocatio dotis possit fieri viuo marito? videtur enim constante matrimonio prædictam reuocationem non esse concedendam, ex d. l. final. §. si a socero. inf. que in fraudem credit. per quam ita in terminis tenet Segura. d. §. cum filia. num. 130. Bernard. Diaz. *regul. 215. Palac. Tauri. 17. num. 4. & ita fuisse iudicatum asserit Asilius de decis. 66. ad finem. & Thom. Grammat. de decis. 90. n. 3. & multis re-* ¹⁷¹ *latis, hanc esse communem opinionem asserit Mattiæ. l. 1. tit. 2. lib. 5. ordinam. glof. 4. num. 3. Contrarium tamen, imo alios filios posse reuocare dotem inofficiosa, etiam constante matrimonio, verius existimat Paul. l. unica. ad finem. C. de inoffic. dotibus. & Ripa. l. 1. num. 68. sup. eod. & multis relatis, hanc esse communem opinionem asserit Mattiæ. l. 3. tit. 8. lib. 5. ordinam. glof. 6. n. 1. & contra auctoritatem Senatus Neapolitani defendit Cæsar Vrsilius ad Afflicti. de decis. 80. Et vtiq; videtur pro ea textus in sua generalitate, in d. l. unica. C. de inoffic. dotibus. Quod in regno***

regno Castellæ expresse probat. l. Tauri. 29. quæ
 dicitur est. l. 3. tit. 8. lib. 5. ordinamen. & in regno Portu-
 galliæ probat Ordinari. lib. 4. tit. 77. §. 4. Neque obstat
 text. d. l. fin. §. si a fisco. 7. quæ in fraudem creditor. quia
 respondet Couar. de sponsalib. 2. part. cap. 8. §. 6. num.
 12. ad finem. quod titulus dotis non censetur omni-
 no onerosus, & ideo admittitur reuocatio etiam
 constante matrimonio. Quæ tamen responsio est
 contra d. §. si a fisco. ubi titulus dotis quoad gene-
 ram, censetur onerosus, saltem quoad hunc effectum,
 ne constante matrimonio fiat reuocatio. Secundo
 igitur modo post Carol. respondet Baccatratat. de
 non meliorand. filial. capit. 32. numer. 10. quod dos
 quatenus excessiua est, censetur mera donatio: &
 ideo excessus reuocatur etiam constante matrimo-
 nio. quod & late comprobatur Matien. l. 3. tit. 8. lib. 5.
 ordinamen. gloss. 6. num. 4. Sed neque hæc responsio
 difficultatem tollit in primis, quia nō est generalis:
 pone enim generum tota hæc dote dignum esset: utiq;
 totum videtur habere ex titulo oneroso: ut expresse
 aduertit Cuman. d. §. si a fisco. n. 2. ad finem. Item licet
 tota dote nō sit dignus, adhuc dos quatenus est ex-
 cessiua, ab eo auferri non potest, nisi probetur ge-
 nerum participasse fraudem: cum enim dotem ex
 causa onerosa videatur habere, succedit regula, qd
 ab habente rem titulo oneroso, non potest fieri a-
 uocatio, nisi constet, emtori fraudem participasse,
 quæ autem §. hoc edictum. & §. simili modo. infra. quæ
 in fraudem creditor. & in specie probat. dicit. §. si a fisco.
 tradit Nauar. in apologia de reditu moniti 26. num.
 2. Quod procedit, licet emtori sit tradita res pro
 minori pretio, quam valeat, adhuc enim videtur
 habita ex titulo oneroso l. 2. Cod. de rescind. vend. nisi
 probetur donandi animus. l. si quis donationis. supra. de
 173 contrab. emptio, tradit Telleus. l. Tauri. 29. num. 2. & in
 specie probatur ex eo, quod filius non reuocat alie-
 nata per patrem titulo oneroso, etiam si alienatio
 facta sit minori pretio, quam res valeat, nisi aliter
 constet de donandi animo. gloss. magna. ad finem. l. 1.
 Cod. de inoffic. donatio. & ibi Bald. num. 14. Salycet. num.
 10. notabiliter Costa cap. si pater 3. par. verb. priuare non
 possit. numer. 33. de testament. in 6. Ergo pariter filius a
 marito non reuocauit dotem, quam maritus vide-
 tur habere ex titulo oneroso. Lex promissione 18. infra.
 de actio. & obligatio. nisi aliter constet de donandi a-
 nimo. Tercio ergo loco respondet Hispanus Arias.
 l. Tauri 27. n. 12. Andr. de Angulo de meliorato. l. 7. gloss.
 2. a nu. 7. & Anton Gomez. l. Tauri. 29. nu. 34. ad finem.
 quod in specie dicit. §. si a fisco. ideo non conceditur
 reuocatio, dum constat matrimonium; quia per
 eam tota auocaretur dos, & sic cogere tur maritus
 in dotatam vxorem habere: quod esset absurdum,
 in casu autē de quo agimus, non reuocatur tota dos,
 quia semper remanet dos penes maritum, quatenus
 valeat legitima vxoris, & tertium defuncti, ut supra
 diximus: & ideo cum cesset ratio, de qua supra, ad-
 mittitur hæc reuocatio, etiam constante matrimo-
 nio, vt æqualitas inter filios seruetur. Quod si fa-
 cta hæc reuocatione, maritus inueniat se habere
 minorem dotem, quam ei fuerit promissa, sibi im-
 putet, quod non accepit fideiussores a locero pro
 securitate dotis, vel non procurauerit alios filios
 censentur: nam si consentiant, non possent re-
 uocare dotem, quæ in officiosam l. non videtur. infra.
 si quis in fraudem patr. un. Xuariz. l. quomam in priori-
 bus. 10. ampliat. numer. 46. Cod. de inoffic. testamen.

Bacc. tract. de non meliorand. filial. c. 10. n. 64. Sed neque
 etiam placet, cum obstat regula. l. quæ de tota. supra. de
 reuocand. Alias etiam responsiones tradit Grāmat.
 decisio. 90. nu. 3. & alias Arias d. l. Tauri. 27. n. 12. sed nul-
 la tollit difficultatem, & ideo ego respondeo, dicit. §.
 si a fisco. limitandum esse, non procedere, quando
 sit reuocatio eo preteritu, quod per dotem sit præ-
 iudicatum legitimæ alicui filiorum. Et est ratio,
 quia filia tenetur dotem conferre fratribus, etiam si
 adhuc constet matrimonium. l. dotis. & ibi Bald. &
 Paul. C. de collatio. Et licet ab hac obligatione con-
 174 ferendi possit se liberare, abstinent ab hereditate
 paterna. l. final. inf. de collatio. dotis. id tamē ita ei per-
 mittitur, si ex dote excessiua supplet legitimam a-
 liorum fratrum. anth. vnde si patens. C. de inoffic. testa-
 men. in terminis Bald. l. si emancipati, in fine. C. de col-
 lat. Nam cum ipsa sit, quæ teneatur conferre, & res-
 pectu illius dos censetur titulus lucratius. d. §. si a
 fisco. merito ad hoc compelli poterit, non attento,
 quod constet matrimonio: quod ante conditam
 legem Tauri, ita fuisse indicatum assensit Palac. rep.
 cap. per vestras. 3. notab. §. 22. num. 10. pag. 217. Et hæc
 etiam ratione l. unica. Cod. de inoffic. dotib. generaliter
 constituit, quod dos inofficiosa reuocatur, quate-
 nus opus est, vt legitima aliorum filiorum suppleat-
 ur, ut ibi notat Paul. nu. 5. Campe de dote. 1. part. quæst.
 55. Et sic constat in his terminis minime ob stare d. §.
 si a fisco. quia in nostra materia, reuocatoria non
 dirigitur aduersus maritum, sed potius aduersus
 mulierem, quæ tenebatur dotem conferre fratribus:
 a qua obligatione non potest se liberare, nisi sup-
 plendo legitimam aliorum fratrum. anth. vnde si pa-
 tens. Cod. de inoffic. testam. & cum eadem conditione
 videtur ad maritum transiisse. l. Pomponius. §. cum
 quis. infra. de acquirend. possid. Quæ ratio ideo proce-
 det, siue dos consistat in rebus immobilibus, siue in
 pecunia, quæ consumpta sit: quidquid distinguit
 Casar Vtrilius ad Afflicum de cypion. 86. column. final.
 & quidquid in simili post Federic. de Senis distin-
 guat Hippolytus sing. 67.

S V M M A R I A.

- 1 Maritus non potest restituere dotem vxori constan-
 te matrimonio.
- 2 Explicatur l. sed si vir. §. quod vir vxori. supra. de do-
 natio. inter virum.
- 3 Per restitutionem dotis constante matrimonio, mari-
 tus non liberatur.
- 4 Promissio non confirmatur per mortem mariti.
- 5 Maritus iniunctus non cogitur restituere dotem con-
 stante matrimonio.
- 6 Cui incumbat onus probandi, vxorem amiserit do-
 tales sibi restitutas.
- 7 Agitur de intellectu l. quæ inuis. inf. cod.
- 8 Et reuocatur quædam explicatio Cuman.
- 9 Et vera assignatur resolutio.
- 10 Non potest dos maritus consumi ab filiarum dotem.
- 11 Propter dedecus emendum, mulier non potest ab-
 umere dotem.
- 12 Mulier quando in dote sibi possit præiudicare.
- 13 Acceptulatio facta de mandato vxoris, quando va-
 leat.
- 14 Ex restitutione dotis, acta constante matrimonio re-
 sultat donatio prohibita inter coniuges.
- 15 Explicatur Berol. l. sane. supra. de iure dotium.
- 16 Quando socer restituat dotem filio, liberetur.

- 17 Socer si restituat dotem filio secum habitanti, non liberatur.
- 18 Agitur de intellectu l. si constante. C. de donat. ante nuptias.
- 19 Maritus non cogitur promittere dotis restitutionem alteri, si in commodum suspectum habeat.
- 20 Interest habere instrumentum debiti, & probationes paratas.
- 21 Interesse facilius probationis habetur in consideratione.
- 22 Etiam soluto matrimonio mulier non potest sibi in dote praedicare.
- 23 Si extraneus dotem promittat, utrum maritus debeat promittere restituere alii, etiam si in commodum suspectum habeat?
- 24 Agitur de vero intellectu huius text. in secunda parte.
- 25 Et in quo differat secundus intellectus a primo.
- 26 Maritus soluto matrimonio cogitur satisfacere pro dotis restitutione.
- 27 Stipulatio, per quam dos restituatur extraneo, censetur esse irrita iura.
- 28 Explicatur l. in omnibus. sup. de indic.
- 29 Quando latius dilato per legem, semper cauendum est creditori.
- 30 Si maritus alteri promittat dotis restitutionem, quando teneatur in solidum.
- 31 Adversus extraneum marito nullum competi privilegium.
- 32 Quando habeatur in consideratione id, quod evenire potest.
- 33 Praesens status rei facit considerari id, quod verisimiliter evenire potest.
- 34 Nunquam proceditur ad capturam, nisi praedat, informatio.
- 35 Non teneor concedere de nouo quid fieri in meo, quando mihi non nocet & alteri prodest.
- 36 Explicatur gloss. fin. l. si cui sup. de iurmit.
- 37 Propterea potest dari aliud aequum idoneum.
- 38 Favore dotis facienda est, quod doti prodest, & alteri non nocet.
- 39 Quando quis cogatur vendere rem suam.
- 40 Differentia est in hac materia inter contractus, & ultimas voluntates.
- 41 In meo possum facere, quod mihi prodest, licet alteri non nocet.
- 42 Inuiti vassalli, quando alienari possunt.
- 43 Explicatur cap. i. §. ex eadem lege. de lege Conradi.
- 44 Si vendatur feudum, & vassalli transiunt in consequentiam.
- 45 Explicatur cap. i. de capitaneis, qui curiam vendidi.
- 46 In eo text. ut veniant vassalli, sufficiunt verba generalia.
- 47 Vassalli vendi non possunt, si agatur de eorum gravi praedicatione.

Leg. II. in princip. Secunda pars.

Secunda principalis conclusio, quae colligitur ex isto text. a sensu contrario, ea est, quod constante matrimonio dos non est restituenda vxori: quam expresse probat l. unica. Codic. si dos constante matrimonio, & colligitur ex l. sic pro rata. sup. de re iust. & notat Anchar. consil. 238. numer. 1. Baptiz. de privileg. dotalis. centuria. i. numer. 40. Ratio huius

conclusionis est, quia si dos constante matrimonio restituatur, creditur, quod mulier eam sit perditura. l. mutui. §. manente. sup. de iur. dot. & ideo ne mulier facile indotata maneat, prohibita fuit praedicta restitutio, & ita Lancel. Dec. hic col. 1. ad finem. Socin. num. 3. ad finem. Croc. num. 32. Socin. Inuor. consil. 15. nu. 19. libr. 2. Quae tamen ratio non est vera, quia non est admittenda praesumptio, quod mulier sit dotem perditura, aduersus regulam. l. cum de indebitis. sup. de probat. Item neque dos restituenda esset mulieri soluto matrimonio, quia semper militaret praedicta praesumptio.

Neque obstat d. §. manente. nam tantum dicit, quod etiam in casibus, in quibus ius permittit, vxori dotem restitui constante matrimonio: non tamen debet restitui vxori perditura: vt etiam probat. l. si cum dotem. §. 1. & ibi Bartolus num. 3. infr. eod. facit. l. si quis cum sciret. infr. de vscapion. pro emptore. † Vxorior igitur ratio colligitur ex l. unica. Codic. si dos constante matrimonio. & authentic. de nuptiis. §. dotes. collation. 4. quod restitutio dotis facta vxori constante matrimonio, continet in se quandam donationem, quae prohibita est inter virum & vxorem. Quam rationem sentit gloss. hic verb. dos. in fine. & ex auctori receptam Papal. hic numer. 51. Zaf. numer. 32. Pontan. numer. 15. Croc. numer. 30. & notabiliter persequitur Corra. hic numer. 12. & eam probat Conanus. lib. 8. commentariariorum. cap. 10. num. 7. Est tamen aduertendum, quod neque praedicta ratio sufficienter videtur colligi ex iuribus super praedictis: praedicta iura loquuntur, quando pactum erat interpositum de lucranda dote per maritum, vt etiam aduertit Cuman. consil. 26. ad finem. Alberic. l. si praedictum. ante finem. Cod. de iure dotum. in quibus terminis si fiat restitutio constante matrimonio, & sic tacite renuntietur pacto, manifesta resultat donatio. Ceterum non probant praedicta iura, cessante pacto, ex restitutione illa resultare donationem prohibitam inter coniuges, vt aduertit Alberic. l. si praedictum. num. 2. Codic. de iure dotum. Et patet, quia donatio resultans ex eo, quod sit solutio ante diem, non est prohibita inter coniuges. l. sed si vir. 32. §. quod vir vxori. sup. de donat. inter virum. extollit Roman. singul. 642. Anton. Gomez. l. 1. de iur. 50. n. 66. ver. §. 7. Xuetes in euidencia ibus. l. quoniam in prioribus. nu. 7. C. de inoffic. testam.

Sed his non obstantibus, non est recedendum a recepta ratione supra relata. Neque obstant difficultates supra motae, quia ad primam respondetur, quod dicit. l. unica. in princip. Cod. si dos constante matrimonio. & clarius authent. de nuptiis. §. dotes. collatio. 4. proponunt regulam generalem, dotem non posse restitui constante matrimonio; quia inde resultat donatio prohibita: & quamuis postea proponant exempla, quando pactum erat interpositum de lucranda dote per maritum, non ob id regula generalis cessat, vel restringitur ad illud exemplum. l. regula. §. final. sup. de iur. & facti. ignorat. Et satis constat ex eo, quod dum constat matrimonium, fructus pertinent ad maritum. l. dotis fructus. §. in princip. sup. de iure dotum. Si ergo constante matrimonio fiat dotis restitutio, in effectu maritus donat fructus vxori: quae donatio prohibita est inter coniuges. l. quae 2. sup. de pactis dot. lib. 1. tradunt Cyn. & Alberic. d. l. unica. C. si dos constante matrim.

Non obstat secundum de l. sed si vir. §. quod vir vxori.

exori. *sup. de donatio. inter virum.* ¶ Nam ultra responsionem Corral. l. qui liberos. n. 23. 2. *sup. de ritu nuptiar.* aduertendum est, quod id, quod debetur in diem, etiam attentio presenti statu, vere debitum est. *leg. au diem. sup. de condit. indeb.* Sigitur solvatur ante diem, habito respectu ad debitum principale, nulla resultat donatio: & quamvis eo respectu videatur resultare donatio, quod executio fiat ante diem, ad quam executionem debitor ante diem compelli non poterat, tamen cum hac donatio solam respiciat anticipatam executionem, non censetur prohibita, et explicat Peralt. l. 3. §. final. num. 71. *infr. de heredib. instituend.* Ergo ex eo text. non potest inferri ad restitutionem dotis, quæ sit constante matrimonio: nam prædicta restitutio debetur sub conditione. Si solvatur matrimonium, iuxta notata. l. si constante. §. 1. *infr. eod.* Attento igitur presenti statu, restituitur id, quod erat omnino in debitum. *leg. sub condicione. sup. de condit. indeb.* & hac ratione videtur resultare prohibita donatio inter coniuges. Vel clarius etiam responderi potest, quod inter coniuges, ea censetur prohibita donatio, per quam dans efficitur pauperior, & accipiens locupletior. l. sponsus §. si concessa. *sup. de donatio inter virum.* Plane in specie, l. sed si vir. §. quod vir uxori. maritus debebat uxori pecuniam in diem, ut constat ex literalibus text. quæ quidem pecunia ex se fructus non producit. l. v. *sup. n. 19. infr. de verborum significatione.* & quamvis si ante diem non solueret, posset quid lucrari cum pecunia soluta, tamen cum id sit incertum. l. final. *sup. de periculo & commodo rei vendite.* & præterea in industria consistat, non est in consideratione, neque talis lucrum amissio ex parte mariti solvens ante diem dicitur damnum. l. qui autem. *infr. qua in fraudem creditor.* & ideo valet talis donatio inter coniuges. Ceterum, quando maritus debet in diem rem ex se fructus producentem, si ante diem restituat, efficitur pauperior; quia amittit fructus, & ex suis acquirendos habebat iam usque acquisitum, & ad suis propriis bonis sustinet onera matrimonii, quæ ex fructibus dotalium rerum debebat sustinere: & ideo resultat donatio prohibita inter coniuges, vt est expressum. l. queris. in fine. *sup. de pactis dotib.* notat gloss. final. l. de fructibus. *sup. de donation. inter virum.* & in simili prædictos casus distinguit Bart. l. si constante. §. quoties. numer. 9. *infr. eod.* Non valet igitur dotis restitutio facta constante matrimonio, neque ex ea dominium transferretur, neq; maritus remanebit liberatus, ut dictum est in princip. huius legis. num. 8. & statim latius dicemus: tamen si mulier ex pecunia, quæ revera erat mariti, aliquid sua industria acquisivit, illam faciet neque restituat, vt probat, l. ex annuo. §. 1. *sup. de donatio inter virum.* & ita limitabitur dict. l. v. *unica.* C. si dos constante matrimonio. vt pcedat, quando dos restituta consistit in referente fructus: & aliud erit, si consistat in pecunia, per supra tractata.

Ex qua communi ratione ita defensa infertur primo, verum esse, quod tradit gloss. 2. hic ad finem. quod ex hac restitutione dotis facta constante matrimonio, maritus non liberatur ab actione dotis: nam cum ex ea resultet prohibita donatio, ex ea nullum ius transferri potuit, l. 3. §. sciendum. *sup. de donatio inter virum.* & in specie colligitur ex l. quamvis. j. eodem. l. si pro rata. *sup. de religio. & funeb.* funerum. n. 3. ¶ & receptum esse asserunt Cyn. Alberic. & Salyet.

dict. l. v. *unica.* C. si dos constante matrimonio. Nonnulli de dote. 7. part. privilegio 28. Socin. hic num. 3. Vincent. num. 15. Crocus num. 30. Ripa. num. 25. Pallada. l. post mortem. num. 20. Codic. de fidei commiss. notabiliter Corral. qui liberos. 4. num. 233. *sup. de ritu nupt.* Solus Arctin. hic num. 4. contradicit, ea ratione, quia cum hac annullatio inducta sit in fauorem mariti restituentis ante tempus. dict. l. v. *unica.* prædicta annullatio ad eius præiudicium non debet extendi. l. Indulnu. §. si pupillo. *sup. de action. emti.* Sed facile responderetur, quod cum propter iuris prohibitionem, nullum ius fuerit quæsitum mulieri, in necessariam consequentiam maritus non debet remanere liberatus: & quod inducitur in fauorem, propter necessariam consequentiam, potest in odium retorqueri. l. cum ex oratione. §. final. *infr. de exceptio. iuror.* Et hæc est vera responsio, quidquid aliter respondeant Socin. hic num. 8. ad finem. (rotus nu. 32.)

Infertur secundo, quod cum prædicta restitutio consideretur tanquam donatio prohibita inter coniuges, morte mariti in eadem persistens voluntate confirmabitur, iuxta regulam. l. cum hic statu. 23. in princip. *sup. de donatio. inter virum.* & ita Crot. hic num. 33. Ripa. nu. 25. ad finem. Duaren. ad fin. & Corral. num. 12. ad fin. idem Corral. l. qui liberos. num. 234. *sup. de ritu nuptiar.* Contrariam tamen opinionem probant Iason. hic numer. 11. Vincent. numer. 17. Zaf. numer. 32. per text. l. v. *unica.* C. si dos constante matrimonio. dum dicit mortua vxore, dotem restituendam esse marito cum fructibus: nam si ea donatio morte confirmaretur, neque dos esset restituenda marito, neque fructus. l. antep. C. de donatio. inter virum. Sed huic inductioni facile responderi potest, quod in specie dict. l. v. *unica.* maritus superuixit uxori, vt ex litera constat. Plane vt donatio confirmetur morte, oportet, quod maritus nunc decessat ante vxorem; alias secus. l. etiam. & l. a marito. C. de donatio. inter virum. vnde fit in specie dict. l. v. *unica.* maritus decessit ante vxorem, confirmaretur retro restitutio quoad fructus. dict. l. antep. Codic. de donat. inter virum. & sententiæ supra allegatæ, quidquid contrarium pro constanti teneat Zali. hic num. 32. ad finem. ¶ quo quidem casu heredes mariti non censentur liberati ipso iure, cum prædicta restitutio, magis fuerit donatio, quam solutio, vnde conueni debent se defendere, opposita doli exceptione. l. apud Celsum. §. si qui pupillo. *infr. de doli exceptio. tradunt gloss. 2. hic.* & Bart. num. 7. Zaf. num. 32. Ripa. n. 26. Nonnulli de dote. 7. part. priuile. 28. in fine. & ita est explicandus Corral. l. qui liberos. num. 234. *sup. de ritu nuptiarum.* Si fane maritus cum effectu constante matrimonio dotem non restitueret, sed tantum promitteret eam restituere constante matrimonio, talis promissio non confirmaretur morte mariti. *leg. Papinianus. sup. de donatio. inter virum.* & consequenter ex ea nulla actio uxori competeret. Fulgos. iuris gentium. §. quoniam nu. 12. *sup. de pactis.*

Hanc secundam conclusionem huius text. ita explicatam limita primo, quod licita sit restitutio dotis constante matrimonio, in casibus, quibus id lege permixtum est, ut inquit text. ant. de nuptiis. §. dote. collat. 4. & l. sic pro rata. §. 1. 7. de religio. qui quidem casus inueniuntur expressi. l. quamvis. cum l. sequen. j. *cod. & §. manente.* Immo *sup. de iure dotum.* qui omnes ad tres reducuntur. Primus, quando ad alit virgens necessitas, quia scilicet mulier tenetur sol-

vereas alienum paternum, quia ei heres existit: nam tunc ut liberetur mulier ab are alieno, licite ei restituitur deo constante matrimonio. *Secundus* est, propter eundem vtilitatem mulieris, iuxta text. l. final. sup. de iure dotium. Tercius est, propter causam pietatis, ut quia mulier ex dote restituta, vult alimenta prestare filiis susceptis ex alio matrimonio, vel redimere maritum, vel consanguineos a captivitate: & ita explicat Bald. l. quamvis. post princip. inf. eod. Anchar. conf. 237. n. 1. Nouellus de dote. 7. parte, special. 29. num. 1. Zaf. hic num. 34. Baec. de debitore inope, cap. 3. num. 18. Cui tamen limitationi videtur obflare, quia adhuc militat ratio, de qua supra, quod ex hac restitutione resultat donatio prohibita inter coniuges. Item in predictis casibus res dotales restituantur, ut impendantur & consumantur: quod repugnat generali prohibitioni princip. Infit. quibus alien. licet. Sed defendendo communem limitationem, ad primam difficultatem respondetur, quod ea demum donatio est prohibita inter coniuges, per quam donans efficitur pauperior, & simul accipiens efficitur locupletior, ut supra dictum est. Plane in exemplis supra propositis, quamvis maritus donans efficitur pauperior, tamen vxor accipiens non efficitur locupletior, cum acceptum, vel consummat in exsoluendo are alieno, vel conuertat in pios vsus, ut aduertit Cuman. l. quamvis. nu. 13. eod. Illud utique verum est, quod cum his casibus de tacita agamus donatione; & donatio exigat voluntatem donantis, l. si ego, sup. si certum petatur. predicta intelligenda sunt, quando maritus sponte consentit, eam fieri dotis restitutionem: nam inuitus etiam in predictis casibus illam minime facere compellitur: & ita gloss. l. mutui. §. 1. verb. reddi. sup. de iure dotium. Alexand. l. quamvis. numero 5. inf. eod. Campes. de dote. 3. part. quest. 9. Cuman. libr. 2. commentariorum. cap. 10. num. 7. ad finem. & notabiliter Bald. Nouellus de dote. 7. part. privilegio 29. n. 2. Ad secundam autem difficultatem respondetur, speciale esse in predictis casibus, ut propter illos res dotales licite alienari possint, & possit mulier sibi praeiudicare in dote, expendendo res dotales restitutas in predictas causas. Regius consilio 41. num. 4. libr. 5. Socius Junior consilio 55. numer. 19. libr. 2. Gamma decisionem 318. post principium. dummodo vxor illas res acceptas in predictos vsus conuertat: nam alias, quasi maritus mulieri perditur restituerit, minime liberabitur, ut colligitur ex l. mutui. §. manente. sup. de iure dotium. & videtur text. leg. si cum dote. §. si post. infra eod. & ibi tenet Bartolus numero 3. Alexander. leg. quamvis. numer. 5. inf. eod. Campesius de dote. 3. part. questione 13. Palacius repetitione capit. per vestras. 3. notabil. §. 21. numer. 3. pagina 185. Grammaticus decisionem 103. numer. 29. ad medium. Quibus adde gloss. penultimam. leg. final. supra de iure dotium. quae vult, oportere mulierem dote traditam non perdere, ut maritus liberetur. Sed est aduertendum, predicta iura non probare hanc conclusionem, nam tantum dicunt, maritum non liberari, si dote restituat ex legitimis causis vxori perditur. Sed si mulier esset indultiosa, ita vt non esset verisimile, quod sit perditura dote; quantumcumque postea mulier eam amittat, videtur liberandus maritus, ut colligitur ex l. si cum dote. §. si post. infra. infra eod. & ibi notant Paulus & Iovis, Baldus Nouellus de

dote. 7. parte. privilegio 34. numer. 2. Socius Junior consilio 55. numer. 13. & numer. 19. libr. 2. Ex quibus venit explicanda gloss. hic verbo, dos in fine. dum dicit, quod si maritus restituit dote constante matrimonio, non liberatur, nisi quatenus ex ea restitutione mulier locupletior facta sit: nam id procedit, quando animo donandi facta fuerit predicta restitutio, ut tradit Baldus. l. debitor. post principium. sup. de iure dotium. nam tunc verum est, maritum non liberari, nisi quatenus mulier locupletior facta sit. Repahic numer. 25. tamen si ex legitimis causis fiat ea restitutio, semper liberabitur maritus, nisi conslet vxori perditur restituisse, iuxta supra tradita. Inferitur etiam annotatio ad tradita per Bartolum dict. §. si post. numer. 4. dum tractat, cui incumbat onus probandi, vxorem non perdidisse res dotales restitutas: & sentit patri mulieris incumbere onus, & non marito. Contrarium, imo quod incumbat marito, tenet Alexander ibi ad finem. Campes. 3. de dote part. quest. 10. Sed ex predictis dicendum est, quod marito incumbet onus probandi, quod restituerit dote vxori non perditur: hoc enim probato, frustra quaeritur, cui incumbat onus probandi: cum etiam conslet, dote perdidisse mulierem, tamen maritus sit liberatus, ut constat ex supra traditis. Ut tamen maritus magis securus sit, melius faciet, si dote non restituit vxori, sed potius ipse in predictos casus dote consummat: nam & hoc ei licere probat. leg. sed et si deo. 22. inf. eod. Quamvis in eo sit differentia, quod restituyendo vxori ex predictis causis, ipso iure liberatur principium. Infitur quibus modis tollit obligatio. Signorolus. l. si formati. numer. 23. inf. eod. sed quando ipse in predictos vsus conuertit, liberatur tantum opposita doli mali exceptione, ut probat dicta l. sed et si deo. 22. inf. eod. tradit Bartolus. leg. quamvis. numer. 4. ad finem. inf. eod. Clandius l. 3. ad finem. inf. eod. Sed ad perfectam declarationem huius articuli aduertendum est, quod in dict. l. quamvis. proponuntur exempla, in quibus versari videtur diuersa ratio. Nam primo dicit, predictas res dotales restitui posse constante matrimonio, & posse alienari propter ea alienum mulieris: quod quidem de plano videtur procedere, quia prohibitio de non alienandis rebus dotalibus, non debet habere locum in praeiudicium creditorum. l. filius famul. 117. §. dñi. inf. de legat. 1. & l. alienationes. sup. 7. famul. et c. secundum. & in specie Paulus consilio 435. numer. 3. libr. 1. Lambertengus de contrahibus sine solemnitate factis. gloss. 1. numer. 2. Aliud exemplum est, quando res dotales traduntur, ut alias viiores emanant: quod etiam de plano procedit, cum vtilior res loco alienata subrogatur. l. fin. sup. de iure dotium. Quod alia vero exempla proposita in dicta leg. quamvis. controuersia est apud Doctores: nam Bald. ibi in fine exulimat, exempla ibi relata, non restringere regulam, ac proinde textum illum generaliter procedere, vbiunque causa honesta & pia idem suaserit: subseribit Ancharianus consilio 237. numer. primi. Baldus Nouellus de dote. 7. parte. special. 29. numer. primi. Regius consilio 41. numer. 4. libr. 5. Crotus consilio 74. 4. numer. 628. libr. prim. Baeca tractatu de non meliorand. filibus. capit. 11. numer. 45. ad finem. expendens generale rationem dictae leg. quamvis. ibi: Quia iusta, & honesta. Quatamen opinio non videtur vera: quia per eam nimis restitui-

restringerentur iura generaliter prohibentia res dotales alienari posse. Neque obstat generalis ratio: *l. quammis. inf. eod.* quia imo si bene aduertas, retorquei potest: nam requiritur, quod causa alienandi sit iusta & honesta. Plane verbum, *infra*, idem significat, quod legitima, siue per leges approbata, ut in specie probat. *l. unica. C. si dos constante matrimonio. leg. si pro rata. §. 1. sup. de religiosis. authentic. de nuptiis. §. doti. collatione. 4. facimus qua Pinellus. l. 2. num. 6. Cod. de bonis maternis.* Cum igitur requiratur, quod causa sit per legem approbata, satis innuitur, quod ex omnibus aliis per legem non approbatis, non potest fieri ea alienatio, etiam si pia & honesta sit: quod clarius colligitur ex *l. mortuus. §. manente. sup. de iure dotium.* Quare Cumanus dicit *l. quammis. inf. eodem.* contendit, dotem non posse alienari, nisi ex causa iusta & pia, & necessaria, sicutem necessitate causatiua: ad quod expedit exempla proposita in dicta *leg. quammis.* Primum enim est, quod dos restituitur, vt mulier aliat filios suos: quod pertinet ad necessitatem praesentem, *l. 1. §. 1. inf. de tutel. & ratio. distrahend. interuentus. Bald. consil. 219. occurrit. numer. 2. libro 2. Paulus consil. 435. numer. 3. libro 1.* Aliud exemplum est, quando dos restituitur, vt mulier redimat consanguineum captiuum: quo casu datur necessitas causatiua. *authentic. si captiui. & ibi notatur. Cod. de Episcopis & clericis.* Ergo ex praedictis exemplis veravideatur Cuman. collectio. ¶ quam etiam probat Paulus consilio 435. numer. 3. & 4. libro 1. Baldus Nouellus de dote. 6. parte. *questio. 63. Socinus Tutor. consil. 35. numer. 19. libro 2.* Sed neque haec declaratio tuta est: nam dicit. *l. quammis.* loquitur generaliter, quando dos traditur, vt mulier redimat consanguineum captiuum: quid potest intelligi etiam, quando mulier non potest succedere ab intestato illi consanguineo, ut agnoscit Bartolus ibi numer. 9. Imol. ad finem. *Alexand. numer. 11. Campes. de dote. 3. parte. questio. 11.* quo casu cessat necessitas causatiua, de qua in dict. *authentic. si captiui. ut ibi notatur:* & tamen propter solam pietatem sanguinis, sit praedicta permissio. Quod & confirmari potest ex late congestis per Tiraquell. post leges conubiales. *glos. 2. a. num. 282. & Palaez. de mōto. an. 4. parte. questio. 1. limitatio. 4. a. numero. 12.* Petreus & dicta. *l. quammis. cum l. sequenti. inf. eodem.* probat, & dotem licite restitui, quando mulier vult redimere a carcere patrem, vel consanguineum: quo casu nulla necessitas praecisa, vel causatiua in muliere considerari potest: ut tradit Baldus. *l. sed est idea. in fine. inf. eodem. Imol. dict. l. quammis. num. 3. Alexand. l. Marcellus. §. rei qua. num. 3. inf. ad Trebellian. Campesius de dote. 3. parte. questio. 12.* quidquid cōtrarium praesupponat Gamma de ditione 318. num. 1. Et patet, quia dicta. *l. quammis.* etiam procedit, quando dos restituitur, vt maritum liberet a carcere. *Crotus. consil. 74. a. num. 1. lib. 1. & discimus numer. sequenti.* quo casu nulla omnimodo datur necessitas ex parte mulieris. Ad veram igitur explicationem dicendum est, quod licet exempla non restringant regulam: tamen declarant, in quibus terminis illa accipienda sit. *glos. 2. leg. quam pluram. inf. de primat. de iur. Plane si bene aduertas, in omnibus exemplis propositis, in d. l. quammis.* agitur de conseruatione personae, vel libertatis illius, pro quo dos impenditur: nam quando dos restituitur ad alimenta filiorum, videtur agi de con-

seruatione vitae illorum. *l. necare. 7. de liber. agnoscend. Item, quando dos restituitur, vt consanguinei liberentur a captiuitate, vel a carcere, aperte agitur de conseruanda illorum libertate.* Ex quibus ita expensis constituendum est, quod vt dos iusta, & licite restitatur constante matrimonio, & licite abluatur per mulierem, duo copulatiue requiruntur, scilicet, causa iusta & honesta, respiciens conseruationem vitae, vel libertatis. Item, quod sint personae sanguine mulieri coniunctae. ¶ Altera autem causa ex his deficiente, locus erit prohibitioni, de qua in princip. *Inf. quib. alienantur.*

Vnde infertur, quod si mulier velit, quem alere, qui ei non sit sanguine coniunctus, non procedet, *d. l. quammis. inf. eodem.* quammis ea causa iusta, & honesta videatur. Et similiter si velit redimere captiuum sibi sanguine non coniunctum, non procedet. *d. l. quammis.* quia deficit vnum ex praedictis requisitis: & ita Nouellus de dote. 6. parte. *primus. 63. Palaez. rep. cap. per vstras. 3. notab. §. 26. a. num. 4. pag. 104.* Pro alendo sane marito procedet, *d. l. quammis.* quia concurrunt praedicta requisita, si aduertas ad *l. aduersus. C. de crimi. expulsa heredit. & est expressum. l. mutus. 76. in fine. sup. de iure dotium. tradit Nouellus de dote. 7. parte. *primus. 34. numer. 3. Berouius consil. 36. lib. 2. Crotus consil. 74. a. n. 1. lib. 1. Vincent. de Franchis de off. 137. nu. 4. in secunda parte.**

Infertur etiam, quod si non agatur de conseruanda vita, vel libertate consanguinei, non procedet, *dict. l. quammis.* Adeo, quod si agatur de honore consanguinei conseruando, non procedat dicta. *l. quammis* quia hoc iure cautum non inuenitur: neque est eadem ratio in eo, quae est, quando agitur de conseruanda libertate, vel vita illius, *leg. libertas. inf. de regul. iuris. & ita aduersus Cuman. sentit Alexand. l. quammis. in fine. inf. eod. Campes. de dote. 3. parte. questio. 11.* quidquid Cuman. sequatur Gamma de off. 318. num. 2. Infertur etiam vera explicatio ad verba dict. *l. quammis. inf. eod.* dum requirit iustam causam, & honestam: nam ex praedictis dicendum est, requiri iustam causam, id est, respicientem conseruationem libertatis, vel vitae: quia hanc tantum pro iusta lex agnoscit, & honesta, scilicet ratione consanguinitatis, vt constat ex supra traditis.

Infertur etiam, non esse veram opinionem Palacii in rubric. §. 49. numer. 3. dum ex dicta. *l. quammis.* colligit, quod pro filia maritanda, & dotanda, licite dos restituitur mulieri, & in eam causam per illam absumitur: quia est causa iusta, & honesta, quod etiam probat Anton. Gomezius. *l. Tauri. 30. numer. 25. ad medium. Baeca tractatus de minor audis filibus. cap. 11. numer. 45. & videtur text. l. cum vxor. 85. sup. de iure dotium.* Sed illis aperte aduersatur ¶ dictum Speculator. *m. de emt. & vend. §. tertio loco. numer. 11.* quod res dotales matris, non possunt alienari eo pretexto, vt ex illis filiae dos constituatur: quia id iure cautum non reperitur: subscibit Imola. *cap. cum contingat. num. 25. de iur. iurando. Aretinus. l. t. colum. penultima. ad medium. & ibi Alexand. n. 39. sup. eodem. Campes. de dote. 4. parte. questio. 25. Palaez. rep. rubric. §. 66. num. 13.* Ergo aperte ex hoc superior confunditur opinio. Pro qua non facit. *l. quammis. inf. eodem.* quia, vt supra diximus, requiritur causa iusta, & honesta: & licet secunda in filia dotanda verificari possit: non sic prima: ne-

que enim dotare filiam pertinet ad cōseruationem vitæ, vel libertatis, sed potius ad cōseruationem honoris: quæ causa in hac materia non attenditur, ut supra diximus. Neque obstat etiam. l. cum vxor. §. si. sup. de iure dotum. quia loquitur in pecunia dotali, quæ non prohibetur alienari. l. r. in dotem. §. de iur. dotum. & ideo potest conuerti in causam dotis filie l. siue vxor. §. de donation. inter virum. Non igitur propter acceptationem eius mandato factam, teneatur nouam pecuniam dare; & quasi nouam dotem constituere: quod vtique repugnat regulæ. l. de die. sup. de pactis dotalibus. Secunda difficultas est, quod interueniente acceptatione de mandato vxoris, perinde est, ac si maritus eam pecuniam accepisset, & rursus de mandato mulieris eam transferret in debitorem. l. vir ab eo. §. in fine. sup. de iure dotum. & consequenter perinde etiam haberi debet, ac si per maritum ea pecunia fuisset tradita vxori, & in continenti breui manu per eam translata in maritum, vt traderet debitori. §. l. 3. §. final. sup. de donationib. inter virum. Ergo dos relictus potest constare matrimonio: quod repugnat supra traditis. Sed nihilominus defendendo decisionem Iureconsulti, ad primam difficultatem respondet Baldus Nouel. de dote. 7. parte. specialis. 34. num. 2. quod regula l. de die. respicit personam mariti, ita, vt in eius fauorem non possit fieri deterior conditio dotis: in fauorem autem extranei id non inuenitur prohibitum: & ita etiam Imola. l. penultima. §. si vir, post principium. infr. eodem. Affilius decisio 349. num. 23. Sed ego nullam video probabilem rationem huius differentie: & ideo verius respondendum est, regulam dictæ l. de die. procedere, quando dos est restituenta vxori, vt tunc per pactum non possit fieri deterior eius conditio: vbi autem dos non est restituenta vxori, cessat illius text. regula. Et si vltieris quæras, quando dos non sit restituenta vxori? respondetur, id verificari, quando dos consistit in mobilibus, quæ hodie alienari possunt consentiente vxore, vt probauimus, l. 1. in quinta parte. ad finem. supra. Cum enim res mobiles dotalis valide fuerint alienatæ, cessat earum restitutio. Item verificari in rebus consentientibus pondere, numero, & mensura, quas maritus solus alienare potest, l. r. in dotem. sup. de iure dotum. Vnde si maritus solus pecuniam dotalem acceptam ferat, debitor quidem remanebit liberatus; quia maritus solus de pecunia dotali potuit ad libitum disponere: sed nihilominus tenebitur soluto matrimonio, maritus eam pecuniam restituere vxori, ac si per debitorem ei soluta fuisset. l. vir ab eo. §. 30. sup. de iure dotum. l. penultima. §. si vir. infr. eodem. & hac ratione ea dos dicitur marito perire. l. debitor. 38. sup. de iure dotum. Et idem erit recipiendum, si maritus animo nouandi pecuniam dotalem, a debitore fuerit stipulatus iuxta. l. dotem. 36. sup. de iure dotum. Nam propter nouationem prima obligatio pecunie dotalis remanebit extincta; & consequenter ab ea obligatione debitor remanebit liberatus, & eius loco noua obligatio, & nouum debitum subrogabitur: & hæc noua obligatio, quasi diuersa a dotali, & impericulo mariti erit: §. vt aduersus glossam dictæ l. de iure dotum. conclusio Imola. l. penult. §. si vir. col. 2. eodem. Quod si acceptatio, & nouatio factæ sint de mandato vxoris, magis hæc videbuntur pertinere ad prædictum, & periculum vxoris, per supra-

Inferitur etiam annotatio ad dictum Bar. l. quamuis. num. 3. infr. eod. dum tenet, quod dos potest consumi in prædictas causas, si vxor consensum suum adhibuit: nam alias procedet regula, l. final. C. de negotiis gestis. Vbi tamen Baldus num. 7. limitat, nisi dos sit consumpta pro redimendo consanguineo mulieris existente in captiuitate, vel carcere: tunc enim prædictam consumptionem cogetur ratam habere. cap. 12. §. 23. questione. 4. lat. signis. §. labeo. sup. de religiosis. Quod ampliat Cumanus dict. l. quamuis. in fine. procedere, quando dedecus esset mulieri non redimere consanguineum a carcere: nam & tunc cogetur ratam habere: subscribitur Gamma decisio 318. numero 2. Quod tamen non puto verum, obstante regula generali. l. final. C. de negotiis gestis. Nam dicta l. quamuis. tantum loquitur, quando mulier sponte sua vult res dotalis absumi in prædictas causas: notat Nouellus de dote. 6. parte. questione. 63. Neque est verum, quod supra allegati præsupponunt, quod propter dedecus vitandum, possint per mulierem res dotalis alienari: §. quia in hac materia prædicta causa iusta non reputatur, per supra tradita: & in specie Alexander. l. quamuis. in fine. infr. eodem. Campesius de dote. 3. parte. questione. 11.

Denique inferitur annotatio ad dictum Baldi consilio 3. libr. 5. dum tenet, quod si mulier obliget se pro marito, vt ille liberetur a carcere, non valbit prædicta obligatio, iuxta generalitatem authenticæ. si qua mulier. Codic. ad Velleianum. nam hoc dictum confunditur per dictam l. quamuis. infr. eodem. & leg. mutui. 76. in fine. sup. de iure dotum. & contrarium pro constanti tenet Gamma decisio. 318. numero. 1. Rotus consilio 74. a numero. 11. libr. 1. Vincentius de Franchis decisio 237. numero. 4. in secunda parte. Quinimmo & pro exsoluendo voto patris, vel mariti, dos consumi potest: quia agitur de salute animæ, quæ vitæ præfertur. l. sancimus. Codic. de sacrosanctis ecclesiis. & expresse tenet Bartolus. leg. quamuis. numero. 4. infr. eodem. & ibi Imol. numero. 1. ad finem. Barea de debitorum inope. cap. 3. numero. 18. notabiliter Vincentius de Franchis, dicta decisio 237. numero. 4. Et sic constat, dictam authenticam si qua mulier. in his terminis locum habere non posse.

Secundo principaliter limita conclusionem, de qua supra, per l. siue 39. sup. de iure dotum. Ad cuius declarationem debet aduocare, quod ea lex continuatur cum l. præced. in qua dictum fuerat, quod si constante matrimonio, pecuniam promissam marito per debitorem vxoris, imple maritus acceptam tulerit de mandato vxoris; vtique perdit maritus dotem, id est, eam pecuniam sibi promissam dotis nomine, quia post acceptationem, non habet actionem ad illam petendam. Subdit igitur. l. siue. quod mulier propter mandatum tenetur reddere

marito tantam pecuniam, quantum de eius mandato maritus acceptam tulit debitori dotis promissio. ri; & si eam non reddidit, tenebitur, soluto matrimonio, eam pecuniam in dotem compensare, ad quam reddendam poterat cogi per maritum actione mandati. Habet igitur illa lex duas difficultates. Prima est, quod secundum prædicta potuit vxor conditionem dotis deteriori reddere: cum propter acceptationem eius mandato factam, teneatur nouam pecuniam dare; & quasi nouam dotem constituere: quod vtique repugnat regulæ. l. de die. sup. de pactis dotalibus. Secunda difficultas est, quod interueniente acceptatione de mandato vxoris, perinde est, ac si maritus eam pecuniam accepisset, & rursus de mandato mulieris eam transferret in debitorem. l. vir ab eo. §. 30. in fine. sup. de iure dotum. & consequenter perinde etiam haberi debet, ac si per maritum ea pecunia fuisset tradita vxori, & in continenti breui manu per eam translata in maritum, vt traderet debitori. §. l. 3. §. final. sup. de donationib. inter virum. Ergo dos relictus potest constare matrimonio: quod repugnat supra traditis. Sed nihilominus defendendo decisionem Iureconsulti, ad primam difficultatem respondet Baldus Nouel. de dote. 7. parte. specialis. 34. num. 2. quod regula l. de die. respicit personam mariti, ita, vt in eius fauorem non possit fieri deterior conditio dotis: in fauorem autem extranei id non inuenitur prohibitum: & ita etiam Imola. l. penultima. §. si vir, post principium. infr. eodem. Affilius decisio 349. num. 23. Sed ego nullam video probabilem rationem huius differentie: & ideo verius respondendum est, regulam dictæ l. de die. procedere, quando dos est restituenta vxori, vt tunc per pactum non possit fieri deterior eius conditio: vbi autem dos non est restituenta vxori, cessat illius text. regula. Et si vltieris quæras, quando dos non sit restituenta vxori? respondetur, id verificari, quando dos consistit in mobilibus, quæ hodie alienari possunt consentiente vxore, vt probauimus, l. 1. in quinta parte. ad finem. supra. Cum enim res mobiles dotalis valide fuerint alienatæ, cessat earum restitutio. Item verificari in rebus consentientibus pondere, numero, & mensura, quas maritus solus alienare potest, l. r. in dotem. sup. de iure dotum. Vnde si maritus solus pecuniam dotalem acceptam ferat, debitor quidem remanebit liberatus; quia maritus solus de pecunia dotali potuit ad libitum disponere: sed nihilominus tenebitur soluto matrimonio, maritus eam pecuniam restituere vxori, ac si per debitorem ei soluta fuisset. l. vir ab eo. §. 30. sup. de iure dotum. l. penultima. §. si vir. infr. eodem. & hac ratione ea dos dicitur marito perire. l. debitor. 38. sup. de iure dotum. Et idem erit recipiendum, si maritus animo nouandi pecuniam dotalem, a debitore fuerit stipulatus iuxta. l. dotem. 36. sup. de iure dotum. Nam propter nouationem prima obligatio pecunie dotalis remanebit extincta; & consequenter ab ea obligatione debitor remanebit liberatus, & eius loco noua obligatio, & nouum debitum subrogabitur: & hæc noua obligatio, quasi diuersa a dotali, & impericulo mariti erit: §. vt aduersus glossam dictæ l. de iure dotum. conclusio Imola. l. penult. §. si vir. col. 2. eodem. Quod si acceptatio, & nouatio factæ sint de mandato vxoris, magis hæc videbuntur pertinere ad prædictum, & periculum vxoris, per supra-

pra tradita: quidquid inuoluit Baldus Nouellus de
dote. 7. parte. *privileg. 2. a. num. 2.* Ex quibus colligitur, mulierem etiam hodie de consensu mariti potest alienare, & absumere pecuniam dotalem, & si mulier qualicumque res mobiles, *ut hic notat Rota n. 17.* quantumcumque per hanc absumptionem fiat pauperior. Quamvis Baldus l. *debetur. ad finem sup. de iure dot.* existimauerit, ita demum valere acceptationem factam de mandato uxoris, si ex hoc illa non efficiatur pauperior: & *subscribit Alexand. hic num. 9. infine. l. incert. num. 29. & num. 33.* Inferitur etiam vera explicatio ad l. *pen. §. si vir. inf. eod.* dum a contrario sensu probat, quod si gener de consensu, & mandato uxoris, acceptam tulit focero dotē promissam, remanet liberatus ab obligatione dotem restituendi; etiam si focer postea efficiatur non soluendo. *Imo ibi opponit de reg. iud. l. de dte. sup. de pati. quib. & variis respondet.* Sed vera responsio est, quod text. ad l. *pen. §. si vir. inf. eod.* intelligatur, quando dos consistebat in pecunia: nam si eam maritus accepto ferat de mandato uxoris, in effectu non tenebitur ad dotis restitutionem, *ut supra diximus.* Neque dicas, hunc intellectum esse diuiniatum: nam debes aduertere, quod text. ille in sensu directo probat, quod si sine consensu uxoris maritus accepto tulit dotem focero, qui non erat soluendo, dos est periculo mariti; & sic praepropitur, focerum esse liberatum, *ut ibi expendit Cuman.* Quod quidem verum esse non potest, nisi quando dos consistit in pecunia: nam alias factum solius mariti, nullum effectum potuit operari circa res dotales in princip. *Inst. quib. alien. licet.* Intelligas ergo, quando dos consistebat in pecunia, de qua solus maritus disponere poterat. l. *res in dtem. sup. de iure dotium.* vnde & argumentum a contrario sensu, in eisdem terminis accipiendum est. ¶ Non obstat secunda difficultas supra mota: nam respondetur, quod ideo restitutio dotis constante matrimonio fieri non potest: quia inde videtur resultare donatio prohibita, *ut supra diximus in principio.* quae ratio cessat in hoc casu, cum mulier propter mandatum teneatur, vel tantumdem reddere, vel compensare in dotem ad l. *line. 5. de iur. dot.* Neque est omittendum, quod Bart. l. *ul. & Fulgof. colligit ex l. si sine. quod si pater pro filio accipiat dotem, iuxta l. si cum dotem. §. transfredamur. j. eod. & quia bene non conveniebant pater de consensu nuras tradidit dotem filio, remanebat focer liberatus, quantumcumque filius efficiatur postea non soluendo: *subscribit Paul. hic num. 10. Alexand. n. 2. Zaf. num. 34. ad fin. Bapt. l. si frater a fratre. num. 117. & ibi Crot. num. 100. sup. de condit. indeb. Crot. conf. 7. 4. num. 21. lib. 1. Afflic. decis. §. 29. num. 2. Rota. conf. 44. num. 13. lib. 5.* Sed circa hanc dictā Bart. ad plura est auertendum. Primo, quod ipse proponit questionem in filio emancipato; in quo questio redditur indubitabilis: nam hoc casu pater non solum potest dotem restituere, sed etiam ad hoc cogi potest: nam cum filius emancipatus liber sit a patria potestate, potest seorsum a patre habitare; & ei necessarius dos restituenda est, ut satisfiat regula. Quod ubi sunt onera, ibi debeat esse dositas *qua. 57. §. 1. sup. de iure dotum.* & quia pater morte certum est, dotem debere restitui filio: quia mortis patris fuit effectus filii iuris. *l. si maritus. 47. in fine. sup. famel. erosi.* ergo idem recipiendum est, si viuo pater fuit sui iuris, iuxta aequiparationem *l. unica. §. de iur. amur. C. de res. vxor. alio. & ita in specie**

aduertit Fulgof. d. l. *si sine. & post alios res. l. si sine. Alexand. l. si cum dotem. §. transfredamur. v. 8. j. eod. Bapt. l. d. l. si frater a fratre. num. 119. & ibi Crot. num. 99. ad fin. Capella cautel. 115. numer. 1. ad fin. l. incert. de Franchis dec. 381. post. prim. in 2. part. & omnes in hoc conuenire asserit Boer. dec. 193. num. 4.* Ergo si in praedicto casu pater ex necessitate legis dotem restituit filio emancipato, vtique debet remanere liberatus. *arg. h. l. C. de his qui veniunt a iure imperatorum. l. 1.* Ergo si remanet liberatus, frustra quaeritur, vtrum pater conueniri possit, si postea filius efficiatur non soluendo: *ut aduersus Bart. aduersus Bald. Nouellus de dote. 7. parte. privileg. 2. a. num. 2. Rota hic num. 27. Crot. l. si frater a fratre. num. 100. ad finem.* ¶ Pro concordia dicendum est, quod filius emancipatus potest si quidem habitare seorsum a patre, propter rationes supra allegatas & sit onus habitare, locum habent supra tradita aduersus Bart. si vero nihilominus filius nolit suo iure uti, sed praeligat cum patre habitare; tunc locum habebit traditio Bart. supra relata: nam quantum emancipatus habitat cum patre, potest quidem pater ei restituere dotem, si velit, tantum ad hoc non cogitur, quia ei simul habitanti commode potest subministrare necessaria ex dote: si ergo sponte restituit, necessarius est nurus consensus, iuxta regulam. l. *si mandato. 45. §. 1. sup. mandati.* quo interueniente, ipso iure focer liberatur, & ideo non est opus aliquam cautionem a filio exigere, *ut sensu Bart. d. l. si sine. & expendit Nouellus de dote. 7. parte. privileg. 2. a. n. 5. ad finem.* Si ergo sine consensu nurus hanc faciat restitutionem, non liberabitur ipso iure: ac ob id si caute tunc vult restituere, exigat cautionem a filio de liberando patrem. *arg. num. l. pater dotem. 8. infra de dote. prelegat. notat Bald. l. 2. num. 2. C. famel. erosi. Alciat. hic num. 19. ad finem. & Nouellus de dote. 7. parte. privileg. 2. a. n. 3. ad finem.* Sed quid si filius fuerit in potestate? Et Alexand. hic n. 8. Rota num. 27. Alciat. n. 19. & Nouellus ubi supra, existimant, focerum restituentem dotem, etiam de consensu nurus, nunquam liberari ipso iure, ex ratione, quia cum focer esset obligatus nurui ad dotis restitutionem, remaneret liberatus a nuru, in effectu videtur nurus donasse focero. l. *si mulier. sup. de cond. ob. causam.* Donatio autem inter focerum & nurum prohibita est, si filius est in potestate patris, *l. 3. §. 1. sup. de donatio. inter vxorem.* & quia si focer liberaretur, nurus consentiendo faceret dotis conditionem deteriorē; cum mulieris inter sit plures habere debitores. *l. 4. §. 1. in fin. j. de liber. leg. 1. a. quod tamen ipsa facere non potest. l. de dte. sup. de pati. dotab.* Contrarium tamen tenet Socin. hic n. 9. quia si maritus de consensu uxoris potest liberare debitorem ex causa dotis, *ut supra diximus.* a fortiori si focer de consensu nurus filio dotem restituat, debet liberari, cum tunc de minore eius prejudicio agatur: & quia cum secundum iuris regulas dos debeat esse penes maritum. l. *dece. C. de remend. res de facili reuertitur ad suam naturam. l. si vnus. §. pactus non peteret. sup. de pati. Bonus text. l. si liberis. sup. de pati. dotab. & in similibus tradit Alexand. l. si focer. §. l. incert. n. 4. ad fin. j. eod.* Pro concordia dicendum est, quod si filius sit in potestate, & habitet simul cum patre, tunc si pater volens ei dotem restituat, etiam de consensu nurus, non remanebit liberatus; quia in effectu esset donatio inter patrem, & filium; quod non valet. l. *2. Cod. de inoffic. donatio.* Si vero b-

lius in potestate de eius licentia seorsum habiter, tunc vt commodius filius sustineat onera matrimonii, dos ei restituenda est: vt post Angelum & Imol. regulat. Alexand. d. 5. transgrediamur. num. 9. Crot. dicit. l. frater affatre. num. 99. Nouellus de dote. 7. parte. privileg. 34. num. 4. Boerius decisio. 195. a. num. 4. non quidem, vt patet inuitus ad hoc compellatur, propter regulam. l. si nulla. sup. de iudic. & l. neque filio. inf. de furis. sed sufficit filio subministrare necessarios ex dote. Rom. in d. 5. transgrediamur. num. 20. Sed si sponte dotem filio restituit, necessarius erit nurus consensus, iuxta regulam. l. si mandatio. 45. §. 1. sup. mandati. quo interueniente, focer remanebit liberatus, quantumcumque filius postea efficiatur non solvendo. l. pen. §. si vir. a contrario sensu. inf. eod. facit. l. sed an viro. §. 1. sup. de negot. gest. & in specie Nouellus de dote. 7. parte. privileg. 34. num. 3. ad medium. & num. 5. & in effectum Vincen. de Franch. decisio. 381. n. 4. in 2. parte. Neque in his terminis obstant rationes Alexan. & sequacium supra relate: quia ad primam respondetur, inter focerem & nrum prohibitam esse donationem. l. si cum mulier. 51. sup. de donation. inter virum. Quod in nostro casu verificari non potest, cum lucrum liberationis compensetur cum restitutione dotis. Ad secundam respondetur, non videri factam dotis conditionem deteriore, si dos restituatur marito, vt commodius onera matrimonii sustinere possit. argum. leg. quamuis. 21. inf. eodem. Si sine filius in potestate non habitaret seorsum a patre, quia tunc nulla ratio suadet, prædictam restitutionem dotis fieri filio in potestate, tanquam mera donatio, non valebit, vt supra dictum est, & consequenter focer non remanebit liberatus; quantumcumque accesserit nurus consensus, ¶ vt sentiunt Alexander hic numer. 8. Ripa num. 27. Aleat. num. 19. Prout neque liberaretur focer dotem restituens filio de consensu nurus, si filius esset suspectus de dilapidatione: argum. l. si cum dotem. §. si post. inf. eodem. Et quia tunc ex tali restitutione manifeste dotis, conditio redditur deterior, atq; ita inducitur regula, l. de die. supra. de pactis dotibus. & ita post Imol. Alexand. dicit. §. transgrediamur. numer. 9. Baptista dicit. l. frater a fratre. numer. 118. Boerius decisio. 195. numer. 9. Meliusque faciet pater hoc casu non restituere dotem, quam committere se fragilitati cautionis: argum. l. qui ita. §. 1. inf. ad Trebellian. & in specie Menochius consilio 33. num. 26. lib. 1.

Limitabis tertio principaliter conclusionem de qua supra, scilicet, quod si dos non sit restituenda, constante matrimonio, quod tamen constante matrimonio, dos diminui potest: quæ dotis diminutio pariter censetur facta in donatione propter nuptias. Ita videtur probare text. l. si constante. vers. si, sed esse contrarium. C. de donatio. ante nuptias. per quem ita tenet Paulus hic num. 9. ad finem. Et est ratio differentie secundum Cynum. d. l. si constante. quod restitutio dotis, facta constante matrimonio, inducit donationem prohibitam inter coniuges: quæ tamen non inducit dotis diminutio: nam cum etiam ex donatione propter nuptias aequalis diminutio fiat, videtur rescilare quædam reciproca donatio, quæ permittit et inter coniuges. l. quod autem. §. si vir. sup. de donatio. inter virum. Quæ tamen ratio non est concludens: quia longe maiorem utilitatem recipit mulier ex dotis diminutione, quam

maritus accipiat ex donatione propter nuptias diminuta, quia dotis diminutæ maritus amittit fructus, & illos acquirit vxor: & tamen donationis propter nuptias mulier non amittit fructus, cum illa ad eam non pertineat. gloss. ant. dos data. C. de donatio. ante nuptias. Ergo prædictæ donationes non possunt considerari tanquam reciproce: vt aduertitur Salycet. d. l. si constante. num. 4. cui subscribitur Alexand. hic nu. 9. Claud. num. 11. Socin. num. 9. Ripa. nu. 28. Aleat. num. 35. Vincen. numer. 26. Quare gloss. d. l. si constante. verb. Firma. duos ad illum text. assignat intellectus. ¶ Primum, quod decisio illius text. restringatur ad casus expressos. l. quamuis. 21. inf. eod. Qui tamen intellectus non solum diuinar, sed reddit indubitabilem decisionem, d. l. si constante. Nam si restitutio dotis, & ablatio in illis casibus conceditur, etiam si non fiat diminutio donationis propter nuptias, a fortiori concedetur, quando etiam pro rata diminuitur donatio propter nuptias: vt hic aduertitur Claud. n. 32. Secundus intellectus est, quod d. l. si constante. loquitur in dote promissa, quæ constante matrimonio diminui potest: ceterum dos data, minui non potest constante matrimonio: quia si restitutio illius non conceditur; quia resulat donatio prohibita. l. vinea. C. si dos constante matrimonio. a fortiori non concedetur diminutio, ex qua euidentius resulat donatio prohibita. Et hunc intellectum probat Salycet. d. l. si constante. num. 3. Cimen hic num. 3. Alexand. num. 9. Ripa. n. 28. Aleat. num. 22. Secundum, quem intellectum probat, d. l. si constante. posse maritum dotem promissam remittere in fauorem vxoris quocunque tempore: extollit Roman. sing. 605. alius singul. 590. Boer. decis. 22. num. 22. Tiraque lib. 2. reuertit. in fine nu. 59. Quibus addit Bald. de debitor. in fin. sup. de iure dotum. & ratione reddit Vincen. hic num. 27. Sed utiq; si intellectus restringitur generalitatem, d. l. si constante. neq; est in se verus: hæc enim remissio dotis, in se includit donationem, l. si quis delegauerit. inf. de nonato. Quæ donatio, constante matrimonio, prohibita est inter coniuges: & est text. expressus. l. si quis pro vxore. §. penult. sup. de donatio. inter virum. Et ita prædictum intellectum tanquæ in se falsum improbat Claud. hic n. 11. Crot. n. 49. Alium etiam intellectum add. d. l. si constante. assignat Socin. hic num. 9. quem tanquam diuinationem improbat Vincen. hic num. 26. Mihi placet intellectus. Crot. hic nu. 50. quod dicta. l. si constante. pariter procedat in dote data, & promissa: & sit ratio, quod in principio illius. l. permissum erat, etiam constante matrimonio, dotem augeri posse, & donationem propter nuptias, declarando vt per Panorm. consil. 46. a. num. 1. lib. 1. Ex qua permissione maiorem utilitatem consequatur maritus: quia augmenti dotis lucratur fructus, l. pro oneribus. C. de iure dotum. augmenti autem donationis propter nuptias, mulier fructus non consequatur, iuxta regulam. l. cum qui. in princip. sup. de iur. iurando. inductum fuit, dotem minui posse constante matrimonio, ¶ 19 quamuis ex huiusmodi diminutione mulier maiorem utilitatem consequeretur, quam maritus, vt supra dictum est. Et hæc d. secunda conclusio huius text.

Succedit igitur tertia & vltima illius conclusio. Quod

Quod maritus etiam ab initio non cogitur promittere dotis restitutionem alteri, si aliquid incommodum suspectum habeat. Quae conclusio duobus modis explicatur a glossa hic verbo, neque cogitur. Primo, quod mulier ab initio, scilicet, quando dotem dedit marito, voluit, quod ipse promitteret dotis restitutionem alteri. Querebatur, utrum ad hoc iuratus compelli possit? Et respondetur, cogendum esse, nisi aliquid incommodum suspectum habeat: quoniam in hoc verum esse in dicit Bartolus hic num. 8. Quinimo esse receptum intellectum asserit Ripa hic num. 31. Sed isti obstat, quod si mulier tempore date dotis declaravit, quod maritus promitteret dotis restitutionem alteri, cogendus erat maritus saltem cautative eam promissionem facere, quamvis incommodum suspectum haberet, cum mulier aliter dotem tradere nollit. Et tamen est text. praesupponit, maritum non esse cogendum praedictam promissionem facere; neque precise, neque cautative, si aliquid commodum suspectum habeat: & ideo Paul. hic num. 10. ad fin. dicit, huius primo intellectui addendum esse, quod mulier a principio simpliciter dotem promissit marito, & postea tempore traditionis volebat, quod maritus promitteret alteri dotis restitutionem: & respondet Lureconsultus, maritum ad hoc non esse cogendum, si incommodum suspectum habeat, etiam cautative: quia licet mulier aliter nollit dotem tradere, tamen ratione promissionis praecedentis poterat ad hoc cogi: & ita esse de mente omnium asserit Claudius hic num. 32. Ripa num. 31. ad finem. Ex quo communi intellectu ita explicato colligendum est, quod tempore dotis traditae, cogendus est maritus promittere dotis restitutionem alteri, quem mulier declaraverit, si aliquid incommodum suspectum non habeat. † Et est ratio secundum glossa hic verbo, suspectum, quia interest mulieris habere instrumentum, & probationes: id est, ut factum instrumento, quo maritus promittit alteri dotis restitutionem, mulier habeat faciliorem & clariorem probationem dotis traditae, ut hic exponit Iason num. 37. Vnde ex hac glossa, adiuncto text. colligitur, quod ubi debitor constituitur debitum, potest creditor, implorato officio iudicis cogere debitorem, ut sibi faciat instrumentum publicum debiti, ut sic habeat faciliorem, & clariorem probationem: & ita Paul. hic num. 10. qui ad hoc allegat glossa l. chirographi. verbo, ad conventionem. infra, de administratione. tutor. & ubi: generalis regula est, quod debitor contractus celebrati instrumentum debiti facere tenetur, l. ficut. Cod. de liber. causa. l. si cum exceptione. §. si de si quis. in fine. sup. quod metui causa. l. 2. cum glossa. Cod. de defensor. lib. 10. tradit Alexand. consil. 4. num. 8. lib. 3. & consil. 39. num. 1. lib. 5. Idque tacite videtur promissum, quia ita consuetum est fieri. l. quod finit. §. quia assidua. sup. de aedilicio edito. Baldus. l. instrumentum. numer. 4. Cod. de fideicommissis. Iason. l. certi conductio. §. si nummos. numer. 23. sup. si certum petatur. & Gutierrez. 3. parte, ad legem regum. questione 92. num. 4. Adde Bald. consil. 458. in fine. lib. 1. dicentem, quod de quibus rebus contrahimus, de eisdem cautionem, id est, scripturam, facere debemus, ne fortuitis casibus, probationis copia subtrahatur: quod & tradit Perulini. caput. 1. numer. 4. de renuntiacione. in 6. & notabiliter prosequitur Alexand. leg. si finit. §. eleganter. a numer. 30. inf.

de damno infest. Tiraguel. lib. 1. retrat. §. 29. glossa 5. Quod verum est, etsi nulla causa de novo superueniat, ut est de mente Bartoli hic num. 20. & esse receptum asserunt Ripa hic num. 48. Alciatus. numer. 5. lateri enim veritatem, nemini grauius esse debet. Bald. cap. significasti. numer. 3. de testib. nisi debitor aliquod praedictum considerabile praetendat, si per instrumentum hoc obliget, utpote, quia instrumentum habet exsequutionem paratam: tunc enim non cogitur illud facere. arguuntur huius text. & in speculo Angel. l. in omnibus. in fin. sup. de iudice. & ibi Jacob ad finem. Iason. l. ex ea parte. in principio. numer. 11. §. de verbor. obligatio. Quibus adde Guidetrez in 3. parte. ad legem regum. quasi. 9. a. numer. 5. Et ad hunc modum est explicandus Alexand. l. si finit. §. eleganter. num. 20. ad finem. §. de damno infest. Collige etiam ex praedictis, quod interesse facilioris probationis est in iure considerabile. † notat Clau. hic num. 37. ad rem glossa. Latus tamen. §. si pater. §. ad Trebellian. & tradit idem Claud. l. qui bis idem. in 3. ad finem. inf. de verbor. obligatio. Secundo principaliter ex praedicto communi intellectu colligendum est, quod licet regulariter debitor iniustus non possit alteri delegari, etiam si nullum incommodum suspectum habeat. l. si neque creditoris. Cod. de novatio. glossa. l. si pecuniam. §. 1. verbo, restituntur. ad fin. sup. de conduct. ob causam. & tradit Imol. hic num. 6. Claud. num. 32. Porphyria num. 92. Ripa. num. 44. tamen speciale est in dote, ut maritus debitor dotis iniustus possit alteri delegari, si nullum incommodum suspectum habeat: notat glossa hic verbo, suspectum. Bart. num. 12. & esse receptam sententiam asserunt Iason hic num. 32. Ripa num. 44. Pontan. num. 4. Nouellus de dote. 9. parte. primus. 21. Baptista de prim. dotalibus. centuria 1. numer. 42. & centuria 3. num. 9. Et huius specialitatis ratio est, quia in dote obseruatur id, quod aequum & bonum est. l. ea. sup. de capitis diminutione. l. iure sacrum. §. fin. sup. de iure dotalium. & equitas dicat, quem debere facere id, quod sibi non nocet, & alteri prodest. l. 2. §. item Varus. §. de aqua pluvia arcent. & ita Alciatus hic num. 30. Aduertes tamen, quod cum hac promissio mariti fiat in fauorem extranei, neque fingetur stipulatio, neque pactum nudum sufficit ad praestandam actionem extraneo, sed requiritur stipulatio expressa, ut extraneus actionem habeat: quod sentit text. hic. §. si stipulanti. tradit Baldus Nouellus de dote. 6. parte. primus. 2. numer. 11. Vtrum autem et contra maritus possit mulieri delegare sum debitorum pro dote restitutione? vide Alexand. l. si cum dote. §. si mulier. num. 5. infra. eadem. Tercio ex praedicto intellectu colligendum est, quod de consensu mulieris, dotis restitutione potest alteri promitti. Sed obstat, quod propter hunc consensum mulier remanet indotata: vnde talis consensus ei praedictum non debet. l. 2. sup. de patris dotalibus. Cui difficultati respondet Iason §. sequente. num. 12. text. esse intelligendum, quando is consensus solum matrimonio praestitus est; quia hoc tempore mulier sibi potest in dote praedictare glossa leg. cum dote. verbo. nocet. in fine. sup. de patris dotalibus. Quae tamen responsio falsa est: † quia etiam soluto matrimonio, mulier sibi non potest in dote praedictare. l. licet. sup. de patris dotalibus. & si p. pro obam. & ideo verius est, textum istum esse intelligendum, quando mulier consensit, dotem alteri promitti, casu quo morte mulieris solueretur matri-

monium: nam cum tunc cesset ratio, de qua supra, valebitis consensus. *dist. l. 2. supra. de pactis dotalibus. & ita Alexander. §. sequente. numer. 3. Ripa hic num. 31. ad finem.* Vnde dum gloss hic verbo, *suspensum post principium.* docet, quod mulier soluto matrimonio potest donare dotem extraneo, accipiendum est, quando donatio fuit collata in tempus, quo morte mulieris solueretur matrimonium: alias enim non valeret, ut constat ex supra traditis: & declarant *l. fin. hic num. 81. & numero 92.* Illud certum est, quod si maritus constante matrimonio de voluntate mulieris promittat restituere dotem alteri, animo nouandi suam obligationem; qui tamen non sit soluendo, per huiusmodi delegationem maritus non remaneret liberatus, glossa *l. si cum dotem. §. si mulier. verbo, manebit. ad finem. infra. eodem.* & ibi Baldus & Angelus, Bartolus consilio 121. in fine. Crotus consilio 74. numer. 7. libr. 1. Et ideo non cogetur maritus huiusmodi promissionem facere, ne pro eadem dote, quodbus remaneat obligatus, ut admovent *Alexander hic num. 7. Pontanus numer. 4.* Tu autem aduerte, quod glossa *dist. §. si mulier. verbo, manebit. ad finem.* fundat se in ea ratione, quod prout maritus non potest dotem restituere constante matrimonio. *l. unica. Cod. si dos constante matrimonio.* ita etiam neque poterit animo nouandi alteri promittere dotis restitutionem: quia nouans soluit, *l. si mulier. supra. de condit. ob causam. subscriptis Bologninus. dist. §. si mulier. in nouis interpretationibus.* Quæ tamen ratio apta non est: quia quando promissio fit extraneo de dotis restitutione, quæ non incipit, nisi soluto matrimonio, virtualiter confertur promissio in tempus soluti matrimonii; & ideo cessat ratio *dist. l. unica.* & magis succedit regula *l. si cum. §. final. cum l. sequenti. supra. de donat. omnibus inter virum.* Ad perfectionem autem huius articuli, illud restat inquirendum, utrum supra resoluta etiam procedant, quando extraneus dedit dotem pro muliere: iuxta *l. unica. §. accedit. Cod. de rei uxoria actione.* Et glossa hic verbo, *neque cogitur, existimat,* supra dictis locum non esse, immo maritum cogendum esse, dotis restitutionem promittere illi extraneo, & etiam si incommodum suspectum habeat: allegat *d. §. accedit.* Bartol. autem hic numer. 8. dicit, glossa posse admitti, quando extraneus in continenti paciscitur sibi dotem restitui iuxta terminos *d. §. accedit.* Si vero ex intervallo de consensu mulieris stipuletur sibi dotem restitui, vel alteri, inducitur dispositio huius text. secundum primum intellectum: in quo sentit Bart. maritum cogendum esse. hanc promissionem facere, si incommodum suspectum non habeat. Ceterum *Alex. hic num. 13.* hoc impugnatur ea ratione, quia si extraneus dotans non paciscitur in continenti sibi dotem restitui, videtur donasse mulieri. *d. §. accedit.* Non potuit igitur mulier ex intervallo consentire, quod dos iam sibi alteri restitueretur, *d. l. 2. §. de pact. dotalib. Socin. autem num. 10.* Bart. saluat, consideras, quod si hæc promissio fieret extraneo dotanti sine consensu mulieris, procederet ratio *Alex. iuxta regulam. l. id quod nostrum. inf. de regul. iuris.* Si autem accedat consensus mulieris, verum est, quod sentit Bart. in eo sensu, ut ille extraneus accipiens hanc promissionem mariti, remaneat obligatus vxori ad dotem restituendam: nam cum tunc tantum in-

ueniatur translati obligatio de vna persona in alia, hoc non inuenitur prohibitum. *l. debitor. sup. de iure dotum. & subscriptis Papalia hic num. 92.* Tu autem aduerte, quod licet extraneus dotans, possit in continenti sibi stipulari dotis restitutionem. *d. §. accedit.* non tamen etiam in continenti potest stipulari, dotem alteri restitui, ut colligitur ex *d. §. accedit. ibi. In propriam personam.* quicquid Bart. & alii supra citati contrarium pro constanti habeant. Item, quod licet supra allegati præsupponant, quod etiam de consensu mulieris non potest extraneus, qui dota- uit, ex intervallo sibi stipulari dotis restitutionem; in contrarium videtur tex. *l. ob rei. §. 1. supra. de pact. dotalib. quem ad id notauit Bald. Novell. de dote. 7. parte. privileg. 11. numer. 9. & aduersus Alex. & Socin. in specie admovent Crot. hic num. 52. Ripa num. 31. Sed resoluendum est, imo prædictam stipulationem nõ valere, nisi concipiatur in casum, quo morte mulieris soluatur matrimonium, ut supra resoluimus in principio huius legis. Et in his terminis procedit id, quod Bart. præsupponit, quod tenetur maritus hanc promissionem facere, nisi incommodum suspectum habeat: & quamvis utique mens lreconf. in presenti non fuerit tractare de extraneo dotante muliere, sed potius de ipsa muliere se dotante, & dotem tradente. ut hic ostendit Socin. *l. 10. Vincen. m. 33.* Et hæc de primo glossa intellectus.*

Succedit igitur secundus glossa intellectus, quod text. intelligatur, quando soluto iam matrimonio, mulier vult, quod maritus promittat alteri dotis restitutionem: nam cogetur maritus id facere, nisi incommodum suspectum habeat. Qui intellectus magis videtur esse de mente literæ, continuando verbum *in principio legis, ut hic tradit Bart. num. 8. & subscriptis Paul. n. 11. & alii communiter.* Solus *Alicia. hic n. 33.* hunc intellectum improbat, quasi nõ cõueniat ductui verborum lreconf. & illi videtur repugnare ea verb. *Ab initio,* & quia secum dū illis, *tex. ageret de incommo- de præfenti:* nam cum soluto matrimonio, maritus teneatur satisficere. *l. si constante. §. quousque infra. de præfenti ei laboriosum esset inuenire fidei- sores:* & quia semper in exigendo, maiorem potest sperare humanitatem ab vxore, quam ab extraneo: & tamen in text. aperte loquitur de eo incommodo, quod maritus suspicatur posse incurere ex futuro euentu. Et confirmatur ultra *Alicia.* quia quando maritus promittit alteri dotis restitutionem, tenetur dotem in solidum soluere. *l. Nescimus. q. 1. §. de re iudicata.* & tamen si dos restituatur vxori, non tenetur restituere, nisi quatenus facere potest. *l. si p. §. 28. infra. eodem.* Et in specie hanc differentiam an- notauit Zasius, *leg. maritum. numer. 15. infra. eodem.* Ergo semper in hac promissione adest incommo- dum de præfenti, & semper maritus posset allegare incommodum habere suspectum. Sed his non obstantibus, non recedo a communi intellectu: pro quo considero, quod textus in principio agit de restitutione dotis, quæ debet fieri mulieri soluto matrimonio; & continuative procedit, vnde & secunda pars text. in eisdem terminis est accipienda. Neque repugnat verbum; *Ab initio,* quia ita interpretandum est, ut cum text. in principio dicret, soluto matrimonio dotem esse restituendam vxori, subdit, quod si ab initio (id est, æquequam ei dos rû effectu restituitur) velit mulier, quod dotis restit- utio alteri promittatur, cogendus est maritus hanc promiss-

promissionem facere, si aliquid incommodum spectum non habet. † Neque est verum, quod si maritus promittat dotem restituere extraneo, teneatur ei dotem integram solvere, sed observanda est distinctio. *l. si prior. infra. eodem.* de qua infra agemus. Neque putes, hunc secundum intellectum nihil differre a primo intellectu supra relato; nam in eo maxime differunt, quia si admittas primum intellectum, ut tempore, quo tradebatur dos, promissit maritus restituere extraneo, non tenebitur maritus extraneo fideiussores prestare: nam propter illos mulieri eo tempore non tenebatur dare, *l. i. Cod. ne fideiussor. dotum dentur.* ita neque tenebitur illos prestare extraneo, cui loco uxoris succedit. Si autem secundum intellectum admittas, maritus non solum tenebatur promittere extraneo, sed & dare fideiussores; quia eo tempore tenebatur etiam illos dare uxori. *l. si constante. §. quoties. infra. eodem.* etiam si nulla causa de nouo superuenierit; quia cum illa dilatio detur marito ex benignitate. *l. unica. §. exalio. Cod. de rei uxoria actione.* indistincte cautio prestanda est. *l. vniuersa. Cod. de precibus Imperator. offerend. l. si debitori. cum gloss. sup. de iudicio. tradunt. Rapa hic numer. 39. Baldus Nouellus de dote. §. parte. specialis. 29.* & si non inueniat fideiussores, cogatur dotem statim restituere, deducto interuento medii temporis. *dist. §. quoties. & aduersus Paulum optimi deducunt Rapa hic numer. 60. & Nouellus dist. specialis. 29. numer. 2.* Sed ad perfectum text. declarationem, videndum est, quando maritus possit allegare, se incommodum suspectum habere? Et gloss. hic verbo, *neque cogitur*, exemplificat, quando laboriosum esset marito inuenire fideiussores. Quod Socin. hic numer. 11. confirmat ex eo, quia specialiter receptum est, maritum obligatum mulieri, etiam inuitum cogi se alteri obligare, contra regulam. *l. 1. l. neque creditoris. Cod. de notation. Item specialiter receptum est, quod licet causa de nouo non superueniat, teneatur satisfacere, ut supra dictum est, contra regulam. *l. in omnibus. sup. de iudicio.* & fauore dotis duo specialia non admittuntur. *l. 1. C. de dotis promissione. subscribit Rapa hic numer. 32.* Ceterum hoc gloss. exemplum neque litera conuenit, neque est in se verum: † nam admissio hoc exemplo, incommodum mariti esset de presenti: cum tamen text. agat de eo incommodo, quod ex futuro eventu maritus suspectum habet, ut hic aduertunt Paulus numer. 14. Alexander num. 15. Item si soluto matrimonio, maritus teneatur prestare cautionem mulieri, *dist. §. quoties.* nullum incommodum maritus allegare potest si eandem cogatur extraneo prestare, ut hic aduertit Alciat. num. 35. Et ad rationem Socin. respondetur, nullum veri speciale, si maritus cogatur soluto matrimonio satisfacere, *dist. §. quoties.* etiam si nulla causa de nouo superueniat: nam imo hoc generale est in eo, cui causam benignitatis conceditur dilatio. *l. vniuersa. C. de precibus Imperator. offerend. & aduersus Alexand. hic numer. 15. Rapa l. ita stipulatus. numer. 80. infra. de verborum obligationibus.* Ex quibus etiam cauendum est a traditis per eundem Socin. hic num. 12. dum tenet, quod si extraneus det dotem pro muliere, & stipuletur eam sibi reddi soluto matrimonio. iuxta leg. *vnicam. §. accedit. Codici de rei uxoria actione.* quod soluto matrimonio, non tenebitur maritus ei prestare fideiussores de dote restituenda, si laboriosum*

esset illos inuenire; quia cum maritus in uno grauetur, quod sine iusta causa teneatur prestare fideiussores, in alio debet releuari, si ei laboriosum sit eos inuenire. iuxta regulam. *l. cum quis. in principio. sup. de iur. iurando.* Hæc enim traditio etiam ex supra dictis confunditur; nam cum dilatio detur miserationis gratia, in nullo grauat maritus, si iubeatur cautionem prestare. *dist. l. vniuersa. Cod. de precibus Imperator. offerend.* Neque obstat Socin. ratio, quia imo secundum restituere, & quamuis ex benignitate ei concedatur dilatio, de qua. *leg. unica. §. exalio. C. de rei uxoria actione.* in alio grauat, quod sine causa noua superueniente, iubetur fideiussores dare, ut hic aduertit Alexander numer. 15. & sic ratio Socin. aduersus eum retorqueri potest, ut hic tradunt Rapa numer. 39. Alciat. numer. 35. Reiecto igitur prædicto gloss. exemplo, dicendum est, textum esse exemplificandum, ut hic per gloss. verb. *sup. scilicet.* & infra dicemus, & tradit Paulus hic numer. 14. Et notabis, quod cum dilatio legalis solum concedatur marito in rebus mobilibus restituendis immobilia autem statim sint restituenda; si dos consistat in immobilibus, nulla est prestanda cautio, neque valebit consensus mulieris, † quo in aliquo impedatur dotis restitutio. *l. licet. sup. de pactis dotibus.* Defenso igitur sic hoc secundo intellectu, illud restat inq. irradum, *utrum illi sit locus si extraneus det dotem pro muliere, iuxta d. §. accedit?* Et gloss. hic verbo, *neg. cogitur*, admodum concludit in his terminis, illi locum non esse; quia, ut supra diximus, maritus teneatur uxori dare cautionem de dote restituenda. *dist. l. si constante. §. quoties. infra. eod.* quia actio competens mulieri pro dote restitutione, est bonæ fidei: & ideo merito cauet maritus. *l. in omnibus. sup. de iudicio.* Actio autem competens extraneo in prædictis terminis, est stricti iuris, pro qua satisfactio non prestatur. *dist. l. in omnibus. a contrario sensu.* Ex qua gloss. opinione quæ notabilia colligenda sunt. Primum, quod licet actio mulieri competens ad dotem repetendam, sit bonæ fidei. *§. fuerat. Institut. de actionibus.* tamen competens extraneo dotis restitutionem stipulanti, est stricti iuris: & quamuis hoc sit controuersum, ut hic refert Alexander numer. 14. tamen hæc est magis recepta sententia, ut asserti Iason. *l. de dimissione. numer. 10. infra. eodem. & §. fuerat. numer. 14. Institut. de actionibus. Purpurat. l. singularia. num. 40. sup. scilicet. perat.* Secundo colligendum est, quod dilatio legalis concessa marito ad restituenda mobilia, data in dotem, iuxta d. §. exalio. conceditur etiam ei, quando dos venit restituenda extraneo, iuxta terminos d. §. accedit. alias frustra gloss. disputaret, utrum maritus teneatur illi extraneo satisfactio nem prestare, & ita Bartol. hic numer. 10. Alex. numer. 17. Rapa numer. 33. & vide quod Panor. in cons. 9. ad finem. libr. 1. Item & tertio colligendum est, regulam d. l. in omnibus. sup. de iudicio. non procedere in contractibus stricti iuris, ut ex ea videtur colligi a contrario sensu. Sed falsa est hæc tertia conclusio, quia verius, & receptius est, regulam. *dist. l. in omnibus.* etiam locum sibi vindicare in contractibus stricti iuris, ut probat. *l. si credentes. infra. de privilegiis creditorum. resoluunt Iason. l. si constante. numer. 32. infra. eodem. Rapa hic num. 34. Afflictus decisio. 108. quidquid repugnet Crotus hic num. 51. & Alciat. numer. 38.*

28 Neque repugnat *dist. l. in omnibus*. † nam respondet Fulgos ibi, quod ideo Iureconsultus restrinxit se ad contractus bonæ fidei, quia in illis propter iustam causam superuenientem, iure actionis potest cogi debitor ad satisfaciendum, quia in his actionibus venit, quod bonum & æquum est, licet non fuerit expressum. §. unico, ad fin. *Instit. de obligation. que ex consensu*. l. quia tantumdem. *supr. de negot. gestis*. & non idem admittitur in contractibus stricti iuris, in quibus tantum venit id, quod verbis inuenitur expressum. l. quidquid adstringenda. *infr. de verborum obligation.* atque proinde licet iusta causa superueniat, non potest debitor iure actionis cogi ad satisfaciendum, sed implorato iudicis officio id impetrare poterit. *leg. si creditoris. infr. de privileg. creditor.* Plane multum interest, aliquid peti posse iure actionis, vel implorato iudicis officio, ut prosequitur *Purpurat. l. 1. a numer. 116. supr. de iurisd. omnium iudicum*. Quarto ex gloss. colligendum est, quod in contractibus bonæ fidei, si iusta causa superueniat, cogendus est debitor fideiussores prestare, etiam si ei laboriosum sit eos inuenire: & contrarium dicitur in contractibus stricti iuris; subscribit Bartol. *nu. 11. Zasius numer. 36.* & ab hac opinione in iudicando non esse recedendum, asserit Claud. *hic numer. 19. Ias. §. actionum. numer. 64. Instit. de action.* Sed cauendum est, quia verius & receptius est, quod superueniente iusta causa, etiam in contractibus stricti iuris cogendus est debitor cauere, etiam si laboriosum ei sit inuenire fideiussores, ut *hic resolut. Alexander numer. 14. ad finem. Afflictus decisio. 102. numer. 3.* Quod in nostris terminis redditur indubitabile: nam cum hac dilatio detur marito miserationis gratia, semper extraneo debet satisfacere, si prædicta dilacione velit uti. *leg. vniuersi. Codic. de precib. Imperator. offerend. & supra dictum est.* Vltimo ex gloss. colligendum est; quod etiam si quis habeat dilationem legalem, non tenetur satisfacere, nisi iusta causa satisfaciendi superueniat: ita enim elare sentit gloss. dum allegat. l. in omnibus. *supra de iudiciis*. Sed etiam est fallum, quia ubi per legem datur dilatio miserationis gratia, semper satisfaciendum est, etsi nulla iusta causa superueniat, *dist. l. vniuersi. † Paulus hic numer. 6. Ripa numero 39.* qui asserit receptum Regula igitur *dist. l. in omnibus*. procedit in dilacione conuentionali, qua durante, non est cauendum, nisi iusta causa superueniat: adeo quod si eam suberat tempore conuentionis, non potest propter eam debitor cogi ad satisfaciendum: & huiusmodi imputet creditor, qui cum tali debitore contraxit, non recepto prius ab eo fideiussore: quod probat, *l. si creditoris. infr. de privileg. creditorum.* & l. si a quo. §. final. *infr. in possession. legatorum.* tradit Alexander. l. pecuniam. *numer. 4. supr. si certum petatur. cum similibus, de quibus per Ripam. hic numer. 37. Alciat. numer. 44. Antonium Gomez. l. Tauri. 40. numer. 78. probat. Ordinat. libr. 1. tit. 20. in fine.*

Ex quibus inferendo ad questionem motam per gloss. resoluendum est, quod si is extraneus, qui stipulatus est dotem sibi restitui, velit, quod maritus promittat alteri illius dotis restitutionem, ad id non est cogendus maritus contra regulam. l. prim. & l. neque creditoris. *Codic. de donation.* Neque repugnat text. quia procedit speciali favore dotis, ut *supra diximus*: quia specialitas cessat, quando dos

est restituenda extraneo, & est conuertenda in eius utilitatem. Ceterum prout mulieri hoc casu tenetur satisfacionem prestare. *l. si constante. §. quoniam. infr. eod. eandem præstabit extraneo, cui dos restituenda est; quia utroque casu militat eadem ratio, ut constat ex supra traditis.* Restat videre de veris exemplis huius text. quando possit allegari per maritum, se ex delegatione suspectum habere incommodum. Et multa quidem proponuntur exempla a gloss. *hic verb. suspectum.* Quorum primum est: si ille, cui facienda sit promissio, sit vir rixolosus, & litium amans; cum isto enim nullum negotium habendum est: *argument. l. si serui. in fine. supr. de pignori. actione. & l. si bene. supr. de usuri.* Si ergo maritus hoc incommodum alleget, non est cogendus prædicto dotis restitutionem promittere: subscriberunt & exornant Iason. *hic a numer. 19. Ripa a numer. 40. Parpalia numer. 78. Mantua singul. 7.* Quibus adde, quod homo rixolosus, & perturbator publicæ quietis, potest a ciuitate expelli. l. 1. §. quoniam. *supr. de offici. præfecti vrbis. l. fin. sup. de offic. procurator. Celsus, tradit Claud. hic numer. 20.* † Secundum exemplum est, quando ille, cui facienda est promissio, est homo potens, nam potentioribus pares esse non possumus. l. 3. *sup. de alienation. iudic.* quod exemplum esse notabile dicit Bartolus *hic numer. 15. & confirmat Ripa a numer. 4. exornat Iason a numer. 23. & Parpalia numer. 78.* Addit & gloss. tertium exemplum, si mulier velit, maritum dotem promittere alteri, cui ipsa vult donare; neque enim ad hoc cogitur maritus, qui ab eo extraneo potest conueniri in solidum pro dotis restitutione. l. Nescennius 41. in principio. *infr. de re iudicat.* ab vxore autem conueniri non potest, nisi si quatenus facere potest. l. maritum. *infr. eodem.* ergo ex prædicta promissione maritus incommodum suspectum habet: & probat Zasius. l. maritum. *numer. 15. infr. eodem.* Sed cauendum est, quia etsi maritus de consensu vxoris, promittat alteri dotis restitutionem, vel id, quod debet vxori, non potest conueniri per illum tertium, nisi quatenus facere potest. l. si prius 33. *infr. eodem. l. quod si maritus. in principio. supr. de constituta pecunia.* Neque obstat textus *dist. l. Nescennius*, quia respondet gloss. *fin. ibi.* procedere, quando certa quantitas exprimitur restituenda nomine dotis; nam tunc verum est, quod maritus quantitatem expressam tenetur tertio restituere, neque potest vi priuilegio, ne conueniatur ultra, quam facere possit: & ita etiam Bart. *hic numer. 18. quem sequitur Alexander numer. 19. & Ias. numer. 26. & asserit receptum (rot. numer. 16.)* Ratio differentie est, quia tertius, cui maritus promissit dotis restitutionem, agit ex propria obligatione, neque aliquam reuerentiam debet marito, & ideo quantitatem expresse promissam exigit in solidum, ut colliges ex *dist. l. Nescennius. in principio. & l. si id, quod §. final. infr. de donation.* Sed quando maritus promittit restituere id, quod debet nomine dotis, vel simpliciter dotis restitutionem, ex vi promissionis non videtur se obligasse, nisi ad id, quod cum effectu deberet nomine dotis. l. prim. in principio. *infr. de dote prelegata.* quasi igitur tacite sibi reseruauerit priuilegium. l. maritum. *infr. eodem.* in solidum conueniri non poterit per extraneum: & ita in effectu Iason *dist. l. Nescennius. in principio. numer. 8. infr. de re iudicata.* Vnde inferas, non esse verum, quod tentauit Bolognet. l. quia dicitur. n. 76. *infr. eodem.*

eodem. quod maritus alteri promittens dotis restitutionem, non potest exigi, nisi quatenus facere potest; ³¹ quia promittendo certam quantitatem, tacite videtur renuntiare proprio privilegio; quare renuntiatio non valet, *l. Julia. §. eleg. ant. infra eod.* Hæc enim consideratio ex supra traditis excluditur, neque enim maritus hoc casu convenitur in solidum, quasi tacite renuntiauerit privilegio, sed quia extraneus cum convenit ex propria obligatione, qui ei non debet reverentiam, & sic cessat ratio privilegii: adeo, quod *Crot. hic num. 56.* per contrarium tenuerit, facta delegatione, nullum omnino marito competere privilegium; quia in extraneo cessat ratio privilegii expressa *de §. eleg. ant.* Sed non aduertit, Doctores non dicere, privilegium competere marito aduersus extraneum, cui promissit dotis restitutionem: nam verum est, illi indistincte non competere, ex ratione, de qua supra, sed ex vi verborum maritus eo vi poterit; quasi tacite illud sibi reservauerit, *ut supra declaramus.* Unde tutius erit marito, in promissione, quam facit extraneo, expresse declarare, quod non promittit extraneo dotis restitutionem, nisi quatenus facere possit; ut cesset dubitatio: neque enim cogendus est promittere extraneo dotis restitutionem, alio modo, quam quo vxor citi obligatus eam restitutionem facere, *Bartol. hic num. 21. opime explicatus per Ripam nu. 62.* Illud autem incommodum, quod etiam glossæ considerant in hoc exemplo, quod possit quam mulier donauit extraneo, nihil potest relinquere marito, *l. cum maritus. §. si supra de pact. dot. lib.* omnino reiiciendum est; quia semper maritus illud incommodum allegare possit, & sic inanis reddetur regula affirmatiua huius tex. maxime cum id incommodum in lucris amissione consistat, *Bartol. hic num. 19. Claud. num. 22.* Quod vique cum nulla certa spe, neque probabili fundetur, non debet esse in consideratione, *l. stipulatio hoc modo, infra de verbor. ob. 17.* *Epist. emancipationem. §. fin. infra de libera. legat. tradit Ripa hic num. 59.* quidquid aliter explicant Alexand. *hic num. 19. Parpalia num. 83.* Dum autem glossæ prædictis exemplis præsupponit, esse incommodum considerabile, si maritus alleget, posse pertertium in solidum conveniri, manifeste colligitur, audiendum esse allegationem illius, qui dicit se in futurum posse effici ³² pauperem. Aduersus quod glossæ opponit de regula *l. Julianus. infra qui & a quib. quod non est in consideratione id, quod evenire potest.* Cui difficultati respondet glossæ audiri hanc allegationem, quando ille qui eam allegat, possidet bona sita in loco periculofo, *allegat. l. 1. & l. verum. 12. §. si locuplet. supra de minorib. amplians ad eum, qui habet prædicta bona sita in montibus, quæ facile aquis dilabuntur & diluuntur, subscriptus Alexand. hic num. 20. Ripam num. 51. communis, ut afferit Parpalia num. 87. Penellio l. 1. de bonis matris. 3. part. num. 27.* Et pariter si bona consistant in mercibus, quæ subiacent periculis maris, & terra, *l. 3. cum l. si quis de donatis. causa mortis. Ripa hic numero 52.* Vel etiam sunt obnoxia vuri, quæ facile totas exhauriunt facultates, *cap. quoniam, & cap. quanto de offi. tradit gloss. l. qui habebat. verbo, deducit infra de legat. 3. c. Alex. num. 20. Parpalia num. 81.* vel etiam si sint bona, quæ non possint alienari, *l. final. §. sed quia. c. communis de legat. 1.* nam illa habens, pauper censetur, *ut hic sunt glossæ. & explicat Ripa numero 53.* quamvis Claudius *hic num. 25.* & Parpalia *numero 89.* aliter glossæ interpretentur. Ex uni-

uersis autem his exemplis, & doctrina glossæ explicata, *ut supra*, tria in proposito colligenda sunt. Primum, quod licet iuris præsumtio sit, quod quis in futurum efficietur diues, *l. si defunctus. C. arbitrium tutela. hæc tamen præsumtio cessat, quando præsens status bonorum repugnat prædictæ præsumptioni; nam tunc potius præsumetur, quod efficietur pauper.* Secundum, quod licet futura non sint in consideratione, *l. Julianus. infra qui & a quib.* neque trifidis eventus sit expectandus, *inter stipulantem. §. acram infra de verborum obligationib. hæc tamen regulæ non procedunt, quando præsens status rerum indicat, hunc futurum eventum etiam tristem facile evenire posse, Parpalia hic num. 86.* Nam semper consideratur id, quod attento præsentis statu verisimiliter evenire potest, *§. fin. de homicid. in 6. Barr. l. idem. num. 7. infra ad legem Corneli. de fidei. & ibi Dillamata num. 64.* Vel quando præsentis rerum statu attento, ille trifidis eventus sæpius contingere solet, *§. Socin. consil. 156. num. 21. lib. 2.* Colligat & tertio, non esse quem suspectum de paupertate, vel quod non poterit solvere id, quod debet, nisi quando præsens status rerum cum verisimiliter suspectum reddit, & sic ad sunt probabiles coniecturæ huius præsumptionis. Quod Bald. *hic eodem. 2. ad finem.* applicat quæstioni, quando creditor iurat se habere debitorem suspectum de fuga, & ideo petit eum in carcerari; nam debet iudex eum interrogare de causis suspicionis, & si bonam rationem allegauerit, audiet eum iudex; alias repellat: & sic sentit Baldus, quod ad concedendam capturam debitoris suspecti de fuga, sufficit probare causas suspicionis per iuramentum creditoris, quia alias periculum esset in mora, subscritbit Imol. *hic num. 6.* subdens, quod post captum debitorem sitet iustificatio capture per veras probationes, *& ita etiam Alexan. consil. 9. lib. 3. & sequitur Iafin hic numero 29.* & ita in practica sæpius vidisse observari, asserit *Crot. hic numero 38.* & esse magis receptam sententiam asserit *Iaf. l. superius. num. 2. c. de iudic. Paris. consil. 99. num. 32. lib. 3.* Contrarium tamen opinio, imo, quod ad decernendam capturam debitoris, quasi suspecti de fuga, non sufficiat iuramentum creditoris, sed requiratur vera probatio suspicionis fugæ, concludit *Alexan. hic num. 21. & l. si fideiussor. §. fin. num. 12. supra qui satisd. cogantur.* & esse magis receptum asserit *Claud. hic num. 25. & Parpalia, num. 75.* *Decius consil. 75. num. 1. vers. quarto hoc.* Est et ratio, quia captura infamat apud bonos & graves, & inducit damnum irreparabile, *Bald. l. unica, ad medium. C. in integr. restit. postulat. Iafin l. 4. §. condemnatum. numero 23. infra de re iudic. Neuxan. consil. 32. num. 3.* Neque oblat ratio contrariæ opinionis; quia ad evitandum periculum fugæ, possunt interrogari testes per medium informationis, debitore non citato, *argum. last. prior. §. si debitorum. infra, quæ in fradem creditor. & ibi notat Bari. num. 6. & in specie Salyc. l. fin. in fin. C. de quaestio. Alexan. consil. 180. num. 2. lib. 2. Anton. Rybe. l. vinum. nu. 90. supra si certi peratur.* Ex qua ratione venit reiiciendum id, quod sentit *Decius consil. 75. eodem. 2. ad finem.* quod si non solum adest suspicio fugæ, sed etiam adest periculum instantis fugæ, tunc ad capturam sufficit iuramentum creditoris; quia tunc aptissime constat, periculum esse in mora, *subscritbit Paris. consil. 99. nu. 32. lib. 3. Menoch. lib. 2. de arbitrar. casu 87. num. 3.* Nam hoc dictum ex supra dictis confunditur. Unde & in casu criminali nun-

quam proceditur ad capturam, nisi præcedat infortio delicti commissi per capiendum. *Bossius tracta. de captura. num. 3. & Inluc. (harum in practica. lib. 5. §. fin. q. 25. num. 2.* Verius ergo est, hoc totum esse reliquendum iudicis arbitrio, argum. d. si fundum. §. finalis. *supra quod (si) dicitur. cogatur. tradit Ripa hic num. 57. Metrich. ubi supra numero 6 probat Ordin. lib. 3. tit. 20. §. penult.* Quæ tamen addit, in hoc casu si esse constare de debito per testes, qui saltem præsumtue probent debitum: nam si iudex tuæ videatur, illam debitorem esse suspectam de fuga, decernit illius capturam, quamvis iure communi, ut decernatur captura, oporteat constare de debito, per veram probationem inductam per instrumentum publicum, l. lictibus. & ibi Bart. C. de agricol. & censu. lib. 1. l. per hanc. & ibi Bart. C. de erogatione militum. annona. lib. 12. Dec. consilio 75. colum. fin. Parisius consil. 99. num. 5. lib. 3. Ripa hic num. 5. His ita explicatis, illud vltimo loco superest tractandum, quod ex fine huius text. colligitur, scilicet quem cogendum esse facere, quod sibi non nocet, & alteri prodest. In quo articulo ex Bart. hic num. 1. fit prima conclusio: Quod si quis præterdit, quod in meo aliquid faciam de nouo, quod mihi non nocet, & alteri prodest. non cogor id facere, allegat. l. hinc ad. *supra de seruit. urban. prædiorum.* Intellige tu, non. *Et ibi notat per Bart. n. 1.* Nam probatur ibi, quod si per contractum inter viros transferatur aliquod prædium, non ob id cessat concessus aditus ad prædium, quamvis aliquid eotranslatio prædij inutilis remaneret: quod etiam probat. l. ena constituit. §. fin. de seruit. rusticis. prædior. & l. m. vendendo. *supra de contrahen. em. 10.* Et est recepta traditio, ut asserit Capolla de seruit. urban. prædior. c. 38. volum. 2. Iaf. hic num. 32. & l. si fundum sub conditione. §. qui fundum. num. 1. *infra de legat. 1. Boer. de off. 322. num. 4.* quidquid contrarium tenet Cart. Iunior l. 2. num. 53. *supra de iurisdictio. omnium iudic. Ripa hic num. 45.* Colligitur igitur ex supra dictis, quod non tenet de nouo concedere in meo, etiam illud sine quo alius remaneret in damno. Regula igitur generalis constituitur est, quod non possum cogi aliquid facere in meo, siue agens in hoc præterdat lucrum, l. 1. & l. neque creditor. C. de no. nation. siue etiam præterdat damni evitacione, ut ex mente Bart. collegit Iafon hic num. 33. ad fin. Regu. l. serui electionis. §. l. ab eo. num. 20. *infra de legat. 1.* & asserit receptum in Parpal. hic num. 92. quidquid Baldus Nouellus de dote. §. part. prim. leg. 27. in princip. docuerit, quod non tenet facere, quod mihi non nocet, & alteri prodest, si agatur de lucro; secus si agatur de damno vitando. Ex qua conclusione inferitur primo explicatio ad l. vsus. C. de vsu. quæ ex iusta causa permittit fieri solutionem in alio loco, neque enim debet intelligi de iusta causa, quæ prodest creditori & non nocet debitori: hæc enim iusta causa non satisficeret, ex supra traditis, & aduertit Socinus hic num. 47. Inferitur secundo, cauendum esse a Socino Iunior conf. 76. a num. 13. lib. 2. dum asserit, quod quis debet pati fieri in suo, quod sibi non nocet, & alteri prodest: hoc enim manifeste confunditur ex nostra conclusione, & iura, quæ ipse adducit, in diuersis terminis loquuntur, ut *infra ostendimus.* Inferitur tertio annotatio ad tradita per gloss. fin. l. si cui. *supra de seruit. dum tenet, quod si quis debeat seruitutem per certam partem fundi, ex quo magnam incommodum tollit, cogendus est ille, qui habet seruitutem, per aliam partem fundi ea vi, si hoc ei non noceat, allegat.*

l. 2. §. penult. *supra de religiof. & subscribit Bart. Bal. & Paul. d. si cui. l. si fin. num. 2. infra de nouo operis. & Alex. hic in princ. Ripa num. 45.* & esse receptam opinionem asserit Pinel. l. 2. C. de rescript. vend. pag. 22. num. 1. Hæc enim opinio ex supra dictis videtur confundendam cum præsupponatur. Seruitutem iam esse constitutam, non potest cogi dominus seruitutis aliquid de nouo facere, quamvis sibi non noceat, & alteri prodest: & ita etiam gloss. opinionem improbat Angel & Florian. d. si cui. l. si fin. l. 2. §. mutus. motto. cel. penult. verbi decimo fallit. *supra si cerium petatur. & ibi Alexat. num. 15. in fin. Inuenio tamen, quod Bald. Nouellus de dote. §. part. prim. leg. 27. ad fin. concordat opinionem, quod ad dominus fundi seruitutis, vult locum seruitutis mutare, ut euitet damnum, & poterit id facere, gloss. fin. d. si cui. quia tunc præterdat reducere fundum ad proximam libertatem, & consequenter mutabit regulam. l. 2. §. item. *supra de aqua pluuiæ.* Si vero hoc præterdat ad merum lucrum, ut quia in loco seruiente vult plantare arbores, tunc non audietur, d. si cui. *supra de seruitutib. & l. fin. de vsu & habit.* Sed non placet hæc concordia, quia cum præsupponatur, seruitutem esse iam constitutam, non potest cogi illam habere, aliquid facere de nouo, etiam si alius præterdat damnum euitare, ut constat ex supra traditis, & aduertit Parpal. hic num. 107. ad medium. qui aliam etiam tradit concordiam, quæ mihi non placet. Ex iudeo ad veram resolutionem aduertendum est, quod si quis habeat seruitutem itineris, vel via, per aliam partem fundi, non efficitur dominus loci, in quo seruitutem habet, sed tantum habet illius vsum, l. hinc corpus in pra. §. si seruit. vend. l. si duo. *supra de seruit. rusticis. prædior.* Cum igitur dominum etiam loci seruientis, in antiqui domini potestate permaneat, potest ille facere in tuo quod sibi prodest, l. si fundum. §. fin. *de dam. infect. l. 1. §. de aqua. §. de aqua pluuiæ.* Neque replices, quod etiam in meo non possum facere quid, per quod prædiectur seruituti debet, ut tradunt omnes d. l. si fundum. §. fin. Beronius consil. 159. num. 2. l. 1. 3. Hippo. y. Riminal. consil. 1. num. 1. lib. 2. quia id procedit, quando id, quod ego facio, inferat damnum ei cui debetur seruitus: nam id ius fieri prohibet. Bart. l. si cui. ad fin. *supra de seruit. & Aym. consil. 226. post med.* Sed quando prodest facienti, & non nocet habenti seruitutem, id iure permittitur, per supra tradita: ita ut si bene aduertas, in hac materia, leges requirit. Insequitur, mediam viam videtur approbasse etiam in meo possum facere, quod mihi prodest, etiam si alteri noceat, dum modo illi seruitutem non debeam, l. si denique. *infra de aqua pluuiæ.* Si vero seruituti illi debeam, possum quidem facere, quod mihi prodest, & habenti seruituti non nocet, ut constat ex supra traditis. Unde ille, cui debetur seruitus, cum non faciat in suo, sed in alieno, l. hinc corpus in princ. *supra si seruit. vend. non potest facere in alieno, quod sibi prodest, & domino non nocet; ac proinde etiam semel via, variari non potest. l. si cui. & ibi Bart. ad fin. supra de seruit. Neque etiam aliquid facere, per quod seruitus efficiatur durior, l. si seruitus. §. si fillicidium. & l. cum edictum. *supra de seruit. urban. prædior. & Aymon conf. 226. num. 4.* Quinimo neque aliquid de nouo facere, inuito domino prædij, quantumcumque; conditio seruitutis durior non reddatur, ut constat ex supra traditis. Merito igitur Arcton. conf. 30. num. 1. ad finem, tradit, quod in re mea possum facere, quod mihi prodest, non autem in re aliena, etiam si illud mihi prodest, & domino**

domino rei non nocet. Et hinc est, quod cum dominium pignoris remaneat in bonis debitoris, *l. neque pignus. C. de pignori. actio*, potest debitor, etiam invitato creditore, pro vno pignore alium quod idoneum prestare, & cogitur creditor illud recipere. *(remem. singul. §. 4. Decius & Cagnoli. l. plus cautio. infra de regul. iuris. Negus. de pignori. i. memb. 3. par. nu. 2. i. Et tamen aliud est in debitor, vel fideiussores; neque enim cogitur creditor alium quod idoneum debitor recipere, quia cessat ratio, de qua supra. l. i. & l. neque creditores. C. de nonation. neque etiam alium fideiussores, quod idoneum, si mandato. §. 1. supra mandati. notat. Alexand. hic num. 3. Iaf. num. 3. Pontan. nu. 4. ad nu. Iaf. l. si domus. §. si fundus. num. 3. i. infra de leg. 1. Inferitur quarto & vitimo annotato ad doctrinam Bart. l. quo minus. num. 23. infra de summi. quod si deduxi aquam ex flumine publico, postquam fuerit ingressa fundum meum, nullus, me invito, eam deducere potest in fundum suum; quia in alieno non potest quis facere, quod sibi prodest, & alteri non nocet. per supra tradita: subscribit Iaf. hic num. 13. Ripa num. 27. Parpal. num. 207. Iaf. l. rescripta. num. 6. C. de precib. Imperat. offerend. quicquid post alios controvartat Alciat. hic num. 47. Cephal. consil. 150. num. 14. lib. 2. declarando tamen, ut per Bald. l. vna. num. 58. C. de sentent. que pro eo, quod interest.*

Prædictam conclusionem ita explicatam limitabis non procedere de favore dotis; nam tunc cogitur quis facere, quod sibi non nocet, & alteri prodest, ut colligitur ex f. l. i. in fine, notat Bart. hic num. 13. *† Iaf. num. 3. Pontan. num. 4. Nouellus de dote. l. part. privileg. 27. num. 1. Rationem specialitatis supra tradidimus. Vnde cavendum est a Bald. l. si pater. ad medium. C. de collatio. dum tenet, quod licet creditor non cogatur mutare debitorem, l. si mandato. 45. §. 1. supra mandati: tamē debitor cogitur mutare creditorem: allegatissimum textum, qui tamen procedit speciali favore dotis, & extra hunc casum contrarium est dicendum. ex l. i. & l. neque creditores. C. de nonation. Pariter etiam cavendum est a Socin. l. iunior. consil. 76. num. 15. lib. 2. generaliter etiam regulam huius text. accipiente.*

Limita secundo, quando celebratus est contractus inter aliquos, & in eo aliquid incidit, quod refarciri potest absque damno vnius, & cum commodo alterius; nam id præstandum est, l. in creditore. 38. supra de iustitio. quam ad hos terminos restringit Bart. hic num. 15. Alciat. nu. 50. quamvis Socinus l. iunior. d. consil. 76. num. 14. lib. 2. generaliter eam accipiat; quasi probet, semper faciendum esse, quod mihi non nocet, & alteri prodest. Quinimo si bene advertas. d. l. in creditore, procedit in eo, qui ab alio habet causam; nam vis evitanda damni, quod incurrat ratione contractus, debet alter cogi facere id, quod sibi non nocet, & alteri prodest in prædicto contractu.

Tercio limita favore religionis; nam aduersus regulam, de qua supra, cogitur de nouo facere in suo, quod prodest Ecclesie, & sibi non nocet; quia scilicet præstat rei æstimationem, l. si quis sepulcrum. supra de rebus. Bart. hic num. 13. Sed ad illius legis intellectum debes advertere, quod ex text. ille proprie loquitur, quando agitur de concedenda servitute de nouo, sine qua loci religiosus remaneret inutilis, ita ut proprie pertineat ad limitationem, l. via constituta. §. fin. supra de servit. rasi. cor. prior. & l. in vendendo. supra de contrah. emptio. rasi. aduersus Conar. resolut. lib. 3. c.

14. a. num. 8. versic. item neque. Sed ex identitate rationis idem erit, si quid sit necessarium ad Ecclesiam de nouo constituendam, vel etiam ampliandam, ut dominus ad hunc effectum cogatur rem suam vendere. *† Iaf. hic num. 3. Pontan. num. 4. & alii adducit per 39 Conar. d. c. 14. nu. 7. Ant. Gom. l. Taur. 70. nu. 27. agitur enim tunc de favore publico principaliter, l. i. §. huius studii. supra de iust. & iur. cui priuata utilitas debet cedere, authen. va. que. C. communia de legat. Vnde non idem admittitur in re particulari Ecclesie amplianda, cum cesset prædicta ratio, ut aduertunt Alciat. hic num. 49. Parpal. nu. 107. quidquid contrarium sentiant Iaf. hic num. 31. Ripa num. 47. Atque ita colligitur d. l. si quis sepulcrum, specialiter procedere favore publico religionis: unde ad alios casus extendi non debet, l. ius speciale. supra de legib. Quare & l. 2. §. penult. supra de rebus. ius probans, seruitutem posteritatem in alium locum, ut locus de b. servitute, efficiatur religiosus, etiam specialiter favore religionis videtur procedere, ut existimat Corra. l. si cum. ad fin. supra de servit. Conar. resolut. lib. 3. c. 14. num. 8. versic. item communis. Sed verius est, procedere generaliter in quacunque materia, ut sentit gloss. fin. l. si cui. supra de seru. & post Bald. tradit. Parpal. hic nu. 107. ad medium. Nouellus de dote. §. par. privileg. 27. num. 1. Et est ratio differentie, quia in specie d. l. si quis sepulcrum, pretenditur, quod quis patiatur in suo de nouo fieri, quod sibi non nocet, & alteri prodest, aduersus regulam iurium supra allegatorum: unde merito inducitur regula l. ius singulare. supra de legib. Sed in d. l. 2. §. pen. quis facit in re propria id, quod sibi prodest, neque nocet alteri habenti seruitutem in eo loco: quod generaliter licitum est, l. fluminum. §. fin. infra de dam. iniect. & supra diximus. Cum igitur nihil ibi contineatur aduersus iuris regulas, succedet regula, l. illud. supra ad legem Aquil.*

Limita quarto, favore vitæ voluntatis; quia cogitur quis facere, quod sibi non nocet, & alteri prodest, l. quia poterat. infra ad T. rebell. nam & illa videtur agi de favore publico, l. vel negare. infra quemad. testam. aperiantur. Quare licet in contractibus quis non cogatur prestare aditum, sine quo fundus venditus remaneret inutilis, l. in vendendo. supra de contrah. emptio. & supra diximus, tamen aliud est, si fundus legetur, qui necessarius sit aditus; nam in vitima voluntate istacite censetur legatus. *† l. binas ades. an si. supra de servit. vrb. priod. & ibi Bart. num. 1. Boerius decis. 322. num. 8. atque ita si bene advertas, prima limitatio, tertia & quarta. ad vnam rediguntur, scilicet, ut quis cogatur facere, quod sibi non nocet, & alteri prodest, favore publico id fuadente: quod probat, l. si locus. §. via publica. supra quemad. testam. amittat. l. i. §. sunt qui putant. infra ne quid in flumine publico. tradit Alciat. hic num. §. 2. Conar. resolutio. lib. 3. cap. 14. num. 8. Et hæc de prima conclusione.*

Secunda conclusio in hac materia sit, quod potest quis cogi, ut pariat in suo refici, & reedificari illud, quod mihi prodest, & ei non nocet; in quibus terminis proprie procedit regula, l. 2. §. item Varius, infra de aqua pluuiæ. Bart. hic nu. 13. cum quo alii tractant: nam videmus permitti ei, qui seruitus debetur in alieno prædio, ea agere, quæ ad fluxu seruitutis vsum sunt necessaria, si ex hoc fundo alieno nullum præiudicium inferatur. *† l. siuer. supra de seru. l. seruitutes. §. si duo. supra de seru. vrb. priod. l. rescriptio. nu. 5. ibi Bart. supra communia prior. tradit Aymon.*

Confi. 226. num. 1. ad finem. Vnde cauendum est a Socini. Iunior. conf. 76. a num. 1. l. 2. a Cephal. conf. 130. a num. 13. lib. 1. Menoch. conf. 51. num. 45. & conf. 62. num. 16. lib. 1. & Amon. conf. 74. num. 18. lib. 3. Menoch. de re iud. poss. rem. 5. num. 112. dum ex d. g. stem Varus. colligit regulam generalem. quod ego cogor facere id. quod mihi non nocet. & alteri prodeh. et enim dicit. g. stem Varus. est restringendus ad casum. de quo supra. & extra illum non potest quis cogi. vt patiat in suo fieri id. quod sibi non nocet. & alteri prodeh. l. dum supra de seruitut. iur. iur. p. d. d. l. fin. §. si seruitus iuncta glof. verb. teneatur. infr. quod vt aut clam. tradit Conar. practicum questio. c. 37. nu. 3. ad medium. Illud igitur potius admittendum est. quod tradit Nouellus de dote. 8. parti. primol. 27. ad finem. vt possum cogi in re mea pati fieri id. per quod res reddatur ad pristinam naturam: fuor enim refectionis hoc admittit. vt explicat Cuman. d. g. stem Varus. in fine. & sententia Bart. hic num. 1. 5. Alciat. num. 50. ad fin. & Parpal. nu. 99.

Vltima conclusio sit. quod in re mea possum facere. quod mihi prodest. quamuis alteri noceam. l. fluminum. §. fin. cum l. sequen. infra de dam. inf. l. 1. §. 6. denique. infra de aqua pluui. vbi hoc limitatur. nisi id faciam malo animo. & ad emulationem alterius. & late Cephal. conf. 130. a num. 13. lib. 1. De quo tamen oportet constare: quia in dubio non presumitur. vt hic tradunt & Alciat. ad fin. l. si l. quominus. a num. 22. infra de fluminib. Ex quibus inferit Cumanus l. 1. §. 4. stem Laber. 2. infra de aqua pluui. quod quis potest diuertere aquam a solito cursu. postquam ingressa est suum fundum. licet ex hoc sequatur damnum vicini. subseribit Hippolyt. Reginald. conf. 86. num. 16. lib. 1. Vbi tamen addit. dictum Cuman. procedere. quando auertens aquam non debet seruitutem vicino: nā si illam deberet. non posset auertere aquam a solito cursu. l. si ibi. C. de seruit. Item. si auertens. nihil immitat in alienum. l. sicut. §. Aristo. supra si seruit. vendit.

Denique. ex prædictis infertur vera resolutio ad questionem. quam remissius tangit Bart. hic nu. 14. Vtrum vassallus inuitus cogatur præstare iuramentum alteri personæ de voluntate domini? Et resoluendum est. vassallo: per se consideratos. non posse inuitus in alium transferri. iuxta regulam l. 1. & l. neque ereditoris C. de nouationib. & in specie probat. c. p. Imperialem. §. præterea ducatus. de probib. fendi alienat. per Federic. tradit glof. l. inuitus in princ. infra de fideicom. libert. & Alex. in hic num. 29. Ripa num. 146. notab. Gomez. §. item Seruand. num. 41. Infit. de actionib. Inhu. Clar. §. feudum. q. 28. num. 1. Quibus adde Bald. conf. 97. num. 1. lib. 3. Si autem alienentur terre feudales. vassalli transibunt simul cum terris alienatis. etiam si non cōsentiant. iuxta regulam l. quedam sunt. infra de acquend. rerum domini. cap. ex literis de iure patron. & in specie est text. c. 1. §. ex eadem lege. de lege Conrad. tradit Bald. l. 1. num. 9. C. communia de legat. & c. fin. in princ. nu. 4. de offic. deleg. & resoluunt Alex. hic num. 29. Parpal. num. 106. & hanc esse communem resolutionem asserit Anton. Rub. conf. 96. num. 2. Roland. conf. 1. num. 88. lib. 3. post Dec. conf. 91. colum. 2. Iulius Clar. §. feudum. q. 28. num. 2. Quibus adde Alexan. conf. 25. num. 2. lib. 5. Quod non solum procedit in vassallis ratione feudi. sed etiam in vassallis ratione iurisdictionis. iuxta text. c. 1. qualiter vassallus iurare debeat fidelitatem. nam ipsi per se considerati. non possunt inuiti transferri in

alterius iurisdictionem. & sed cum territorio & vniuersitate transferri possunt. Corne. conf. 32. nu. 4. lib. 4. In contrarium tamen vtget dictum Hostien. edileiti. de maior. & obediens. quod dominus non potest locum subicere alteri. inuitis vassallis: & communitati recipitur. vt ibi asserit Felinus. colum. 2. Menoch. conf. 32. nu. 22. lib. 1. Ergo aperte volunt. & etiam transito loco. tamen inuiti vassalli transferri non possunt: & merito. quia interest vassallorum. nō mutare dominos. cap. auditis. de præscript. Vnde succedit regula. l. id quod nostrum. §. de reg. iur. Sed quia vera resolutio illius articuli pendet ab intellectu. c. 1. §. ex eadem lege. de lege Conrad. diligentius circa illius intellectum instituemus. Est ergo auertendum. ibi probari. Conradum lege constituisse. feudum non posse alienari sine consensu vassallorum: & licet text. subdat. Mediolani hoc non observari. sed posse vassallum inuitum transferri in dominum superiorem. vel æqualem. tamen ea consuetudo Mediolani obseruanda erit: aliis autem ciuitatibus vel prouinciis. l. ex Conrad. obseruanda est: quia tanquam generalis omnes ligat. l. leges sacratissima. C. de legib. & in specie probat. c. 1. §. præterea ducatus. de probib. fendi alienat. per Federic. & ita expatiant Andr. de Her & Aluarot. d. §. ex eadem lege. Aluarot. d. §. præterea ducatus. nu. 4. ad fin. Vnde cauendum est ab Imol. & Aretin. hic ad fin. a Guidone dec. fin. 60. nu. 1. dum per d. §. ex eadem lege. pro constanti habent. quod vassallus etiam sine solo transferri potest inuitus in dominum maiorem. vel æqualem: nam extra Mediolanum contrarium est verius ex supra traditis. & notant hic Alex. hic nu. 29. Est & secunda conclusio ex d. §. ex eadem lege. quod dominus non potest alienare feudum per partes. ne vassallus inuitus cogatur pro vno domino duos agnoscere quod etiam probat dict. §. præterea ducatus. de quo videndus est Paris. conf. 22. a num. 9. lib. 1. & sym. conf. 318. nu. 5.

Vltima conclusio ex d. §. ex eadem lege. ca. est. quod vassalli etiam inuiti possunt transferri in alium simul cum curia siue vniuersitate: & notant glof. cap. si quis fecerit. quo tempore miles & glof. fin. d. §. præterea ducatus. vbi dicit. quod si dominus totum curiam vendidit. transeunt vassalli etiam inuiti: secus si non vniuersita curia. sed tantum feudum particulare illius alienetur: & est magis recepta sententia. vt asserunt supra relati. Contrarium tamen tenet Aluarot. d. cap. si quis fecerit. num. 1. quo tempore miles. quem ibi seruiatur Prapoli. post princ. contententes. in solo Mediolano id fieri posse: quia ibi viget talis consuetudo: & pro illis videtur text. c. 1. de capit. qui curiam vendidit. adiuncta ratione. quā ibi tradit Aluarot. l. notab. Inuenio. quod Fel. c. dilecti. col. 3. vers. considera. de maior. & obed. concordat opiniones. q. si alienetur vniuersitas omnium bonorum. in quib. sint aliqua feudalga. tunc cum ea vniuersitate bonorum. transibunt vassalli etiam inuiti. c. ex literis de iure patronat. Sed si sola vniuersitas feudalas alienetur. id fieri non potest inuitis vassallis. Quæ tamen concordia non est vera: quia aperte confunditur. per d. §. ex eadem lege. in fin. vbi fortius probatur. quod et si feudalga omnia non alienentur. alienentur tamen curia feudalas. siue terra feudalas integra. transeunt vassalli etiam inuiti. Neque dicatur. text. illum procedere secundum consuetudinem Mediolani obseruatam. vt tentant Aluarot. supra relati: quia replicatur. imo in hac parte text. generaliter procedere: nam quod allegatur de consuetudine Mediolani in principio illius text. eo pertinet. quod etiam

et si non vendatur curia siue terra, cui adhæret feudum, possunt vasalli per se vendi, secundum Mediolani consuetudinem, dum modo fiat translatio in dominum maiorem vel æqualem. Sed quando venditur castrum, siue terra, cui in hæret feudum, generaliter est, ut vasalli etiam inuiti transcant, *argum. l. que dam sunt. infra. de acquir. rerum domin.* quod aperte voluit Bald. l. 1. num. 9. *de communia de leg. us.* in quibus, quod si solum vasallagium vendatur, non potest id fieri inuitis vasallis: sed si vendatur castrum, vel aliqua vniuersitas, cui feudum adhæret, tunc simul transcant vasalli etiam inuiti. † Idem tradit Bald. cap. fin. in princip. num. 4. de offic. deleg. & cap. imperiale. §. preterea ducatus. numero 9. de prohibita feudis alienatio. per Feder. Imol. & Aresin. *huc ad finem. Alexand. numero 29. Roman. consilio 26 ad finem. Panormita. cap. ex dictis. numero 21. de prescriptio. Zabius de feudis. 7. part. 1. num. 37.* in quibus, dictum Hostiens. cap. dilecti. de minorita. & obediens. supra limitatum, esse limitandum, nisi dominus vendat territorium vel castrum, cui adhæret feudum; tunc enim transeunt vasalli, etiam inuiti: allegat d. §. ex eadem lege. in fin. & ita patet, hanc esse magis communem opinionem. Cui non obstat text. cap. 1. de capitano qui curiam vendidit. ubi probatur, quod vendita curia, non censetur venditi vasalli illi coherentes. Et est ratio secundum Aluarot. ibi. 1. notabilis, quod vasalli inuiti alienari non possunt, ac ita videtur text. ille probare, vasallos non transire cum curia vendita: quod aperte repugnat supra resolutis; quia respondetur, eam rationem Aluerotti non esse veram; quia si textus ille procederet propter defectum potestatis; quia scilicet, inuiti vasalli alienari non possunt, sequeretur, quod et si expressum esset, quod vasalli venient in venditione, tamen non valeret ea alienatio absque eorū consensu: quod tamen non est contra text. dict. cap. 1. de capitano qui curiam vendidit. ubi probatur, eos venire in venditione, si id sit expressum: quod igitur non veniant, magis procedit ex defectu voluntatis præsumptæ. Quare videndum est, unde de defectu voluntatis colligatur? Et Aresin. *huc ad finem*, existimat inde colligi, quod cum ea curia fuerit data in feudum, & sic transierit in vtile dominium feudatarii, hoc ius iam alteri concessam, in generali venditione non videtur includi: quod & sentit Bald. dict. cap. 1. post princ. de capitano qui curiam. & l. in testamento. num. 2. Cadleg. Falod. in quibus, quod illa venditio curie intelligitur facta sine præiudicio iuris alieni: unde vasallus non cogetur habere dominum emtorē; quia non potuit venditor alienare id, quod iam in alium translatum erat: *subscribitur Xarez. allegatio. 7. nome. 2.* Sed & hæc ratio vera non est, neque enim querimus, vtrum dominium vtile iam in alterum translatum, veniat in venditione? hoc enim certum est, non venire ex ratione, si dominus. *§. fin. infra de legat. 1. probat. Ord. lib. 2. tit. 1. in princip.* Sed questio est, vtrum dominium directum, quod remanet penes dominum vendentem, veniat in venditione? Et videbatur dicendum, venire, iuxta regulam l. que tabernæ. supra de contrahen. eno. 10. & cap. ex latoris. de iure patronatus. & tamen contrarium probat d. cap. 1. de capitano, qui curiam vendidit. Quare circa illius translationem insistent Zabius de feudis, 7. part. 1. num. 39. Berrosius c. ex l. 1. in m. 6. de iure patronatus, quibus addit Bald. l. si pater. §. c. de cond. infir. Sed vera ratio est, quia d. c. alioquin in capitano curia vendente, qui cum ha-

beat solum vtile dominium feudi, si illud censeretur transferre in emtorem, omnino remaneret exclusus a feudo, & ideo in dubio non censetur vendidisse ius vasallagii, sed potius illud, tanquam personæ suæ coherens, referuasse, *arg. l. uxorem. §. legatus. infra de legat. 3.* Unde text. ille non procederet, si dominus directus curiam simpliciter vedat: quia cum ius suum videatur vendidisse, vasalli cum vniuersitate transibunt, ut supra dictum est, & ita post Jacob. de Bellonioso declarat & Afflict. d. c. 1. num. 19. de capitano qui curiam vendidit. Unde colligo lulationem ad rationem Aluarot. dict. c. 1. in 1. notab. de capitano. qui curiam vendidit, supra reprobatam. nam cum secundum prædictam declarationem capitaneus vendens, non videatur vendidisse totū ius suum, ob rationem, de qua 7. merito vasalli non veniunt in venditione: recepta enim resolutio est in hac materia, quod si vendatur castrum, vel terra, & tamen non in totum, sed pro parte, vasalli inuiti non veniunt in ea alienatione, d. §. ex eadem lege. in fin. Et eadem ratio, si vendens, in feudo aliquod ius sibi referuauit, tunc etiam inuiti vasalli non veniunt in venditione, Afflict. c. si quis fecerit. n. 12. quo tempore miles. Quo casu oportet omnes vasallos consentire: nec enim in hac materia maior pars præiudicat minori, *argum. cap. fina. de his que sunt a prelat. 1. Anchora. consilio. num. 6. Gomez. §. item Seruiana. num. 41. ad fin. Instit. de alicion. † Et tenebis mente,* quod licet dict. cap. 1. de capit. qui curiam vendidit, requirat expressionem, ut vasalli veniant in venditione, tamen sufficient verba generalia, ex quibus id possit colligi: ut quia dicitur vendi castrum cum omnibus suis pertinentiis, *argum. l. si quando. C. de bon. vacanti. lib. 10. & tenet Afflict. dict. cap. 1. num. 2. Brunus consil. 35. num. 2. & 9. Natta consil. 4. ad finem. Hippolyt. Romanald. consil. 6. nu. 127. lib. 1. quibus addit Bald. consil. 245. Villal. lib. 3.* Et adde, quod per contrarium vasalli inuito domino, in distincte non possunt alium recognoscere in dominum. *Panorm. cap. cum 9. lum. num. 28. de re iudicat. Paul. consil. 366. vbi & examin. lib. 2. Regin. consil. 70. num. 13. lib. 3. Got. ad consil. 9. num. 70. adeo quod absque consensu domini non possunt se facere censuales alterius domini. Bald. cap. licet causam. num. 13. de alteris.*

Vltimo adde, quod licet vasalli inuiti alienari possint cum vniuersitate, ut supra dictum est; id tamen non procedet, quando Princeps, vel dominus directus, verbis vniuersalibus promittit, ex nulla causa vasallos alienare, tunc enim iuxta vniuersitatem promissionis, neque separatim, neque coniunctim alienari possunt, iuxta regulam l. Iulianum. infra de lega. 3. & cap. filius de maioris. & obediens. & ita in specie sentit Bald. consil. 49. dominus lib. 3. & expressit Azim. consil. 241. colum. 12. versicul. 4. & vltimo. Et confirmatur, quia tunc prohibitio iuris communis videtur accessisse prohibitio hominis: Vigitur noua hæc prohibitio hominis aliquid operetur, intelligendum est, inibitum esse alienationem, etiam in casibus aliis permixtis, *argum. authent. de alienato. & employe. §. sanctissimas. collat. 9.* Et in specie colligitur ex latione l. si uisum fuerit. §. diu. num. 29. infra de legat. 1. & Menoch. consil. 263. numero 31. lib. 3. & in materia arguunt Xarez allegatio. 9. num. 7. versicul. p. i. rera. & Azim. consil. 241. colum. penult. versicul. si ratio. Preterea, neque procedit communis traditio, de qua supra, quia de ea alienatio fuerit nimis præiudicialis vasallis, vel regno; tunc enim inuitis vasallis, non valebit, *argum.*

47 *doctrina Bartol. l. 3. §. pater infra quod vi aut clam. † & tradunt Aretin. hoc ad fin. Papaia num. 107. Nenz. consil. 12. a. num. 66. inter fideiaria Bruni. Qualiter autem his casibus vasalli debeant reclamare & contradicere alienationi, declarat Paris. cor. si. 22. num. 98. lib. 1. Hippolyt. Riminald. consil. 6. num. 13. lib. 16. Et hæc factis in materia principii huius l. 2.*

S U M M A R I A.

- 1 Filia iure communi per matrimonium non efficitur sui iuris, & aliud est secundum leges Hispania.
- 2 Explicatur l. Pomponius supra. famul. c. 7. c. Cur vixor dicatur nataliter possidere rei dotale?
- 3 Quando quid simpliciter datur per patrem filio, censetur in peculium concessum.
- 4 Quando donatio sit filia causa contrahendi matrimonium, valida censetur.
- 6 Expenditur l. extraneus. in fin. supra de condit. ob causam.
- 7 Et elegans ponitur rescriptio in hoc articulo.
- 8 Pater in dubio non videtur velle, quod actio dotis sit insolidum filie.
- 9 Explicatur l. filia cuius. C. simil. c. 7. c.
- 10 Quando locus est imputationi in legitimam?
- 11 Quando dicatur dos profectitia?
- 12 In regno Castellæ & Portugaliæ, nunquam actio est communis inter patrem & filiam.
- 13 Revertitur quedam tradita Antonii Goveani circa literam huius text.
- 14 Pater quando dicatur agere ad iuncta persona filia?
- 15 Filia potest potestatem aduentitiam sine consensu patris.
- 16 Refertur contraria opinio, & concordia inter opiniones assignatur.
- 17 Explicatur autem de æqualitate dotis. §. illud quoque, collatio. 7.
- 18 In dote aduentitia pater non habet ususfructum.
- 19 Explicatur l. 1. & 2. C. de bonis, que liberis.
- 20 Explicatur regula & decisio l. fin. §. necessitate. C. de bonis que liberis.
- 21 Pater in dote filia quæ sita, semper censetur legitimus administrator.
- 22 Agitur de intellectu l. filia dotum. C. de collat.
- 23 Pater in dote profectitia, quæ in solidum quaritur filie, habet ususfructum.
- 24 Dos aduentitia restituitur uxori, & non patri, qui eam habet in potestate.
- 25 Explicatur l. dotale, supra de fundo dotali.
- 26 Actio dotis in solidum, est patris & filie.
- 27 Actio personalis potest apud duos esse in solidum, licet non dominum.
- 28 Rei vendicatio competens pro dote, non est communis inter patrem & filiam.
- 29 Et in solidum censetur filia.
- 30 Et tamen pater præsentem eam non exercebit, sed pater.
- 31 Decisio l. in rebus. 30. C. de iure dotum, etiam in dote profectitia locum habet.
- 32 In qua sensu in isto text. dicatur, exclusa filia, patrem habere integram actionem dotis.
- 33 Quæ rationes fuerint inducuntur, ut actio dotis sit communis inter patrem & filiam.
- 34 Refertur ratio Bart. l. 1. n. 5. & reuertitur.
- 35 Et vera, & nova assignatur ratio.

- 36 Dos profectitia data filie emancipata, reuertitur ad patrem si morte filie sit natus matrimonium.
- 37 Explicatur l. dos a patre. C. soluto matrim.
- 38 Dos profectitia data filia in potestate, iudicantem ad patrem reuertitur.
- 39 Pater non potest potestatem, ne perimatur ius filia sine illius consensu.
- 40 Filia tam propter delicto non preiudicat patri in dote profectitia.
- 41 De dote profectitia filia nihil disponere potest.
- 42 Etiam exclusio patris, filia pro dote profectitia agere non potest sine illius consensu.
- 43 Pater censorius legitimus administrator filie in dote profectitia.
- 44 Differant patrem agere de consensu filia, vel ad iuncta persona filia.
- 45 Explicatur l. 3. §. fin. de actio. rerum amos.
- 46 Agitur de concordia huius text. cum l. cum dos. vers. si verus. de pact. dotali.
- 47 Pactum non nocet filia, nisi in casibus, in quibus ipsa potest sibi præiudicare in dote.
- 48 Referuntur varie concordie Doctorum inter istum text. & l. cum dos. supra de pact. dotali.
- 49 Et illis reiectis, probatur secunda concordia tradita per gloss. huc verba iurata.
- 50 Et respondetur hic quæ contra eam adducuntur.
- 51 Assignatur concordia inter l. si vni. in prin. supra de pact. & l. si rem. §. si infra de nonationib.
- 52 Acceptilatio non recipit diem, neg. conditionem, & tamen illa recipit delegatio.
- 53 Delegatio, de qua in hoc text. nihil auferit ex inuestig. idem est in potestate.
- 54 Si filia sit exclusa a iure suo, frustra requiretur eius consensus.
- 55 Per delegationem conditionalem interim filia sibi non præiudicat.

L E X I I. §. Q V O D
si in patris.

Dictum erat in principio huius legis, soluto matrimonio dorem uxori esse restituendam, & eius mandato cogendum esse maritum dotis restitutionem alteri promittere, si nullum incommo- dum suspectum habeat: subdit nunc Iureconsult. in hoc §. prædicta esse intelligenda in muliere sui iuris: nam si sit in potestate patris, non potest si fieri dotis restitutio sine patris consensu: & multo magis non poterit cogi maritus, alteri dotis restitutionem promittere de mandato uxoris, nisi etiam accedat patris consensus.

Ad perfectam autem huius §. explicationem tria præmittenda sunt. Primum, quod iure communi attempto, filia in potestate per matrimonium non liberabatur a patria potestate: ut aperte colligitur ex istotext. & ex l. si uxorem. & ibi notatur gloss. C. de condit. insert. gloss. in prin. ver. b. parentis. Instit. Senatusconsulti. Terentianiano. late Viraguel. l. 1. conubiali a. num. 1. Quamvis in regno Portugaliæ, & tracto matrimonio per verba de presenti, filii censentur esse sui iuris, ex dispositione Ordinari. lib. 1. tit. 67. §. 4. & in regno Castellæ post matrimonium, & relationes solenniter factas in Ecclesiis, l. An. 47. quæ videntur l. 1. tit. 1. lib. 5. ordinamenti.

† Est & secundo præmittendum, quod iure Digestorum, quidquid quærebat filius, patri iure patriæ potestatis.

potestatis acquirerebatur, l. *placet*, infra de acquir. hereditatis. quia de causa donatio facta filii in potestate per patrem, censetur inutilis, l. 2. de inoffic. donat. quia scilicet cum donatum filii rursus ex potestate legis patri veniebat acquirendum, perinde habebatur, ac si pater sibi ipse donaret; unde merito talis donatio inutilis censetur, l. 2. infr. de stipulatio. sermo. & cap. final. de institutionib. & etia gloss. i. l. 2. C. de inoffic. donat. quam dicti receptam Aretin. consil. 17. num. 4. Anton. Gomez. l. 7. Tauri. 17. num. 4. Quia etiam ratione procedit regula Iuliani, de qua, l. si sermo. 32. §. & generaliter, supra de usufructu. quod si illud quod quis stipulatur ab alio, mihi querendum est, si is a me illud idem stipuletur, nihil agitur, notat. Bartol. l. frater a fratre, numer. 11. supra de cond. indeb. quae etiam hodie locum habebunt in profectitiis, in quibus nihil innouatum est, l. cum oportet, C. de bon. qua. liberis.

Tertio & ultimo prae mittendum est, etiam iure Digestorum filiam capacem esse dotis. l. Pomponius. 34. in fine, supra famul. eris. & ibi Bald. & Florian. & consequenter datum, vel competentis ex causa dotis filiae famul. non transerebatur in patrem ex potestate legis, l. Gaius. 46. in fine, infr. cod. Nouellus de dote, 6. parte privilegio. 35. Et pari ratione si pater donaret filiae in potestate ex causa dotis, valebat huiusmodi donatio; cum in dote cesset ratio supra assignata, ut aperte colligitur ex dict. l. Pomponius, notat Cardinal. consil. 111. num. 1. & consil. 152. num. 1. Alexand. consil. 17. num. 21. lib. 6. Iosif. consil. 71. numer. 2. lib. 4. Dec. consil. 239. num. 1. adducim. Nouellus de dote, 6. part. privilegio. 10. Cuiuslibet. in memorabilib. verbo. donatio. inter patrem. Covarr. cap. quatuor pactum. de pactis, in 6. 3. part. §. 1. adducim. Hanc tamen receptam sententiam impugnat Fulgos. dict. l. Pomponius. num. 3. & in effectum Paulus consil. 345. circa num. 1. lib. 1. dum tenet, donatum ex causa dotis valere, quando traditio sit marito; nam si traderetur ipsi filiae in potestate, non valeret datio, iuxta regulam, l. 2. C. de inoffic. donat. subseruunt. Rpa. l. 1. num. 141. supra cod. & ibi Alciac. num. 8. & alii relati per Tellum. l. Tauri. 17. num. 79. Pro quibus induci potest dict. l. Pomponius, in fine, ibi: Filiam naturaliter dotem possidere, tenet enim, donationem factam filiae ex causa dotis, non valere, sed regulari ad modum aliarum donationum, factarum filiae in potestate, ex quibus neque dominium, neque ciuilibus possessio transfertur, sed tantum naturalis, si donatum illi tradatur, l. 2. §. filium, infr. de usufructu pro herede. Sed his non obstantibus, non est recedendum a magis recepta sententia. f. Neque obstat ponderatio supra facta ex verbis, d. l. Pomponius in fine. Nam aduertendum est, ibi tradita fuisse praedia per patrem filiae ex causa dotis, ea lege, ut reditus ad generum pertinerent, id est, ut ipsa illa traderet marito, qui fructus illorum perciperet, & ex illis onera matrimonii sustineret, ut colliges ex authent. de aequalitat. dotis, §. illud quoque, in princip. collation. 7. & clare exprimitur Alberic. & Paul. in nouis praedictionibus in dict. l. Pomponius. & clare colligitur ex verbis Iureconsulti, in dict. l. Pomponius, dum dicit, patrem voluisse ea praedia esse dotis; ergo tradenda erant marito; quia alias esse dotis non potuissent, l. de divisione, §. an sine, infr. cod. l. dotale, §. dotale, supra, de fundo dotale.

Vnde inferitur, perinde habendum, ac si a principio fuissent tradita genero; nam, et notabiliter inquit,

Bald. l. 2. num. 5. de inoffic. donat. etiam si dos tradatur mulieri, cum tamen sit transerenda in maritum, oculatur vnus actus, & perinde est, ac si traditus esset soli marito; argum. l. 3. §. fin. supra de donat. inter virum, subseruunt. Guido dec. 1. §. 1. m. 1.

Inferitur etiam, quod idem in d. l. Pomponius, in fine, dicitur, filiam naturaliter illa praedia tenere; quia propter promiscuum vsum, illa etiam videtur possidere, sciendum, §. si fundus, supra qui satis fac. cogantur, & ibi gloss. verb. antequam, Iason l. 2. §. ex contrario, numer. 43. infra de acquirend. possessio. boni text. in rebus 30. in illa gloss. verb. naturalis, C. de iur. et dotum, & l. 1. infr. de action. rerum amotarum. Ex quo clare resoluitur difficultas supra mota, nam in specie, l. 2. §. filium, infra de usufructu pro herede. Ideo filius in potestate dicitur res donatas per patrem, naturaliter possidere quia propter iuris resistentiam ciuilibus eas possidere non potest, l. 3. §. sciendum, supra de donat. inter virum, sed tantum naturaliter; quia resistentia iuris ciuilibus huiusmodi possessionem impedire non potuit, l. 1. §. si vir uxori, infr. de acquir. en. possessio. Ceterum in d. l. Pomponius, non ea ratione dicitur, filiam naturaliter tenere praedia dotalia; quia respectu dotis in filia nulla inuenitur iuris resistentia, imo Iureconsultus fatetur, eam dotis capacem esse. Tantum igitur naturaliter dicitur possidere, quia cum ea praedia tradita sint in dotem marito, ipse dicitur praedia vere possidere, l. deo, C. de rei vendic. & vxor naturaliter propter promiscuum vsum, & promiscuum vtilitatem. f. Inferitur etiam vera explicatio ad id, quod sentit Iureconsultus in dict. l. Pomponius, quod si filia non esset capax dotis, tunc in diuisione hereditatis non posset ea praedia praecipua retinere; quod tamen videtur repugnare iuris principiis: Nam licet extra causam dotis, donatio non valeat inter patrem & filium in potestate, l. 2. C. de inoffic. donat., tamen morte patris confirmatur, l. adnotationes, quas parentes, C. de donat. inter virum. Ergo etsi non valuisset, tamen potuit filia mortuo patre illa retinere propter praedictam confirmationem, l. sequens questio, infra de legat. 2. l. 1. C. de donat. inter virum, tradit. Palae. repetit. vtriusq. §. 69. a num. 2. Sed huic difficultati respondet Fulgos. dict. l. Pomponius in fine. Iureconsultus voluisse significare, quod cum filia dotis capax esset, in diuisione praedia praedicta retinere poterat, non facta distinctione, vtrum pater perseuerauerit in eadem voluntate, vel non perseuerauerit; cum enim ea donatio valida sit a principio, succedit regula, l. perfecta, C. de donation. qua sub modo, & tamen si alius esset donatio, cuius filia capax non esset, adhibenda esset praedicta distinctio: neque enim si pater mutasset voluntatem, posset filia praedia donata retinere, dict. l. adnotationes quas parentes, sed illa tanquam communia venient diuidenda inter fratres. Licetum, C. famul. eris. & Cornieus consilio 108. numer. 1. secundum libro quarto, quae responsio satis admitti potest. Sed & alio modo responderi potest, Iureconsultus dict. l. Pomponius, significare, quod si ageretur de donatione, cuius filia non esset capax, mortuo patre non posset praedia donata retinere; quia quando pater simpliciter tradidit filio in potestate, videtur in peculiis concedere, l. final. infra de pecul. legat. etiam si exprimat verbum, *Dono*; quia in proprium, & exponitur, id est, in vsum, & administrationem concedo, ut asserit receptam Iason l. si donatione, columna prima, ad medium, C. de de. collation. Planc data

in peculium, certum est præcipua retinere non posse, sed potius tanquam communia diuidenda esse inter fratres. *l. certum. §. si filius. c. si filius licet. in fine. C. de collatio.* † Ceterum, quamuis hæc responsio colorata videatur, tamen mihi non placet: nam supra tradita locum habent, quando simpliciter res traduntur filio, nullo expresso titulo, *vt declarat. Bart. l. final. inf. de pecul. legato. Conn. cap. Reynaldus. §. 2. nu. 6. ad medium. de testamen. Telli. l. Tauri. 26. nu. 1.* Si autem dicat tradere ex causa donationis, verius & receptius est censi donasse, iuxta verborum proprietatem, *vt aduersus Iafon. asserit receptum Curt. junior. l. si donatione. nu. 5. C. de collatio. nisi ex subiecta materia contrarium colligatur. Bart. l. 1. §. neque castrensis. nu. 9. & 10. inf. de collatio. bonor. Ad quem modum est explicandus Bald. conf. 394. notandum. n. 1. lib. 3. Aym. conf. 39. nu. 9.* Cum igitur in specie d. l. Pomponius, præsupponatur, quod etiam constaret de animo donandi, filius non posset ea prædia retinere, non potest admitti prædicta responsio. Verius igitur, & subtilius responderi potest, quod, vt supra diximus, prædia donata filijs, erant tradenda genero tanquam dotalia, vnde perinde est ac si a principio genero fuissent tradita, *l. 3. §. fin. supra de donat. inter virum & uxorem. Bald. in specie. l. 2. nu. 5. C. de inoff. donat. quem supra retulimus.* Quod quidem nihil obstat doti, cuius filia capax est, & quæ propter promissum vsum & vtilitatem, etiam prædicta prædia videtur possidere. Et diuersum esset in alia donatione cuius filia capax non esset, quia translatio facta in alium de voluntate patris, quasi de reb. patris, impediret prædictam donationis inualidæ confirmationem: nam iubendo eas tanquam filias in alium transferre, tacite reuocat donatum filijs: ex quo impeditur prædicta confirmatio, *l. cum hic status. 33. §. qui quasi. supra de donat. inter virum & uxorem. l. si maritus. 2. C. eod. titul. tradit. Roman. conf. 284. nu. 5.*

Item ex prædictis inferunt annotatio ad tradita per Socin. lun. conf. 44. n. 4. lib. 1. dum inquit d. l. Pomponius, tantum procedere, quando contracto iam matrimonio, pater tradidit prædia filijs ex causa dotis, *vt colligitur ex eo text. ibi. Genero* nam tunc fauore dotis donatio valebit. Si autem ante contractas nuptias donaretur filijs, non valeret ea donatio, iuxta regulam generalem, *l. 2. C. de inoff. donat. neque enim in hac specie fauor dotis considerari potest, cum ante matrimonium dos non subsistat, l. 3. §. supra de iure dotium.* Quam declarationem, † ad d. l. Pomponius, ante eum posuit Paul. conf. 345. nu. 1. lib. 1. inquit, quod hæc donatio facta ante contractum matrimonium, magis debet dici facta ob causam contrahendæ nuptiarum, quam causam dotis, cum dos ante nuptias non dicatur, *l. Titio centum. §. final. vers. ante nuptias. inf. de condit. & demonst. atq; proinde quamuis fauore dotis inueniat inducta specialitas, de qua in d. l. Pomponius, non tamen is fauor inuenitur concessus donationi, quæ fit ob causam nuptiarum: vnde in ea videtur admittenda regula, d. l. 2. C. de inoff. donat. subseribunt relati per Telli. l. Tauri. 17. nu. 79.* Sed hæc declaratio aperte confunditur per d. l. Pomponius, vbi pater tradidit prædia filijs, vt postea illa marito traderet; & tamen præsupponitur, a principio eam donationem valuisse, & ideo gl. penult. ibi collegit, donationem factam filijs ex causa dotis, in eam transferre dominium & possessionem rei donatæ, & subseribunt ibi Bald. Paul. & Florianus,

Bart. l. post dotem, num. 16. inf. eod. Guido conf. 12. num. 1. & decisio. 145. num. 1. Loaz. l. filius fam. §. d. nu. 34. inf. de legat. 1. Iafon in l. si frater a fratre, colum. 20. post princ. & ibi Crat. num. 86. Cagnul. numer. 235. supra de condit. indeb. & sic patet contra prædictum text. loqui Paul. & alios supra citatos, dum pro constanti habent, donationem factam filijs ante contractum matrimonium, vt postea in maritum transferat, non valere. Aduersus quos etiam expendo text. l. si extraneus, in fine, supra de condit. ob causam, vbi probatur, quod si pater donauit filijs ex causa dotis, & matrimonium postea sequutum non est, filia tamen in potestate retinebit dotem, si euidentissime constiterit, hanc fuisse patris voluntatem, vt ibi expendunt Rom. num. 3. Alexand. num. 4. Iafon num. 16. extollunt Alexand. hic numer. 1. ad finem, Vincent. numero 3. Parpalia numero 8. Alexand. l. si cum dotem, in princ. nu. 7. inf. eod. Jacobus l. profecticia, in princ. num. 8. supra de iure dotium, Campes de dotis, 3. part. quæst. 66. colum. fin. † Curt. lun. athen. quod locum in fine, C. de collatio. Socin. consil. 100. num. 3. lib. 3. Iafon consilio 171. col. 4. lib. 4. & Baeca tractat. de non meliorand. filijs. cap. 21. numero 21. Cæstian. in memorabilib. verb. donatio inter patrem, Loaz. l. filius fam. §. d. nu. 35. infra de legat. 1. 1. Expende igitur, quod pater, etiam maxime velit, tamen non potuit efficere, quod filia in potestate esset capax domini alicuius rei, nisi in casibus iure expressis, *l. placet. inf. de acquir. hered. cuncta regula, l. nemo potest. inf. de legat. 1. tradit Bart. l. 1. num. 10. inf. de regul. Caton. an. Paul. si testamentum, num. 35. §. de vulgari. Arelin. l. cum heres, 2. notab. inf. de acquir. hered. Ergo d. l. si extraneus, in fine, expresse probat, leges permittere, vt patre consentiente, filiam sit capax dotis, quantumcunque non sit contractum matrimonium: quod ita expendit Baptista l. frater a fratre, nu. 124. inf. de condit. indeb. Curt. autem in d. l. si extraneus, requiritur, quod euidentissime constet de patris voluntate, eleganter aduersus Decium explicat Aym. conf. 611. a nu. 3. lib. 4. Item expendo, l. Gaius, 46. in fin. inf. eod. vbi text. præsupponit, filiam fam. soluto matrimonio posse retinere dotem sibi datam per aum: & tamen certum est, soluto matrimonio, & facta restitutione dotis, cessare nomen dotis & fauorem, Bald. l. in fine, C. siue consil.*

Ergo filia capax est dotis, quantumcunque cesset consideratio matrimonii contracti. Neque repugnant verba, d. l. Pomponius. ubi Genero nam illud verbum est generale, & potest etiam verificari in genere, scilicet, destinatione, quamuis adhuc matrimonium contractum non sit, vt colligitur, ex l. Titio centum, §. Titio genero, inf. de condit. & demonst. Neq; etiam obstat, quod ante matrimonium non dicitur dos; quia responderetur, quod causa immediata propter quam doti priuilegia concessa sunt, est ipsum matrimonium, *l. 1. sup. eo. & ibi diximus in 1. par. fauor igitur cõpetens doti, a fortiori cõpetet causæ principali, id est, ipsi matrimonio, argum. cap. final. de re iudicat. & in terminis Dec. conf. 14. num. 13. Paris. consil. 16. num. 24. lib. 2. Roland. conf. 70. a num. 3. lib. 4. Telli. l. Tauri. 17. num. 71. quæ de causa prout donatio facta filijs fam. ex causa dotis, valida est, d. d. l. Pomponius, pariter valebit ea, quæ illi facta est gratia matrimonii contrahendi, Guid. dec. 345. num. 4. † & ante eum Oldrad. conf. 110. in princip. Berengarius, l. in quartam, 3. part. num. 73. inf. ad legem Falcidiam, late Nata conf. 609. lib. 4. Roland. conf. 70. lib. 4. & est bonæ*

TEXT

text. l. 2. *liberis*, C. de collation. in illa gloss. verbi in ipso. Poterit sane admitti contraria opinio, quando donatio esset facta ratione matrimonii incerti, videlicet, ut possit facilius matrimonium contrahere quia tunc cessat ratio supra assignata, ac ob id videtur inducenda regula, l. 2. C. de iusticiis donat. ut diximus, l. 1. in 7. *pari*, supra eod. num. 33. Prout si filii aliqua tradantur bona paraphernalia, quæ habeat extra dotem, non valet ea donatio; quia tunc cessat favor dotis, ut in specie tenent *Roman.* & *Arctim.* num. 3. l. placet, inf. de acquir. hered. *Alexand.* conf. 117. num. 22. lib. 6. *Ripab.* num. 13. ad finem, *Castellian.* in memorabilib. verb. donatio inter patrem, ad finem.

Vltcrius & ex supra dictis inferitur explicatio ad verba text. d. l. *Pomponius*, ibi. Et matrimonium, post mortem quoque patris hereditas, in quibus videtur sentire Iureconsult. quod si tempore mortis patris iam solum esset matrimonium, filia non habeat præcipua prædia data in dotem, ut ibi expendit *Fulgos.* num. 2. *Cardin.* conf. 152. num. 2. Sed in contrarium arguit doctrina *Bart.* post dotem, num. 27. inf. eod. quod si pater tacite, vel expresse donauit filiz in potestate integræ dotis actionem, dos in solidum efficitur filiz, si cum dotem, in princip. secundum vnum intellectum, infra eod. ac proinde filia dotem integram retinebit, & de ea ad libitum poterit disponere sine patris consensu, subseribit *Imola* consilio 100. num. 3. *Paul.* consil. 1. num. 1. lib. 1. & consil. 372. num. 1. eod. lib. 1. *Alexand.* hic num. 1. *Vincen.* num. 2. *Ripa.* num. 3. *Crotus* num. 4. *Socin.* consil. 100. num. 3. lib. 3. *Campes.* de dote 3. part. quaestio 56. *Novellus* de dote, 6. part. prius leg. 10. *Acia.* respons. 299. num. 1. *Anton.* *Rubeus* consil. 25. num. final. *Deuic.* an. consil. 95. num. 22. *Mencob.* consil. 84. num. 63. lib. 1. *Anton.* *Gomez.* l. *Tauri* v. num. 28. Adco quod mortua filia, ea dos non pertineat ad patrem, sed potius ad heredes filiz, *Bart.* ubi supra. *Paul.* consil. 372. num. 1. lib. 1. *Paul.* de Montepic. l. in quartam, nu. 234. & 2. lib. 1. *Ripam.* 19. infra ad leg. *Falcid.* *Capitius* decif. 175. num. 4. *Alciat.* respon. 799. num. 2. Ergo & in terminis d. l. *Pomponius*, cum pater donauit prædia filiz ex causa dotis, semper filia ea præcipua retinere debet, & etiam si viuo patre fuerit solum matrimonium. † Sed huius difficultati respondendum est, adducta in contrarium procedere, quando clare constiterit, patrem voluisse, ut actio dotis esset in solidum filiez; sed in dubio non creditur patrem id voluisse, sed potius voluisse id, quod ius disponit, l. uxorem, §. testamentum & ibi *Bart.* inf. de legat. 3. & consequenter, quod actio communis esset inter patrem & filiam. & sic quod solum matrimonio viuo patre, dos ad eum reuerteretur, l. dos a patre, C. filio matrimon. l. final. C. communia virisq. indic. si tamen matrimonium daret, tempore quo pater moritur, dos in solidum consolidatur in persona filiez, l. unica, §. videamus, C. de rei ux. act. & ideo tunc præsupponitur, in d. l. *Pomponius*, filiam integram prædia retinere.

Vltimo inferitur explicatio ad d. l. *Pomponius*, dum vult, prædia data in dotem, præcipua remanere pecnes filiam, neque esse communicanda cum fratribus simul institutis: nam contrarium videbatur dicendum, imo filiamfamil. prædicta prædia debere fratribus conferre, iuxta titulum, infra de collatione dotis, & est expressum autem de aequali dotis, §. illud quoque, collat. 7. Sed & huius difficultati respondetur, in specie d. l. *Pomponius*, præsupponi, filios esse institutos, & consequenter factum fuisse testamentum, proxime,

infra de his quæ in testamen. delentur, l. final. infra de iure codicillarum. Plane factio testamentum isto iure Digestorum, non erat locus collationi, nisi id testator declararet, l. 1. C. de collatio. Præcipua enim dubitatio, in d. l. *Pomponius*, in eo consistebat, utrum illa traditio prædiorum facta filiz in potestate, a principio valeret? Et respondetur valere favore dotis, ex quo sequitur, quod semper filia prædicta prædia retinere poterit præcipua, quauis si prædicta donatio a principio non valeret, pater persistente in eadem voluntate confirmaretur, donations quas parentes, C. de donat. inter vir. alias venient diuidendi inter fratres, l. cum de bonis, C. de donatio.

Vnde inferitur, quod id, quod præsupponit, d. l. *Pomponius*, hodie non procedit, quia hodie etiam ex testamento locus est collationi, nisi testator contrarij disponat, aut. ex testamen. C. de collat. Vnde hodie in specie, d. l. *Pomponius*, filia non retinebit prædia data in dotem præcipua, sed illa tenebitur conferre fratribus, & ita gloss. final. d. l. *Pomponius*, *Cardin.* conf. 152. num. 2. *Berenger.* l. in quartam, 3. part. num. 73. infra ad leg. *Falcid.* *Roland.* conf. 70. num. 1. lib. 4. † Sed infra alios illud, quod probat, d. l. *Pomponius*, etiam hodie procedit in consensu, ut si filia velit, præcipua illa prædia retineat, dum ex aliis bonis hereditariis supplicetur portiones aliorum fratrum, ut a fortiori probat text. l. filie cuius, C. famul. c. fescend. ubi probatur, quod licet donatio facta filiofamil. morte patris non confirmetur, tamen illum operabitur effectum, ut in diuisione hereditatis, donatum adiudicabitur filio, & ex aliis bonis hereditariis aliorum fratrum supplicentur portiones: prout eum text. intellexit *Salye.* ibi, num. 1. cuius intellectum probauit *Imol.* l. continui, §. illud, colum. 2. ad finem, infra de verborum obligation. *Corn.* autem ex testamento, num. 39. C. de collatio. Vnde licet donatum filiofamil. & non traditum, non confirmetur morte patris, l. 2. C. si quis alteri vel sibi, facit l. *Papinianus*, supra de donation. inter virum, ac ob id veniat diuidendum inter fratres, l. si donatione, in 2. part. C. de collation. quam ita interpretantur *Corn.* ibi, in princip. & *Rymnaid.* num. 5. tamen in diuisione donatum applicabitur illi filio, cui donatum est, & ex reliquis bonis aliis fratribus satis fiet, dict. l. filie cuius, secundum intellectum, de quo supra. Sed adhuc in terminis dict. l. *Pomponius*, illud difficultatem facit, quod licet iure Digestorum factio testamentum, dos non conferrebat, tamen eodem iure veniebat imputanda filiz fam. in legitimam, quantumcunque factum esset testamentum, l. quoniam nouella, C. de iusticiis testamen. prout & donatio facta filio in potestate, quæ morte patris confirmabatur, non veniebat conferenda, l. si donatione, in 1. part. C. de collat. & tamen in diffinitæ veniebat imputanda filio in legitimam, filium, secundum vnum intellectum, C. famul. c. fescund. l. etiam §. penult. infra de bon. libertor. tradit *Alexand.* consil. 117. num. 23. lib. 6. *Ripa.* l. in quartam, in. 144. infra ad leg. *Falcidiam*. Ergo male præsupponit dict. l. *Pomponius*, quod filia prædicta prædia retinet præcipua. Sed respondendum est, tunc demum locum esse imputationi in legitimam, quando filius ex testamento patris non obtinebat integram legitimam, ita ut possit agere quoque, relati nam tunc ad excludendam querelam, illa de quibus supra, imputabantur in legitimam, ut sic filius habens integram legitimam, ad querelam admitti non posset: quod colligit ex *Legoniano* nouell. C. de iusticiis,

nn. 44. C. de collationib. Pro concordia tamen harum opinionum videtur dicendum, quod si dos sit aduentitia & magna, tunc filiafamil. eam possit petere sine patris consensu: secus si sit parua: & ita videtur distinguere text. *authen. quod locum* C. de collationib. & ibi notant. *(jn. Iacobin. de Arenis, Decius, num. 6. Curius Iunior, num. 50. Pontanus hic numer. 11. Quæ tamen distinctio nulla probabilis ratione nititur, imo quando dos est magna, magis debuit requiri patris consensu, cum de maiori præiudicio agatur. Neque repugnat dict. *authen. quod locum*, quia ea *authen. collecta* fuit in epitomen per Irnerium, qui non habuit potestatem legis condende: & ideo recurrendum est ad originale, quod est in *authen. de aqualitat. dotis*, §. illud quoque collat. 7. ubi text. non concedit filiafamil. simpliciter dotem petere sine patris consensu, quando dos est magna; sed addit, quod pater prius requiratur, ut vel ipse agat vel petatur filiam agere: & si pater contumax sit, tunc conceditur, filiamfamil. solum auctore ergo satis inuitur, quod etiam quido dos est magna, filiafamil. eam non potest petere sine patris consensu: alias frustra exigetur, quod ille prius requiratur, utrum velit agere vel patiatur filiam agere, ut advertit Alciat. lib. 4. parergon. cap. 8. Unde ex illo text. videtur colligi, quod siue dos aduentitia sit parua, siue magna, filiafamil. eam petere non potest sine patris consensu: quod aperte repugnat communi opinioni de qua supra. Sed defendendo illam, respondendum est, quod d. §. illud quoque, non probat generaliter, quod in dote profectitia, & aduentitia, filia agere non potest sine consensu patris, sed loquitur conditionaliter, quod in casibus, in quibus filia agere non potest sine consensu patris, procedatur modo de quo ibi. Est ergo videndum, in quibus casibus illa conditio verificetur? Et est dicendum, verificari quidem in dote profectitia, iuxta istum textum: in aduentitia vero quado filia esset dotem perditura; nam tunc non videtur admittenda sine patris consensu, cuius interest, dotem non tradi perdituræ, ne de nouo cogatur eam dotare: argumento, si cum dotem, 23. §. si post. infra eodem, & Imatus. §. sed si manente, supra de iure dotum, 17. & quæ tradit Menochius lib. 2. de arbitrariis casu, 242. num. 9. & ad hunc modum prædictæ poterunt concordari opiniones. Et notabis, quod dict. §. illud quoque ideo si pater non vult consentire, admittit filiam ad agendum, si dos magna sit, quia videtur agi de magno eius præiudicio, & etiam fratrum, quibus dos veniebat conferenda: quando vero dos est parua, si pater non consentit, non admittitur filia: quia de leui prædictorum præiudicium videtur agi: & ideo contra iuris regulas ordinarias filia non admittitur; licet aliter explicet Alciatus, libro 4. parergon. cap. 8. Et ex his venit etiam resolvenda alia questio, utrum in dote aduentitia pater habeat vsumfructum? Nam Socinus hic numero secundo, resolvit, potrem vsumfructum non habere, & subscribunt. Iason numer. 19. Clau. numer. 6. & assertit receptum Zasius, numer. 10. Baldus. Novellus de dote 6. parte, primogen. 33. & 36. Aymon consilio 84. numer. 7. & defendunt. Corn. l. 1. colum. 22. C. de bonis quæ liberis, Dec. *authen. quod locum*, numero 6. ibi Romuald. numero 5. C. de collationib. Crotus l. frater a fratre, num. 63. supra de cond. indebitis. Fundamentum huius opinionis est, l. Gaius, 46. infra eodem, ubi filiafamil. etiam iure Digestorum dotem aduentitiam integram habebat: vnde &*

hodie illam habere debet, cum hoc non inueniatur correctum. Contrariam tamen sententiam, imo patrem in dote aduentitia habere vsumfructum, iuxta regulam generalem l. cum oportet, C. de bonis quæ liberis, defendunt. Alexand. hic num. 4. Pontanus numer. 12. Vincet. numer. 15. Ripa numer. 13. Corraf. m. 7. Alexand. *authen. quod locum*, num. 6. & ibi Cur. Iunior, numer. 47. C. de collation. Alciatus lib. 4. parergon. cap. 3. & hic numer. 13. & etiam Duaren. Iacobin. l. profectitia, in princip. numer. 12. supra de iure dotum, Campes de dote, 3. parte, questione, 69. & Anton. Rub. cons. 106. num. 4. & consil. 25. num. 34. & pro constanti præsupponit Aymon cons. 39. m. 3. ad quod etiam adducunt, l. 1. & 2. C. de bon. quæ liberis. Sed non est recedendum a prima opinione, quæ verior, & receptor est: & pro vera resolutione duo casus distinguendi sunt. Primus est, quando constat matrimonium, & certum est, patrem non posse in dote aduentitia prætere vsumfructum, cum illius fructus sint deputati ad onera matrimonii, pro onere C. de iure dotum, nisi ponas patrem pro filia sustinere onera matrimonii, iuxta final. in prim. infra de do. exceptio, tunc enim fructus dote aduentitia ad eum pertinebunt, non sub nomine vsumfructus, sed iuxta regulam, quod fructus illi debent cedere propter, quæ sustinet onera matrimonii, l. si qui §. 1. supra de iure dotum, & ita Roman. in *authen. ex testam.* nu. 21. C. de collatione explicant Bar. in l. contra numerum, §. quatuor, nu. 2. infra de actio. rerum amotarum, & ideo cum fructus dote deponentur oneribus matrimonii, etiam quando dos constanter matrimonio restituitur mulieri, quia maritus vergit ad inopiam, ut constat ex l. vbi ad hunc 29. ad finem C. de iure dotum, pater in ea dote minime vsumfructum pretendere potest, Roman. *auth. quod locum*, num. 3. & ibi Cur. Iun. nu. 46. C. de collation. Roman. cons. 199. nu. 1. lib. 3. Casus secundus est, quando soluto matrimonio, dos aduentitia reuertitur ad filiamfamil. & in eo dicendum est, patrem non debere habere vsumfructum, per l. Gaius, 46. infra eodem, in d. vbi supra. Et hæc ratio dicitur, proprium patrimonium mulieris, l. 3. sed vtrum, in fine, supra de minorib.

Neque obstant rationes supra adductæ pro contraria opinione: nam ad primam de regula generali, l. cum oportet, C. de bon. quæ liberis, respondetur, eam procedere in illis bonis aduentitiis, in quibus proprietates, & vsumfructus patri quærebatur iure patris potestatis: in his enim hodie pater habebit solum vsumfructum: sed si sint aduentitia, in quibus iure antiquo nihil quærebatur patri, tunc ille non loquitur, ac ob id hodie standum est decisioni, l. Gaius, 46. infra eodem, quæ non inuenitur correctæ.

Non obstat secundum de l. 1. & 2. C. de bon. quæ liberis, quia loquitur in lucris nuptialibus, ratione pacti, vel ex dispositione legis ad filiumfamil. pertinentibus: ut expressum est, l. cum oportet, in prim. C. de bonis quæ liberis. Nam in his pater habebit vsumfructum, quia iure antiquo in totum ratione patris potestatis ei deberunt acquiri. Inde igitur in ferri non potest ad dotem aduentitiam filiamfamil. delatam, quæ iure antiquo in nihilo quærebatur patri, l. Gaius, 46. infra eodem, & advertit Romualdus, d. *authen. quod locum*, numero 5. Quinimo Roman. *authen. ex testamento*, num. 17. ad finem, C. de collation. contendit, d. l. 1. & 2. C. de bon. quæ liberis, procedere in meris lucris, non autem in lucris filio delatis propter onera matrimonii, quæ sustinuit; nam in his pater non ha-

babit

habet vsumfructum, argumen. ad. rina gloss. fin. l. si de
matrimo. §. fin. sup. de conditio. ob causam. Quod ta-
men non puto verum, propter generalitatem, l. que-
cumque. C. de bonis qua liberis. Ex quibus consequitur
elegans comprobatio ad opinionem magis com-
munem, quam supra defendimus, scilicet, quod filia
regulariter potest petere dotem aduentitiam, sine cō-
sensu patris: recepta enim conclusio est in hac ma-
teria, quod in his, in quibus patri vsumfructus nun-
quam queri potuit, potest consuetus in patris po-
testate agere, & de ea read libitum disponere sine
patris consensu. *authen. ut liceat matri, & auie. in prin-
cipio collatio. 8. c. fin. ad finem, de iudic. in 6. docet Bartol.*
l. fin. §. necessitate. nu. 2. C. de bonis qua liberis. & l. si lon-
gus. §. 1. num. 3. sup. de iudic. & assert. receptum Ange-
lus, §. actiones autem. colum. fin. & ibi Gomez. ius. num.
17. Institut. de actionib. Affinitus decisione. 180. numer. 3.
Palacius in rubric. §. 42. num. 9. Iason. l. penult. colum. 2.
ad finem. C. qui testament. facere possunt. & alii addu-
cti per Antonium de nullitatib. pagina 326. num. 41. Ne-
m. g. m. consil. 18. num. 8. quidquid post aliquos repu-
gnat Menoch. de recuper. possessio. 15. remed. num. 305.
Et iuxta hanc venit explicandus text. l. final. §. neces-
sitate. C. de bonis qua liberis, ubi in aduentitiis filius fa-
mil. non admittitur ad agendum sine patris consen-
su: etiam si in illis pater non habeat vsumfructum:
nam ex prædictis dicendum est, eam regulam pro-
cedere in aduentitiis, in quibus pater potuit habere
vsumfructum, si voluisset, & propter aliquod fa-
ctum eo priuatur, vel sua voluntate, vel dispositio-
ne legis: tunc enim filius agere non poterit sine pa-
tris consensu. Sed ubi a principio vsumfructus nun-
quam potuit queri patri, pro illius bonis filius agere
poterit sine patris consensu. d. *auth. ut liceat matri, &
auie. in principio collatione 8.* Ita hanc resolutionem
pessit Otto glossator antiquus, relatus per glossam
dicti. §. necessitate, & probatur ibi Bartolus num. 2. &
num. 11. Ripa. l. 1. §. si quis situm. num. 3. infr. ad Trebel-
lanum, & asserit receptum Alexand. consil. 106. num. 2.
ad finem. lib. 1. & alii relati per Neuiuanum, consilio 18.
20 num. 3. & Vanius de nullitatib. pagin. 326. numer. 41. †
quidquid Iason. l. 3. num. 15. infr. eodem, falso asserat,
hanc distinctionem communiter non teneri, & quid-
quid cam impugnet Decius, *authentic. quod locum.*
num. 6. C. de collationib. & Menoch. de recuperand.
possessio. 15. remed. 6. numer. 305. Ad complementum
autem articuli videndum est, si actio dotis profecti-
tia in totum consolidetur in persona filiaz famil. ex
donatione paterna, tacita, vel expressa, iuxta, l. si cum
dote. in principio, cum ibi notatis, infra eodem, verum
huiusmodi dotem profectitiam filia famil. possit pe-
tere sine patris consensu? Et Baldus Nouellus, de do-
te, §. par. 1. prinilog. 8. numer. 2. ad finem, concludit, fi-
liam sine patris consensu habere dotem petere posse,
quia cum in solidum sit filia, militat eadem ratio,
quæ in dote aduentitia. Neque secundum eum re-
pugnat *authen. quod locum.* C. de collatio, quia pro-
cedit, quando actio dotis profectitia, est communis
inter patrem & filiam: iuxta hunc text. Sed si actio
dotis profectitia in solidum sit filia, sine consensu
patris, illam petere poterit, *subscribit Vincent. hic nu-
mer. 2. & num. 12. ad finem. Antonius Rub. consil. 25. nu-
mer. 15. Rimina. d. consil. 399. num. 1. lib. 3.* Consonat de-
cisio Bald. l. penult. num. 2. C. de falsa causa ad eam leg-
to, quod cum in prædicta dote pater non habeat
vsumfructum, poterit de ea filia ad libitum disponere

authen. ut liceat matri, & auie. in principio collatio. 8.
Quamvis aliud sit, quando pater in re habet vsum-
fructum, l. si §. filia autem, C. de bonis qua liberis. Quam
distinctionem probat Paulus, consil. 381. num. 2. lib. 1. &
alii relati per Antonium consil. 39. num. 2. & consil. 84. num.
3. Antonium Rub. consil. 166. num. 3. Nem. xan. consil. 95.
num. 11.

His tamen non obstantibus, contraria opinio vi-
detur verior: pro qua facit, quia licet actio commu-
nis aliqua ratione consolidetur in persona filia, ta-
men pater remanet legitimus administrator illius,
ut hic sentit Bartol. num. 7. optime explicatus per Vin-
centium, num. 22. post gloss. l. cum dos. verbo, neque pro-
derit, sup. de pactis dotalibus. Ergo filia sine patris con-
sensu agere non potest, l. 1. C. de bonis maternis, l. fin. §.
ubi autem, C. de bonis qua liberis. Neque satisfactio re-
sponsio Baldi Nouelli, de dote, §. parte. prinilog. 8. num.
2. ad finem, quod doctrina Bartoli procedit, quando
a principio fuit actio communis, & ex post facto cō-
solidatur in persona filia: & aliud sit dicendum quā-
do a principio filia actio fuit quæ sita in solidum;
nam cum in ea nunquam paterius habuerit, non
potest censi legitimus administrator illius: quia
replicabitur, quod si pater voluisset, hæc actio posset
esse communis: si ergo facto illius desit esse cōmu-
nis, nihilominus censetur legitimus administra-
tor, † *argum. l. si §. necessitate, C. de bonis qua liberis, ad
uultus supra traditis: & in specie dicti receptum Rui.*
l. 2. numer. 35. infr. de vulgari, & Curt. Junior consil. 152.
num. 3. Item & pro hac opinione urget, quod huius-
modi dos profectitia, quæ consolidata est in persona
filia, quamvis soluto matrimonio non reuertatur
ad patrem, *Bart. l. post dotem, nu. 2. inf. eodem,* tamen
in ea. sicut iure patris potestatis, pater habebit
vsumfructum, ut colligitur ex l. si. ver. si tamen, C. com-
munia utrinque iudic. *authen. de equalitate dotis, §. si
qua vero collat. 7. rescriptum Socin. hic num. 4. Aciat.*
num. 18. Et hanc esse communem opinionem asserit
Curt. Junior, consil. 152. num. 3. Sylus consil. 2. num. 67. quid-
quid contrarium pro constanti teneat Bald. d. pen-
ult. num. 2. C. de falsa causa ad eam legato, quem sequitur
Anton. Rub. consil. 25. numer. 14. ad finem, Rimina. d.
consil. 399. num. 1. lib. 3. & notab. Bal. Nouellus de dote,
§. parte. prinilog. 8. ad finem. Si ergo pater in prædicta
dote habet vsumfructum, filia sine consensu patris
agere non poterit, d. l. 1. C. de bonis maternis, neque
de prædicta dote disponere, l. final. §. filia autem, C.
de bonis qua liberis, Paul. consilio 381. num. 2. lib. 1. An-
ton consil. 39. num. 4. Et retenta hac opinione, non
obstat fundamentum communis opinionis: quia
respondco, Doctores male arguere de dote aduen-
titia ad dotem profectitiam, quæ ex donatione pa-
terna in solidum efficitur filia: quia hæc adhuc cen-
setur profectitia, ac ob id maius ius in ea pater debet
habere, quam in aduentitia, *argumento. §. 1. Institut.*
per quas personas vobis acquiritur. Et hinc est, quod
dotem aduentitiam filia fratribus non tenetur con-
ferre, l. fin. C. de collationibus, etiam iure Digestorum,
ut colligitur ex l. Gaius. 46. infra eodem, & tamen præ-
dictam dotem profectitiam fratribus tenetur con-
ferre: quod mihi probat text. l. filia dotem. 4. C. de col-
lationibus, ubi text. videtur probare, dotem aduen-
titiam conferendam esse, contra regulam, l. fin. C. de
collat. Quare Doctores laborant circa illius text. in-
tellectum, & Anton. Goueanus lib. 1. variarum. le-
gionum, §. 44. existimat, ideo conferri, quod eo iure

dos aduentitia quærebatûr patri iure patris potestatis, & ideo per eam veniebat conferenda: quamvis fateatur hodie diuersum esse propter dispositionem d. leg. fin. C. de collatio. Sed non placet, quia verus est, iure Digestorum dotem aduentitiam patri non quæri iure patris potestatis, ut probat l. Gaius, 46. infra eod. Quare Paul. Caltren. dicit l. filia dotem, numer. 2. & 4. & ibi Riminald. numer. 1. Curt. Junior. numer. 15. intelligunt, in eo text. contineri ius nouum, scilicet quod dos aduentitia cõferatur: nam iure Digestorum hoc cautum non reperiebatur: tamen postea fuit correctum per l. vbi liberis, C. de collatio. vbi quis tantum cõferre iubetur id, quod processit a substantia illius, de cuius hereditate agitur. Sed non placet, quia ex verbis dictæ l. filia dotem, non constat, ibi ius nouum constitui, sed potius referri id, quod receptum erat. Et ideo melius respondetur, quod dict. l. filia dotem, loquitur de dote aduentitia, quæ tamen ex substantia patris processit, vbi aduertit Iafon. colum. 1. ad finem, & Gregor. l. 2. tit. 11. part. 4. in gloss. 1. ad finem. Hanc autem iubetur filia cõferre: quod proprie exemplificatur in nostris terminis, quando dos profectitia data est filie, vt in solidam eius efficeretur: vel etiam quando ei data est propter bene meritum: quamuis enim tunc censatur aduentitia, glossa authentic. vnde si pater, C. de iussio. testamento, tamen quia ex bonis patris processit, venit conferenda, si de patris successione agatur, l. quoniam nouella, C. de iussio. testamento. & l. vbi liberis, C. de collatio. Et confirmantur prædicta, quia cum dos aduentitia in nihilo quæratûr patri, l. Gaius, 46. infra eodem, non potest respectu illius cõsiderari tanquam legitimus administrator: & tamen aliud est dicendum in dote profectitia, etiam quæ in solidum quæritur filie; quia cum processit a patris substantia, cõfetur esse illius legitimus administrator, Bart. hic numer. 7. post gloss. l. cum dos, verbo, neque proderit, sup. de pact. dotalib. Vnde succedit regula, l. C. de bonis maternis. Neque repugnat, quod supra tradidimus, quod etiam in dote aduentitia pater agit tanquam administrator filie: nam tunc magis accedit nature procuratoris, argumento l. maritus, C. de procurator. in dote autem profectitia proprius est administrator, quem filia remouere non potest, & ideo sine eius consensu agere non potest, l. l. C. de bon. maternis, facit l. filiusfamil. 8. in principio. supra de procuratoris. Non obstat etiam secundum dicto Bald. l. pen. nu. 3. C. de falsa causa adiecta legato. quia dum præsupponit, patrem in dote profectitia non habere vsumfructum, contrarium videtur verius, & receptius, vt supra resoluius. Vel
 23. dicens, quod si pater expresse dixit, se donare prædictam dotem filie, quoad proprietatem, & vsumfructum; tunc cum hæc donatio valeat favore dotis, l. Pomponius, supra filiusfamil. et cõf. non d. nullo colore amplius in dotis vsumfructus prætere de potest, ut est de mente Ripæ, hic numer. 14. Sed si simpliciter donauit, nihilominus soluto matrimonio, retinebit in prædicta dote vsumfructum, quia in dubio huic iuri non debet videri renuntiasse, argum. l. cum de debito, supra de probationib. & ita poterunt concordari opiniones. Et iuxta hæc venit explicandum dictû Baldi, l. fin. in fine princip. C. de iure dotum, quod donatio ante nuptias aduentitia reuerfa ad filium, efficitur illius quoad proprietatem, & quoad vsumfructum censebitur patris, iuxta l. cum oportet, C. de bonis quæ liberis, sequitur Alexand. hic numer. 4. Nam est di-

cendum, quod filius solus prædictam donationem petere non potest, iuxta supra tradita: & est exprefsum, l. quemque, C. de bonis quæ liberis. Secundo principaliter ex mente huius text. a contrario sensu colligendum est, quod dos aduentitia, soluto matrimonio restituenda est vxori, & non patri: & quod proinde ipsa sola cum petere potest, l. Gaius, 46. infra eodem, tradit Baldus Novellus de dote, 6. parte. privilegio. 33. Inuenio tamen, quod Cuiacius, libro nono, objectionum, cap. 4. contrarium tenet, contendens, dotem aduentitiam, soluto matrimonio non esse restituendam mulieri, sed potius remanere penes maritum, etiam cessante pacto lucranda de dotis. Ad quod adducit Vlpianum in infinitio. titulo sexto, aperte dicentem, quod aduentitia dos semper remanet penes maritum, præterquam si is qui dedit, vt sibi redderetur, stipulatus fuit. Adducit etiam pro eadem sententia, l. mulier, in principio, infra de conditio. instut. & l. sed & f. 23. supra de emulionib. & l. dotal, supra de fundo dotali.

Sed his non obstantibus, non est recedendum a recepta conclusione: pro qua est text. l. vna, C. accedens, C. de rei vxorie actione, vbi si dos datur mulieri, per extraneum, competit actio ex stipulatu mulieri, ad petendam dotem, nisi dans stipulatus sit sibi reddi.

Neque obstant rationes Cuiacii: nam ad primam 24. de auctoritate Vlpiani in infinitio. tit. 6. respondetur, illud quod dicit Vlpianus, ita esse accipiendum, vt quamuis dos profectitia, mortua filia, reuertatur ad patrem, l. dos a patre C. soluto matrimonio, non sic aduentitia ad eum reuertetur. Retinebitur igitur per maritum, donec scilicet, per heredes mulieris repetatur, Bartolus, l. post dotem, numero vagesimo primo, infra eodem. Non obstat secundum, de mulier, in principio. infra de conditio. instut. quia respondet gloss. ibi, ideo Iureconsultum præsupponere, dotem promissam pertinere ad maritum, quia interpositum fuerat pactum de lucranda dote. Vel melius cum Bartol. & Cuman. ibi respondetur, ibi agi de dote promissa, quæ ex promissione debebatur marito, & ad quam petendam morte iure habebat actionem, & ideo vt fieri poterat acceptilatio, quam mulier ab illius patre exigebat. Et eodem modo responderi potest ad leg. sed & f. 23. supra de emulionib. Neque etiam obstat, l. dotal, supra de fundo dotali. Nam imo bene expensa in contrarium retorqueri potest, nam quidquid ibi senserit gloss. & Salycetus, vera casus positio est, quod maritus scripsit ad vxorem, vt fundus dotalis desineret esse dotalis, & consequenter ex causa donationis per maritum retineretur; quas literas mulier recipiendo videtur approbasse, l. filiusfamil. 1. supra ad Alacedonianum, & propterea, mortua vxore, maritus retinebit prædium, quasi confirmata donatione per mortem vxoris, iuxta l. cum hic status, 33. in princ. supra de donationibus inter virum, & eleganter aduertit Engelsius, dicta l. dotal. Et si obiciatur, hæc donationem solis verbis factam, morte non confirmari, l. Papinianus, supra de donationibus inter virum, respondetur, in d. l. dotal, præsupponi prædium dotali tempore donationis esse penes maritum: vnde titulus donationis superueniens, habet vim traditionis, l. quæ ratione, si inter dum, infra de acquirendo rerum dominio, l. quando mulier, supra de rei vend. cat. quæ quasi traditio iustificans est ad confirmationem donationis, l. 2. cum gl. C. de

C. de dote causa. Cum igitur requiratur donatio, satis innuitur, cessante donatione, per maritum retineri non posse: unde, quidquid dicat Cuiacius, communis opinio tenenda est.

35 Tercio principaliter ex isto text. colligendum est, quod licet bona profectitia etiam hodie in totum acquirantur patri, iure patris potestatis. §. i. *in finem*. per quas personas vobis acquiri, licet oportet, in principio. *C. de bonis qualiter*. tamen speciale est in dote profectitia, ut actio pro illa competes, sit communis inter patrem & filiam, notat gloss. hic, verb. *profectita*. Paulus consilio 345. numer. 1. libro 1. Circa quod tamen notabile de tribus nobis videndum est. Primum, quomodo hæc communio actionis accipienda sit? Secundum, qua ratione fuerit induta? Tercium, qui effectus resultent ex hoc quod actio dotis sit communis inter patrem, & filiam? Et quoad primum gloss. hic verb. *omissam*, ita declarat, quod vna tantum sit actio, quæ tamen in solidum competat filiae, & etiam in solidum competat patri, iuxta regulam, *l. placet, infra de acquirenda hereditate, sub scriptis Bartolus, §. item si voluntate, numer. 4. infra hac lege, & alii communiter, ut hic asserit Parpallus, numer. 62. Quam declarationem possit etiam gloss. 2. *l. 3. infra eodem, communiter recepta, ut ibi asserit Socinus, numer. 11. Vincentius, numer. 17. Campesius de dote, 3. parte questione, 73.* Sed huic communi declarationi nimis videtur obstruere, quod præsupponit, vnam, & eandem actionem, duobus competere in solidum, aduersus regulam, *l. si ut certo, §. si duobus, supra commodati*. Item præsupponit, prædictam actionem in solidum parti competere: & tamen is text. *ad medium*, ibi. *Dotis actio, integra*, significat, actionem integram dotis non competere patri in solidum, nisi postquam filia a iure suo per pactum fuerit exclusa. Denique Iureconsulti dicunt, hanc actionem esse communem: & illud dicitur commune, quod non est alicuius in solidum, sed pro parte, *l. illud, supra de ritu nuptiarum*. Et confirmatur ex verbis, *l. qui hominem, 34. §. gener. infra de solutionibus*, ubi dicitur, quod filia est quasi socra, & participes obligationis dotis: ergo non est verum, ei actionem competere in solidum, sed tantum pro parte, *l. si socium, supra si certum*. petatur. Quibus rationibus actionem dotis non competere in solidum patri, neque filiae, sed tantum pro parte, defendit Campesius, *de dote, 3. parte. questione 77. ad finem*.*

16 His tamen non obstantibus, non est recedendum a recepta declaratione: pro qua est text. *l. non solum, 39. §. quæritur, supra de procuratoribus, versiculus si de dote*, ubi text. probat, quod si pater, filia absente, velit dotem petere, tenetur cauere, filiam rem ratam habituram: & diuersum esse si agat actione iniuriarum, quia dote sunt actiones, altera patris, & altera filiae: ergo agere probat textus ille, actionem dotis vnam esse, quæ in solidum competit patri & filiae, non diuisam.

Neque obstant difficultates supra motæ: quia ad primam de regula, *l. si ut certo, §. si duobus, supra commodati*, respondet Paulus, *hic numero secundo*, esse mirabile, quod substantia vnius actionis sit apud duos in solidum, cum tamen dominium incorporeale non possit esse apud duos in solidum: neque aliter explicat rationem. Et ideo respondendum est, textum istum agere de actione personali ad petendam dotem: & nullum esse inconueniens, quod v-

na & eadem res debeatur duobus in solidum personaliter, *l. si ut qui 17. infra de actionibus, & obligationibus, Bartolus, l. si pluribus, numero secundo, ad finem, infra de legatis primis, & ibi Iason numero trigesimo tertio*. Et est ratio, quia huiusmodi debitum non minuitur per concursum, sed qui præuenit, præferendus est, *l. si pluribus, infra de legatis, 1.* Plane ius, quod per concursum non minuitur, bene potest esse apud duos in solidum, *l. in concedendo, infra de aqua pluvia arcenda, l. final. infra uti possidetis, & ita in specie Baldus, l. in rebus, numero 6. ad finem. C. de iure dotium*, & eadem ratione tacita hypotheca competes pro rebus, competet patri & filie in solidum: quia nihil impedit rem esse hypothecam duobus in solidum, *l. 1. & 2. C. si vnus ex pluribus*. Aliud tamen est in dominio, quod necessario per concursum recipit diminutionem, & ideo apud duos non potest esse in solidum, *dist. l. si ut certo, §. final. supra commodati, l. Pomponius, 40. §. 1. in fine, supra de procuratoribus, tradit Bartolus, l. si pluribus, numero secundo in fine, infra de legatis 1.* Et pariter neque quasi dominium poterit esse apud duos in solidum, ut resoluit Iason *l. 3. ex contrario, numer. 13. infra de acquirenda possessione, contra Arctium, ibi, numer. 36.*

Ex quibus inferitur explicatio ad istum text. dum dicit, quod dos profectitia sit communis inter patrem & filiam; neque enim intelligendum est, substantiam dotis esse communem quoad dominium, sed quod actio personalis competens pro petenda dote, est communis inter patrem & filiam, ut colligitur ex supra traditis, & ex *l. qui hominem 34. §. gener. infra de solutionibus, sentit gloss. hic verbo, dote*. Quod confirmat Bartolus *numer. 1.* ex eo quia dos est in dominio mariti, *l. doce. C. de reuendicatio*. confirmando, ut hic per Iasonem, *numer. 22.* Ergo impossibile est, quod dominium dotis sit commune inter patrem & filiam. † Sed eundem est, quia consideratio Bartoli tantum concludit, dum constat matrimonio: nos autem loquimur, quando soluto matrimonio, dos repetitur; quo casu dominium dotis non est amplius mariti, *l. in rebus, 30. C. de iure dotium*, unde consideratio Bartoli redditur inanis, ut hic aduertit Ripa *numer. 14.* Nisi saluando Bartol. dicas, eum respexisse ad ius Digestorum, quo, soluto matrimonio, dominium dotis non transferebatur ipso iure in mulierem, sed apud maritum remanebat, & necessaria erat traditio, Bartolus receptus, *l. in mora, numer. 4. infra eod.* Et hoc respectu concludens est ratio Bartoli.

Inferitur secundo, quod cum pro rebus datis in dotem, hodie concedatur reuendicatio, *dist. l. in rebus, & reuendicatio præsupponat dominium ex parte agentis, l. in rem actio, 24. supra de reuendicatione*, prout dominium dotis non potest esse commune inter patrem & filiam, ut supra resoluimus, ita etiam neque reuendicatio dominium præsupponens, inter eos potest esse communis: quod ita resoluit Alexander, *l. 3. numer. 6. & ibi Vincentius, numero 18. Socinus, numer. 14. Claudius, numer. 9. infra eodem. Campesius de dote 3. parte, questione 76. Baldus & Novellus de dote, l. parte, privilegio. 6. numer. 8. Purpurat. l. ex conuentione, numer. 65. C. de pact.* Sed non est omnitem quod Baldus, *l. 3. ad finem, & ibi Arctius, numer. 3. infra eodem*, aduersus supra allegatos concludunt, etiam reuendicationem competentem pro dote vendicanda, communem esse inter patrem & filiam, iuxta

generalem regulam huius text. Neque secundum eos obstat regula, *l. si ut certo, §. si duobus, supra commo-*
modata, quia non procedit in dominio conexo, quia
 est dominium in persona patris, & filiae in pote-
 state, quia hi vnica censentur persona, *l. fin. C. de im-*
puber. & alius, ita, vt attenda hac fictione, dominium
 non videtur esse apud duos, sed potius apud vnum,
subscribitur *l. fin. l. si in quibus, 200. infra de usufructu*
bus. Sed non placet, *q* quia in hac materia pater & fi-
 lia non considerantur tanquam vna persona, sed tan-
 quam diuersae, vt colligitur ex isto textu. Neque re-
 spondet deas, textum istum procedere in actione per-
 sonali, & aliud esse dicendum in actione reali: hanc eni-
 m differentiam iure non probatur: & ita praedicta o-
 pinio Baldi communiter reprobat, *vt aasserit Socini-*
us, l. 3. num. 13. infra eodem. Campes de dote, 3. part. q. 76.
 Aliter igitur respondet Aretini, *l. 3. col. 4. ad medium*,
infra eod. quod regula dicta *l. si ut certo, §. si duobus*, pro-
 cedat in dominio quod acquiritur mediante tradi-
 tione: prout enim traditio eodem tempore non po-
 test fieri duobus, *l. 3. §. ex contrario, infra de acquirend.*
possessio, ita etiam neque in duos dominium transfe-
 ri potest in solidum: quidquid dominium transfer-
 tur ex dispositione legis, nihil impedit, dominiū esse
 apud duos in solidum, *allegat. l. si per tribus in fine, infra*
de legatus 1. qui tamen text. non probat Aretini con-
siderationem, vt ibi ostendit Layon num. 33. Et praeter-
 ca cōfunditur Aretini opinio, quod in heredes trāsf-
 fertur dominium ex dispositione legis, *l. cum heredes*
in princip. infra de acquirend. possess. & tamen vni duo
 non possunt esse heredes in solidum, *l. quod contra*
§. vni duo, infra de regulis iuris, ergo neque domini-
 um translatum ex dispositione legis, potest esse apud
 duos in solidum. Qua ratione Aretini responsionem
 impugnatur Socini, *l. 3. num. 13. infra eodem. Povel. l. 1. 3.*
parte, num. 10. C. de bonis m. m. m. Cum igitur tenen-
 tes contra Communem non bene respondent ad
 regulam, *d. §. si duobus*, non est recedendum a com-
 muni supra relata. Ad cuius declarationem viden-
 dum est, dato quod dominium dotis non sit comū-
 ne inter patrem & filiam, *iuxta supra tradita*, cuius
 nam sit in solidum? Et Ripa *hic num. 1. 4.* videtur sen-
 tire, quod sit penes patrem: nam cum dos profecti-
 tia, soluto matrimonio incorporetur cum patrimo-
 nio patris, *l. si C. communia vtriusque iudic. Paul. con-*
siliu. num. 1. ad medium, lib. 1. Campes de dote, 3. part. q.
74 in fine, dominium dotis ei videtur acquiri: quia
 tamen pater tenetur reseruare eam dotem filiae, *au-*
tem, sed quomodo, C. de rei uxoris actio, hoc respectu
 praedictum dominium potest dici commune inter pa-
 trem & filiam, *l. 2. infra eod.* Sed hanc Ripae considera-
 tio non placet, quia aduersus eam *vt q. 3. in rebus 30.*
C. de iure dotum, ubi soluto matrimonio, dominium
 rerum dotalium ipso iure retrahitur in mulierem
q ergo eius est dominium, & rei venditio, non autē
 patris. Neq; obstat Ripae consideratio; quia aliud
 est querere, cui a principio dominium dotis profec-
 titae quareatur? & respondendum est, acquiri filiae:
 aliud vero querere, utrum filia hoc dominium te-
 neatur transferre in patrem, vt sic dos profectitia in
 eius incorporetur patrimonio? & respondendum
 est, teneri, *d. l. fin. C. communia vtriusque iudic.* Et mi-
 nus placet Ripae consideratio, quod dominium do-
 tis potest dici esse commune, quia pater tenetur il-
 lud restituere filiae iterum nubenti: nam ad hanc cō-
 siderationem in primis pater non tenebatur iure Di-

gestorum Bartol. receptus, *l. post dotem num. 23. infra*
eodem. Neq; obligatio dotem referendi, potuit in-
 ducere praedictam communionem: cum praedicta
 obligatio, antequam filia iterum nubat, sit in suspen-
 so, *latem quia, §. pen. sup. de pact. & sic dos interim non*
potest dici communis, sed spes est, quod sequitis nu-
ptiis efficietur communis. Verius ergo est, quod at-
 tento principio, dominium dotis acquiritur vxori,
 iuxta *d. l. in rebus*, quod asserit receptum Roman. *l. 3.*
num. 13. infra eod. & sic filia sola ex propria persona ha-
 bebunt vendicationem dotis. Addendo tamen, quod
 praesente patre, filia praedictam actionem exercere
 non potest, sed pater eius nomine eam exercebit:
 quia etiam si filia capax sit actionis, tamen dū est in
 potestate, patre praesente, eam exercere non potest, *l.*
siluiusfamil. §. in principio, sup. de procuratorib. Neq; ob-
 stat, *l. Gaius, 46. infra eodem*, ubi filia sola per vtilem a-
 ctionem petit dotem, *vt ibi notat Paulus, num. 2.* quia
 loquitur in dote aduentitia: in profectitia enim pro-
 cedet, quod supra diximus. Similiter quodammodo
 exactum per actiones, quarum filia est capax, iure
 patriae potestatis acquiritur patri, iuxta regulam, *l.*
placet, infra de acquirenda hereditate, & tradit Baldus
Novell. de dote, 8. parte prin. l. 6. n. 6 & l. 1. n. 251. sup. eod-
dem, pariter & exactum per rei vendicationem ex
 dote profectitia, iure patriae potestatis acquiritur pa-
 tri, & in eius dominio incorporabitur, *d. l. final. C.*
communis vtriusque iudic. Vnde colligas in nostro
 proposito, eam esse differentiam inter actionem per-
 sonalem dotis & rei vendicationem, quod actio per-
 sonalis semper communis est, & ideo patre praesente
 filia agere non potest nisi de patris consensu text. hic
 & eo absente tenetur cauere de illius ratihabitio-
 ne, *l. non solum, §. item qui querit, supra de procurato-*
ribus, rei vendicatio autem filiae soli competit: *q* pa-
 tre tamen praesente ea vti non potest, sed pater filiae
 nomine agat, *iuxta supra tradita*. Patre autem absen-
 te, ipsa agere poterit, nulla praestita cautione, cum
 praedicta actio illius solius sit, *l. si filiaque, §. final. sup.*
de iudiciis, & ibi gloss. final. Et ex his facile compone-
 tur controuersia doctorum, utrum decisio dicta *l. in*
rebus, locum habeat in dote profectitia: in qua que-
 stione Imola & Alexander, numero 6. Claudius, nu-
 mer. 9. l. 3. infra eodem, Cephalus consilio 256. num. 27.
 libro secundo, existimant, praedictam legem non pro-
 cedere in dote profectitia: nam cum dominium
 non possit esse commune, vt supra probauimus; &
 in dote profectitia semper detur communio, iuxta
 istum textum, *dict. l. in rebus*, in dote profectitia
 locum habere non potest. Ad quod expendunt verba
 dicta, *l. in rebus, ibi: Ab initio uxoris fuerunt.*
 Quae verba minime conueniunt doti profectitia,
 quae ab initio non fuit mulieris, sed patris: *subscri-*
bis Baldus Nouellus de dote, 8. l. 1. n. 251. sup. eod-
dem. Sed contrarium, imo decisionem dicta,
l. in rebus, etiam locum sibi vendicare in dote pro-
 fectitia, asserit receptum Romanus, *l. 3. num. 13. inf. eod-*
dem, alias eam magnum inferretur mulieri praei-
 dicium, nam trāssato in eam dominio, omnibus cre-
 ditoribus venit praefenda, iuxta dictam, *l. in rebus*,
 & non trāssato in eam dominio, non praefertur
 creditoribus habentibus hypothecae expressas an-
 teriores, iuxta communem, *l. assiduis, G. qui potiora*
in pignoris habentur, quae postrema opinio verior
 videtur.

Neq; obstant rationes contrariae opinionis, quia
 ad

ad primam respondetur, non bene sequi. *Dominium non potest esse commune inter patrem & filium*. Ergo dominium non transferretur in mulierem, ex dispositione dicta. l. in rebus, sed illud potius sequeretur, quod ipso iure transferretur in mulierem: quod tamen non erit commune inter patrem & filiam, declarando, vt supra.

Neque etiam obstat secundum ex verbis dictæ, l. in rebus, ibi. *Ab initio uxoris fuerint*, quia predicta verba debent exponi, ab initio, id est, a tempore contrahendi matrimonii, & antequam traderetur marito, vel etiam postquam traderetur: quia saltem per fictionem, prius dominium videtur quæsitum mulieri, l. 3. §. final. *supra* de donatione inter vivos, & aduersus Baldum Nouellum de dote, l. parte. privilegio. 6. num. 7. & l. numer. 2. §. 2. *supra* eodem, alias sequeretur, neque dicitur. *Lin rebus*, procedere in dote aduenticia, quæ etiam ab initio uxoris non fuit, sed dotantis: & tamen omnes concedunt, illud privilegium in dote aduenticia locum sibi vendicare. Præterea & ex prædictis constat labi Alexand. l. 3. num. 6. *infra* eodem, dum vult, dominium dotis transferri in ipsum patrem: prout & facta exsequutione, sine dubio incorporatur cum eius patrimonio, l. fin. c. communia variis que inde, *subscribitur* Cephalus consilio 236. num. 28. lib. 2. Nam & id ex *supra* traditis confunditur.

Neque obstat Alexan. ratio, quia non bene arguitur de exsequutione ad actionem, quæ competit ad petendum: nam videmus, filium habere qualdam actiones, quæ patri non acquiruntur, l. filius, *supra* in fine de actio. & obligationibus, & tamen exactum per illas, patri queritur, vt *supra* diximus.

Denique infertur, non esse in hoc articulo admittebam nouam opinionem Romanorum, l. 3. num. 13. *infra* eodem, quod dominium naturale dotis sit apud filiam, & dominium civile penes patrem, vt in simili distinguitur, in dict. l. in rebus, quia admissa hac opinione, duæ essent rei iudicandiones diuersæ, prout essent etiam duo dominia diuersa, & tamen in hac materia ita dicimus actionem esse communem. vt vna tantum sit actio in substantia, patri & filie in solidum competens, l. non solum, §. item queritur, *versic. si de dote, supra* de procuratoribus. Et hæc de prima difficultate *supra* mota aduersus tertium notabile, desumptum ex hoc text. & explicatum, vt *supra*.

Non obstat igitur secunda difficultas aduersus idem notabile excitatum, ex verbis huius text. ibi. *Integra dotis actio*. Nam respondet Socinus, hic num. 20. ad medium, & l. 3. num. 11. *infra* eodem, quod ideo exclusio filie per pactum, dicitur integram actionem patri cõpetere, quia ab eo tempore poterit solus agere sine filie consensu; antea enim non videbatur integra actio, quia filie cõsensum exigeretur. Potest etiam responderi, quod text. is in fine dicit, pactum filie patri non nocere, ac proinde non obstante filie pacto, integram actionem competere patri, vt ante pactum filie competeat.

Non & obstat etiam vltima difficultas de verbis, l. 3. *infra* eodem, quia respondetur, actionem non dici communem in eo sensu, vt cuiuslibet ea actio competeat pro dimidia, cum certum sit, competere cuiuslibet in solidum, l. non solum, §. item queritur, *versic. si de dote, supra* de procuratoribus. Dicitur ergo communis in eo sensu, vt communiter ea vti possint, interueniente amoborum consensu, ita vt vnus agat in solidum, & alter assiluat, & consensum præbeat. Potest

etiam dici communis in eo sensu, quia facile consolidari potest in persona patris, l. fin. c. communia viri, usque iudici, vel etiam in persona filie, l. vnica, §. videamus, c. de rei uxoria actione, & declarat Paulus Castrensis, l. qui hominem, §. si gener. ad finem, *infra* de solutionibus. Pontanus hic num. 16. & sequens, Cephalus consilio 709. num. 2. lib. 5.

Et hæc de prima quæstione mota in hac materia. Succedit igitur secunda quæstio, quia nam ratione hac communio actionis inter patrem & filiam fuerit inducenda? Et glossa hic, verbo, *hic*, cam assignat rationem, quia si actio dotis ita in solidum concederetur filie, vt ipsa sola dotem posset petere, facile dotem exactam potuisset consumere, & sic inferretur magnum præiudicium patri, qui cogeretur eam iterum dotare, authentic. quod locum, Codic. de collationibus, & communiter recipitur hæc ratio, vt asserunt Socinus hic numero 14. Zafius, numero decimo, Corrafini, numero secundo, Antonius Gomez, l. 1. t. 1. num. 28. Baeca tractatu de non meliorandis filiabus, caput. 16. numero. 29. consonat quod tradit glossa, l. si consilante, verbo, *mariti*, ad medium, *infra* eodem, quæ vult, quod si maritus vergat ad inopiam, potest focer petere, vt cogatur constante matrimonio dotem restituere, vt euitet dampnum, quod ei incumbit, si cogeretur nouam dotem filie constituere: quæ traditio recepta est, vt asserit Berarius in rubrica, numero 80. de iure patronatus. Sed huic communis rationi nimis obstat, quia ea admissa, etiam dos profecticia data filie emancipatæ, debuisset esse communis inter patrem & filiam: nam idem patri imminet periculum: nam dote consumpta per filiam emancipatam, cogeretur pater illam iterum dotare, authentic. sed quantum, c. de rei uxoria actione, adiuncta l. fin. c. de dotis promissione, & tamen certum est, actionem dotis datæ filie emancipatæ, non esse communem inter patrem & filiam, sed potius in solidum esse filie emancipatæ, vt *supra* probauimus. Neque huic difficultati satis facit responsio Socini, hic num. 15. Vincent. num. 19. ad finem, quod pater non tenetur iterum dotare filiam emancipatam, etiam si casu fortuito illa amittat dotem: falsa enim est hæc responsio, vt colligitur ex authentic. quod locum, c. de collationibus adiuncta, l. final. c. de dotis promissione. Et aduersus Socinum observant Ripa, hic num. 15. Cretus num. 37. Boerius de cõfessione, 121. numero 6. Baeca tractat. de non meliorandis filiabus, caput. 16. a num. 30. Molina lib. 2. de primogenito, caput. 16. numero 25. Vnde patet ratione venit reiciendum, quod tentauit Ripa hic num. 16. quod pater qui semel dotaui filiam in potestate, & illa etiam sine culpa sua amisit dotem, non tenetur ei pater nouam dotem constituere, allegat. l. pater filie, 71. *supra* de emptionibus, quod & tenet Vincentius big notat. 20. Nam & id aperte falsum est, & contra text. dict. authentic. quod locum, & doctrinam Bart. l. si cum dotem, §. 1. num. 2. *infra* eodem, & ibi Alexand. num. 6. & asserit receptum Rom. consilio 121. numero. 2. libro 5. Neque repugnat text. dict. l. pater filie, 71. *supra* de emptionibus, quia loquitur in dote euicta constante matrimonio: nam cum pater non tenetur de euictione, ubi dos incepta a datione, l. 1. c. de iure dotium, non cogeretur filie nouam dotem dare, sed maritus eam tenebitur alere; quantumcumque propter euictionem remaserit indotata. Ceterum si soluto eo matrimonio, filia secundas ineat nuptias, cogeretur pater illam iterum dotare; iuxta authentic. quod locum, Codic. de

collationibus. & aduertitur Crotus hic num. 38. *Quinque consilio 121. num. 8. ad finem, libro 5.* Constat igitur, rationem gloss. supra relatum non esse concludentem, quam etiam ex aliis improbat Paulus, hic numero sexto, *Rep. numer. 16.* Baccia tractatus de non meliorandis *lib. 1. cap. 16. numero 31.* Quare Bartolus, hic num. 3. aliam assignat rationem, iniquis, quod ratio ob quam in fauorem patris inducta fuit communio dotis, est illa, quam supra ex gloss. retulimus. In fauorem autem filie inducta fuit, ne pater dotem exactam sine consensu filie, contumetret, & sic filia remaneret indotata. *l. si cum dotem, §. eo autem tempore, infra eodem.* Et hinc Bartoli rationem esse communiter approbatam asserit Alciatus, hic numero. 2. *Campesius de dote, 3. parte, questione 71.* Antonius Gomezus, *l. 1. Tauri. 50. numero 28.* Sed neque hæc ratio tuta est: primam enim membrum illius supra reprobatum fuit. Secundum autem, quamuis approbetur a Paulo, hic numero. 6. *Parormitan. cap. penultimum. num. 5. in fine, de raptoribus. & de iudiciis Ripa hic num. 6.* tamen non est verum, quia non est credendum, patrem dotem filie sibi traditam perdituram, argumentum. *l. fin. C. de exarator. surrog.* Neque obstat, d. *l. si cum dotem, §. eo autem tempore*, quia procedit in patre vili, aduersus quem prædicta præsumptio admitti potest. Item certum est, hanc communionem durare, quædiu dos exacta non est: nam postea in totum applicatur patrimonio patris. *l. final. & ibi Salycet. C. communia variisque iudiciis.* Et tamen secundum Bartol. rationem, etiam post exactam dotem debuit durare communio: quia prædictum periculum timeri poterat, ut hic aduertit *Parpalia, numer. 21.* Denique cum pater cogatur iterum dotare filiam, d. *authentic. sed quamuis*, cessat periculum a Barto consideratum. Aliam ergo rationem assignauit Alciat. hic num. 2. Aliam *Parpalia, 7. 22.* Aliam *Claud. & aliam Zafnu. 3.* aliam denique *Crot. 11. 3.* sed nulla videtur concludens, & id eo pro vera ratione considerandum est, quod filiafamilias est capax dotis. *l. Pomponius, sup. familiaris. & c.* & dum conitatur matrimonium, dos consideratur tanquam quid separatim a bonis patris. *l. filium, infra. de collat. bonor.* & tanquam patrimonium proprium ipsius filie, *l. pater filie, 71. sup. de emtio. l. 3. §. sed verum, in §. sup. de minoribus, tradit Neitz, conf. 57. nu. 20.* Ac proinde constat matrimonium, nullum ius pater videtur habere in dote, sed illud in solidum censetur filie, *Salycet. l. dos a patre, ad fin. C. solut. matrim. Paul. consil. 1. nu. 2. ad medium, lib. 1.* Alciat. hic nu. 21. & notabiliter *Berone. Raymunt. an. 15. de testam.* Solutum autem matrimonio, incipit competere repetitio: quo casu duæ rationes contrarie videntur concurrere: vna quæ facit pro filia, scilicet, quod ipsa capax est dotis; & nomen dotis, & eius privilegia durant etiam soluto matrimonio, *l. etiam, sup. de iur. dotat. l. 1.* Pro patre autem concurrunt alia ratio, quod habet filiam in potestate, & dos est profecticia; & profecticia etiam hodie patri acquiritur iure patrie potestatis, §. 1. *nostis per quas personas nobis acquiritur.* In hoc igitur concursu contrariarum rationum electa est media via, iuxta regulam, *pater familias, 40. infra. de hered. institut. & constitutum.* quod actio competens ad dotis repetitionem, esset communis inter patrem, & filiam, ut supra dictum est, declarando, ut supra diximus. Ex qua ratione colligitur, hæc communio non incipere, nisi a tempore soluti matrimonii: nam eo cessante, cum pater ius non habeat in dote, communio

considerari non potest, ut probauimus, in num. præcedenti, quidquid contrarium sentiat Bart. post dotem, nu. 29. *ad fin. infra.* Quinimo non durat, nisi quædiu exactio facta non est: nam postquam dos fuerit exacta, cessat nomen dotis, & eius privilegia, *Bald. l. 1. in fin. C. sine censu, & consequenter inducitur regula, l. placet, infra. de acq. hered.* Quod in specie probat, *l. fin. & ibi Salycet. C. communia variisque iudiciis.* cum onere tamen restituendi eam filie iterum nubenti, *authentic. sed quamuis, C. de rei ux. actio. & explicant Claud. hic nu. 3. Parpal. nu. 28. Alciat. nu. 29. Paul. consil. 1. nu. 2. post medium, lib. 1. Campes. de dote, 3. par. q. 74. in §. Ant. Rub. consil. 166. nu. 4. ad fin.*

Et hæc de secunda questione principali supra mota. Succedit igitur tertia & vltima questio: *Quæ effectus ex prædicta communione resultent?* Et dicendum est, multos resultare: quorum primus est, quod dos communis, quocunque modo soluitur matrimonio, ad patrem redit, & cum eius patrimonio incorporatur, *l. Titia, 31. infra. eod. l. dos a patre, C. solut. matrim. nu. 1.* Et tamen diuersum erit, si dos profecticia non sit communis inter patrem & filiam: ut si ponas, dotem datam fuisse filie emancipatæ; hæc enim non est communis inter patrem & filiam, ut supra probauimus. Si ergo soluitur matrimonium, hæc dos non reuertetur ad patrem, sed ad mulierem, vel eius heredes pertinebit, & ita gloss. pater filie, 71. verbi. uno casu, *sup. de emtio. communiter recepta, ut asserit Vntem. l. post dotem, nu. 31. infra. eod. Paul. de Montep. l. in quartum, nu. 23. 4. infra. ad leg. Fide. & probat Alex. l. si ab hostibus, nu. 4. ad fin. & nu. 5. infra. eod. Connan. lib. 8. commentar. c. 10. n. 4. ad fin.* Inducitur pro hac sententia, *l. unica, §. vi. 36. de iur. & c. de rei ux. actio.* ubi per emancipationem dos consolidatur in persona filie: ergo a fortiori idem erit, si a principio dos detur filie emancipatæ. Si ergo illa dos est in solidum filie emancipatæ, ad eius heredes transmitti debet, ut arguunt *Paul. de Montepico. l. in quartum, nu. 24. & ibi Ripa, nu. 195.* Adducitur secundo, *l. unica, §. accedens, C. de rei ux. actio.* quod dos data filie emancipatæ statim in solidum illi acquiritur, nisi pater stipuletur dotem sibi restitui soluto matrimonio. Tercio adducitur, *l. dos a patre, C. soluto matrimonio, ibi: filiafamilias, a contrario sensu.* Sed aduertendum est, hæc conclusionem non esse simpliciter veram, sed potius distinguendum esse, quod aut dos profecticia, data est filiefamilias; & tunc quocunque modo soluitur matrimonium, ad patrem reuertetur, *l. dos a patre, C. soluto matrimonio*, aut data est filie emancipatæ; & tunc si diuortio soluitur matrimonium, dos non reuertetur ad patrem, ut colliges, ex *l. filia mea, 60. infra. eod. & l. filia, supra de diuortio.* Si vero morte filie emancipatæ soluitur matrimonium dos reuertetur ad patrem, ut expresse probat text. *l. pater filie, 71. supra de emtio. & l. si ab hostibus, 11. in prin. infra. eod.* Colligitur etiam ex mente, *l. profecticia, §. 5. pen. sup. de iur. dot.* quod distinguit, vtrum dos data filie emancipatæ, sit aduentitia, vel profecticia. Cum enim aduentitia nullo casu ad patrem reuertatur, *authentic. quod locum, cum gl. C. de collat. gloss. hic verbi profecticia, communiter recepta secundum Zafnu. 15.* ut dos profecticia ab ea differat, dicendum est, eam dotem aliquo casu reuerti ad patrem, quando scilicet morte filie emancipatæ soluitur matrimonium, ut supra dictum est. Ex ratio exprimitur, *l. iure succursum, 7. in prin. supra de iur. dotum, & facit ratio text. l. 2. C. de bon. qua liberis.* Et hac ratione Vlpianus

in *Instit. tit. 6.* generaliter dicit, quod mortua filia, dos reuertitur ad patrem: & ita hanc opinionem probant Cuman. hic num. 4. Fulgos. l. pater filia. num. 3. supra de *usufructu*. & Lauus. post prin. supra de *usufructu*. Ruy. l. si ab hostibus. in prin. infra eod. Anton. Goucan. lib. 2. variarum lectio. c. 4. & Corra. l. c. 1. n. 5.

Et recentia hac sententia, non obstat supra adducta pro magis communis opinione: ¶ nam ad primum l. unica. §. videamus. C. de rei uxoris. alio. respondetur, nos fateri dotem profecticia per emancipationem consolidari in persona filie, & suam effici in solidum: & eadem ratione, si dos profecticia a principio datur emancipatæ: sed contendimus, cum eo onere fieri hanc consolidationem, vt mortua filia, dos reuertatur ad patrem, d. Lauus succum. sum. 7. in prin. supra de iure dot. tradidit in simili Ruy. l. Gallus. §. & quid sit tantum. n. 9.

Non obstat secundum del. unica. §. accedit. C. de rei uxoris. alio. quia respondetur, tex. procedere, quando pater velit; vt quocumque modo soluat matrimonium, dos ad eum reuertatur, tunc enim tempore dotis oportet hoc modo stipulari; quod si non stipuletur, tunc si dos datur filie emancipatæ, in vno tantu casu dos ad eum reuertetur, si morte filie soluat matrimonium, vt supra dictum est: & ita in effectu Anton. Goucan. lib. 2. variar. lectio. c. 4. ad fin.

Non obstat tertium del. dos a patre. C. solu. matrim. quia in primis responderi potest cu Anton. Goucan. vbi supra, illud verbum, *Filiafamilias*, esse subditiuū, & verisimile esse, Imperatorem de filia simpliciter fuisse locutum, vt & locutus est Vlpian. in *Instit. tit. 6. vers. mortua*. Sed nō placet literæ emendatio, & id eo aliter respondet Ruy. l. si ab hostibus. in prin. n. 3. §. eod. Sed longe verius responderi potest, qd in *dos a patre*, Imperator respondit secundum casus contingentiam, vnde ex verbis facti narratiuis, non est licitum arguere, gl. unica. C. quando non petentium parto. Quod ex eo collat, quod d. dos a patre, dicit, mortua filiafamilias, dotem ad patrem reuertit: & tamen certum est, quod eo casu quocumque modo soluat matrimonium, dos ad patrem reuertitur, l. Titia. 35. §. eo. l. pater filia. 71. §. de emul. l. fin. C. commun. vtriusq. iud. & l. 2. C. de bonis que liber.

¶ Et ex qua opinione ita defensa, infertur primo annotatio ad ea, quæ tradit Bald. conf. 2. nu. 1. lib. 3. Paul. conf. 140. nu. 1. lib. 1. & conf. 331. nu. 4. eod. lib. 1. Cardinal. conf. 152. nu. 3. quod mortua filia, dos profecticia reuertitur ad patrem, non sic in secundo: nam ex prædictis dicendum est, in hoc esse similitudinem inter prædictos casus, quod si morte soluat matrimonium, dos vtroque casu ad patrem reuertetur, Lauus succum. sum. 7. in prin. supra de iure dot.

Tertius effectus, qui resultat ex eo, quod actio sit communis inter patrem & filiam, ille est, quod pater non potest dotem petere sine consensu filie, vt pbat is tex. Ex quo colligebat l. fil. serui electione. §. Lauus. n. 15. infra de leg. 1. quod licet illi, quod est commune, dicatur meum, quoad disponendum de parte mea, l. 2.

infra de condition. institution. l. 1. C. qui testam. facere possunt. Bart. d. §. Lauus. ad med. tamen fauore dotis actio communis non dicitur cuiuslibet, quoad disponendum de parte sua; quæ tamen collectio iusta non est, nam actio dotis non dicitur communis, quasi pater & filia habeant in ea partem, vt Lauus præsupponit. sed vnica est actio, & indiuisibilis, quæ vtique competit in solidum, vt supra declarauimus. Melius igitur collectio erit, quod licet quis actione sibi in solidum competenti possit vti ad libitum, Lauus mandata. C. mandata tamen aliud erit in dotis actione communis; neq. enim vnus sine alio ea actione vti potest, ne alias factum patris aliquod præiudicium filie alteret circa dotem, quæ proprium est patrimonium filie, l. 3. §. sed vtrum. in fin. de iur. iur. & ita Menoch. lib. 2. de arbitrar. casu 242. post prin. & Cephal. conf. 709. a. num. 2. lib. 3. Quæ explicatio mihi non placet: neque enim ex eo, quod pater solus dotem petat, infertur præiudicium filie considerabile, cum vel ipsam dotem ei teneatur conseruare, vel ex suo de nouo dotare, auth. sed quamuis. C. de rei uxoris. alio. Verior igitur explicatio est, quod actio ad dotem repetendam, effectum in solidum filie: si ergo solus pater ageret, & dotem recuperaret, consumeretur etiam actio filie in solidum illi competens: quod tamen sine facto & voluntate filie fieri non potest, iuxta regulam l. ad quod nostrum. infra de regul. iur. ¶ Et hac etiam ratione pater solus non potest recipere dotis solutionem sponte oblatam, l. 3. infra eod. l. qui hominem. §. 4. §. si gener. infra de solutio. quia cum per solutionem perimatur obligatio, in pr. *Instit. quibus modis tollitur obligatio*, militat ratio, de qua supra. Et pariter neq. pater solus potest delegare generum alteri, quia & delegatio loco solutionis est, Lauus n. 3. interdam, supra ad Velleian. & similiter econtra neque filia sola dotem petere potest, neque illius recipere solutionem, vt probat is tex. & notat Lauus. n. 7. & Ripa. num. 17. adeo, quod licet mulier possit renuntiare hypothecæ, quam habet in bonis mariti, l. etiam. & Lauus n. 3. ad Velleian. tamen hæc renuntiatio patri non nocet in actione communis, ex regula l. non debet alteri. infra de regul. iur. & ita Bart. §. voluntati em. num. 2. infra hac l. Alex. hic num. 2. Anton. Rubi. conf. 25. num. 32. Neuz. an. conf. 95. nu. 4. Cephal. conf. 25. num. 31. lib. 2. Item, quamuis mulier propter adulterium amittat dotem, cap. plerumque de donatione. inter virum. vel si eius culpa interuenit diuortium, l. consensu. C. de repud. tamē si dos profecticia sit, & communis, nō amittitur, imo exclusi filia propter proprium delictum, pater solus habebit actionem ad dotem repetendam: quod ita probat text. auth. econtra. C. de repud. sentis glo. l. consensu. §. 1. verbo. sibi habere in fin. C. de repud. Bart. §. voluntati em. num. 1. infra hac l. & hanc esse communem opinionem asserunt Alexand. hic num. 2. Jafin. num. 7. Crot. num. 17. & Anton. Rubi. consilio 25. num. 12. Ruy. conf. 155. num. 1. lib. 3. Neuz. an. consilio 915. num. 3. Cephalus conf. 256. num. 30. lib. 2. & melius, alibi comprobatur Claud. §. voluntati em. num. 7. infra hac l. Caballin. milleloquio 527. Boer. decisio. 338. numero 5. Cassin. in consuetudin. Burgund. rubr. 4. §. 6. verbo. Sera tenne. numero 20. pagin. 6. 6. Contrarium tamen, imo in prædictis casibus filie delictum patri nocere, sentit glo. fin. l. si dotem. C. de iure dotum. & ibi Salycetius numero 3. & idem l. 2. numero fin. C. de bonis proscriptor. & post Cuman. definit ad Crot. hic numero 20. Adducunt text. in auth. n. vt liceat matri & patri. §. quia vero quadam mulieris. collatione 8. vbi filiafamilia.

lias amittit dotem, si culpa eius interuenit diuortiu. Sed non est recedendum a communi opinione, pro
 40 pro qua virget, quod pater habet spem, quod exclusa filia, dos consolidetur in illius persona, iuxta istum text. hæc igitur spes probabilis impedit, ne delictum filie patri in hoc iure præiudicet, iuxta doctrinam Bartol. *l. si quis in tantum. num. 12. C. unde vi. & in specie tradit Imola l. si filiusfamilis. numero 4. infra. de damno infecto. & post alios Ruy. conf. 24. num. 13. ad fin. lib. 5. Menoch. de recuperat. posses. 9. remed. nu. 63. Neque repugnat text. authen. ut liceat matri & ania. §. quia vero quedam. collat. 8. quia dum text. in princip. probat, mulierem diuertentem sine causa, amittere dotem, & illam acquiri marito, debet intelligi de dote data per mulierem ex bonis propriis, vel de dote aduenticia, quæ amittitur propter prædictam causam, *l. si dote. C. de iure dotium.* non autem procedit in dote profectitia, quæ communis fit inter patrem & filiam, *authen. contra. C. de repud. nisi* ponas tempore delicti, dotem esse consolidatam in persona filie; nam tunc & hæc amittitur ex generalitate, *l. si dote. C. de iure dotium.* Et ad hunc modum est explicandus Vlpianus in *Institution. titu. 6.* Neque obstat, quod text. d. §. quia vero quedam. *vers. si vero filios.* loquitur etiam in parentibus habentibus filiam in potestate; quia loquitur in diuerso casu, quando scilicet agitur de diuidenda alia hereditate filie præter dotem, & quæ substantia diuidenda, necessario debet consistere in aduentitiis, eodem modo, & prima pars in dote loquens, videtur accipienda, *l. verum. & ibi Bald. & Angel. supra de potu. hered. & in specie aduerit Claud. §. voluntatem. 7. infra hæc l. Quinimo, si bene aduertas text. d. §. quia vero quedam. *vers. si vero filios.* non loquitur in parentibus habentibus filiam in potestate, iuxta titulum *Instit. de patria potestate.* nam loquitur etiam in matre, quæ certum est, non habere filiam in potestate, §. *famina. Institut. de adoptio.* Vnde debet intelligi de parentibus habentibus filios sub sua administratione, & sic nihil facit aduersus opinionem, quam defendimus. Denique quamuis filia de dote aduentitia, vel etiam profectitia, in qua pater non habet communionem, possit ad libitum disponere, *ut supra diximus,* tamen si dos profectitia fuerit communis, nihil valet dispositio filie, facta sine patris consensu, iuxta istum text. ¶ notat Paulus *conf. 38. num. 4. lib. 1. Cephalus conf. 256. num. 3. 2. libr. 2.* etiam per viam donationis causa mortis, vel alterius vitimæ voluntatis. *Corne. conf. 224. num. 6. lib. 3. neq. alio quocunque titulo. 2. Anton. Rub. conf. 25. nu. 13. & conf. 166. num. 2. Neuiz. an. conf. 95. num. 5. Menoch. lib. 2. de arbitrar. casu 242. num. 4.* Ampliando vt per Aymon. *conf. 39. num. 10. & alio etiam modo per Anton. Rub. conf. 25. nu. 25.* Et hæc de secundo effectū.**

Tertius igitur effectus est, quod pater non potest iubere, vt gener alteri dotem restituat, neque huiusmodi iussus potest nocere filie factæ sui iuris, vt probat ist. text. *vers. ceterum. & l. 3. infra. eodem.* Ratio colligitur ex supra traditis. Est tamen expendendum, text. probare, prædictum iussum non nocere filie factæ sui iuris, & sic innuit ei nocere, dum est in potestate, & etiam agnoscat Bartol. *hic num. 6.* & tamen secundum rationem supra assignatam in distictione filie nocere non debuit. Cui difficultati respondet Cuman. *hic num. 2.* factum patris magis nocere filie in potestate, quam e contra: nam factum patris in distictione nocet filie, dum est in eius potestate, vt innuit

text. *dist. vers. ceterum.* & tamen factum filie indistincte patri non nocet, *ut text. subiunct.* Et est ratio differentia, (secundum eum) quia licet actio sit communis inter patrem & filiam, tamen exercitium actionis est solius patris, *l. si filiusfamilis. 8. §. sed et si filia. supra de procurator. notant gloss. 2. l. 3. infra eodem. & ibi Bart. num. 5. Paul. hic num. 2. Zafus numero 11. Paul. conf. 11. numero 1. ad medium lib. 1.* & rationem reddit Socin. *l. 3. num. 11. infra eodem.* Cum igitur filia, dum est in potestate patris, non habeat exercitium actionis, in effectu patris factum ei nocere, dum est in potestate: quia scilicet caret exercitio actionis, *ut hic per gloss. verb. sui iuris.* ita, vt si bene aduertas, factum patris directio filie non noceat, sed potius patria potestas interim impedimentum affert filie; quia exercitium actionis non habet, *ut hic declarant Iasus numero 6. Parpalia num. 32. & numero 40.* Quæ tamen Doctorum traditiones tute non videntur, nam exclusio patris per pactum, vel alium modum, dos consolidatur in persona filie, *ut ex mente Bart. hic num. 7. collegit Vincent. num. 22. ad fin.* ergo filia actione iam perfecte sua vt potest, absque patris consensu, *l. gaur. 46. ad fin. infra eodem. Nouellus de dote. 9. par. primus. 8. num. 1.* ¶ Neque igitur pactum patris, neq. patria potestas, potest esse impedimentum filie, quomodus actione sua libere vtatur. Verius ergo dicendum est, quod vbi actio a principio fuit communis inter patrem & filiam, & pater postea per pactum a iure suo se exclusit, ita vt dos consolidetur in persona filie, tamen, dum est in potestate, ea vti non poterit absque patris consensu, *argu. l. fin. §. necessitate. C. de bon. qualibet.* & quia in his terminis pater censetur legitimus administrator filie, quoad hanc dotem, *ut ex mente Bart. hic num. 7. collegit Vincent. num. 22. & sentit gloss. cum dos. verb. neque proderit. supra de pact. dot. lib. unde succedat regula l. fin. §. vbi autem. C. de bon. qualibet. & l. 1. C. de bonis materni.* Si ergo pater filie non adhibeat consensum, illa nō audietur in iudicio: & in hoc sensu dicitur ei nocere factum patris, dum est in illius potestate, *ut hic aduertit Alciat. num. 33. quidquid inuoluat Corral. num. 15.* Si autem dos a principio fuisset consolidata in persona filie, ita vt nunquam pater in ea habuisset communionem, tunc filia absq. consensu patris ea vti poterit, *l. Gaur. 46. infra eod. tradit Nouellus de dote. 9. par. primus. 8. ad fin.* Et pariter, si pater post pactum consentiat, filiam agere; audietur illa in iudicio, & consequenter factum patris ei non nocere, etiam dum est in potestate, *auth. quod locum. C. de collatio. & explicans Bart. hic num. 7. Ripa num. 21.* Similiter & pater, qui per pactum se exclusit, & sic ex propria persona agere non potest, tamen tanquam administrator filie in potestate, eius nomine dotem petere poterit, *argum. l. 1. C. de bon. materni. tradit gloss. cum dos. verb. neque proderit. supra de pact. dot. lib. Bart. hic num. 7.* & receptam esse sententiam affert Curt. *Iun. conf. 1. 2. num. 3.* Neque obstat argumentum Iasonis *hic nu. 30.* quod in profectitiis non potest considerari pater, tanquam legitimus administrator filie, in potestate constituta; quia iure Digestorum profectitia in totum acquirebantur patri: & ita hodie, §. *1. Institut. per quas personas vobis acquiritur.* Porro, pater tunc dicitur bonorum legitimus administrator, quando in illis habet solum vsumfructum, *l. 1. C. de bonis materni.* quoniam huic argumento respondetur, quod si profectitia talia erant, quorum filia familiaris capax esset, horum etiam pater dicebatur legitimus admi-

admi-

administratores: hoc enim significant iura, quæ dicuntur, in his exercitum patri competere, *l. filiusfamilias. §. in puer. supra de procurator. nam in effectu est dicere, patrem horum bonorum administratorem esse, et hoc hic aduersus Vincent. num. 22. Vnde licet pater sit exclusus propter pactum a proprio iure, non tamen excludatur ab eo iure, quod nomine filii intendere potest, æquum eius legitimum administrator, et hoc aduersus Paralia num. 41. Ripa num. 21. & deducitur ex mente l. 1. C. de bon. matern.*

Quartus effectus, qui resultat ex eo, quod actio sit communis, ille est, quod si filia iubeat, ut alteri promittatur dotis restitutio, patri nihilominus integra remanet actio dotis petendæ: & ideo non obstante prædicta delegatione, vel solus poterit petere dotem, vel adiuncta persona filii, *text. hic vers. sed verum.* Ex quo manifeste colligitur, in hac materia duos esse agendi modos, vel quod pater solus agat, vel agat adiuncta persona filii. Quod Bart. *§. item si voluntate. n. 3. infra hac lita* declarat, quod cum actio dotis sit in solidum patris & filii, quilibet potest agere proprio nomine, & ad propriam utilitatem, dummodo alterius accedat consensus. Potest etiam agere adiuncta persona filii, id est, ad suam, & filii etiam utilitatem, *§. ita etiam Bart. l. 3. §. fin. num. 1. infra de actione rerum amotarum.* & communiter esse receptum resoluit Ripa *§. item si voluntate. num. 6. ad fin. infra hac l.* Sed non placet hæc explicatio, quod pater possit agere ad utilitatem suam & filii, ita ut cuiuslibet pars dotis acquiratur: nam in hac materia receptum est, quod quocunque modo agatur, dos restituitur incorporatur in patrimonio patris, *l. fin. C. communia viris que iudic.* & aduersus Claud. hic colum. fina. & ideo magis placet explicatio Alciati *hic num. 33.* quod pater, cum habeat actionem in solidum, poterit agere nomine suo, dummodo filia consentiat. Item potest agere adiuncta persona filii, id est, deducendo in iudicium ius etiam filii, cui eadem actio in solidum competit. petendo, quod ex utroque iure simul fiat dotis restitutio: quæ restituitur, incorporatur in patrimonio patris, *l. fin. C. communia viris que iudic.* nam utriusque restitutio non potest fieri in solidum, quantumcumque videatur id exigere natura actionis; quia obstat

regula l. 1. §. ex contrario. *infra de acquir. poss.* Inter hos autem agendi modos multe sunt differentiæ: nam si pater agat adiuncta persona filii, & sic deducendo in iudicium etiam ius filii, utetur privilegiis concessis dotis restitutori. Quibus tamen vii non poterit, si agat proprio nomine, etiam de consensu filii, quia privilegia dotis non reperiuntur concessa patri, suo nomine repetenti, *§. ita Bart. post dotem. n. 35. §. eod. l. fin. hic num. 1. Socin. num. 20. Crot. num. 25. Paralia num. 38.* Est & alia differentia, quod si pater agat nomine proprio de consensu filii, non tenetur illam defendere, si eius nomine pro alia causa reconueniatur: nam cum in iudicium ius suum tantum deduxerit, succedit regula l. si quis in rem. 34. *supra de procurator.* & tamen si agat adiuncta persona filii, tenetur illam defendere in causa reconuentionis: nam cum æquum procurator filii, ius suum etiam deduxerit in iudicium, locum habet regula l. seruus quoque. §. prior ait. *supra de procurator. tradit Alexand. hic num. 2. ad finem.* Et pro hac differentia est textus elegans, l. 3. §. fin. *§. ibi notat Bart. num. 1. infra de actio. rerum amotarum.* & ad hunc modum debet explicari, *l. non solum. 39. §. quæritur. vers. si de dote. supra de pro-*

curator. Præterea est alia differentia, quod si filia fecit pactum in præiudicium repetitionis dotis, si pater agat nomine proprio, pactum illud nihil patri nocebit, iuxta regulam *l. filius. C. de pact.* Quinimo cum filia per pactum elidit ius suum, potest pater solus agere sine consensu filii: ut probat is text. *vers. item si voluntate.* & tamē si hoc casu pater agat, adiuncta persona filii, pactum filii ei nocebit, ut est text. *l. cum dos. supra de pact. dotalib.* cum enim hoc casu etiam ius filii deducatur in iudicium, quod per pactum elidit erat, merito ei obstat exceptio pacti, *l. si vnus. §. pactum ne peteret. supra de pact.*

Neque obstat, quod pater etiam ius suum deduxerit, vnde pactum filii ei non debet nocere, iuxta regulam *l. si vnus. §. anse omnia. supra de pact.* quia cum actio vna tantum sit in substantia, & ex ea utriusque competet ius in solidum, & illud iudicium in iudicium fuerit deductum; si propter pactum eliditur ius, quod in solidum erat filii, in necessariam consequentiam etiam patri præiudicatur, *argum. l. 3. §. fin. infra de duobus reis. & est expressum l. 3. §. fin. infra de actione rerum amotarum.* Ex qua differentia inferitur annotatio ad tradita per Socin. *loc. num. 5. nam agens de intellectu l. 3. §. fin. infra de actione rerum amotarum.* & resoluuit, quod quando filia familias committit delictum, propter quod non amittat dotem, & tamen propter illud, mulieri repetenti dotem a marito, obstat exceptio tunc, quia actio est communis inter patrem & filiam, & propterea pater necessario debeat agere adiuncta persona filii, iuxta istum text. patri repetenti obstat illud filii delictum. Sed quatenus Soci. præsupponit, quod in prædicto casu pater non potest agere nisi adiuncta persona filii, falsum est; quia imo potest agere nomine proprio de consensu filii: quo casu delictum filii, vel pactum ei minime nocet, *iuxta supra tradita.* Quod si egerit adiuncta persona filii, tunc delictum filii ei nocebit, *l. 1. §. fin. infra de actio. rerum amotarum.* & imputet sibi pater, qui talem agendi modum elegerit, *l. si mulier. §. fin. supra quædam causæ. §. ceterum. Insist. quod cum eo.* Item ex prædictis inferitur annotatio ad tradita per Ripam *§. necesse si voluntate. num. 1. infra hac l.* dum dicit, pactum filii tunc patri nocere, quando dos consociatur in persona filii, alias secus: nam imo et si consolidata sit in persona patris, ei nocebit pactum filii, si adiuncta eius persona agat, ut probat, *l. cum dos. supra de pact. dotalib. adiuncto §. item si voluntate. infra hac l.* Item, et si actio non sit consolidata in persona patris, tamē pactum filii ei non nocebit, nisi adiuncta persona filii agat, *argum. l. 3. §. fin. infra de actio. rerum amotarum.* Vnde ex supra resolutis verius dicendum est, quod factum filii in disincte patri non nocet, si agat nomine proprio de consensu filii; & quod tamen in disincte ei nocebit si agat adiuncta persona filii. Ad complementum autem istius materie non est omitendum, quod probat is text. *infra. quod si sola filia iubeat, marita alteri promittere dotis restitutorem, hæc delegatio nocet ei, postquam facta fuerit sui iuris.* & Quod quidem prima facie videtur procedere non possenam imo ei statim nocere debuit, quantumcumque patri agenti nomine proprio non noceret, ut est expressum, *l. cum dos. supra de pact. dotalib. l. c.* si ista delegatio a principio non nocuit filii, dū erat in potestate, neque ex post facto ei nocere debuit, postquam facta fuit sui iuris, iuxta regulam *l. quod si uxor. infra de regul. iuris.* Auguetur difficultas ex traditis

per Paulum *conf. 381. mm. 4. lib. 1.* quod alienatio aduenturum, in quibus pater habet vsumfructum, quæ facta per solum filium a principio, non valet, *l. fin. §. filius autem. C. de bonis, quæ liberis.* et si postea vsumfructus consolidetur cum proprietate, tamen alienatio a principio inutilis non conualecet: & prosequitur Aymon *conf. 39. a. num. 10.* Defendendo tamen decisionem Iureconsulti, prædictæ difficultati respondendum est, pactum filiz statim illi nocere, non tamen perfecte; quia non obstante pacto, pater potest repetere dotem nomine proprio, quam filiz iterum nubenti tenetur tradere, *authentic. sed quamvis. C. de rei uxoria actio.* tamen postquam fuerit facta sui iuris, pactum perfecte filiz nocet; quia iam neque ipsa, neque pater prædictam dotem cum effectu repetere potest. Vnde, licet pater dotem profectitiam non amittit propter adulterium filiz, vel diuortium eius culpa factum, *authentic. contra. C. de repud. §. supra diximus, num. 39.* tamen, si ea dos postea consolidetur in persona filiz, iuxta *l. vnicam. §. videamus. C. de rei uxoria actio.* vtque per maritum ab ea auocari poterit, & sic delictum antea commissum, perfecte ei incipit nocere, *Bartol. §. voluntate, numero 1. infra hac l. Parpal hic num. 54. Ruy. conf. 155. post prin. lib. 3.* Et hoc modo facile respondetur ad regulam *dict. l. quod in intro. infra de reg. iur. negamus enim, hoc pactum a principio non valet* cum in contrarium sit regula, quod filius familias ex omni contractu obligatur, *item ex contrahibus, supra de iudiciis. l. filius familias. 2. infra de action. §. obligatio.* maxime, quando filia familias pacificetur super dote, quæ censetur eius patrimonium, *l. 3. sed vtrum. in fin. supra de minoribus.* Vnde merito prædictum pactum a principio validum, cum effectu illi nocet, postquam facta fuerit sui iuris, *l. §. heredi. 22. §. penult. supra de pact. §. quod tamen non noceret, si super eo omnino paterna filia familias pactum conceperet: nam hoc pactum a principio inutile, l. servus. C. de pact. non potuit ei nocere factæ sui iuris, Bartol. l. filius. ad finem. infra de solutione. tradunt in specie Iason hic num. 8. Parpal num. 54.* Et notabis, quod dum in text. præsupponit, pactum factum circa dotis restitutionem, præiudicare filiz, postquam facta fuerit sui iuris, necessario restringendum est ad casus, in quibus mulier, dum viuere, sibi in dote præiudicare potest, *de quibus hic per Alciat. num. 38. Parpal. 57.* Nam & quod in text. præsupponit, valere delegationem dotis restituendæ factam per patrem cum consensu filiz, ad prædictos terminos restringendum est, *ex Alexan. hic num. 3. quidquid aliter explicant Ripa hic num. 17. & Alciat. num. 38.* His ita explicatis, vltimo ex isto text. *vers. sed vtrum,* colligendum est, quod si filia sola iubeat maritum alteri promittere dotis restitutionem, non obstante delegatione, pater potest dotem repetere, siue solus, siue adiuncta persona filiz. Quæ tamē conclusio maximas patitur difficultates. Prima est, quod facta delegatio, prior actio euauit, *l. 2. C. de nouatio.* ergo pater sine actione petere non potest in iudicio, *l. si pupilli. §. fin. supra de negot. gest.* Secunda est, quod licet admittamus, non obstante delegatione filiz, patrem agere posse, tamen si agat, adiuncta persona filiz, ei debuit nocere delegatio facta per filiam, vt est expressum, *l. cum dos. vers. si vero supra de pact. dotalib. textus igitur noster contrarium probans, procedere non potest.* Sed defendendo decisionem Iureconsulti, ad primam difficultatem, respondetur, quod delegatio perimit

priorem actionem, quando rite facta est, *dict. l. 2. C. de nouat.* Et delegatio actionis dotis communis inter patrem & filiam, non potest videri rite facta, si non adfuit patris consensus, iuxta istum text. & ideo quasi non rite facta, non exlinxit priorem actionem, *l. non abstat. C. de nouatio.* Ad secundam difficultatem varie conatur respondere gl. *hic verb. amissam. & gl. fin. d. l. cum dos.* Sed magis recepta responsio est, hoc verbum, *Adiuncta persona filiz*, duobus modis accipi posse, scilicet, quando pater deduxit in iudicio ius proprium, & ius filiz, agendo ad vtrumque vtilitatem; vel quando solum deduxit ius suum, & ad propriam vtilitatem, de consensu tamen filiz. In primo casu procedet *d. l. cum dos. vers. si vero.* cum enim etiam deduxerit ius filiz, merito delegatio filiz nocet ei. In secundo autem casu, cum solum deduxerit ius suum, procedet istextus: & ita in effectu concordat Bart. *§. item si voluntate. num. 3. infra hac lege.* communiter receptus, vt ibi Ripa *num. 6. ad fin. Zasius hic num. 26.* Sed ab ea recedunt Paul. & Aret. hic col. 2. ad fin. & merito, quia verbum, *Adiuncta persona filiz*, tantum significat, ius filiz etiam deduci in iudicio, vt probat *l. 3. §. fin. supra de action. rerum amotar. & l. non solum. §. queritur. ad fin. supra de procurator.* Alio igitur modo concordat gl. *fin. d. l. cum dos.* quod si filia tantum paciscatur in præiudicium actionis communis, hoc pactum non nocet patri, etiam agenti adiuncta persona filiz: & in his terminis procedit istext. Sed si filia vitius promissit penam, si contra pactum veniret, tunc si pater agat adiuncta persona filiz, penam incurret, iuxta text. *d. l. 3. §. fin. infra de action. rerum amotar.* & in hoc sensu procedit *d. l. cum dos. vers. si vero.* quod pactum nocet patri, si agat adiuncta persona filiz, *subscribunt Fulgo. sibi Paul. & Alexan. hic num. 9. Socin. ad finem. & probat etiam Duaren. Sed neq. hæc concordia admittenda est, cum aperte diuinet quoad terminos, d. l. cum dos. vt hic aduertit Claud. ad fin. §. Ali. ter igitur concordat Alciat. hic num. 36.* distinguendo, quod aut pactum expresse conceptum est ea mente, vt patris iuri, & filiz noceret; & in his terminis procedet *d. l. cum dos. vers. si vero.* aut simpliciter conceptum est, nulla facta expresse; & procedet noster textus. Et est ratio, quia pactum simpliciter conceptum, tacite videtur collatum in tempus quo filia efficiatur sui iuris, & sic dos fuerit consolidata in eius persona, *l. vnicam. §. videamus. C. de rei uxoria actio. & agnoscunt Paul. Iason & Duaren. hic.* Vnde merito patri agenti etiam adiuncta persona filiz, nihil obici potest, cum ante implementum tacite conditionis, in nihilo filia iuri suo præiudicauerit. Sed neq. hæc concordia placet; quia manifesta est diuinatio, quod in terminis *dict. l. cum dos.* fuerit expressum, quod filia patri & sibi volebat præiudicare. Aliiter etiam concordat Ripa *§. item si voluntate. in fin. quod d. l. cum dos.* procedat, quando pater petit dotem constante adhuc matrimonio, vt quia gener vergebat ad inopiam, *uxor a l. si constante. infra eod. tunc enim in patri agenti, adiuncta persona filiz, nocet ei pactum a filia interpositum; quia adhuc incertum erat, vtrum ea dos deberet reuerti ad patrem, vel deberet consolidari in persona filiz: sed si repetat soluto ius matrimonium, cum certum sit ad patrem debere reuerti, l. dos a patre. C. filius. matrim. in dist. in te pactum filiz, patri non nocet, iuxta istum textum.* Sed & hæc concordia diuinatiua est, prout & diuinatiua est alia concordia, quam tradit Zasius *hic num. 26. & lib. 2. singul. intelligendum*

Etiam cap. i. num. 6. & 2. part. antinemiarius. ad fin. & ideo non refero. Mihi igitur placet concordia, quā secundo loco assignauit gloss. hic verb. amission. in hoc articulo, distinguendum esse inter delegationē factam per solam filiam, & inter pactum ab ea sola interpositum in primo casu loquitur is textus in secundo autem procedit d. l. cum dos, quam concordiam probatur Aretin. hic colum. 2. ad finem. Socinus num. 20. l. si in num. 3. 4. Claud. num. 10. Conanus lib. 8. commentarior. cap. 1. c. nuzer. 6. Et hanc concordiam ultra alios confirmo, considerando, quod delegatio, de qua loquitur infra de nominationib. perimit priorem actionem. l. 2. C. de nomination. & sic valere non potuit in praiudicium patris non consentiens, iuxta regulam l. ad quod nostram, infra de regulis iur. Pactum autem non perimit actionem, sed elidit eius vires, l. si vnus. §. pactus ne peteret. supra de pact. ac ita non obstat pacto filiz, adhuc superest actio salua patri: neque elisio causata a pacto filiz, debet patri nocere, etiam si pactum esset in rem conceptum, l. si vnus. in pr. supra de pact. Ratio colligitur ex regula l. si vnus. §. ante omnia, supra de pact. Delegatio igitur facta per solam filiam, nō potest valere, propter rationem supra traditam, ac ita patri, quocunque modo agenti, nocere non potest, iuxta regulam l. 4. §. condemnatio. infra de re iudic. Vel si dicas, faciendam esse interpretationem, quia actus valeat, quoniam infra de rebus dubiis respondetur, ita faciendam esse, vt iuribus patris non praiudicaret, ac ita tacite censetur collata in tempus, quo filia efficitur iuri iuris, & sic dos in eius persona consolidatur, vnica, §. videamus. C. de rei uxoria alio. Nam cum tunc cesset patris praiudicium, confirmabitur delegatio in filiz praiudicium, & ita textus in fine clare significat, & supra diximus. Si ergo pendente hac tacita conditione pater agat, adiuncta persona filiz, non nocebit ei delegatio, cuius vires videntur pendere, donec impleatur conditio, l. credere dicor. infra de verborum significat. Pactum autem factum per filiam, cum neq; perimat actionem, neque etiam elidat in patris praiudicium, vt supra probauimus, statim valere potest, & consequenter statim potest operari effectum suum, iuxta regulam §. omnis. l. si de verborum obligationib. Si igitur pater agat nomine proprio, non obstat ei exceptio, a pacto filiz procedens, iuxta regulam l. si vnus. §. ante omnia, supra de pact. Si autem adiuncta persona filiz, ei quo ad ius filiz nocebit exceptio, procedens ex pacto ipsius filiz, & sic cum pro ea parte irriteret iudicium, in totum debet censeri irritatum, iuxta regulam, l. in hoc iudicio supra famul. et c. de cond. & hac ratione procedit distinctio d. l. cum dos. Videat igitur pater, qualiter agat, nam si solum ius suum deducat, non nocebit ei pactum; secus si agat adiuncta persona filiz, ob rationem de qua supra. Via igitur quam elegit, sibi patet, si mulier, §. si una, supra quod metus caus. & si deteriorationem elegit, tibi imputet, §. ceterum. l. si tunc, quod cum eo. Non est tamen omittendum, quod hanc concordiam gloss. impugnant Dyn. & Bart. num. 2. ad fin. §. item si voluntate infra hac l. ea ratione, quia si pactū interpositum a sola filia, nocet patri, si agat adiuncta persona filiz, d. l. cum dos. a fortiori debet ei nocere delegatio facta per solam filiam, quia maioris est auctoritatis, quam pactum. Vnde reus stipulandi etiam socius, non potest pacisci in praiudicium correi, l. si vnus. in princ. 3. de pact. & tamen potest delegare in praiudicium correi, l. si rem. §. si ad fin. 7. de nouat. tra-

dit Roman. cons. 209. nu. 1. Sed ab hoc Bart. argumeto facile concordia gl. defendi potest, si consideres, Bart. male equiparare actionem competentem duobus reis stipulandi, & actioni dotis communi inter patrem & filiam: nam in duobus reis duo oriuntur actiones diuerse, l. eadem. §. si infra de duobus reis. fac. p. 50 inde de sua actione quilibet ad libitum disponere potest, l. si rem. §. si infra de nouat. Actio autem dotis communis vnatactū est, & de qua pater sine filia, vel e contra disponere non potest: ergo de vno casu ad alium non subsistit argumentum, vt in specie probat l. non solum. §. queritur. in si. supra de procurator. l. c. quod reus stipulandi possit delegare, & nō possit pacisci in praiudicium correi, ex eo procedit, quod licet duæ sint actiones, tamen vnū est debitum, & quilibet correus solidum petere potest, & recipere, & sequuta solutione, vtriusque perimere obligationem, l. 3. §. si infra de duobus reis. d. l. si rem. §. si infra de nouat. Merito igitur potest delegare in praiudicium correi; quia in effectu videtur recipere solutionem, l. quāuis. §. si inter dum. supra ad Vellea. & sic perimet etiam correi obligationem. Quæ ratio cessat in pacto de non petendo, neq; enim illud pactum solutio est; quia sic perimeret ipso iure, in princ. l. si tunc, quibus mod. soluitur oblig. & tamen pactum illud tantū præstat exceptionem, l. si vnus. §. pactus ne peteret. supra de pact. Ex illa igitur differecia male arguitur ad nostrū casum, in quo pater sine filia, vel e contra, non potest recipere solutionem, l. 3. infra eodem. l. qui homine. 1. 4. §. si gener. infra de solution. & sic neq; perimere eam actionem, quæ semper fuit vnica, iuxta regulam l. id quod nostrum. infra de regulis iur. Et iuxta hac facile componitur ea antinomia, quæ videtur esse inter l. si vnus. in princ. supra de pact. & l. si rem. §. si infra de nouat. Nam d. l. si vnus. probat, correum non posse nouare actionem in praiudicium correi; & tamen d. l. si rem. §. si. contrarium probat: & varias concordias inter prædicta iura refert Ronchegallus, l. 3. in princ. an. 40. infra de duobus reis. Sed vera concordia est, quod correus non possit nouare neq; enim qui nouat, recipit solutionem, sed tantum vnā actionem subrogat loco alterius, Bart. lex duobus. nu. 27. infra de duobus reis. Et non valet consequentia: Correus solus potest recipere solutionē, & praiudicare alii correo, d. l. 3. §. si infra de duobus reis. ergo poterit nouare, vt constat ex instantiis, quas refert Luceconsultus d. l. si vnus.

Limita, si constiterit, reum nouasse actionem animo liberandi debitorem: nam tunc actus solutionis receperisset, valebit nouatio, & debitor remanebit liberatus: est casus d. l. si rem. §. si. quæ in his terminis clare loquitur, & huic casui adaptantur rationes ibi expressæ: & ad hoc reducendus est Aret. quem vide, lex duobus. nu. 1. 2. infra de duobus reis. † Neq; est omnino, quod Ripa §. item si voluntate. num. 6. infra hac l. alia ratione improbat prædictā gloss. concordiam; considerat enim, quod delegatio continet in se pactum, l. quāuis. §. inter dum. vbi plane, supra ad Vellea. Vnde licet delegatio facta per solam filiam, nō valeret in vim delegationis, debuit tamen valere in vim pacti, l. si vnus. §. si infra de pact. ergo etiā in delegatione facta per filia, reducitur ad terminos d. l. cum dos. intellectū vt per gl. Et confirmari potest hæc Ripæ consideratio, quod hoc casu non valet delegatio ratione materie; quia scilicet facta fuit de actione, quæ erat communis cum patre: & quando actus

non valet ratione materiæ, semper valet, ut valere potest, gloss. d. l. si vult. §. fin. communiter recepta, et per Alciat. l. 1. §. si quis ita. num. 41. infra de verborum obligationibus. Sed facile respondetur, in nostro proposito male argui de acceptatione ad delegationem, quia est diuersa ratio inter eas; quia acceptatio fit simpliciter ad liberandum, & censetur facta solutio, §. item per acceptationem. Institutur. quibus modis tollitur obligatio, & ideo non fit contra eius naturam, si valeat in vim pacti de non petendo; ceterum delegatio non dirigitur directo & simpliciter ad liberandum, sed dirigitur quidem ad liberandum debitorem a delegante, dummodo de nouo obligetur illi, cui delegans eum delegauit, l. 1. C. de nouation. Si igitur alteri obligari non potuit, contra intentionem partis ex delegatione inutili resultaret pactum simplex de non petendo, contra regulam *l. non omnis, supra si certum patet.* & quia inducta ad obligandum, non possunt inducere simplicem liberationem, *l. legata in iulio. et ibi l. si in iulio. num. 6. supra de legat. 1.* Si sane in terminis huius text. sola filia acceptationem interposuisset, non posset videri collata acceptatio in tempus, quo illa efficeretur sui iuris, iuxta hunc textum in fine; quia licet delegatio possit recipere tacitam & expressam conditionem, *l. in diem. infra de nouation.* non fit acceptatio, quæ neq; tacitam, neq; que expressam conditionem admittit, *† l. in diem. infra de acceptation. l. actus legitimus. infra de regul. iur. & consequenter respectu filiaz reuocaretur in vim pacti, iuxta d. l. si vult. §. si supra de pact. & sic induceretur decisio d. l. cum dos explicata. et supra, & in his terminis procederet consideratio ræ supra relata.*

Ex prædicta igitur concordia ita defensa, inferitur primo explicatio ad *l. et heredi. 22. §. filiafamilias. supra de pact.* Nam, cum in specie ibi proposita filia pacta fuerit, ne dotem peteret, postquam esset facta sui iuris, vtiq; in illis terminis pater posset agere etiam adiuncta persona filiaz; cum pendente conditione, nulla ei posset obici exceptio, etiam ex persona filiaz, et probat *is text. in fin. et plicatus ræ supra.* & aliud esset, si pactum simpliciter esset conceptum, tunc enim locum haberet decisio *l. cum dos. vers. si vero supra de pact. dotatibus.* Vnde cauendum est a gloss. & DD. d. §. filiafamilias. dum dicunt, tex. illum procedere, et si expressa non esset prædicta cōditio, quod filia non peteret, postquam facta esset sui iuris: nam secundum eos tacite subintelligitur illa cōditio, iuxta istum text. in fi. Quod tamen non est verum, quia istext. loquitur in delegatione: in pacto autem minime subintelligitur prædicta cōditio, nisi sit expressa, ut constat ex supra traditis.

Secundo infero annotationem ad tradita per Socin. hic num. 20. ad medium. dum dicit, quod in casu huius text. delegatio facta per filiam, nō tollit a principio ius filiaz, sed tantum, dum est in potestate, eo vti non potest propter delegationem; sed postquam facta fuerit sui iuris, tunc per delegationem omnino exstinguetur ius filiaz; quia ab eo tempore incipit habere omnimodum effectū: nam ex prædictis potius dicendum est, quod delegatio facta a principio per filiam, non exstinguit a principio actionem; quia sic patri in iure suo omnino præiudicaretur: & hac ratione vt actus valeat, subintelligitur tacita cōditio, quasi fuerit delegatio collata in tempus, quo illa effectū esset sui iuris, & sic cessaret consideratio præiudicii paterni. Vnde, cum tacita cōditio videatur

inesse, interim & filia, & pater, efficaciter possunt agere ad repetitionem dotis, & delegatio incipit vires habere ab eo tempore, quo in sola persona filiaz dos consolidaretur, *l. unica. §. videamus. C. de re uxoria actum.*

† Tertio infero annotationem ad tradita hic per gloss. verb. *amissam. in princ.* dum sentit, hanc delegationem nihil auferre de iure filiaz delegantis, sed perinde haberi, ac si delegatio facta non esset: quod ita esse de mente Doctorum asserit Vincen. hic num. 26. vers. aduerte. Qui tamen in contrarium expendit istum textum ibi, *Integra actio innuit enim, quod solus pater possit agere sine consensu filiaz;* quia per delegationem filia amisit ius quod habebat: adducit etiam, *l. cum dos. vers. si vero. supra de pactis dotatib.* vbi hoc casu relinquitur potestati patris, vel quod solus agat, vel adiuncta filiaz persona; quasi de necessitate non teneatur adiungere filiaz personam, *et subser. bis Paralia hic num. 59.* Sed vera resolutio est, quod in delegatione vera sit opinio gloss. & communis: nā cum propter rationem supra relata, in ea subintelligatur tacita cōditio, *Postquam filia fuerit sui iuris, interim nihil ex iure suo videtur amittere, ut sentit l. et heredi. 22. §. filiafamilias. supra de pact.*

Neque obstat *is text. ibi, Integra actio, quia tantum innuit, propter delegationem illam, in nihilo diminui ius patris, atque proinde posse etiam agere adiuncta persona filiaz. Item posse agere proprio nomine, de consensu tamen filiaz, quia pendente conditione, nihil mutatum est ex antiqua actione, argum. d. eodem diem. infra de verborum significat.* Sed si filia paciscatur simpliciter; quia pactum ei statim præiudicat, procedit distinctio, *l. cum dos. vers. si vero. supra de pactis dotatib.*

Vltimo inferitur annotatio ad tradita per Paul. §. item si voluntate. nu. 5. infra hac l. dum colligit ex isto textu, quod licet filia sit exclusa a iure agendi, nō ob id censetur exclusa a iure consentiendi, si pater agere velit: iuxta quod querit, quid operetur hoc casu si filiaz consensus? Et concludit, quod si maritus delegatus per mulierem, soluerit alteri, & deinde a socero cōueniatur, quasi indebite soluerit, iuxta *l. qui bonum. 34. §. si gener. infra de solutio. poterit gener illi iterum soluere, etiam cōtradiciente filia: sed si adhuc non soluerit dotem, poterit gener illum repellere, si petat sine consensu filiaz. † Ceterum Alexand. hic vult, quod gener cōueniatur per socerum, semper ei possit opponere de defectu consensus filiaz: quod tamen non admittunt Claud. hic num. 1. 1. Paralia num. 58. ea ratione, quia cum filia propter delegationem sit exclusa a iure suo, frustra videtur requiri eius consensus, argum. d. hac stipulatio. §. diuisi. infra ræ legator. seu fideicommissor. nomine. Sed ex supra resolutis, ita componenda est hac controuersia, vt si filia sola deleget maritum, vt alteri restituat dotem, quia tunc delegatio videtur collata in tempus, quo illa fuerit sui iuris, interim nihil ex iure suo videtur amittere, gloss. hic verb. *amissam. in princ.* communiter recepta, & consequenter pater non potest agere sine filiaz consensu: nec etiam recipere solutionem, iuxta regulam *l. 3. infra eod. & in specie sentit *is text. in fi.* quicquid supra allegati contrarium præsupponant. Si vero filia faciat pactum de dote non petenda; quia istud pactum statim ei præiudicat, & consequenter filia in effectū se exclusit a iure suo, poterit pater agere sine filiaz**

ne filii consensu, qui hoc casu necessarius non est, argum. l. hac stipulatio. §. diu. infra ut legator seu fideicom. nomine. & in specie colligitur ex l. cum dos. vers. si vero, supra de pact. dot. lib. Ex quibus cauendum est ab Alex. hic in fine, dum contendit, imo propter delegationem filiam statim ius suum amittere: considerando, quia dum filia est in potestate, non potest petere dotem, ut probat i. text. ad fin. item neque, postquam effecta est sui iuris, agere potest, quia delegatio ei obstat. Ergo verum est dicere, delegationem omni casu excludere filiam a iure agendi: nā respondetur, quod cum delegatio tacite videatur collata in tempus, quo filia sit sui iuris, interim delegatio ei praeiudicare nō potest, ut supra diximus. Vnde dum text. hic sentit, quod filia agere non potest, dum est in potestate, non procedit ex eo, quod delegatio eius iuribus praeiudicauerit, sed potius, quia dum filia est in potestate, & dos est profecticia, ius exercendi actionem competit patri, & non filia, l. filius usufructus. §. 8. §. sed & filia, supra de procurat. ¶ quia tamen interim ius filiae saluum remanet, pater non potest agere sine illius consensu, nec recipere solutionem, l. 3. j. cod. Et hæc factis in materia huius §.

SYMMARIA.

- 1 Non contraditio, est medium inter nolle & velle.
- 2 Qui tacet, proprie neq. consentit, neq. dissentit.
- 3 Quare in hac materia sufficiat non contraditio.
- 4 Si filia habeat iustam causam contradicendi, eius nō contraditio non habetur pro consensu.
- 5 Et traditur praxis huius conclusionis.
- 6 Si agatur de magno filie praeiudicio, non sufficit eius non contraditio.
- 7 Expressus consensus non rescinditur propter metum reuerentialem.
- 8 Tacitus consensus non presumitur, quando sit actus ceram personae, cui debetur reuerentia.
- 9 Explicatur cap. 1. §. porro, de desponsato. impuber. lib. 6.
- 10 Filia non contradicent, licet habeat iustam causam contradicendi, non habetur pro consentiente.
- 11 Si filia habens iustam causam contradicendi, expressit consensu patrem agere sibi praeiudicat.
- 12 Nisi ad huc iustus timor amittendi dotem.
- 13 Explicatur l. dotem, infra cod.
- 14 Filia non potest petere dotem absque expresso patri consensu.
- 15 Atque ita in hac materia differentia est constituenta inter patrem petentem dotem, & inter filiam.
- 16 Explicatur l. filiusfamil. §. sed et si filia, supra de procuratorib.
- 17 Patri contraditio etiam sine iusta causa, impeditur, si filiam petere dotem.
- 18 Pater tacenti, quando in hac materia videatur consentire.
- 19 Satis est in hac materia, si filiam ex post facto consentire.
- 20 Explicatur l. fina. §. necessitate. C. de bonis quae liberis.
- 21 Explicatur l. si cum dotem. §. eo autem tempore, infra eodem.
- 22 Si filia sit furiosa, pater filius dotem petere potest.
- 23 Consensus singuli non potest in furioso.
- 24 Neque in hoc text. fingitur, quia iussit non contraditio, quae in furioso verificatur.

- 25 Explicatur l. si cum dotem. §. si filius, infra cod.
- 26 Explicatur Ord. lib. 4. tit. 6.
- 27 Pater potest agere ad dotem, licet filia ante suorem haberet iustam causam contradicendi.
- 28 Verbum, voluntas, verificatur in tacita voluntate, sine ficta.
- 29 Consensus ubi requiritur, sufficit presumtus.
- 30 Nisi lex expressum requirat consensum.
- 31 Quando consensus debet probari per instrumentum publicum, adhuc sufficit presumtus consensus.
- 32 Si filia sit absens, pater tenetur cauere de rato.
- 33 Etiam si constet filiam non habere iustam causam contradicendi.
- 34 Explicatur l. non filium. 39. §. quaritur, supra de procuratorib.
- 35 Pro iniuria filii duplex actio conceditur.
- 36 Explicatur l. sed et si vniu. 17. §. filio, infra de iniur.
- 37 Explicatur l. sed et si sine. §. fin. infra rem rat. haberi.
- 38 Procurator patri, quando tenetur cauere de rato.
- 39 Quando absens & furiosus aequiparantur.
- 40 Pater legitimus administrator bonorum filii, non potest agere sine consensu filii praesentis.
- 41 Quamuis eo absente, agere possit nulla praestita cautione de rato.
- 42 Venditor tenetur denuntiare emptori litem, ut possit agere de emptione.
- 43 Non tamen requiritur, quod in denuntiatione exprimat, quod veniat ad eum defendendum.

LEX II. §. FINAL.

Hic §. venit ad declarationem §. praecedentis, & continet tres partes: in prima agit de filia praesenti: in secunda de filia furiosa: in tertia de filia absenti: de singulis separatim agemus.

Ad veram autem explicationem huius textus & materiae, praemittendum est, quod tradit gloss. l. 1. §. scientiam. verb. velle supra de tributor. actione. dari medium inter nolle & velle: quod quidem medium consistit in simplici carentia voluntatis, & voluntatis, id est, in non contradictione, Bart. l. iam dubitari. in pr. & vbi Imol. num. 1. infra de hered. insti. De l. qui se patris. num. 17. C. unde liber. quo fit, ut multum differat, requiri alicuius voluntatem ad actum faciendum, vel sufficere illius non contradictionem. nam quando requiritur voluntas alicuius, requiritur positue de ea constare: vbi autem sufficit non contraditio, non requiritur constare de eius voluntate; sed tantum, quod non constet, cum expresse repugnare, & contradicere, text. elegans, l. Pomponius. 40. §. fina. 7. de procuratorib. ¶ colliges ex Bart. loc. num. 5. & l. 2. num. 1. infra de exceptio. rei indicat. & vbi Socin. nume. 10. Ad do. text. l. fideicommissaria. 1. §. si fideicommissum de legat. 3. vbi probatur, quod licet legatum relicto sub conditione, si heres voluerit, inualidum censetur, l. senatus. 47. §. legatum, infra de legat. 1. tamen legatum relicto sub conditione, Nisi heres noluerit, validum censetur; ea ratione, quia praedicta conditio resoluitur in eam, Nisi heres contradixerit, si heres nō repugnaverit; ut vbi exponitur Alberic. & Cuman. C. si a seclat. lib. 1. cap. 24. num. 1. Secundum autem interpretationem, quamvis legatum quodammodo videatur pendere a voluntate heredis, illud tamen est secundario, & minus principaliter, nam praedicta conditio verificari potest absque eo, quod in-

Mm

terueniat voluntas pſitiua heredis, ut eſt text. l. Pomponius. 40. §. ſin. ſupra de procurat. & patet, quia ſi ponas heredem effectum eſſe furioſum (nam is non poteſt dici velle, neque conſentire) ſubi. 8. §. vnu. ſupra de option. legat.) & tamen, quia etiam verum eſt dicere, cum non contradicere neque repugnare, l. in eo. 45. §. deinde ſupra de ritu nuptiarum. prædicta conditio cenſebitur pariſiata, ut tradit A. ber. diſt. 5. ſic fidei com. niſſum. Peral. d. l. i. num. 90. ſupra de legat. 2. Coſta ſelect. lib. 1. cap. 24. num. 4. Ex quibus inferitur explicatio ad illum textum, in quo dubitat Iureconſult. anrum requiratur voluntas vel conſenſus filie, vel ſufficiat eius non contradicere? Et reſpondet ſufficere non contradicentem: nam dicendum eſt, in hac materia ſufficere illud medium, quod datur inter nolle, & velle: nam quamvis de voluntate filie, & mandato non conſtat, tamen vt pater in iudicio petere poſſit dotem, ſatis eſt, quod non appareat de eius contradictione: vt in ſimili probatur d. l. Pomponius. 40. §. ſin. ſupra de procurat. & clare colligitur ex iſto text. in 2. part. dum probat, patrem admitteri ad agendum, ſi filia ſit furioſa: nam furioſa quidem nec velle, vel nolle dicitur, vt ſupra diximus: & tamen quia etiam verum eſt, illam non contradicere, admittitur pater. Quare dum in §. præcedenti dicitur, patrem non poſſe petere dotem ſine conſenſu filie, nõ deest intelligi de voluntate poſitiua, ſue comprobatoria, ſed potius de non contradictione, iuxta iſtum text. Item & ſecundo præmittendum eſt, tacere, proprie loquendo, eſſe etiam quoddam medium inter conſentire & diſſentire: nam qui tacet, proprie loquendo, neque conſentit, neque diſſentit, ſed potius diſſimulat, ſine habet ſe diſſimularet, tã ad conſenſum, quã ad diſſenſum: quod probat, cui qui tacet de reg. iur. in 6. & l. qui tacet. 285. §. de reg. iur. nota uñ gl. Clem. ſuper verb. non contradicentibus de verb. ſign. Bart. l. qua dotem. 21. §. eo. adeo quidem, vt ſi hoc medium ſufficiat ad cõſtituendũ actũ, de quo agitur, tunc taciturnitas non applicabitur alicui extremorum, ſed ſecundum ſuam propriam naturam accipietur pro eo medio, quod eſt inter conſentire & diſſentire, l. i. §. ſciẽtiã. ſupra de tributor. actio. Bart. d. l. qua dotem. num. 2. ſupra eod. Panorm. c. nonne. col. 2. ad ſ. de præſumtio. & ibi Felinus. num. 5. ad medium. Cum igitur in noſtra materia, vt pater admittatur ad agendum, ſufficiat filie non contradicere; taciturnitas illius non applicabitur alicui extremorum, ſed dicemus, quod cum is qui tacet, non contradicat, hoc ſufficiat, vt pater admittatur, quod probat eſt text. in fine, dum dicit, quod ſi filia ſit abſens, & igitur patrem agere, ex hoc videtur conſentire: nec enim textus accipiendus eſt de præſumpto conſenſu: nam cum hac exactio poſſit eſſe pernicioſa filie, ſi ſciat, & taceat, non debet videri conſentire, Bart. l. qui enim. §. i. nu. 1. ſupra de ratam habere. Tamen quia ſuſſicit non cõtradictio, taciturnitas per ſe conſiderata, nec applicata alicui extremorum, idem operabitur, quod conſenſus. Iuxta quod etiam veniunt explicanda verba huius text. que habent, filiam, que nõ contradicere, videri conſentire: neque enim de conſenſu poſitiuo accipienda ſunt, ſed potius, quod non contradicere idem in hac materia operabitur, quod conſenſus, ut eſt de mente gloſ. hic verb. contradicere. Bart. num. 4. & 5. Quæ expoliatio confirmatur ex eo, quia text. ſubiicit, quod ſi filia ſit furioſa, pater admittatur ad agendum, quaſi filia cõſentiat: neque enim poteſt intelligi de præſumpto cõ-

ſenſu, qui non cadit in furioſum, l. qui ad certum, 7. locati. ſed potius, quod illa non contradicere in hac materia idem operatur, quod verus conſenſus, ut eſt de mente Bart. hic num. 4. Ripa num. 8. Caradnal. coſiſ. 36. num. 2.

Vade inferitur, cauendum eſſe a Cagnol. in rubric. num. 20. C. de pact. & l. ſemper qui non prohibet. num. 7. ſupra de regul. iur. dum agens de explicatione re bonum huius text. declarat, quod quia in hoc text. non agitur de mero & indubitato filie commodato, non præſumitur quidem conſentire: quia tamen neque apparet agi de eius incommodo, fingitur conſentire: hæc enim explicatio ex prædictis cõfunditur: neque enim in hac materia præſumitur, vel fingitur conſenſus: quia ſufficit non contradicere, quia conſenſu diſſert, d. l. Pomponius. 40. §. ſin. ſupra de procurat. & tamen in hac materia idem operabitur, quod verus conſenſus.

Item ex prædictis inferitur in hac materia non opus eſſe tractare articulo, vtrum tacens præſumatur conſentire? cum enim in ea ſufficiat non contradicere, fruſtra ſuſcipitur prædicta quaſitio: quamvis id non perceperit Zaſius hic num. 3. Illud igitur potius inquirendum venit, quanam ratione conſtituerint Iureconſ. vt in hac materia non requiratur conſenſus, ſed ſufficiat non contradicere? Et omiſſa ratione Bald. conſi. num. 2. lib. 1. dicendum eſt cum Bart. l. qua dotem. num. 19. ſupra eod. quod cum filia non poſſit contradicere ſine iuſta cauſa, l. ſi cum dotem. 23. §. eo autem tempore in fin. & l. dotem. 38. ſupra eod. propter ſolam præſentiam cum taciturnitate, vel ubi ſolam ſcientiã, ſi fuerit abſens, videbitur conſentire: quãvis extra hunc caſum diuerſa ſit inris præſumptio, l. in delictis. in princip. ſupra de hære. ibi. Sed circa hæc Bartoli rationem ad plura eſt advertendum. Primo, quia videtur præſupponere, quod filia in prædictis caſibus præſumitur conſentire: neque enim id verum eſt, vt conſtat ex ſupra traditis: & potius dicere debuiffet, quod cum non contradicere, perinde eſt, ac ſi aperte conſentiret. Secundo, quia Barto. non aperit rationem, cur in hac materia ſufficiat non contradicere: quæ eſt noſtra quaſitio. Tercio, quia præſupponit, quod ſi filia habeat iuſtam cauſam contradicendi, quamvis præſens ſit, & taceat, non habebitur pro conſentiente: nam cum in hac materia ſufficiat non contradicere, & verum ſit dicere, prædictam filiam non contradicere, videtur admittendum pater, iuxta ſupra tradita: quod ſatis colligitur ex generalitate huius textus, ut hic expendit Paul. num. 1. & confirmat Socin. numero 4. Quod ſi in terminis huius text. filia non haberet iuſtam cauſam contradicendi, fruſtra dubitaret Iureconſult. vtrum requiratur filie conſenſus, vel ſufficeret eius non contradicere? cum, ſi non haberet iuſtam cauſam contradicendi, etiam ea expreſſe repugnante, admittendus eſſet pater ad agendum, l. dotem 38. ſupra eod. Ergo iſte text. inducitur probat, quod etiã ſi filia habeat iuſtam cauſam contradicendi, ſi tamẽ taceat, pater admittatur. Præterea expendit, quod text. §. præced. vult, quod pater non admittatur ad petendam dotem ſine conſenſu filie; & ſic loquitur, quando filia habeat iuſtam cauſam contradicendi: nam alias pater ſine filie conſenſu admittetur, l. dotem. 38. §. eod. vnde noſter text. declarative ad illud §. veniens, in eiſdem terminis debet intelligi. Denique expendit, quod iſte text. probat ſufficere filie taciturnitatẽ, niſi expreſſe

contra

contradicta; & sic vult, quod filia contradicente, nō possit agere. Quod necessario intelligendum est, quando illa habebat iustam causam contradicendi: nam alias non posset contradicere, vt supra dictum est: ꝑ ergo vt exceptio fit de regula, intelligendum est, sufficere filia taciturnitatem, etiam si habeat iustam causam contradicendi, *subscribit Rpa hic nu. 13. & Alciat. num. 4. probat etiam Socin. l. sequent. nu. 10.* Sed nihilominus traditio Bart. a prædictis difficultatibus defendi potest: ad primam enim respondetur, Bart. ita intelligendum esse, vt filia præsens, si non habeat iustam causam contradicendi, perinde habeatur, ac si consentiret: nam reuera in hac materia non requiritur consensus præsumtus, sed sufficit non contradictio, vt supra dictum est. Ad secundam autem difficultatem respondetur, imo ex verbis Bart. veram rationem nostri quaesiti colligi: nam cū tunc demum sufficiat non contradictio, quando filia non habet iustam causam contradicendi, de nullo fere præiudicio filia agit, cum patre teneatur dotem conservare, vel de iura novam constituere, & idcirco merito sufficit non contradictio: eo maxime, quia semper præsumtio est, patrem pro commodis filiorum inuigilare, *l. si. C. de iur. a. furios.* Ad tertiam difficultatem respondetur, imo verius & receptius esse, tunc demum sufficere non contradictionem, quando filia non habet iustam causam contradicendi, alias enim non sufficeret non contradictio, imo requireretur consensus expressus: quia prædicto casu tacendo magis videtur dissentire, quia de graui eius videtur agi præiudicio, ita Bart. *l. si cum dotem. §. eo autem tempore. num. 4. infra eod. quem ibi sequitur Alex. num. 10. idem tenet Bart. l. Tertia cum testamento. §. qui inuita. in 1. oppositio. infra de legat. 2. & ibi Peralta num. 1. de fideiuss. & Aret. hic colum. penult. ad fin. l. inf. num. 7. Vincent. n. 5. & Croc. nu. 7.* Et probatur ex eo, quia quando agitur de graui alterius præiudicio, præsens, & tacet habeatur pro dissidente, *l. si iussu. §. 3. mutuum. supra de procurat. l. qui vas. §. 4. & v. etare. supra de fur.*

Neque obstant rationes supra relatae in contrariū: nam ad primum respondetur, verius esse, patrem nō posse agere sine cōsensu filia, siue illa habeat iustam causam contradicendi, siue non habeat: vt colligitur ex generalitate §. præcedentis.

Vnde merito dubitatur in hoc text. *utrum requiratur consensus positius filia, vel sufficiat non contradictio?* Et deciditur, sufficere non contradictionem, quia de nullo fere præiudicio filia agit: sed si de magno eius præiudicio ageretur, tunc a cessante ratione nō sufficeret non contradictio, sed requireretur cōsensu positius: & eodem modo respondetur ad secundam ponderationem.

Ad tertiam autem respondetur, hanc materiam vltra D. D. fira esse explicandam, vt pater solus non admittatur ad petendam dotem, nisi faciat articulum, quod filia scit, & non contradicit, tunc enim admittitur sine filia cōsensu, iuxta ist. non text. Si vero filia expresse contradicit, nulli iusta causa contradicendi allegata, non audietur quidem pater, antequam iudex pronuntiet, illum esse audiendum, quia filia non iam iustam causam contradicendi allegat, vt colligitur ex *l. Tertia infra eod. post nuptias. 29. supra de iure dotum. tradit Croc. hic nu. 11. Senus Xuares. in. De iur. de iur. num. 21.* Quod si filia contradicat, expressa iusta causa, non admittetur pater, antequam iudex pronuntiet super iustitia causa: vt colligitur ex *l. si*

cum dotem. 23. §. eo autem tempore. infra eod. sentit gloss. 1. l. Tertia cum testamento. §. qui inuita. infra de leg. 2. Aretin. hic colum. fin. Menoch. lib. 2. de arbitrar. casu 242. numero 9. Vnde cum in textu dicit, quod oportet filiam non contradicere, intelligendum est, quod si filia contradicat, pater non admittitur, nisi iudex prius eam licentiam ei tribuat, explicando vt supra: vnde aperte conuincit Socini ponderatio. Vel pro cōcordia dicendum est, quod aut iusta causa est notoria iudici; & tunc, etsi filia non contradicat, iudex tamen ex officio patrem ab agendo debet repellere, vt colligitur ex *l. si cum dotem. 23. §. eo autem tempore. infra eod. & ibi notat Bart. num. 4. Vincent. hic num. 5. ad fin. Rpa num. 13. ad fin.* dotis enim causa pia censetur, *l. cum u. §. si mulier. supra de condit. indeb. & in causis piis iudex, etiam non requisitus, interponit officium suum, Bart. l. 4. §. hoc autem iud. cum. 4. oppositio. infra de dam. infect. Item, causa dotis respicit utilitatem publicam, *l. 1. supra eod. & in causis respicientibus utilitatem publicam, iudex non requisitus interponit officium suum, Bart. d. §. hoc autem iudicium. in 5. opposit. Si autem iusta causa contradicendi non sit nota iudici, & tantum sit nota filia, quæ tacuit, & non contradixit, dicendum est, valere exactiōnem faciā per patrem, iuxta generalem regulam huius textus, quod tenet Paul. hic nu. 2. & Socin. nu. 4. ¶ Contrarium tamē sentiunt supra relati: quia cum hoc casu videatur agi de magno filia præiudicio, tacendo debet haberi pro dissidente, *l. qui vas. §. v. etare. infra de furis. & credendum est, tacuisse propter reuerentiam paternam, l. penult. infra de furis.* Sed resoluendum est, quod exactio præsumitur iusta & valida, si filia non contradicat, ex generalitate huius text. & ita procedit prima opinio. Si autem filia postea faciat articulum, quod suberat iusta causa contradicentis, & ipsa propter metum reuerentialem non contradixit; si hoc probauerit, iudex pronuntiabit, exactiōnem faciā per patrem, fuisse minus legitimam, atque proinde locum esse decisioni legis, *qui hominem. 3. §. si gener. infra de solut. & in his terminis procedet secunda opinio. & facit l. dotem. 3. infra eodem.* Nam qua ratione exactio facta per patrem sine cōsensu filia, confirmata ex postfacto, si appareat, filiam non habuisse iustam causam contradicendi, ita etiam per argumentum a contrariis, exactio facta sine contradicentia filia, debet pronuntiari minus legitima, si postea constat de iusta causa contradicentis, & filiam non contraxisse propter reuerentiam paternam. Est tamen aduertendum, quod vt filia obtineat, debet articulare modo supra expresso: quia iuris præsumtio alleganda est, *l. si adulterium cum incestu. §. idem Pollioni. infra de adulteris.* Ceterum, tantum tenetur probare, quod iusta causa contradicendi suberat: nam hoc probato, præsumitque probat, propter reuerentiam paternam tacuisse, *l. penult. infra de furis.* Præsumtio autem iuris, quamvis sit alleganda, non tamen est probanda, *l. §. idem Pollioni. in specie Bart. l. qua dotis. nu. 23. infra eod. allegat. l. 1. §. que onerante. 7. quarum rerum actio non datur.* & communiter recipitur, ut ibi asserit Bolognet. num. 127. Est nihilominus aduertendum, quod Panorm. c. nonne, colum. pen. ad fin. de præsumtion. improbat hanc Barto, doctrinam, per cap. 1. §. porro. de dispensat. impub. lib. 6. vbi adest coniunctio sanguinis, habens reuerentiam annexam, *l. veluti. supra de inst. & iur.* & tamen filius tacens videtur consentire, etiam in actu, qui re-**

quisit omnimodam libertatem, capit. cum locum de sponsal.

Neque obstat text. dicit. l. i. §. quæ querenda. quia non probat. l. i. q. 10 Bart. dicitur requirit enim, causa cognita constare praxiori, quod ob reuerentiam liberis patrono fecit promissionem. Oportet igitur aliquas concurrere circumstantias, ad hoc, vt reuerentia excludat presumptam consensum, vt pote, quia patronus erat terribilis, & qui solebat fœuere in repugnantes. ¶ Quam Panorm. considerationem aduersus Bart. probant Socin. hic num. 7. *Alexan. l. quæ doctus. num. 27. & ibi Iason. num. 96. infra eod. & Alex. l. interpositas. num. 5. C. de transactio. & hanc opinionem aduersus Bart. communiter probari alicui Vincent. hic num. 1. & Gutierrez de iuramento confirmatorio. l. 1. part. cap. i. num. 15.* Sed ad veram resolutionem duo casus distinguendi sunt: aut enim interuenit expressus consensus; qui tamen prætenditur rescindi, quasi fuerit interpositus per metum reuerentialem; & hoc casu dicendum est, quod etiam constet, propter metum reuerentialem expressum consensum interuenisse, non ob id rescindatur expressus consensus: quia secundum magis communem opinionem solus metus reuerentialis non est sufficiens, vt propter eum actus expressus debeat rescindi, l. si pater cogente supra de iura nupiarum. colligitur ex cap. quamuis patrem de pñs in 6. tradit gloss. c. present. 20. quest. 3. & contra gl. d. §. quæ querenda. id esse receptum asserit Covarra. de sponsal. 2. par. cap. 3. §. 6. num. 4. Gutierrez de iuramento confirmatorio. l. 1. part. cap. 1. num. 15. declarando, vt per Xuar. allegat. 2. nu. 6. Vt ergo propter metum reuerentialem rescindatur expressus consensus, requiritur, quod viterius probetur minx, vel verbera, vel quid aliud, quod adiunctum metui reuerentiali inducat metum sufficiens ad rescindendam actum, Bart. dicit. §. quæ querenda. in fin. communiter receptus, vt asserit Padull. interpositas. num. 16. C. de transactio. Mo. in lib. 2. de primogen. cap. 3. num. 9. declarando vt per Agul. dec. 246. num. 3. & in his terminis procedit opinio Panorm. Secundus casus est, quando interuenit tacitus consensus, siue presumptus, qui de iure sit presentia cum taciturnitate: & tunc si agatur de præiudicio tacentis, tacendo non videtur consentire, sed magis dissentire, & propter metum reuerentialem tacuisse, l. penult. infra de furtis. & in his terminis procedit doctrina Bart. d. l. quæ doctus. num. 23. quam in illis esse communiter receptam asserit Felin. cap. causam matrimonii. num. 4. de offic. delegat. 4. Cruius. non solum §. morte. num. 101. infra de nouis operibus nuptiarum. & hic numero 13. ¶ Nam præsumptus consensus facile eliditur, cum dubius sit & incertus, Covarra. de sponsal. 2. par. cap. 3. §. 6. numero 6. Vnde merito Bolognet. l. quæ doctus. num. 128. infra eod. inuehit in Doctores, qui æquiuocantes, diuersis rationibus casus timor confundunt, vt hic etiam aduertit Cruius. in 16. Quinimo expendit, Bart. d. l. quæ doctus. nu. 23. aperte sentire, quod in illo, qui debet reuerentiam, præsumitur dissensus, etiam si de magno eius præiudicio non agatur: nam præsupponit, quod inter coniunctos præsumitur consensus ex presentia & taciturnitate, etiam si agatur de actu præiudiciali, allegat. l. si feruus supra de donat. inter virum. Quod tamen limitat, si coniuncta persona debeat reuerentiam illi, qui actum facit Tunc sic d. l. si feruus, tantum procedit, quando agitur de paruo præiudicio coniunctæ personæ tacentis: secus si agatur de magno illius præ-

iudicio, vt post alios rescripti Parpar. l. cum quid. nu. 127. supra si certum potest. Ruy. cons. 171. num. 13. lib. 1. Covarra. cap. Ioannis. num. 4. de testamentis. Vt ergo exceptio fiat de regula, Bart. aperte sentit, quod etiam quando agitur de paruo præiudicio coniunctæ personæ, tacens non videtur consentire, si debeat reuerentiam illi, qui actum facit, & ita Bolognet. d. l. quæ doctus. num. 123. ad fin. infra eod. contra Roman. ibi num. 19. & Alex. l. interpositas. num. 5. in fin. C. de transactio. Zafius. hic nu. 3. Aduersus quos etiam videtur regula illa notabilis, quod propter reuerentiam non creditur quis consentire, etiam in illis casibus, in quibus alias tacens & presens præsumitur consentire: quam regulam proponit gloss. cap. vniuersusque. de reb. saltantium. in fin. 22. questio. 4. & gloss. i. cap. pier unque. 2. q. 7. cum similibus, de quibus per Alexan. d. si cum doctis. §. 20. autem. num. 12. infra eod. Felin. cap. causam matrimonii. num. 4. de offic. delegat. & c. nonne. num. 22. de presumptis. Neque prædictæ resolutioni repugnat, cap. 1. §. porro. de disson. impuber. lib. 6. nam loquitur in sponsalibus contra ceteris per patrem pro filiis presentibus, & tacentibus: qui actus non censetur præiudicialis, imo utilis & proficuum. 24. agnoscit Alexan. l. quæ doctus. num. 27. ad finem. infra eod. & l. interpositas. num. 5. C. de transactio. Felin. c. causam matrimonii. num. 4. ad finem de offic. delegat. Cruius. numero 14. Cum igitur videatur agi de actu fauorabili, merito tacens videtur consentire, l. qui paratus. l. si supra mandati. Quia etiam ratio vult legitimatio & adoptio, si filius sit præsens & tacet; nam hi actus ex se censentur fauorabiles filio; cum per patrem fiant, qui semper præsumitur bene consulere filiis, l. fina. C. de curat. furiosi. l. isti quidem. in fin. supra quod mei. caus. §. 8. & in specie est text. cum gl. in adoptionibus supra de adoptio. tradit Tellus. l. Tauri. 15. num. 15. Exca de pñs. num. 17. & ante eos Felin. cap. nonne. num. 19. de presumptis. Ex prædictis ergo casibus male inferitur ad casum præiudicialem, in quo tacens semper videtur dissentire, maxime quando debet reuerentiam illi, qui actum facit. Quare & in terminis dicit. §. porro. si illa sponsalia essent indigna filio, & ei præiudicialia, propter taciturnitatem non præsumeretur consensus, sed magis dissensus: quod idem mittit Alexan. l. quæ doctus. num. 27. ad fin. infra eod. & l. interpositas. num. 5. in fin. C. de transactio. Et iuxta hæc veniunt explicanda, siue potius emendanda tradita per Panor. c. nonne. colum. penult. ad fin. de presumptis. dum vult, d. §. porro. non procedere, quando simul cum metu reuerentialis interuenit ming vel verbera: nam si solus metus reuerentialis interuenisset, adhuc locus esset illius texti decisionis, subseribit Felin. dicit. c. nonne. colum. fin. El. pñs. singula. 127. nam potius docere debuissent ex supra resolutis, quod si agatur de expresso consensu rescindendo, tunc sit vera traditio Panorm. Sed si agatur tantum de presumto consensu excludendo, tunc sufficit sponsalia esse præiudicialia filio, ne videatur consentire, sed potius tacuisse propter reuerentiam paternam, argum. d. penult. infra de furtis. Et pariter etiam veniunt emendanda tradita per Riminal. l. interpositas. colum. 2. ad fin. C. de transactio. Covarra. de sponsal. 2. par. cap. 3. §. 6. num. 6. dum dicit, matrimonium non tenere, quando filius tacuit propter metum reuerentialem patris: nam ex supra traditis potius docere debuissent, quod si agatur de actu præiudiciali filio, tacens non videtur consentire, sed magis dissentire, & tacuisse propter reuerentiam paternam, ita vt quoad hunc effectum non requira-

tor metus reuerentialis, sed sola reuerentia sufficit. Vbi sane consensus esset expressus; tunc ad illum referendum, necessarius esset metus reuerentialis simul cum minis vel verberibus, ut supra dictum est.

10. Ex quibus ita resolutis inferendo ad nostrum casum, dicendum est, quod ubi adest iusta causa contradicendi, & filia tacuit, videtur habuisse animum dissimulandi, & tacuisse propter reuerentiam paternam; ac ita reuocabit exactionem factam per patrem, tanquam minus legitime factam: vt in simili tradit Archidiacon. c. de eo. num. 1. diffinit. 5. o. quem ibi sequitur Dominicus, in fin. Felix, cap. causam matrimonii num. 4. ad finem. de offic. delegati, quidquid Socinus hic num. 4. ultra reuerentiam exigit minas vel verbera. Et ex his cauendum est a traditis per Peraltam, l. Titia cum testamento, §. qui inuita, inuen. 1. ad fin. infra de legatis 2. dum vult, quod reuerentia paterna excludit quidem præsuntum consensus, insurgentem ex præsencia cum taciturnitate, non tamen inducit dissentium; quia in hac materia expressus dissensus filiz nihil facit, si non habet iustam causam contradicendi: nam imo ex prædictis dicendum est, quod si agatur de acta præiudiciali, filia tacens videtur dissentire: nam si dissentire non videretur, semper legitima censetur patris exactio, cum ad eam sufficit non contradicere filiz. Potius igitur docere debui, quod si adest iusta causa contradicendi; quia tunc agitur de filiz præiudicio, semper tacens videtur dissentire, & tacuisse propter reuerentiam paternam; si autem non constet de iusta causa contradicendi; quia tunc videtur cessare præiudicium, tacens non habebitur pro consentiente vel dissentiente; quia sufficit non contradicere; quod si nihilominus expresse filia contradicat, etiam sine iusta causa, non audietur pater, antequam prætor hoc illi permittat, per tradita supra. Adde, quod etsi filia ignorauit iustam causam subesse, & tamen postea eam sciuit, potest venire contra exactionem factam per patrem, ope restitutionis in integrum, iuxta doctrinam Bart. l. hi qui autem, infra de iure actum que priuatis, & ita Socinus hic numero 4. addens illam rationem, quod ignorans non videtur consentire: quæ ratio parum efficax est, quia etsi non videtur consentire, satis est, quod non contradixerit, vel legitima censetur exactio, & ideo necessaria est restitutio. Per contrarium autem si filia sciebat subesse iustam causam contradicendi, & pater tempore, quo egit actione dotis, proposuit, nullam subesse causam contradicendi, & filia tacuit, videtur expresse consensisse prædictam causam non subesse, §. cap. alom. 1. de offic. delegati, tradit Aymon consil. 1. numero fina. vnde quasi expresse consensuerit, quod pater ageret, quamuis adesset iusta causa contradicendi, locum habebunt ea, quæ statim resoluimus. Quid autem si iusta causa subeat, & nihilominus filia expresse consensit, quod pater ageret? Et Paul. hic num. 2. pro constanti habet, quod filia non possit reuocare exactionem, quasi minus legitime factam; quia contentionem, iuri suo videtur renuntiasse, subseribit Vincent. hic numero 2. Alciat. num. 3. & tradit etiam Bart. l. hi cum dotem, §. eo autem tempore, numero 4. & ibi Alex. and. in l. 1. infra eod. Contrariam tamen opinionem defendit Crot. hic num. 8. expendens l. hi cum dotem, 25. §. eo autem tempore, infra eodem.

11. Nam in principio text. loquitur, quando filia expresse consensit, quod pater ageret, & antequam pater litem contestaretur, dissentiret, & retento eodem the-

mate, respondet Iureconsultus, quod iudex ex causa potest patrem repellere: ergo sentit id procedere, etiam quando filia expresse consensit. Secundo, quia etiam filia contradicente sine iusta causa, pater admittitur ad agendum, l. dotem, 38. infra eod. Ergo vt contrarium eadem sit disciplina, repellatur pater ex iusta causa, etiam si filia expresse consensit. Quæ tamen rationes Croti parum sunt efficaces, nam ad primam de dicto §. eo autem tempore, respondetur, textum loqui in filia, quæ a principio consensit; quæ tamen postea ante litem contestatam reuocauit consensus: quare & sequentia in eisdem terminis accipienda sunt. Ad secundam rationem respondetur, quod dissentiens filia, sine iusta causa, habetur pro non dissentiente, l. dotem, 38. infra eod. quæ vero consensit, non obstant, quod adesset iusta causa contradicendi, videtur iuri suo renuntiasse, argumen. l. commissoria, C. de pact. inter emtor. & sic per contrarium perinde haberi debet, ac si nullam iustam causam contradicendi habuisset. Poterunt tamen concordari opiniones, quod si propter istum consensus immincat periculum, quod filia consentiens remanebit indotata; quia scilicet timor est, ne pater consumat dotem, neque habeat bona, ex quibus nouam dotem possit constituere, tunc expresse consensus filiz non nocet, iuxta regulam l. 2. supra de pactis dotalib. Et sic quasi non consensit, habebunt locum supra resoluta: hoc autem periculo cessante, consensus filiz tendens in fauorem patris, indistincte illi nocet, l. quæstio, 2. infra eod.

His ita explicatis, ad perfectam declarationem huius text. in 1. parte, dum probat, quod si filia euidenter contradicat, tunc solus pater non audietur, si dotem petat, aduersus illum opponitur, de l. dotem, 38. infra eod. ubi probatur, dotem videri exactam de consensu filiz, etiam si expresse contradixerit; dummodo non habuerit iustam causam contradicendi. Sed ad veram responsionem aduertendum est, text. dict. l. dotem, duos habere intellectus. Primus ponitur per gloss. l. 1. ubi, quod in eo casu pater egit tacente filia: & secundum istum intellectum probabitur tantum ille text. quod dos semper videtur exacta de consensu filiz, si ea tacente exacta sit, & ei non competeat aliqua iusta causa contradicendi: & subseribit Bartol. l. Titia, in fin. infra eodem. Vnde a contrario sensu probabit, quod si filia taceat, & tamen habeat iustam causam contradicendi, non videtur consentire, imo magis dissentire, & tacuisse propter reuerentiam paternam, prout supra probauimus: & secundum istum sensum dict. l. dotem, non pugnat cum ista lege, imo magis cum ea concordat. Secundus intellectus assignatur a gloss. in d. l. dotem, quod in eo text. filia expresse contradixit, & quod nihilominus pater iussit dotem videtur exegisse, quia illa non habet iustam causam contradicendi: nam quæ sine iusta causa contradicere iuris interpretatione habetur pro non dissentiente: & hunc intellectum probauit gloss. hic verbi contradicat, & gloss. l. Titia cum testamento, §. qui inuita, infra de legat. 2. & rationem reddidit Ruin. l. serui electione, §. Labeo, numero 19. infra de legat. 1. & secundum istum sensum videtur contradicere huic textui. Sed respondendum est, admissio hoc intellectu, d. l. dotem, non ita esse accipiendam, quasi contradicente filia, sine iusta causa, pater propria autoritate possit dotem petere; repugnat enim regula huius textus, qui contradicente filia, non ad-

mittit patrem simpliciter ad dotem petendam: quod etiam probat *l. Titia, §. 3. infra eod. & l. post nuptias, 20. supra de iure dotium*, eo maxime, quia nunquam horum iurum decisio verificari posset, si pater propria auctoritate posset agere, quando filia contradicit sine iusta causa; cum præsumtio iuris sit, quod ea patri repugnet sine causa, antequam id probaverit: filia enim incumbit onus probandi, se contradicere ex iusta causa. *§. gloss. final. l. Titia, §. 3. infra eod. communiter recepta, ut assertu Alexand. l. si cum dotem, §. eo autem tempore, ad finem, infra eod.* † Accipienda igitur est *dñl. l. dotem*, in hoc sensu, quod si filia contradicat, nec alleget, vel probet iustam causam contradicendi, tunc iudex decernet, patrem audiendum esse, non obstante contradictione filie: quod ita pro cōstanti tenet Aretinus *hic colum. fin.* dicens, hac ratione patrem absente filia non posse dotem exigere, nisi prius præstita cautione de rato, vt probat istextus in *l. in*, quia si filia præsens esset, & contradiceret, etiam sine causa iusta, pater non posset agere, nisi prius per iudicem ei permittatur. Nam si propria auctoritate posset facere, filia absente, minime exigere- tur cautio de rato, *l. qui potest inuiri, infra de regulis iuris, & in specie*, quod pater non admittatur in his terminis, nisi per Prætozem ei permittatur; sentit *Artez. in De iudicandis, numero 21. Menoch. lib. 2. de arbitrio, casu 242. a numero 7. & nos supra probavimus*; & sic intelligendo, textus ille minime pugnat cum nostro. Adde, quod Cuman. *dñl. l. dotem*, alio novo sensu accipit illum textum, scilicet, quod pater, contradicente filia, dotem exegit: quare filia dotem reperebat, *iuxta l. 3. infra eod.* pater vero allegabat, filiam non habere causam contradicendi: ac ob id exactionem per eum factam, teneri ratam habere, *iuxta regulam l. Pomponius, supra de negotiis gest.* subdit Iureconsulte patrem audiendum esse, vt in simili probatur *l. in, infra eod.* vbi gloss. final. in hoc sensu videtur accepisse *dñl. l. dotem*, & subscribit Socinus *hic numero 11. ad fin.* confirmans ex eo, quod quis potest petere confirmari id, quod de nouo concedi debet. *Angel. l. si pater, numero 1. infra de dñm. infest. l. in l. si pater, numero 1. C. de patris, Decim. cap. cum cessante, ad finem de appellatomb.* & secundum istum sensum *dñl. l. dotem*, non pugnat cum nostro textu, sed potius illum declarat, vt quauis pater, contradicente filia, non possit dotem exigere, & quamuis exactio facta per patrem, contradicente filia, minus legitima censetur: tamē potest pater impetrare a iudice, vt illa confirmetur; quia filia non habet causam contradicendi. † Et confirmatur, quia prout a principio ex permissione iudicis pater potest petere dotem, contradicente filia, si illa sine iusta causa contradicat, vt supra probauimus, idem admittendum est, quando ob prædictam causam iudex confirmat exactionem iam factam. *arg. l. si, C. ad Macedon.*

Secundo principiter aduersus istum text. dum probat, quod vt pater solus dotem petere possit, sufficit filie non contradicere, opponitur *de l. si cum dotem, §. 3. infra eod.* vbi probatur, quod filia non potest valide exigere dotem abique patris voluntate; & sic sentit non sufficere patris non contradictionem, sed requiri eius voluntatem positiuam: quod ibi sentit gloss. 1. communiter recepta, vt ibidem assertu Alexand. numero 5. *cod. & tradit Barro l. 3. colum. 2. infra eod.* & ibi Alex. *nd. colum. penult.* & assertum receperunt *l. si in his numero 3. Alciat. numero 5. Rayn. l. 2.*

numero 31. infra de legatis 1. qui pro hac sententia expendit authent. *quod locum, C. de collationib.* ibi. *Consensu*, ergo expressus requiritur patris consensus, *iuxta doctrinam Joannis Andrea cap. final. de iudicandis*. Qua igitur ratione filia non admittitur ad agendum abique consensu paterno, idem e contra videbatur dicendum. Sed huic difficultati responderi primo potest, imo verius esse, quod prout fufficit non contradicere filie, vt pater dotem possit petere, sic e contra fufficit non contradicere patris, vt filia admittatur ad petendam dotem, iuxta æquiparationem §. præcedentis: quod ita tenet Bald. & Salycet. authent. *quod locum, C. de collationib.* Roman. *l. si cum dotem, §. 4. infra eod.* & defendit Crot. *hic numero 12.* & pro eis facit bonus text. *l. in sponsalibus, 7. supra de sponsalib.* facit etiam *l. si in sponsalibus, §. sed & filia, supra de procuratorib.* vbi filia dotem repetit, etiam si non accedat expressus patris consensus. Sed non est recedendum a magis recepta sententia, & pro resolutione adductorum in contrarium, distinguendi sunt duo casus. Primus est, quando filia agit, & pater tacet, iuxta terminos huius textus, & tunc dicendum est, non videri filiam iure & legitime agere, quia, vt filia admittatur ad agendum, requiritur consensus patris, authent. *quod locum, C. de collationib.* Ergo non fufficit non contradicere, quæ est medium inter consensum & dissensum, vt supra diximus in princip. & ita Claud. *3. numero vnde cum, infra eod.* & sic in his terminis necessarium est constituenda differentia inter patrem & filiam. † Et est ratio differentie, quia quando pater agit, de modico filia præiudicio videtur agi, vt supra diximus: quæ ratio cessat in filia, quæ sæpius aduersus propria commoda operatur, *l. si pater, C. de sponsalib.* Item, quia licet actio sit communis inter patrem & filiam, tamen exercitium est solius patris, *l. si in famibus, §. sed & filia, supra de procuratorib.* vt agitur pater vt actio, cuius exercitium illi de iure competit, fufficit filie non contradicere, vt in adductis *Remus l. si in famibus, §. l. ab eo, numero 19. infra de legatis 1.* Sed filia non habet exercitium actionis communis, nisi patris consensus ei accedat, authent. *quod locum, C. de collationib.* & ideo patris requiritur consensus positiuus, & non fufficit non contradicere. Et hinc est, quod licet pater dotem petere possit, si filia sit furiosa, quia verum est, eam non contradicere, *text. hic in 2. parti.* tamen, si pater sit furiosus, filia non admittitur ad petendam dotem, sed vel curator patris furiosi agat de voluntate filie, vel si non ad eum curator, ipsa admittatur ad agendum, præstita tamē cautione de rato, *l. si cum dotem, 25. l. si filius, infra eod.* & ibi notat gloss. & *l. si in his numero 13.* quia, cum consensus patris requiratur, vt supra dictum est, certum est, furiosum non consentire. *l. qui ad certum, supra locat.* Neque prædictis repugnat æquiparatio §. præcedentis: nam æquiparatio facta, illud respicit, quod vnus sine alterius voluntate agere non possit: deinde in hoc §. declarat, quæ voluntas filie requiratur? & respondet fufficere illius non contradictionem: cum autem text. restringat se ad filiam, furis indicat, patris voluntatem positiuam requiri, vt filia agat, *argument. l. cum prior, supra de iudic.* ob rationem supra assignatam.

Neque repugnat *l. in sponsalibus, 7. supra de sponsalib.* vbi pater videtur consentire filie, nisi expresse contradicat: nam specialiter procedit in matrimonio & sponsalibus; quorum favore pater tacens videtur consen-

consentire: bonus textus. *l. si furiosi. C. de nuptiis.* sed extra hunc casum expressus patris consensus requiritur, ut filia agat vel petat, iuxta supra tradita. ²⁵ Et minus repugnat *l. filiusfamilias. 8. §. sed et filia. supra de procuratoribus.* quia in eo textu exprimentur duo casus, in quibus filia potest petere dotem sine patris consensu. Primus est, quando pater est absens: nam tunc ipsa admittitur agendum, iuxta regulam *l. si longius. §. 1. supra de iudic.* præstita tamen cautione de rato: nam cum illa actio sit quoque patris absens, necessaria est prædicta cautio, *l. si cum dotem. 23. §. si pater. infra eodem.* Bartolus *l. si constante. numero 29. infra eodem.* Secundus casus est, quando pater est turpis persona, & suspectus de dilapidatione, tunc enim filia conceditur actio. Et est ratio, quia hoc casu pater privatur per ius communione actionis, & actio consolidatur in persona filiae: unde actione iam in totum sua merito sola vi potest. *Vincen. hic numero quinto. Claud. 3. numero 11. infra eod.*

Neque repugnat, quod in *dist. 9. de filiis.* prædicti duo casus equiparantur, quia equiparatio procedit quoad effectum, verum in illis filia possit constituitur procurator? Sed quoad alios effectus differentia est inter prædictos casus, ut constat ex supra traditis. Quinimo quando pater est turpis persona, & suspectus de dilapidatione, filia sola admittitur ad petendam dotem, etiam si pater expresse contradicat: nam cum hoc casu actio sit consolidata in persona filiae, minime attenditur patris contradictio: & ita colligitur ex *l. si cum dotem. 23. §. eo autem tempore. infra eodem.* tradit Alex. and. authent. *quod locum. numero 7. C. de collationibus.* cuius opinionem dixit veriorum Claud. *l. 3. numero 10. infra eodem.* inducens pro ea text. *l. sed et si unus. 17. §. filiosfamilias. versic. inter dum. infra de minoribus.* Unde cavendum est ab eodem Alexand. *l. 3. colum. penultim. post princip. infra eodem.* dum dicit, quod si pater est vilis & suspectus, filia potest agere sine eius consensu expresso, & quod tamen requiritur tacitus, qui colligitur ex non contradictione: nam verius est, nullum requiri, cum neque eius expressa contradictio in his terminis attendatur, ut supra diximus extra ergo prædictos casus speciales, regula constituenda est, filiam sine expresso consensu patris, dotem petere non posse. Quinimo, licet filiae contradictio sine iusta causa non impediat patrem agere, *l. dotem. 38. infra eodem.* explicata, ut supra, tamen patris contradictio, etiam sine iusta causa, im-

²⁷ pediet filiam agere: nam cum exercitium actionis patris sit, *dist. 1. filiusfamilias. §. sed et si filia. supra de procuratoribus.* inuitus eo iure privari non debet, *l. id quod in iurem. infra de regulis iur.* & in simili observat Ruynerus *l. serui electione. §. 1. ab eo. numero 19. infra de legat. 1.* Unde cavendum est a Paulo Fulgof. & Alexand. *numero 3. authent. quod locum. C. de collationibus. & ibi etiam (vult) iuxta numero 1.* dum pro constanti tenent, quod si pater non habeat iustam causam contradicendi, admittitur filia ad agendum sine illius consensu. Cavendum etiam est ab Alexand. *l. 3. colum. penult. post princip. infra eodem.* dum vult, quod si pater non habeat iustam causam contradicendi, tunc non requiritur eius expressus consensus, ut filia agat, sed sufficit tacitus: nam imo semper, ut filia agat, requiritur eius expressus consensus, neque sufficit non contradictio, ut constat ex supra traditis. Et hæc de primo casu.

Secundus casus principalis est, quando interve-

nit consensus patris non expressus, sed tacitus, siue præsumtus, verum si sufficit, ut filia videatur rite dotem petere? Et requiri expressum, neque sufficere tacitum, sentit Ioannes Andr. *cap. fina. de iudic. in 6. quem sequitur Iafon hic numero 6. & Alexan. l. 3. colum. penult. ad medium. infra eodem.* Quin. *l. 2. numero 33. infra de legat. primo.* Sed longe verius est contrarium, imo tacitum & præsumtum sufficere, per regulam *l. cum quid. supra si certum petatur.* nam & in terminis *l. fin. §. necessitate. C. de bonis que liberis.* consensus patris requisitus ad solemnitatem iudiciorum, si tacitus sit & præsumtus, satisfactum videtur legi, ut ibi tradit Bald. *numero 20. quem sequitur Socin. consilio 112. numero 8. ad medium. lib. 1. Cassan. an consuet. ad. Burgundens. bre. 4. §. 7. gloss. & eum. numero 11. Xarez. titul. De las deudas. numero 29. ad fin. & notabiliter prosequitur Telleus *l. 7. aur. 12. numero decimo octavo.* Quare si pater sit præsens & tacens, dum filia agit, quia videtur tacite consentire, est tacitus consensus sufficiens, ut filia videatur rite agere: & consensum cumulat per Matienzo *l. 3. tit. 1. lib. 3. ordinamenti. gloss. 1. a numero 7.* quidquid contrarium existimet Alexand. *auth. quod locum. numero 3. C. de collationibus.* Et vera resolutio ¹⁸ est, quod in patre non sufficit non contradictio, sed necessarius erit consensus, ut supra resoluimus, expressus scilicet, vel præsumtus, per supra tradita. Ut autem is præsumtus consensus deducatur, diligendum est iuxta traditionem, *gloss. l. Gaius 39. supra de pignori. actio. quam asserit receptam Negussan. de pignori. 4. membro 2. parit. numero 12. quidquid Socius hic numero 6. falso asserat, eam esse communiter reprobata. Sed mihi verius videtur, quod pater tacens, quando filia agit, semper videtur consentire: nam cum non agatur de magno illius præiudicio, succedit regula, quod quando non agitur de magno præiudicio, ex præsentia inter coniunctos præsumitur consensus, *l. si ferens. supra de donatio. inter vivos. Bartol. l. qua dote. numero vngesimo tertio. infra eodem.* & quamvis ipse limitet, quando persona coniuncta debet alteri reverentiam; quia tunc magis propter reverentiam videtur tacuisse, id quidem verificabitur in filia patiente patrem agere, per tradita supra, non autem in patre respectu filiae, qui illi non debet reverentiam, ut hic aduertit *(vult) numero 12. ad finem. Præterea, patri primo loco competeat exercitium actionis. l. filiusfamilias. 8. §. sed et si filia. supra de procuratoribus.* si ergo sciat & patiatur filiam agere, hæc scientia ei præiudicare debet, *l. sepe versic. sed scientia. infra de re iudicata.* Si sane ageretur de magno patris præiudicio, si filia dotem recuperet, tunc ex scientia & patientia non præsumeretur consensus, sed magis diffensus ex traditis supra: & in his terminis admitti potest opinio Alexand. *authent. quod locum. numero 3. C. de collationibus.* Vitio aduersus illum text. dum probat, quod sufficit filia non contradictio, ut pater rite videatur dotem petere, opponitur *d. l. si cum dotem. 23. §. eo autem tempore. infra eodem.* vbi probatur, quod oportet consensum filiae adhiberi tempore litis contestatæ per patrem super dotis petitione, adeo quod si ante consensit, & tamen eo tempore pœnituit, pater dotem petere non possit. Sed facile respondetur, ex illo textu nostrum explicandum esse: nam cum is consensus, siue non contradictio exigatur, ut iudicium subsistat, merito tempore litis contestatæ debet intervenire, a quo iudicium initium sumit, §. fina. *Instituti. de pena temeræ***

Alm 4

legantium tradit Bald. l. fin. §. necessitate, num. 15. C. de bonis qua liberis. Vnde consequi videtur, quod si eo tempore consensus non adhibeatur, non subsistet iudicium, quantumcumque filia illud postea ratum habeat, *argument. cap. auditis, de election. §. Nam & receptum est. quod in specie, d. §. necessitate, non sufficit consensus patris, ex post facto interuenire, argument. quid ergo, in principio, sup. de his qui notantur infamia, & assertio receptum Vanian, de nullitatib. pagin. 327. num. 44.*

Sed his non obstantibus, verius est, quod ut iudicium subsistat in hac materia, satis sit filiam ex post facto consentire: nam consensus filie videtur requiri propter præiudicium, quod ei inferri potest, quia actio dotis erat quoque illius. Plane ubi consensus alicuius requiritur propter præiudicium, quod ei inferri potest, sufficit illam consensum ex post facto interuenire, *l. fin. C. ad Macedonian. resolut. Cuman. conf. 178. Theaurarius, circa finem, l. 2. §. si quis mihi bonis, §. iussus, num. 45. inf. de acquiren. heredit. Dec. conf. 502. num. 5. Tiracquel. post il. conuincitales, gl. 6. a. num. 37.* Quod ita expressum per hanc rationem tenent Paul. & Alexand. *num. 1. d. §. eo autem tempore, & Rimund. conf. 599. num. 2. lib. 3.*

Neque obstant rationes adductæ in contrarium: nam ad primum de dict. §. eo autem tempore, respondetur, textum quidem probare, requiri, consensum filie adesse tempore litis contestatæ, ut iudicium a principio subsistat, non tamen negat, ratihabitionem posse confirmare iudicium alias inualidum, imo id permittere videtur, *l. 4. inf. eodem §. fiat, l. licet, sup. de iudiciis.* Si ergo filia tempore litis contestatæ non consentiat patri agenti, poterit reus excipiendo illum a iudicio repellere, nisi pater probet, non contradictionem filie interuenisse, quæ sufficit in hac materia. Quod si reus nihil opponat, & patiatur cum eo litem contestari; quia eius personam videtur probasse, nõ poterit de prædicto defectu amplius opponere, iuxta regulam, *l. Pomponius, §. rati, sup. de procuratorib. poterit tamen nihilominus eum repellere, si asserendo in fe onus probandi, ostendat iudici, patrem perperam, & sine filie consensu experiri: nam postquam id claruerit iudici, ex officio eum repellat iudex a iudicio, iuxta traditionem glo. cap. 1. §. fin. verbo, absentia, de electione, in 6. & magis in specie colligitur ex traditione glo. 2. l. licet, C. de procurator.* *¶ ibi Alexand. num. 5. §. Sed si ante hanc repulsionem superueniat ratihabitione filie conualidabitur iudiciu iuxta supra tradita.*

Non obstat secundum de *l. fin. §. necessitate, C. de bonis qua liberis*, quia respondetur, quod ibi non requiritur patris consensus propter præiudicium patris, quod nullum considerari potest, in re, in qua pater non habet vsum fructuum: requiritur igitur propter solennitatem iudiciorum, quæ non patitur audire filios familias in iudicio, sine parentum consensu *cap. fin. de iudic. in 6. Bartol. §. numer. 1. infra. eod. & ibi latius dicemus.* Cum igitur consensus de quo ibi a principio requiritur per modum solemnitatis, non sufficit ex post facto interuenire. *cap. auditis de elect. quod in specie d. §. necessitate. esse magis receptum trademus. l. 3. infra. eodem.* Inde igitur inferri nõ potest ad nostram materiam, in qua agitur ne consensu requisito propter filie præiudicium, qui potest ex post facto interuenire, iuxta supra tradita, & in specie aduertit Rimundal. consilio 599. numer. 2. lib. 3.

Vnde tentari potest quod licet filie consensus possit interuenire ex post facto, ob rationem de qua supra tamen ut filia recte agat, non sufficit patrem ex post facto consentire: nam filia familias, non habet exercitium actionis, sed pater *l. filius familias. §. §. sed & si filia. sup. de procuratorib. non igitur videtur habere legitimam personam standi in iudicio, nisi patris accedat consensus, d. §. §. necessitate.* Cum igitur consensus a principio debuit interuenire, non sufficit quod ex post facto interueniat, *et latius dicemus. l. 3. inf. eodem.* Neque est omittendum illud, quod probat dict. §. eo autem tempore, quod licet filia prius consenserit, potest tamen ante licem contestatam pœnitere. Nam Angel. *ibi num. 3.* colligit ex eo textu, quod ubi consensus requiritur limitato tempore, si ante tempus interueniat, reuocare potest, secus si consensus alicuius simpliciter requiratur, iuxta regulam. *capituli. quod semel de regulis iuris, in sexto. extollit Bologninus ubi in nouis interpretationibus, & quamuis Alexander ibi num. 2. contendat, text. non probare, quia sufficit, huc consensum filie ex post facto interuenire, v. l. diximus.* tamen pro Angelo replicari potest, quod consensus filie exigitur tempore litis contestatæ, ut iudicium a principio subsistat. Si ergo antea interponatur, poterit reuocari vsque ad licem contestatam *l. si quis libello, C. de appellation. Quid si stante hac filie reuocatione, nihilominus procedatur in iudicio, ex nouo consensu filie iudicium, alias inualidum confirmabitur, iuxta supra tradita.* Addit dict. §. eo autem tempore. quod si filia sit emancipata, etiam antequam lis contestaretur, pater agere non potest, etiam de consensu filie. Et est ratio, quia per emancipationem consolidatur actio dotis in persona filie, & ius patris censetur extinctum. *l. unica, §. vndeamus. C. de rei uxoris actione.* Si ergo filia emancipata velit, quod nihilominus pater dotem repetat proprio nomine, id minime valebit, obstante regula *l. si pupilli, §. final. supra de negot. gestis.* Qua ratione etiam si lis contestata sit, & iudicium pendat, si filia emancipetur, ius instantie in illam transibit. *l. unica, §. hoc. C. de rei uxoris actione. Bartol. §. si enim hominem ad finem. infra, de fidei iurib. Quinimo et si iam lata sit sententia, ius exsequendi transibit ad filiam emancipatam. l. si marito. §. si voluntate inf. eodem.* Quare a cessante ratione, de qua supra, si filia consentiat, quod pater agat, vel prosequatur litem nomine filie, & tanquam eius procurator, id optimo iure fieri poterit, *et teneamus §. praecedenti.*

Vltcrius ex dicto §. eo autem tempore, colligendum est quod si pater sit vilis persona, & suspecta quod dotem consumat, tunc iudex etiam officio, nemine petente, patrem repellat ab agendo, de quo diximus. Quod admittetur, non solum ob causas expressas d. §. eo autem tempore, sed etiam quando alia causa iusta interuenit, ut quia pater sit homorixosus, vel sit aliquis probabilis timor, quod ad inopiam deducatur, iuxta notata in principio huius legis, & notabiliter tradit Vincent. hoc numero 3. & nu. 5. ad finem.

Vltimo ex dict. §. eo autem tempore, colligendum est, quod ubi filia contradicit sine causa compellenda est consensum præstare patri dotem repetenti, de quo notabiliter agit Menochius *liber. 2. de arbitrar. casu. 242.* aperte tamen significatur, propria auctoritate, patrem hoc casu agere non posse, sed ei permittendum esse a iudice causa cognita, *et supra dicimus:*

diximus, ex quo notabilem illationem facit Bartolus. *de eo autem tempore. num. 2.* de qua videndus est Xuarez. *ut. De liti. de doli. num. 21.*

22. Et hæc de primo casu huius text. Succedit igitur secundus casus principalis, quod si filia sit furiosa, pater solus dotem repetere potest; quia verum est dicere, furiosam non contradicere. Ad cuius declarationem debes advertere, quod furiosa hic accipitur pro filia, quæ patitur defectum intellectus, *l. si furiosa. C. de nupt. l. si nupt. in princip. Item quod prima facie non videtur, posse procedere hunc secundum casum, cum in furioso nullus possit dari consensus. l. si furiosi. q. infra de regulis iur. etiam tacitus, l. qui ad certum. supra locati. Cui tamen difficultati respondet glossa hic verbo, *credet*, quod filia, si saperet, non posset contradicere sine iusta causa, *l. dotem. 38. infra eadem.* Et ideo si furiosa sit, neque appareat de causa contradicendi, fingitur consentire: quæ solutio communiter recipitur, *ut asserit Zasius hic numero 12. Ripa numero 12. probat etiam Cardinal. consilii. 3. 4. numero 1. & consilii. 6. numero 2.* Ceterum, hæc communis solutio tamen non videtur, primo, quia præsupponit, filiam suam sine iusta causa contradicere non posse, cuius contrarium supra probauimus. Item præsupponit, consensum fingi in furioso, quando sanus sine iusta causa eadem non poterat: quod tamen est falsum: nam cum per rerum naturam impossibile sit furiosum consentire; neque per fictionem id induci potest, iuxta traditionem glossæ, *l. si. l. ad. 30. infra de legatis. 1. Bartolus hic numero 22. infra de vocationibus. & in specie est boni textus. l. si tibi. §. vniuersi. infra de option. legat.* Quare Iason *hic numero 10.* aliter respondet, quod hoc casus non fingitur consensus in furioso; quia est impossibile: sed fingitur non contradicere, quæ nihil ponit in esse: quæ solutio ante eum fuit Socini *hic numero 9.* Sed in petelo quærent, quia non contradicere reuera reperitur in furioso, *l. si furiosa. C. de nuptis. vnde nihil opus est fictione, l. si filio quem pater. infra. de liberis & posthumis.* Item repugnant verba huius textus, ibi: *consentire eam quæ merito creditur*, quæ verba aperte videtur significare, consensum hoc casu requiri in furioso, glossa igitur *l. in negotiis. infra de regulis iur.* Et ibi Decius *num. 7.* aliter respondet, scilicet, speciali ratione hoc casu consensum fingi in furioso; quia actio erat communis inter patrem & filiam, neque agebatur de filie præiudicio, cum pater dotem illi teneretur restituere, *authentic. sed**

23. *quæmuis. C. de rei uxoria actione.* Et quam solutionem probauit etiam Decius *l. si a furioso. numero 3. supra si certum potest. & Baptista de privilegiis dotibus. centuria 4. numero 1. & in effectum Duaren. hic.* Sed neque hæc solutio placet, cum semper vergeat e ratio, quod lex non potest fingere impossibilia de natura, *q. memoriam. Insuper de adoptione. & consequenter neque consensum in furioso, l. si tibi. §. vniuersi. infra de adoption. legat.* Magis ergo placet explicatio Bartoli *hic numero 4.* quod in furioso non datur verus consensus, neque fictus: Et ideo censetur incapax eorum actuum, qui exigunt consensum, *l. qui ad certum. & supra locati.* in nostro autem casu non exigitur consensus furiosi, sed sufficit eius non contradicere, ut probat i. text. quæ vtiq; non contradicere in furioso reperitur, *l. si furiosa. C. de nupt. & sic cessat difficultas, subscribunt. Socini hic numero 9. Vincent. num. 1. 4. Ripa nu. 8. & numero 4. Alciat. num. 2. Alexan. l. si a furioso. num. 1. supra si certum potest.* Neque huic reponitioni repu-

gnant verba huius textus, ibi: *Consentire quæ commo-rito creditur.* quæ aduersus Bartolam expendant Decius *ad. in negotiis. numero 16. Crotus hic numero 17. Hubertus in rubric. C. de pactis numero 31.* Nam respondetur, prædicta verba non significare, fingi hoc casu consensum in furioso, sed potius furiosi non contradicere in hac specie eundem habere effectum, ac si verus & expressus consensus illius intervenisset, *ut declarat Bartolus hic numero 5.* quidquid aliter explicet Zasius *hic numero 12.* neque etiam repugnat, *l. qui ad certum. supra locati.* dum probat, tacitam reconductionem non cadere in furioso, quæ tamen non videtur exigere consensum, sed tantum non contradicere, *l. item queritur. §. qui implere. supra locati.* Nam imo responderetur, quod tacita recondu-ctio, cum sit contractus, requirit consensum & con-ventionem, *l. 1. §. conventionis. supra de pactis.* quæ vtiq; in furioso cadere non possunt, *l. si tibi. §. vniuersi. infra de optio. legat.* In nostro autem casu non agitur de aliqua conventionem, sed tantum de simplici consensu filie ad effectum, ut pater dotem exigat: quæ voluntas in hac materia resoluitur in non contradicere, et quæ vtiq; in furioso reperitur, *ut supra diximus.* Et in hoc sensu recipi potest traditio Pauli Castrensi. *l. si a furioso. numero 5. supra si certum potest.* quam probat Crotus *hic num. 17. & l. si in q. numero 80. infra de vocationibus.* quod vbi ex consensu ficto voluntas induceret conventionem, hoc non cadet in furiosum: sed si non agatur de conventionem inducenda, sed de qua alia re, tunc sufficit consensus fictus, sive potius non contradicere. Et ex his facile tollitur difficultas, quam mouet Ripa *hic numero 14.* quod in casu huius textus, ex taciturnitate resultat consensus, *et in dict. l. qui ad certum. supra locati.* ex eadem non contradicere resultat dissensus: cui diffi-cultati ipse conatur respondere. Sed verior respon-sio est, quod in dict. *l. qui ad certum.* agitur de con-ventionem de cuius substantia est consensus, & cum is non datur in furioso, necessario prædicta consen-tio non subsistet: non ergo ibi fingitur dissensus, ut male præsupponit Ripa, quia is etiam in furioso non datur, *l. in eo. §. deinde. supra de ritu nuptiarum.* Magis igitur in eo casu cessat conventio, quia ex parte fu-rioso non datur consensus, qui necessarius est pro sub-stantia conventionis, *l. 3. infra de actio. & obli.* In casu autem huius textus agitur de simplici non cōtra-dictione, quæ in hac materia habet vim veri consen-sus, *ut supra declarauimus.*

Sed aduersus hunc secundum casum huius tex-tus, ita explicatum opponitur de *l. si cum dotem. 23. §. 2. filio. infra eodem.* vbi probatur, quod si pater eliciat furiosum, non admittitur filia ad petendam dotem, sed potius admittitur curator potius furiosi: quod si ille curatorem non habeat, tunc admittitur filia, præ-serta tamen cautione de rato: qui textus in duobus nostro videtur contradicere. Primo, quia parte fu-rioso, non admittit filiam ad agendum: cum tamen illa videatur admittenda eo modo, quo si filia esset furiosa, pater admittitur, iuxta illum textum. Secun-do, quia etiam, quando pater furiosus non habet curatorem: non admittit filiam, nisi præserta cau-tione de rato; & tamen sine cautione pater admit-titur, quando filia est furiosa, ut clare colligitur ex mente huius textus. Et hæc difficultati res-pondendum est, in hac materia constituendam esse differentiam inter filiam furiosam & quo casu

procedit textus, & inter patrem furiosum; quo casu loquitur dict. *l. si cum dotem, §. si soluto*, ubi glo. hanc agnoscit differentiam, & Iason, hic *num. 13.* qui nitiur reddere rationem huius differentie: & aliam etiam reddit Crotus, hic *num. 19.* quam probat Duaren. Sed vera ratio huius differentie est, quod exercitium actionis dotis pertinet ad patrem, *l. si soluto, §. si soluto, supra de procuratoribus*, quod ius propter furorem superuenientem non debuit amittere, *l. qui furere, supra de statu hominum*, & hac de causa eius curator præfertur in petitione dotis, quod si non sit curator, qui prædicto iure uti possit, tunc in subsidium admittitur filia præstita cautione de rato, si ipse forte respiciat, ne scilicet exercitium actionis furioso competens, sine facto suo videatur amisisse contra regulam, *l. id quod nostrum, infra de regulis iuris*. Per contrarium autem cum exercitium actionis non competat filie, si illa efficiatur furiosa, pater suo iure utitur: & cum in hac materia sit satis, filiam non contradicere, & hoc verificetur in furiosa, ut supra diximus, merito admittitur pater, nulla præstita cautione de rato. Ex quibus videtur inferri elegans explicatio ad Ordinat. libro quarto, titulo sexto, disponentem, maritum non posse alienare immobilis sine uxoris consensu: pone igitur, uxorem esse effectum furiosum, utrum tunc maritus solus possit alienare? Et videtur dicendum posse, præstita cautione de rato, per dict. *l. si cum dotem, §. si soluto, supra eadem*, sic inducendum: Textus ille admittit filiam ad petendam dotem præstita cautione de rato, si pater est furiosus, neque habet curatorem: & tamen eo casu exigitur consensus patris, ut filia agat; neque sufficit non contradicere, *ut ibi, quod locum, C. de collationibus, & diximus supra*; quia ergo ratione si pater est furiosus, nihilominus filia admittitur præstita cautione de rato, idem videtur admittendum in terminis prædictæ Ordinationis: consonat dictum Bald. *l. cum heres, in p. incipio, infra de acquirenda hereditate*, quod ubi consensus alicuius requiritur, & ille est furiosus, poterit actus ille expediri absque consensu illius, *subscribitur Alexander hic num. 7. & alia relati per Tiracellum, post leges connubiales, gloss. §. numero 33.*

Sed his non obstantibus, contrarium videtur verius, imo quod et si vxor sit furiosa, non possit tamen maritus alienare immobilis, quorum vxor habet dimidiam partem, nisi causa cognita id ei per iudicem permittatur, *argument. l. si furiosus, C. de nupt.* ubi id notat Bald. *numero primo, Xarez, tit. De las deudas, numero 23. Gomez, §. penult., numer. 43. ad medium, Institut. de actionibus, l. bonorum, C. qui admitti, l. si in factis, in fin. C. de iure deliberandi, & quod glo. c. si qua de rebu, 12. q. 2.*

Neque obstant adducta in contrarium: nam ad primum, de *l. si cum dotem, §. si soluto, supra eodem*, respondetur, quod actio dotis erat etiam in solidum filie, & ideo si pater sit furiosus, utendo ea actione, suo iure videtur uti, præstita tamen cautionem de rato propter rationem supra assignatam. In terminis autem Ordinat. libro quarto, tit. 6. maritus vult alienare etiam partem uxoris, in qua nullum ius habet, & ideo oportet, quod causa cognita, id illi per iudicem permittatur.

Non obstat secundum de dicto Bald. *l. cum heres, in princip. supra de acquirenda hereditate*, quia responderi Ripa hic *num. 9.* quod aut quis contrahit super

bonis suis; & tunc si sit furiosus ille, cuius consensum alias tenebatur exigere, poterit tunc sine illius consensu actum facere, dict. *l. cum heres, infra de acquir. heredit.* aut vult disponere de bonis alienis; & tunc si dominus sit furiosus, oportet hoc permitti per iudicem causa cognita, *l. si furiosus, C. de nuptis*, Et confirmatur, quia si maritus abfens sit, controuersum est, utrum mulier saltem partem rei sue possit alienare sine consensu mariti? vel etiam sola audiat in iudicio pro parte sua? ut referunt Palas, repetit. *vrbis, §. 68. numero 30. Xarez, tit. De las deudas, numer. 12. Tiracellum, post leges connubiales, gloss. §. a. num. 20.* & tamen illud certum est, quod si agatur de alienanda etiam parte mariti vel de deducendo etiam iure mariti abfentis in iudicio, non poterit id fieri nisi causa cognita per iudicem permittatur. *† Tiracellum, ubi supra, num. 40. Xarez, tit. De las deudas, num. 19. ad fin. Cassanensis, in consuetud. Burgundie, rubr. 4. §. glo. 2. num. 22.*

Hic ita explicatis, hæc secundo conclusio nostri text. limitatur per gloss. hic verba, *credet in fine*, si filia antequam efficeretur furiosa, haberet iustam causam contradicendi, nam tunc etiam si fiat furiosa, non admittitur pater; quia in his terminis furiosa debet haberi pro dissentiente, *subscribunt Paul. hic numer. 8. Crotus numer. 18. & offerit taciturnum Ripa, numer. 11. Zagius num. 13.* Contrariam tamen opinionem, imo conclusionem huius text. etiam in prædictis terminis procedere iuxta illius generalitatem, defendunt Socin. hic *num. 10. Vincent. num. 10. & 14. Alciat. a numero 14.* Pro quibus facit, quia in furioso non potest considerari dissensus, *l. in eo, §. deinde, supra de ritu nuptiarum*, sed tantum non contradicere, quod sufficit, ut pater solus admittatur ad dotis petitionem. Item potest expendi et text. dum sentit, filiam propter furorem priuatam esse iure contradicendi, & sic supponit, etiam illud ius competere, *argument. l. decem, infra de verbis obligacionibus*. Sed ipsa dum erat sane mentis, non habebat ius contradicendi, nisi cum iusta causa, *l. dotem, §. infra eodem*. Ergo probat si textus ita inducitur, quod licet filia sana haberet iustam causam contradicendi, tamen si furiosa sit, habebitur pro non contradicente & consequenter pater semper legitime videbitur dotem repetere. Pro concordia dicendum est, quod si causa contradicendi sit nota iudici, debet ex officio patrem agentem repellere, *argument. l. si cum dotem, 23. §. eo autem tempore, infra eodem, admittunt Paul. hic numero 2. ad finem, & Duaren.* & idem erit si nomine furiosæ opponatur iusta causa contradicendi: si vero nullus sit qui de ea opponat, tunc pater legitimus censebitur petitor; quia idem est causam non subesse, vel de ea non apparere, *l. in lege, supra de con. 23. rrahend. sentio.* *†* Neque est omittendum illud quod ex secunda parte huius textus, colligit Arelinus, *verbi prima notabilis, in fine*, quod verbum, *Voluntas*, verificatur in tacita voluntate, siue ficta; nam in §. *præcedenti*, dictum fuerat, quod pater non poterat petere dotem sine voluntate filie, & in hoc §. declarat, quod sufficit eius voluntas ficta: & tamen diuersum est in consensu, is enim expressus esse debet, & non fictus, *l. si in a, §. necesse est, C. de bonis quæ liberis, in illis notatis per Ioann. Andr. cap. finali. de iudiciis, in 6. subscribunt. Iason hic numero sexto, Decius in rubr. numero 3. C. de pactis, & consilio 409. numero quarto, Reuini, 1. 2. num. 3. infra de legatu 1. & l. Gallus, §. & quid*

quid si tantum numero 109. Ceterum prædicta collectio vera non est; quia id quod appellatur voluntas filii, in § præcedenti in l. 4. inf. eodem. & l. si cum dotem, § eo autem tempore, 35. inf. eodem, appellatur consensus filii, ex quo significatur, voluntatem & consensum nihil differre. Item quod verbum *Consensus*, verificetur etiam in consensu tacito, probat, cap. 2. de his que sunt a prælatu, & cap. 1. sancta gloss. verbo, perpetua de rebus eccles. non alienand. libro 6. & tradant. Vincentium, Crocum, & Ripam, omnes numero octavo, & supra probamus, nu 17. Verius igitur ex isto text. cum Socino hic num. 6. colligitur, differre voluntatem & consensum, a non contradictione; quia voluntas siue consensus significant voluntatem positivam, *ambent. quod locum. C. de collationib. non contradictionem* autem significat medium quodam inter consensum & dissentium, *boni textu. l. Pompon. 40. § final. supra de procuratoribus, & diximus in principio huius. §.* Neque etiam admitendum est, quod ex isto text. colligant Bald. & Aretinus post principium, quod ubi requiritur consensus, non sufficit præsentia cum taciturnitate: nam is consensus videtur fictus, ut colligitur ex isto textu, ibi: *Uideri consensum, & dispositio regulariter non verificatur in consensu ficto, l. tertius, §. hac verba, supra de negotiis gestis, quia præsentem esse, & tacere, est quoddam medium inter consensum, & dissentium, gloss. l. 1. §. scientiam, supra de tributa, actio. Cum ergo ex illis non inducatur consensus, non verificabitur dispositio consensum requirere: quod receptum esse asserunt Alexander, hic numero tertio, Vincent. numero septimo, Felon. c. nonne, numero quinto de præsumptionibus. Ruin. l. 2. numero 32. infra de legatis, l. 1. Xarez, titu. De las dendas, numero 29. Calanensis in consuetud. Burgund. rubric. 4. §. septimo, verbo, Si cum numero sexto, Antonius Gomez. l. Tauri. §. 4. numer. 5. late Huber. in rubric. a numero 37. C. de patris, l. ason. l. qua datus, a num. 101. inf. eodem, & consensum probat Alexander consil. 114. numer. 3. lib. 5. & consilio 104. a numero 2. lib. 6. Socin. Junior consilio 112. numero octavo, lib. 1. & pheresi relati per Tiraquelli, post leges connubiales, gloss. 7. a num. 1. id enim neque colligitur ex isto text. neque est in se verum: nam ¶ qui præsens est, & tacet, non fingitur consentire, ut prædicti male præsupponunt, sed potius præsumitur consentire, l. semper qui non prohibet, inf. de regulis iuris, Bartol. l. qua datus, num. 22. inf. eod. loris autem prælatum idem operatur quod actus verus, l. cum quid, supra si certum petat. Cum enim habeatur pro liquidissima probatione, gloss. l. penultim. C. de peric. tutorum, idem debet operari quod verus, siue expressus. Adeo quod dixerit Baldus, l. 1. num. 18. C. de fidei commissis, quod statutum requirens probationem instrumentalem, verificabitur in præsumptiva probatione: ergo pariter dispositio requirens consensum, verificabitur in tacito, siue præsumto consensu, quod in specie admittunt lason, hic numero 5. Zafius, num. 4. & defendunt, Crocus a num. 4. Ripa numer. 3. Alet. num. 11. & probamus, supra nu. 17. Neque obstant adducta in contrarium; quia ad primum de isto text. respondetur, quod procedit non in contradictione, quod proprie non est consensus, ut diximus in principio huius §. & id eo lex vitur verbo, *Uideri* sed consensus præsumtus, proprius est consensus, l. cum quid, supra si certum petatur.*

Minus obstat regula, l. 3. §. hac verba, supra de negotiis gestis, quia loquitur in casu ficto, ex quo non pot

argui ad præsumtum, qui semper aequipollet vero, ut in simili prædictos casus distinguunt Crot. in princ. huius, l. nu. 19. Partalia, numer. 23. Gamma decisio. 270. col. fin.

Ad aliud, quod tacere, est quoddam medium inter consensum, & dissentium, respondetur, verum quidem id esse, si illud medium aliquid operari potest: nam alias alicui extremorum debet applicari, ut sic tacens, vel videtur consentire, vel dissentire, explicat Bart. l. qua datus, num. 21. infra eodem, Parormitan. c. nonne. colum. 2. ad finem, de præsumtion. In materia igitur huius textus, ex præsentia cum taciturnitate non præsumetur consensus; quia illud medium (quod est non contraditio) sufficiens est. Ceterum si illud medium nihil operari potest, cum tunc præsentia cum taciturnitate debeat applicari alicui extremorum, si applicetur consensui, hoc præsumto consensu verificabitur dispositio ¶ requirens consensum, iuxta supra tradita.

Neque hac in re placet concordia Ruin. l. Galus, §. & quid si tantum, a numero 106. quod si consensus exigitur propter præiudicium tunc sufficit præsumtus, secus si requiratur pro forma, siue solemnitate actus, tunc enim non sufficit præsumtus, qui colligitur ex præsentia cum taciturnitate: & post alios probat Lambertengos, de contrahib. sine solemnitate factis, gloss. 7. num. 1. post Tiraquelli, post leges connubiales, gloss. 7. num. 10. Nam verius est, indistincte præsumtum sufficere, ut colligitur ex Bald. l. fin. §. necessitate, num. 20. C. de bonis qua liberis, & diximus, supra num. 17. facit, cap. propositus, de clerico excommunicato. ministrante, & ibi Anon. & quod per illum, tradit Aret. consil. 3. colum. 1. ad finem, lason. l. non hoc, num. 15. C. unde legiti. Quod indistincte procedit, quidquid distinguit Socin. consil. 80. num. 21. lib. 4. & tantum prædicta differentia vera erit ad constituendum, utrum consensus possit ex post facto intervenire, ut diximus supra numer. 20. Illud vitio: certum est, quod si dispositio requirat consensum expressum, non sufficit tacitus siue præsumtus; quia verbum, *Expressum*, tacite illos videtur excludere: argum. l. cum prætor. 7. de iudic. quod ita fuisse indicatum asserit Bald. in addito. ad Specul. em. tit. de reo. in fine additionis. Socin. consil. 112. a numero. 8. ad medium, lib. 1. Xarez, titu. De las dendas, numer. 30. ad finem. & Mascardus de probationibus. 1. parte, conclusionem. 2. numer. 10. & 3. parte, conclusionem. 1219. numer. 34. & notabiliter Gomez. in titu. de non impetrat. benef. vacante per obtinens familiaris, quæstio. 1. ad finem, nisi simul cum præsentia & taciturnitate interveniat aliquis actus positivus, qui inclinet ad consensum, ut tradit. Palac. repetit. rubric. 6. numer. 26. Tiraquelli, post leges connubiales, gloss. 7. numer. 30. Mascardus de probationibus. 3. parte, conclusionem. 1219. numer. 51. Vel nisi tacitus consensus confirmetur diuturnitate temporis; nam tunc aequipolletur expresso, l. si filius, & ibi Bald. C. de peccation. hered. & aperte colligitur ex Bart. l. gerit. in fine. 7. de acquir. hereditat. & esse magis receptum asserit Alexander hic num. 3. Decius consilio 469. a num. 5. Gamma decisio. 51. numer. 9. & latissime comprobat Tiraquelli, post leges connubiales, gloss. 7. a num. 39. & Lambertengus de contrahib. sine solemnitate factis, gloss. 7. num. 14. & Mascardus de probationibus. 3. parte, conclusio. 317. numer. 15. & num. 20. quidquid contrarium consulerit Alexander, consilio 218. lib. 6. Unde in terminis Ordin. lib. 4. tit. 6. requireris expressum con-

senſum vxoris, quando alienantur bona immobilia verificabitur in præſumto. collecto ex diuturnitate temporis, nam & ſi expreſſus indicatur, *Decius conſil. 499. num. 4. Ruin. conſil. 111. numer. 6. libr. 4. & in ſpecie ita concludit Gamma deſiſione 31. num. 9. & deſiſion.*

144. & deſiſion. 168. & elegantius deſiſione 270. ¶ Neque obſtat, quod ea Ordinatio diſponit, conſenſum vxoris non poſſe probari, niſi per inſtrumentum publicum, & quando exigitur probatio, per inſtrumentum publicum, tunc nunquam conſenſus præſumitur, niſi inſtrumentum publicum oſtendatur, capit. unico de litiſ conſeſat. & ibi Panormitan. numer. 3. Felin. in principio. Hippolyt. ſingul. 330. Nam reſpondetur, quod conſenſus præſumtus corroboratus ex diuturnitate temporis, æquipollet conſenſui, qui ad ſui probationem requirit ſcripturam publicam, Bald. l. 1. numer. 18. C. de fideiſcommiſſiſ, qui ad hoc allegat bonum textum, l. quicumque C. de apoc. publicis, libr. 10. Nam ſolutio quæ ibi præſumitur, ad ſui probationem exigebat ſcripturam publicam, l. 1. & ibi gloſſ. verb. deſcriptis, C. de apoc. public. libr. 10. Laſon l. 2. numer. 139. C. de iure emphyteuſ. idem etiam colligitur, ex cap. peruenit, de emiſſ. & vendit, vbi poſt triginta annos præſumitur conſenſus mulieris poſt biennium, ad confirmationem alienationis donatorum propter nuptias, qui quidem conſenſus probari non poterat, niſi per ſcripturam publicam, autem, ut in mobiliſ ante nuptias donationis, ad medium, ibi: Ruſſus aliam profeſſionem, collation. 5. prout expendit Ripa l. 1. num. 104. ſupra ſoluit matrimon. Qualiter autem in aliquo actu dicatur interueniſſe expreſſum conſenſum, explicat Alexand. conſil. 186. a num. 7. libr. 7. conſilio 112. numer. 8. libr. 1. Caſſane in conſuetud. Burgund. rubric. 4. §. 7. gloſſ. Si cem. numer. 11. quem vide.

Ultima conſuſio, quæ ex iſto text. colligitur, ea eſt. Quod ſi filia ſit abſens, poteſt pater ſolus petere dotem, dum modo præſtet cautionem de rato. Aduerſus quam conſuſionem illud vrgere videtur, quod pater dotem petens agit proprio nomine: ergo non tenetur cauere de rato, §. ſed hodie, inſtitut. de ſatiſdatione. Secundo vrgit in contrarium, L. non ſolum, 39. §. queritur, in fin. ſupra de procuratorib. vbi ſi pater agat nomine filii mota actione iniuriarum, non tenetur cauere de rato: ergo a fortiori idem erit accipiendum, ſi pater proprio nomine dotem datam proſilia repetat. Tercio, quia ex hoc verſicul. fin. facta relatione ad præcedentes colligitur, quod in primis duobus caſibus non tenetur pater cauere de rato. Si ergo pater non tenetur cauere de rato, quando agit, filia furioſa exiſtente: ergo idem quando agit ei abſente; ¶ quia abſens, & furioſus equiparantur, l. 2. §. furioſus, inſr. de iure codic. l. vbi non voce, 167. §. final. infra de regulis iuris, & in ſpecie eſt bonus textus, l. ſed eſt vniuſ, 17. §. filioſiſfamilias, inſr. de iuriſ. vbi text. dicit, quod ſi pater ſit furioſus, filius poteſt agere actione iniuriarum, quia furioſus loco abſentis eſt. Sed non eſt recedendum a clara deſiſione Iureconſulti in præſenti, quæ concordantem habet, l. non ſolum, 39. §. queritur, verſi de rato, ſupra de procurator.

Neque obſtant adducta in contrarium: nam ad primum reſpondetur, quod licet pater agat nomine proprio, tamen actio eſt quoque filiz: ne igitur id quod ſuum eſt, ei tollatur ſine facto ſuo, contra regulam, l. ad quod noſtrum, inſr. de regulis iuris, merito requiritur cautio ratiſhabitionis: ita debet limitari regula,

§. ſed hodie inſtit. de ſatiſdatione. vt non procedat quando quis non poteſt agere nomine proprio, niſi alterius accedat voluntas, vt tradit Bart. §. item ſi voluntate, in fin. inſr. hac l. Laſon hic num. 14. & Duaren. ad fin. Et confirmatur, quia poteſt dubitari, vt rum filia abſens habeat iuſtam cauſam contradicendi, quo caſu pater non admitteretur ad agendum, l. ſi cum dotem, §. eo autem, inſr. eod. ſed potius ipſa filia debuit agere, l. filiuſfamilias, §. ſed & cum filia, ſupra de procurator. propter hoc igitur dubium cauendum eſt, l. 1. C. de procuratorib. Vnde ſicertum eſt, filiam abſentem habere iuſtam cauſam contradicendi, non admitteretur pater, etiam præſtita cautione de rato; quia tunc non eſt dubium, ſed certum, quod filia conſenſum non præſtabit: vnde pater neque cum prædicta cautione admitteretur, l. Pomponius, 40. §. fin. ſupra de procurator. Facit ratio, l. ſed eſt vniuſ, §. filioſiſfamilias, inſr. de iuriſ. & in ſpecie admittunt Paul. hic num. 8. Claud. num. 10. & per contrarium ſi euidenter conſtare filiam abſentem non habere iuſtam cauſam contradicendi, admitteretur pater, etiam non præſtita cautione: nam cum filia hoc caſu non poſſit contradicere, l. dotem 38. inſr. eodem, ſuperfluis cautionibus vtendum non eſt, l. hac ſtipulatio, §. datur, inſr. vt legatorum nomine, l. non cogendum, 45. §. fin. ſupr. de procurator. & in ſpecie tenent Alex. hic ad finem, Claud. num. 10. Socin. num. 11. Laſon num. 19. Alciat. num. 22. Zalius num. 20. Sed imo hoc poſtremo caſu cauendum eſſe per patrem, defendit Aretin. hic col. fin. ¶ propter generalitatem huius text. & L. non ſolum 39. §. queritur, verſi. ſi de rato, ſupra de procurator. cuius opinio videtur probabilior propter rationem in hoc text. expreſſam quod quando filia non ſcit, non poteſt videri non contradicere. Cum igitur, vt pater ſolus admittatur, oporteat filiam non contradicere; vel expectandum eſt, quod illa ſciat, & non contradicat, vel interim præſtanda eſt cautio de rato. Neque obſtat ratio contrariæ opinionis, falſo enim in ea præſupponitur, quod ſi filia non habeat iuſtam cauſam contradicendi, admittatur pater ad agendum; neque enim hoc eſt verum, niſi a iudice ei permittatur, vt ſupra diximus. Si ergo abſq; illa licentia iudicis vult admitti ad agendum, debet præſtare cautionem de rato. Et ex his cauendum eſt a traditis per Socin. hic numer. 11. ad finem, dum dicit, ideo patrem non teneri cauere de rato, quando filia eſt furioſa, quia in furioſo non cadit ratiſhabito, l. 2. §. ſi ſupr. de procuratorib. & ſic fruſtra interponeretur prædicta cautio: hæc enim eius ratio confunditur per l. ſi cum dotem, §. ſi ſoluto, inſr. eodem. Vera igitur ratio eſt, quod furioſus non contradicit: quod ſufficit, vt ſolus pater agere poſſit: imitetur igitur non ſatiſdat. l. ne ſatiſdatio, inſr. rem ratum, haberi, ſed quando filia eſt ſani intellectus & ignorat, non poteſt videri non contradicere, niſi poſtquam ſciuit: vnde interim neceſſaria eſt cautio. Et pariter etiam cauendum eſt a Claud. hic num. 10. dum dicit, cum ſolam eſſe differentiam inter filiam abſentem, & furioſam, quod vbi eſt dubium, vtum furioſa habeat iuſtam cauſam contradicendi, admittetur pater ſine cautione, quamuis in eiſdem terminis neceſſaria eſſet cautio, ſi filia eſſet abſens: nam imo ex ſupra traditis dicendum eſt, quod vbi filia eſt furioſa, ſemper admittetur pater ſine cautione de rato; quia verum eſt dicere, eam non contradicere: ſed ſi ſit abſens, quamdiu illa ignorat, præſtanda eſt cautio, ob rationem de qua ſupra.

Non

† Non obstat secunda difficultas supra mota aduersus decisionem huius tex. de l. non solum 39. §. quæritur. in fine. supra de procuratoribus. nam respondet gl. final. hic. tex. illud loqui in actio. iniuriarum, quæ duplex est: vna quæ conceditur patri ex sua persona, quia iniuria facta filio, illi etiam videtur facta. §. patitur. Institut. de iniuriis. altera competit filio, cui principaliter facta fuit iniuria, quæ vtique in eius persona residet, non obstante patris potestate. l. filius familias. 7. de actionibus & obligationibus. Si igitur pater agat propria actione, & proprio nomine, merito non fatidat. §. sed huius. Institut. de satisfactis. Si vero agat actione iniuriarum nomine filii, in cuius persona residet, cuius tamen pater habet exercitium. l. pater. et infra de iniuriis & filius sit absens, pater cauere debet de rato, iuxta regulam. l. non solum. 39. §. qui altero. supra de procuratoribus. quam glossa resolutionem probat Bart. hic num. 6. Ripa num. 18. notabiliter Paulus videndus. l. si sine §. fin. post princ. infra rem ratam haberi. & satis colligitur ex ratione expressa. l. non solum. §. item quæritur. in fine. supra de procuratoribus. Indecigitur inferri non potest ad nostram materiam, in qua vna tantum actio dotis competit, tam patri, quam filię: ut supra diximus: vnde cum semper actio quoque filię videatur deducta, cautio per patrē præstanda est. Poterit & alio modo responderi ad dict. §. item quæritur. vti speciale fit in actione iniuriarum, vt siue pater pro ea agat nomine proprio, siue nomine filię, nunquā necessaria sit cautio. Ratio autem specialitatis in hoc consistit, quod pater etiam inuito filio potest remittere actionem iniuriarum filio competentē. l. sed est vniuers. 17. §. filio familias infra de iniuriis. Ergo a fortiori poterit ea actione vti, eo absente, nulla præstita cautione, iuxta regulam. qui potest iniuriis. infra de regul. iuris. quam solutionem videat probabilē gl. final. hic, cum vltimo loco eam referat, & eam sequitur Vincent. num. 22. §. fin. nu. fin. Alciat. num. 23. ad finem. Azus. num. 20. Sed hæc solutio est contra mentem d. §. item quæritur, dum constituit differentiam inter actionem dotis, & iniuriarum, † constituens, quod in actione dotis cauendum est; quia vna tantum est actio, & sic quocūque modo agatur, etiam ius filię videtur deductum in iudicio: vnde consensus filię, vel rati habitio, necessaria est iuxta regulam. l. id quod nostrum. infra de regul. iuris. Sed actio iniuriarum duplex est, & ideo si eam pater proponat proprio nomine, non est præstanda cautio; aperte significans, quod si ageret nomine filii, necessaria esset cautio: nam si præstata est in actione dotis, quæ etiam est patris in solidum, a fortiori præstabitur, quādo proponit actionē iniuriarum nomine filię, quæ in solidum est illius. l. filius familias. 7. de actio. & obligat. quidquid contrarium sentiat Paul. l. si sine §. fin. ad finem; rem ratam haberi, iuxta quod veniunt explicanda verba d. §. item quæritur. ab. Nomine filii nam accipienda sunt in eo sensu, quod pater agat propria actione iniuriarum nomine filii, id est, propterea quod iniuria fuit facta filio, quæ de causa ei quoque videtur facta. §. patitur. Institut. de iniuriis. & hæc de causa non tenetur cauere, ex gl. final. §. item quæritur. verb. si pater. Quæ expositio satis colligitur ex ratione reddita per Iureconsultum d. §. item quæritur. scilicet, quod pro iniuria duæ competunt actiones diuerse; quæ ratio non concludit, nisi admissa prædicta explicatione; alias non video quid faciat, duas esse actiones, si pater nō

sua, sed actione filio competente vteretur. Præterea neque apta esset differentia, quam Iureconsultus dicit. §. item quæritur. constituit inter actionem dotis, & actionem iniuriarum: nam si pater tenetur cauere in actione dotis; quia licet sua sit, est etiam filię; a fortiori tenebitur cauere, si agat actione iniuriarum, quæ in solidum fit filii. Vnde, vt ea differentia bene procedat, admittenda est expositio, de qua supra. Neque obstat ratio, quod pater potest remittere actionem iniuriarum filio competentem: nam respondet Ripa hic num. 28. quod pater potest remittere iniuriam factam filio, ex iure patrie potestatis. l. sed est vniuers. 17. §. filio familias. 7. de iniuriis. † Vnde pariter si iure patrie potestatis velit agere actione iniuriarum filio competentem, audiendus est, nulla præstita cautione: sed si nomine filii velit actionem iniuriarum remittere, necessaria erit cautio, vt filius ratum habeat, quod suo nomine gestum est. Vnde pariter si nomine filii actionē iniuriarum in iudicium deducat, cauere debet. Sed non placet hæc resolutio: quia secundum eam facile eluderetur id quod sentit d. §. item quæritur. nam semper pater diceret, se remittere, vel agere iure patrie potestatis, & sic nō debere cauere. Vnde melius responderi poterit, quod si pater velit remittere iniuriam factam filio, vtique poterit, dicit §. filio fam. Quæ sequuta remissione, neque pater, neque filius amplius agere poterunt actione iniuriarum. l. si trib. §. quādā. 3. de pactis. §. final. Institut. de iniuriis. Si autem non remittat, sed velit eam durare, tunc vtique actionis filio competentis habebit exercitium. l. pater. et infra de iniuriis. etiam inuito filio. l. in personam. 31. cum glo. supra de pactis. Ceterum si filius absens sit, & actio illius deducatur in iudicium, necessaria est cautio rati habitio. & si præsens sit, necessaria est eius non contradictio: arguendo huius text. & patet ex eo, quod actio iniuriarum filio competentis, est ipsius quoad proprietatem, §. filio familias. 8. infra de actionibus & obligationibus, & ideo patre absente. Solus agit propria actione, nulla præstita cautione. d. l. final. sed & si vniuers. §. filio fam. 7. de iniuriis. l. si longius. §. 1. 3. de iudic. Ergo prædicta actio non poterit in iudicium deduci, absque consensu, vel rati habitioe filii. Adde, supra resoluta procedere, etiam quando pater agit actione iniuriarum per procuratorem, iuxta terminos. l. final. C. de iniuriis. nā si procurator patris deducat in iudiciū patris actionem, non tenebitur cauere: secus si deducat actionem filio competentem, nam tunc tenebitur cauere, filium rem ratam habiturum: nihil enim interest, quod quis agat per se, vel per procuratorem. l. alia. 15. in princ. infra de iudic. m. l. si cum procuratore. 23. infra de re iudicat. & l. 2. infra de obsequiis. propter rationem l. offa in fine. 3. de re iudicat. & ita Vincent. hic num. 25. Ripa num. final. Alciatus num. 24. Est tamen aduertendum, quod gl. final. hic aperte vult, quod si pater agat per procuratorem, in diffinitio eius procurator tenetur, cauere de rato: allegat. l. si sine §. final. infra rem ratam haberi. † & ibi notat Bartolus. Sed tenendum præcedentem opinionem, ad dict. l. si sine §. final. respondetur, quod ideo ibi procurator patris iubetur cauere, quia dubium erat, vtrum pater ei mandasset, & ideo merito cauendum est, iuxta regulam. l. C. de procurator. & ita expresse declarant glossa Bartol. & Paulus dict. l. si sine §. final. & Aretinus hic ad finem. & Alciatus num. 24. Quæ tamen responsio nō tollit difficultatē: quia dict. l. si sine §. final. iubet in

stipulatione de rato, etiam comprehendit personam
 filii. Plane quamvis procurator propter incertum
 mandati teneatur cauere, quod pater esset rem ra-
 tam habiturus, non tamen teneatur cauere filium
 rem ratam habiturum, si pater agens proprio no-
 mine non teneatur cauere de rati habitatione filii. Et
 ideo ad veram interpretationem dicitur *l. si sine. §. final.*
 debes aduertere, quod glossa final. hic intelligit, in ea
 specie procurator intentasse actionem iniuriarum
 patri competentem, ex eo quod filius esse pu-
 satus, vel verberatus, quod tamen non conuenit ra-
 tioni expressa *d. si sine. §. si scilicet.* quod pater mor-
 tuo, instantia filii transit ad filium: nam ad vis pa-
 trem decessisse litem iam contestata, & tunc actio in-
 iuriarum intentata nomine patris. minime transiret
 ad filium sed potius ad heredem patris. *l. unica. C. ex
 delicti. defunctor.* aut intelligis decessisse ante litem
 contestatam, & tunc actio iniuriarum conseruetur
 ex *hinc. l. si eum. §. qui iniuriarum.* supra si quis cautio.
 vnde impossibile est, quod tunc ad filium transiret:
 vt ergo conueniat ratio expressa *d. si sine. §. si ne-*
 cessario intelligere debes, in eo casu in iudicio fuisse
 deductam actionem iniuriarum filio competen-
 tem, & ideo ea actio, & eius instantia transit ad filium,
 etiam patris non heredem, siue pater sit mortuus, si-
 uo filius emancipetur. *l. sed & si vnus. 17. §. si filius. ver-*
 sed *sed & si pater. j. de inur.* † & ita intelligendo cessat
 difficultas: nam prout hoc casu pater teneatur cauere
 de rato, vt supra probauimus, pariter & in eodem eius
 procurator tenebitur cauere. Quare si filius præsens
 esset, & non contradiceret, prout tunc pater non te-
 neretur cauere, vt supra diximus, pariter in eodem
 casu procurator non cauebit. Vnde infertur, quod
 si in terminis *d. si sine. §. si ne.* procurator intendere
 actionem patri competentem, tunc si constaret de mā-
 dato, minime tenebatur cauere. *hinc. i. i. d. j. rem ratā
 haberi.* sed si esset dubium de mandato, tunc tenebatur
 cauere de rati habitatione patris. *l. i. §. de procurator. no-*
 autē de rati habitatione filii, quia in his terminis cessat
 ratio expressa *d. si sine. §. si ne.* vt supra ostendimus. Ex
 quibus venit reicienda concordia Ripae hic nn. 29.
 quod aut pater constituit simpliciter procuratorem
 ad causas, & de ratione iniuriarum indistincte te-
 netur cauere de rato, iuxta opinionem glossae final. hic aut
 vero cum specialiter constituit procuratorem ad a-
 gendum actione iniuriarum nomine patris, & filii: &
 pcedet communis: nam ex supra traditis verius resol-
 uendum est, quod si pater specialiter constituat pro-
 curatorem, vt agat actione iniuriarum nomine suo
 & filii, quamvis respectu patris de cuius mandato cō-
 stat, non sit cauendum: tamen respectu filii indistin-
 cte cauendum est, iuxta rationē expressam *d. si sine. §. final.*
 & quia si filius esset abens, pater hoc casu te-
 neretur cauere de rati habitatione filii, vt supra proba-
 uimus. Ergo & eius procurator, si de mandato quo-
 que filii non constet.

Non obstat vltima difficultas supra mota, quod
abfens, & furiofus æquiparantur, quia illi varie re-
pondetur gl. hic. *verb. fed. fi.* Aliter etiã reſpondet Bar.
hic n. 5. cuius reſponſio cõmunitur recipitur, *vt hic
diffini. v. incen. n. 16.* Aliter etiã reſpõ det Ripa hic n. 15.
Alciac. n. 17. Zafius. 16. Sed vera reſponſio & reſolu-
tio in hoc articulo eſt, quod aut quis propter abſen-
tiam alterius poteſt autem libere facere, & tunc ve-
rum eſt abſentem & furioſum æquiparari. *L. fed. & fi
vini. n. 17. glo. iij. de iur.* Et hac ratione in actione

in iurium a pari procedunt, q̄ pater sit abfens, vel furiofus, quia hī cafibus filius folus libere intendere poteft actionē iniuriarum. *l. finem. §. 1. de iudic.*
† Sed quando quī propter abfentiam alterius non poteft liberè actum facere; quia adhuc requiritur confenfus, vel filium non contradicō abfentis, nō procedit prædicta æquiparatio, vt aperte colligitur ex illo tex. *q̄. l. 2. §. fin. fupr. de procurator.* Ratio differentie, quia ubi requiritur confenfus abfentis, is in furiofo fruſtra expectatur, qui cōſenfum non habet. *l. 2. §. furioſus, de iure codicillor.* Et ſimiliter ubi exigitur non contradicō; hæc enim inuenitur in furioſo: non ſic in abſente antequam ſciat, & ideo merito inter prædictos cafus cōſtituitur differentia. Sed quando quī propter abfentiam alterius poteſt liberè actum facere, tunc nihil intereſt, illum alterum eſſe furioſum, vel abſentem: quia in vtroque hī terminis eadem militat ratio. Sed adhuc reſolutioni videtur obſtare, quod in dote præſentia pater cenſetur legiti-mus adminiſtrator filii: gloſſ. *l. cum dos verbo neque proderit. fupr. de pactis dotaib.*
Barthol. §. quod ſi in patri. nume. 7. 3. bac. communiter receptus, vt ibi aſſerunt Socinus nume. 18. Ripa num. 21. quidquid repugnet laſ. bac. in fine. Plane pater legiti-mus adminiſtrator poteſt agere nomine filii abſentis, nulla præſtita cautione de rato. *l. fin. §. ubi autem. C. de bonis quæ liberis. l. fin. §. deſignatione. C. de adminiſtrat. tutor.* Huic difficultati conſentit reſponſ. *de Bar. hic nume. 6.* cuius verba explicat Vincent. *num. 27.* Aliter enim reſpondet Ripa *hic ad finem.* quod argumentum concludit in patre legiti-mo adminiſtrato aduſucium, quia actiones filio competentes exercere poteſt, abſque illius conſenſu. *l. 1. C. de bon. matern. Barthol. l. final. §. ubi autem. C. de bonis quæ liberis.* & ideo neque requiritur conſenfus filii præſentis, neque ratiſhabito abſentis; quando autem pater eſt legiti-mus adminiſtrator filii in protec-titiis, habet quidem pater exercitium actionum filii: competentium *l. finem. §. 1. fed & filia. §. de procurator.* tamen filia præſentis conſenfus exigitur. *§. quod ſi in patri. 3. bac. l. & pariter abſentis requiritur ratiſhabito, vt in ſimilitudine Paul. l. fin. §. fin. ad fin. §. rem ratam haberi.* Sed cauendum eſt, ſi quia in pri-mis præſupponit Ripa, quando pater eſt legiti-mus adminiſtrator aduſucium, poteſt agere ſi filio præſente, quamuis ille conſenfum non adhibeat: quod tamen eſt contra tex. *l. fin. §. ubi autem C. de bonis quæ liberis. vbi, vt pater legitime agat nomine filii præſentis, oportet q̄ accedat cōſenſus: & eſt doctrina inno-c. accedens. n. 1. de procurat. magis cōmuniter recepta, vt aſſerit Pinell. l. 1. C. de bonis maternis. nu. 66. in 2. par-ti. ac ita aperte corrumpit Ripæ conſideratio. Et pariter etiā corrumpit conſideratio Barthol. *hic n. 6. Alciati n. 23.* q̄ ubi requiritur conſenfus filii præſentis, vt pater agat: tunc pater etiā legiti-mus adminiſtrator, tenetur cauere de rato, ſi filius ſit abſens: nam conſunditur ex ſupra traditis, videmus enim, q̄ pater legiti-mus adminiſtrator aduſucium, tenetur filii præſentis conſenfum exigere: & tamen ſi ille abſens ſit, non tenetur cauere de eius ratiſhabitione, vcl ea colligitur ex *l. final. §. ubi autem. C. de bonis quæ liberis.* Magis ergo placeat reſolutio Socini. *hic nume. 11.* quod ubi requiritur conſenfus, ſiue non contradicō præſentis, eiufdem abſentis requiritur ratiſhabito: ac proinde cum in dote protectitia filie præſentis requiritur cōſenſus, ſi-*

ue non cōtradictio, eiusdem absentis requiretur rati-
habitiō, quantumcūq; pater dotis profecticia sit
legitimus administrator: quod clare probatis text.
Quod verum intelligit de profecticia, cuius fi-
lia capax est. l. Pomponius. §. fam. l. ere. In aliis enim
profecticiis, quæ etiam hodie in totum acquiruntur
patri. §. i. Instit. per quas personas vobis acquiritur. de li-
lis tanquam suis ad libitum pater disponet. l. re
mandata. C. mandati.

Fallit autem prædicta conclusio in patre legiti-
mo administratore aduentitiorum, qui filii præsen-
tis tenetur consensum exigere: & tamen eiusdē ab-
sentis non tenetur requirere ratihabitionem. l. fin. §.
vbi autem. C. de bon. qua. liberis. Est et ratio, quia cum
iure antiquo proprietates aduentitiorum patri quæ-
reantur, iuxta notata l. placet. §. de acquen. bered. &
hodie proprietates aduentitiorum sit adiudicata filiis.
l. cum oportet. C. de bonis qua. liberis. In compensationē
huius oneris administratio plenissima prædictorum
bonorum patri concessa fuit, & ut persequatur Pinell.
l. i. C. de bon. mater. 2. p. n. 30. & ideo ei cōcessum fuit,
quod si filius esset absens, pater pro eo ageret. nulla
præstita cautione de rato, quantumcūq; præsentis
teneretur consensum exigere, ut constat ex supra tra-
ditis.

Vltimo aduertendum est ad id, quod probatis
tex. in fin. oportere filium scire, ut videatur non con-
tradiciere: & sic sentit, quod licet ex sola scientia re-
gulariter non inducatur consensus, iuxta notata. l.
Gaius. §. de pignor. at. alio. tamen colligitur non con-
tradictio, quæ sufficiens est in hac materia, ut pater
solus dotem recte petere videatur. Dicitur autē filiū
scire, si ei ignorantū denuntietur. nam si alias sciat,
nō est necessaria denuntiatio. l. i. in fine. §. de actio. em-
tit. l. Herennius. §. §. de emtion. explicat gl. hic verb. sci-
re. cōmoniter recepta, ut asserta l. inuen. n. 19. & ex ea
colligit Bart. hic. n. 7. notab. de declaratione ad titulum. §. de
emtion. ut quamvis emtor teneatur denuntiare ven-
ditori item motū, ut postea sequuta euictione, ad-
uersus eum possit habere recursum. l. emtor. C. de e-
uiction. tamen si probetur, venditorem alias sciuisse
litē motam, tenebitur de euictione: quia lis mota ei
non fuerit denuntiata. Contrariū tamen concludit
Bart. ea ratione, quia quando denuntiatio requiritur
ad simplicē scientiam, tunc verū est alias scienti eam
faciendam non esse, ea. cum qui certus de regulis iuris
in §. 1. in fine. §. de actio. emti. & in his terminis proce-
det doctrina gl. hic verb. scire. Sed quādo denuntia-
tio requiritur, non solum ut quis sciat, sed ut aliquid
faciat, etiam alias sciēti debet fieri denuntiatio. l. de-
nuntiatio. §. 17. ver. quid ergo. §. de adulter. Sed in materia
euictionis denuntiatio requiritur, ut venditor quid
faciat, id est, ut assiliet liti ad defendendum emtorē.
l. i. C. de peric. & cōmod. rei vend. C. de emti. & ven-
dit. ergo in ea materia etiam scienti faciendā est de-
nuntiatio, & ita etiam Bart. l. non solum. §. morte. n. 12. §.
de noui oper. nuntiat. & est magis recepta sententia, ut
hic asserti Soci. n. 12. Ripa. n. 17. Couarr. res. lib. 3. c. 17. n.
3. probat Ord. l. 3. tit. 30. §. 2. Ex qua Ordinatione no-
tabis, & sufficere, quod venditori denuntietur lis mo-
ta, quamvis non inseratur copia citationis, vel libel-
li dati contra emtorem. Vnde in regno Portugallie
non procedit traditio gl. fin. l. de causam de electio.
quod venditori mittenda est copia libelli, ut sciat, ad
cuius causæ defensionem debeat venire. quod &
voluit Bart. d. §. morte. n. 4. & ibi Alex. n. 42 la-

son. n. 32. Felin. e. cum M. n. 63. & ibi Ripa. n. 63. de con-
stit. Item & ex prædicta Ordinatione colliges, quod nō
solum debet denuntari lis mota: sed etiā debet re-
quiri, ut veniat ad causæ defensionē, quasi prædicta
denuntiatio non solū debeat esse certificatoria, sed
etiā incitatoria, ut denuntiatus veniat ad causæ de-
fensionē: idq; videtur probare tex. §. si pater. in fin.
C. de emti. & l. i. C. de peric. & cōmod. rei vend. & l.
qui absentem. §. §. de procur. ac. vlt. de emti. & vend. &
tenet Bart. d. §. morte. n. 51. & est communis opinio, ut
asserti Felin. e. cum M. n. 64. & ibi Ripa. n. 63. de consti.
Contrariam tamen opinionē, imo quod solum sit ne-
cessaria denuntiatio certificatoria de pendētia litis,
neq; sit necessaria denuntiatio incitatoria, ut veniat
venditor ad defensionem causæ, videtur probare
tex. l. si cum quaestio. C. de emti. Et est ratio, quia hæc
denuntiatio certificatoria, non potest videri facta
ad aliū finem, quam ut venditor veniat ad defendē-
dam causam: vnde hoc pro expresse debet haberi,
arg. l. 2. §. de liber. & post. quod ita tenent Bald. & Sa-
lyc. l. i. C. de peric. & cōmod. rei vend. Alex. hic. n. 12. A-
ret. col. pen. Soc. n. 13. §. §. de morte. n. 39. Anton. de Burg.
c. fin. 4. de emti. & vendi. Couarr. res. lib. 3. c. 17. n. 3. ad fin.
& videtur verum. Neq; repugnat Ordinatio. l. 3. tit.
30. §. 2. ad med. Nam si bene aduertas, ea in principio
sentit, satis esse, quod lis mota denuntietur vendi-
tori, vnde licet d. §. 2. ad med. dicat, quod citetur venditor,
ut veniat ad causam defendendam, nō ob id sequi-
tur, id necessarium esse exprimēdum in denuntiatio-
ne: satis enim est, quo id ex denuntiatione virtus
liter colligatur. gl. l. prator. tit. §. 1. verb. expresse. §. de
noui oper. & Ex quibus non placet concordia Soci.
hic. n. 13. quod ut venditor teneatur ex capite euictio-
nis, satis est, quod ei denuntietur lis mota: sed ut teneatur
ex clausula de defendendo, propter quam ven-
ditor tenetur soluere sumtus emtori, etiam si præ co-
sit lata sententia, iuxta tradita per Bart. l. venditor. §.
de verbor. obligat. omib. tunc oportet, quod venditori
fiat denuntiatio, ut veniat ad litē defendendam:
alias enim emtor videtur cōfiderē de iure suo, & id-
eo non poterit emtor conuenire venditorē ex præ-
dicta clausula, quasi non venerit ad eum defenden-
dum: Hæc enim distinctio ex supra dictis confun-
ditur: nam cum denuntiatio illa virtualiter conti-
neat, quod venditor veniat ad defendendum, si non
veniat, ex utraq; clausula tenebitur, ut constat ex su-
pra traditis, & aduertit Aret. hic col. 1. penult. ad me-
dium. Ripa cap. cum M. numer. 65. de consuetudinib.
Cetera quæ Doctores hic prosequuntur in materia
euictionis, tanquam omnino extranea materia
dotis, omittuntur.

SUMMARIUM.

- 1 Petitio in iudicio, & solutio extraiudiciali, in hac materia a pari procedunt.
- 2 Quando is qui pro alio agere potest, pro eodem possit recipere solutionem.
- 3 Petitio, & solutio recepta a pari non procedunt, quando est diversæ ratio. (iudicio.)
- 4 Cur exigitur consensus parit, ut filius audiat in iudicio.
- 5 Filius tanquā reus habet legitimam personam stan-
di in iudicio.
- 6 Assignatur vera ratio ad l. fin. §. necessitatem. C. de bon. qua. liberis.
- 7 Actionum, quarum filius am. capax est, pater habet exercitium.
- 8 Explicatur ratio d. §. necessitate.

¶

- 9 Non confirmatur iudicium, in quo a principio non interuenit consensus patris.
- 10 Coniuncta persona pro absente coniuncto potest recipere solutionem, praestita cautione de rato.
- 11 Et respondetur rationibus communis opinionis contrarium tenentis.
- 12 Explicatur l. qui in aliena. 33. §. quanquam. l. de negot. gestis.
- 13 Agitur de intellectu l. patri pro filio. 28. in princ. de f. de minorib.
- 14 Specialitas patris, qua ibi assignatur, in quo consistit.
- 15 Explicantur verba illius text.
- 16 Pater propter damnum de presenti, inuito filio, petit restitutionem.
- 17 In terminis d. l. patri. restitutio quid voluntatis affert patri.
- 18 Quando pater conuenitur actione de peculio, deducit id quod sibi debetur, secus si propter condemnationem filii in peculio fiat exsequutio.
- 19 Pater quando possit adimere peculium filio.
- 20 Quamobrem cognati pro prodigo possint impetrare restitutionem.
- 21 Prodigo pro gestis ante interdictionem non competit restitutio.
- 22 Quod tamen notabiliter declaratur.
- 23 Coniunctus pro coniuncto prodigo potest recipere solutionem.
- 24 Quilibet potest recipere solutionem ratione contractus, quem gessit.
- 25 Explicatur l. si filiafam. 2. §. f. de iure dotium.
- 26 Exigere quid proprie significet.
- 27 Procurator datus ad exigendum, potest recipere solutionem.
- 28 Etiam si mandatus sit praesens.
- 29 Si pecunia soluta filia peruenit ad patrem, reconualescit solutio.
- 30 Concordatur is text. cum sequenti.
- 31 Agitur de intellectu. l. solutum. §. solutam. §. de pignor. actio.
- 32 Ostenditur, illum decisionem male applicari per Bart. ad nostram materiam.
- 33 Quando pecunia per inuictum venit ad eum, cuius requirebatur consensus, qualiter contingat liberatio.
- 34 Limitatur regula l. fin. C. de negotiis gestis.

Lex III & IIII.

Hae leges prosequuntur eandem materiam, quae tractata est in precedenti, de actione communi dotis: & ex illis collige quod prout pater non potest petere dotem in iudicio sine consensu filiae. l. 2. §. quod si in patris. l. eod. ita etiam neque extra iudicium potest recipere dotis solutionem, absque praedictae filiae consensu, concordat. qui hominem. 34. §. si gener. j. de solutio. Ratio est secundum Bart. hic. in l. ad finem. quod communio actionis, quae efficitur, consensum filiae esse necessarium, pariter respicit petitionem, & solutionem: nam cum una sit actio, si pater solus petat, necessario praediciatur iuri filiae, & ideo requiritur eius consensus. l. id quod nostram. j. de reg. iuris. Quod pariter etiam militat in solutione, nam per illam etiam iuri filiae praediciatur, quia per solutionem tollitur obligatio. in princ. Insti. quib. mod. solut. obligat. & in specie probat text. hic. in fine. Merito igitur utroque

casu filiae consensus exigitur, iuxta regulam. l. non debet aliter. 74. j. de regul. iuris. Ex qua ratione inferitur, quod prout ad petendum in iudicio sufficit filiae non contradictio. l. 2. §. fin. §. eod. pariter & illa sufficit, ut pater extra iudicium possit recipere dotis solutionem: quod probat. l. qui hominem. 34. §. si gener. j. de solutio. ubi, Ignorante, a contrario sensu. Similiter prout pater solus potest agere, si filia sit absens, & consuet non habere iussum causam contradicendi. l. dorem. 28. infra. eod. idem etiam recipitur in solutione. Socin. hic. num. 2. Vincent. num. 3. l. ason. nu. 4. Sed non est verum, quia etiam in his terminis pater tenetur cauere de rato, ut probauimus. l. 2. §. fin. §. eodem. Ex ideo verius inferendum est, quod prout pater solus potest petere dotem, si filia sit absens, dummodo pater praestet cautionem de rato. l. 2. §. fin. in fine. l. eod. idem etiam recipitur in solutione. Vincent. nu. 3. l. ason. n. r. ac ita colligitur, quod coniuncta persona potest recipere solutionem pro coniuncta persona absente, dummodo praestet cautionem de rato: quod tamen repugnat doctrinae Bart. hic. num. 8. communiter receptae, de qua infra dicemus. Nisi dicas, illam doctrinam Bartol. procedere, quando coniuncti filiae vult recipere solutionem nomine coniuncti absentis, & in fauorem illius: hoc enim facere non potest, etiam si velit cauere de rato. In isto autem text. pater agit proprio nomine: & etiam ad propria voluntatem. l. fin. §. communia varusque iudici. & tamen propter praedictum, quod filiae inferri potest, requiritur eius consensus. vnde in his terminis, si sit absens filia, sufficit cautio de rato. ut hic aduertit Socin. num. 7. l. ason. l. 2. §. fin. num. 10. supra eodem. Inferunt etiam, quod prout si pater agat in iudicio, & iussu iudicis recipiat solutionem, poterit nihilominus filia maritum conuenire, vterum sibi dotem restituat, si pater efficiatur non soluendo. gloss. l. 2. §. quod si in patris. verba sibi iuris in fine. §. eodem. idem etiam recipitur in solutione extra iudicium facta. Sed cauendum est, quia gloss. dicit. §. quod si in patris. loquitur, quando pater in iudicio exigit dotem, sine consensu filiae: quod pariter, recipitur in solutione facta patri extra iudicium, sine consensu filiae. Sicut enim pater exigit dotem, non contradicente filiae, tunc et si pater efficiatur non soluendo, tamen generet amplius conueniri non potest, iuxta regulam cap. si illam legitime. de regul. iuris in 6. ut explicat Paul. d. §. quod si in patris. ad finem. Quae distinctio pariter & in solutione extrajudiciali admittenda est. Socin. hic. nu. 3. Vincent. num. 3. post medium. Secundo principaliter collige ex isto text. quod agere in iudicio, & recipere solutionem extra iudicium, a pari procedunt. Vnde tamen in contrarium. l. hoc iure. 86. j. de solutio. ubi procurator constitutus ad litem, & sic qui potest petere in iudicio, tamen non ob id potest recipere solutionem. gloss. l. hic in fine, opponit de illo text. & nihil respondet. Bart. autem hic. nu. 10. post Dyn. distinguit, cuius dicta ut clarius percipiantur, est aduertendum, quod quoniam duobus modis formari posse. Primos virum qui potest agere alieno nomine, & ad alienam voluntatem, possit recipere eiusdem nomine solutionem? Secundo, virum qui potest agere suo nomine, possit etiam recipere solutionem? Si primo modo quoniam in intellegas, dicendum est, quod cum quis sine mandato ad agendum alieno nomine minime admittatur. l. l. C. de procuratoribus. forma mandati est diligenter obseruanda: atque proinde si mandatum conuenit, ut recipiat

recipiat solutionem, virtute huius mandati, nihil petere poterit in iudicio, vt est expressum. l. quod stipulatus. 10. infra de solutionib. notat Bald. rationem reddens. l. 2. num. 1. sup. de iurisd. omnium iudic. Vincen. hic num. 8. & per contrarium, si mandatum continet, vt procurator petat in iudicio, non poterit recipere solutionem extraiudicalem. l. hoc iure. 86. infra de soluto. l. sed si tantum. 14. supra de pactis. nisi verba mandati sint generalia, & etiam receptioni solutionis adaptari possint, vt explicat Bartol. l. qui Rome. §. Calymachus. infra de verb. obligatio. Mattheus. sing. 30. Si autem questio secundo modo accipiat, tunc concludendum est conclusio, quod si quis solus non possit petere in iudicio propter aliquam rationem, quæ pariter procedat in solutione, tunc petitio, & solutio a pari procedent. text. hic, sicut. l. fin. C. ad leg. Falcid. Si vero non sit eadem ratio in utroque casu a pari non procedent; quo fit vt seruus etiam illud quod mutauit, non potest petere in iudicio. l. seruus. 7. de iudic. & tamen potest recipere solutionem eius quod mutauit, absque villo domini mandato. l. quod seruus. 1. §. deposit. & l. si vnu. 28. in princip. vers. si seruus supra de pactis. quia militat diuersa ratio; nam petere in iudicio pertinet ad ius ciuile, gloss. in princip. l. in iud. de obligationib. & seruus, quoad ea, quæ iuris ciuili sunt, habetur pro mortuo. l. quod autem. infra de regul. iur. Quæ ratio cessat in receptione solutionis extra iudicium factæ; secus ergo si eadem esset ratio; vnde prout filiosus & pupillus non possunt agere in iudicio propter defectum intellectus, pariter neq; poterit recipere solutionem extra iudicium, quia eadem militat ratio, quod probat. l. non omni. §. final. supra si certum petatur. Et prædicta Barto. doctrina communiter recipitur, vt hic afferunt Claudionem. §. Vincen. n. 8.

Ex prædicta distinctione inferit Bart. hic num. 2. & 9. ad notabilem questionem, vtrum quemadmodum filius in aduentitius, in quibus habet proprietatem, & vsum fructum, tamen non potest pro illis agere in iudicio, nisi accedat patris consensus. l. final. §. necessitate. C. de bonis qualibet. ita etiam neque possit recipere solutionem absque patris consensu? Et concludit, prædictum filium posse recipere solutionem absque patris consensu: quia in his terminis est diuersa ratio inter petitionem & receptionem solutionis: ¶ nam in petitione requiritur patris consensus propter solemnitatem iudiciorum, quæ ratio cessat in receptione solutionis extra iudicium; & communiter recipitur hæc Barto opinio, vt hic afferit Vincen. n. 8. Est tamen aduertendum circa hanc Bartoli illationem, quod Bart. habet pro constanti, etiam pro aduentitiis, in quibus pater non habet vsum fructum, filium non audiri in iudicio absque patris consensu, quæ fuit opinio Accursii. d. §. necessitate. quia in practica non esse recedendum, & consuetudine esse receptam, post Paul. & Salyc. afferit Corne. ibi ad finem. Vincen. hic numer. 8. ad finem. & defendit Dec. auct. quod locum. num. 8. C. de collationib. Sed vtrique resoluendum est, id verum esse, quædo vsum fructus potuit queri patri, & propter eius factum illi non querit in his enim terminis loquitur d. §. necessitate. sed quando a principio vsum fructus quæri non potuit, tunc filius agit in iudicio absque patris consensu. auct. vt liceat m. vtr. & auct. in princip. collatio. 8. & e. fin. de iudic. m. vtr. §. quod fin. patris. 5. eod. Sed admissa prædicta distinctione, illud restat viden-

dum, quamobrem in specie d. §. necessitate, requiratur patris consensus, vt filius audiatur in iudicio? Et Otto relictus ab Accursio d. §. necessitate, existimat, & queri in ea specie consensum patris, in signum quod repudiauerit vsum fructum, & sic vt constet iudici, patre in illis bonis non esse legitimum administratorem, & consequenter ei non competere ius agendi, quod patri legitimo administratori solet competere. l. 1. C. de bonis maternis. sub script. Bart. d. §. necessitate. n. 2. & 11. & afferit receptum Alexan. conf. 106. nu. 2. ad finem. lib. 1. Ripa. l. 1. §. si quis iustum. nu. 3. ad Trebellian. Varius de nullitatib. pagina. 225. nu. 39. Quæ tamen ratio non est concludens, & confunditur ex mente d. §. necessitate, qui dicit, patrem cogendum esse hunc consensum præstare in secundum prædictam rationem non debuit cogi ad consensum præstandum, sed sufficeret in iudicio declarare, se repudiasset vsum fructum, quem in illis bonis habere potuisset. Item repugnat ratio expressa d. §. necessitate, quod ideo requiritur consensus patris, ne sine eius consensu videatur consilire iudicium ¶ Præterea ad constat, patrem repudiasset vsum fructum & frustra exigeretur eius consensus, vt de repudiatione constaret; arg. l. 1. §. si de dote prelegat, aut de repudiatione non constat, & iudex non debuit cogere patrem ad consensum præstandum, antequam ei facta esset fides de repudiatione vsum fructus, & tamen d. §. necessitate, probat, patre simpliciter cogendum esse prædictum consensum præstare: ergo ratio supra relatâ vera esse non potest, vt aduertunt Fulgos. & Corne. n. 14. ad finem d. §. necessitate. Menoch. de recap. poss. p. 1. p. 1. med. n. 30. Succedit igitur secundum rationem, quæ fuit Accursii d. §. necessitate, ideo scilicet requiri consensum patris, vt integretur persona ipsius filii: nam propter patriâ potestatem non videtur integri status, & consequenter neq; videtur habere integrâ personam stândi in iudicio; vt igitur filius, quasi integra persona in iudicio constet, requiritur patris consensus, vt videtur colligi ex ratione expressa d. §. necessitate. Et hanc rationem videtur probare Bart. hic. n. 2. ad finem. dum dicit, patris consensum requiri, propter solemnitate iudiciorum; & eam clare probant Fulgos. & Corne. n. 15. d. §. necessitate. Paul. & Alexan. n. 1. §. cum dotem §. eo autem tempore. §. eod. Reminal. conf. 99. nu. 2. lib. 3. Curi. Junior. l. n. num. 65. C. qui admittit. Traq. post legem conubial. gloss. 7. num. 10. Ruin. l. 1. §. si quis iustum. num. 9. infra ad Trebellian. in quibus, patris consensum requiri ad quemdam iuris rigorem conservandû, & pro patriis honore, & prosequitur Menoch. de recap. poss. §. 15. remedio. n. num. 298. vbi confirmat ex eo, quod filius sit, ita sub patris potestate est, vt patrum a seuo videatur differre: & ideo prout seruus non videtur habere legitimam personam stândi in iudicio, l. vix certis. 7. de iudic. ita & neque filius familiæ, & faciunt in simili tradita per Ruin. l. in princip. nu. 1. §. de verb. obligatio. Ceterum hanc rationem expressè improbat Bart. d. §. necessitate. n. 2. quia non est verum, quod in ea præsupponitur, scilicet, filium, non habere legitimam personam stândi in iudicio; nam certum est, tanquam reum possit in iudicio consistere, & se defendere. l. tam x contractibus. 1. de iudic. l. si noxali. 1. de noxali actio. l. filius. §. 2. de actionib. & obligatio. ¶ Et tamen si non haberet iustam personam stândi in iudicio, neq; tanquam reus in eo posset consistere. l. 2. C. qui legitimam personam. Et confirmatur, quia in d. §. necessitate, requiritur pa-

consensus, etiam quando filiusfamilie. conuenitur tanquam reus: ergo consensus, de quo ibi, ob alia quassam requiritur, quam ob eam, quod filiusfamilie non habeat legitimam personam standi in iudicio. Neque illa equiparatio quam facit Menoch. inter filiumfamilie & seruum, iusta est: nam videmus, quod filiusfamilie, saltem tanquam reus potest consistere in iudicio, ut supra probauimus, non sic seruus. *l. cum debitoris. C. de iudic.* Item filiusfamilie tanquam procurator alterius potest in iudicio consistere. *l. filiusfamilie. §. ad finem princip. supra de procurator. l. tam ex contrahibus in fine. §. de iudic. c. penult. de procurator.* Text. optimus. *c. qui generaliter. §. 1. de procurator. in 6.* & dicitur in dubitatum Menoch. *de recap. posses. 15. remed. num. 307.* Et tamen seruus neque tanquam procurator alterius potest in iudicio consistere. *l. seruus. C. de iudic. & ibi Iason. l. non idcirco. §. fin. supra de iudic. & Bart. licet. num. 5. §. de procurator.* Et probatur ratione, quia seruus ideo in iudicio consistere non potest, quia quoad ius ciuile attinet, habetur pro mortuo. *l. quod attinet. §. de regul. iuris. notat Iason. l. seruus. C. de iudic.* Quare ratio cessat in filiofamilie, qui ex se capax est eorum, quae sunt iuris ciuilis: & hac ratione interueniente consensus patris, sine dubio auditur in iudicio. *d. §. necessitate.* & tamen seruus, etiam consensus domino, in iudicio consistere non potest. *glo. 2. l. seruus. §. de bonorum possesio. l. 2. §. 1. cum gl. 2. qui satisfactio. cogan.* Et ob praedictas rationes glof. rationem ferre relata esse communiter reprobata asserit Claud. hic. *n. 6.* Vnde ad veram rationem huius quae sit aduertendum est, quod quae sit per filiumfamilie, eodem momento iure antiquo in patrem transferri. *l. placet. §. de acquir. hered.* Quod verum erat, quoad utilitatem rerum, & quoad actiones actiuas, quia res proprie dicuntur quae sita: nam si filius aliquem faceret actum, ex quo remaneret obligatus, haec obligatio passiva non transibat in patrem, quia hoc non poterat dici quae sita filio, sed potius onus, & ideo penes personam filii permanebat, iuxta titulum. *C. ne filius pro patre & consequenter poterat conueniri sine patris consensu, tanquam paterfamilie:* & pater tantum poterat conueniri de peculio, si illud forte filius haberet. *l. 3. §. sed verum. 7. de minorib. l. tam ex contrahibus. §. de iudic. l. pen. C. qui bonis cedere possunt. tradit Bart. receptus d. §. necessitate. n. 2.* quidquid repugnet Menoch. *de recap. posses. 15. remed. n. 105.* Quod tamen limitandum est, nisi obligatio passiva cohereret, quare iure patrie potestatis in patre transibat: nam in consequentiam, praedicta actio passiva rei quae sita coherens in patrem transibat. *l. 1. §. si filio. & ibi notatur. §. ad Trebellianum.*

Item & secundo aduertendum est, quasdam esse actiones actiuas, quae iure etiam antiquo iure patrie potestatis non acquirerebantur patri, sed in persona filii residebant, quae enumerantur. *l. filiusfamilie. §. 1. in factum infra de action. obligat. Quorum tamen exercitium patri & non filio competebat. l. sed & si unus. 17. §. filiusfamilie infra de iur. l. filiusfamilie. §. in princip. supra de procurator. l. filiusfamilie. §. 1. supra de iudic. per locum a specul. & ibi notati glof. fin. & ibi Bart. & Paul. interque numer. 2. Albericus & filiusfamilie. post princip. supra si certum petat. Bart. d. §. necessitate. num. 2. ad medium & ibi Paul. n. 4. Ruy. L. Gallus. §. & quid sit autem. n. 23. ad finem.*

Ex quibus ita praesuppositis inferendo ad nostrum quod situm, etiam adnotandum est, quod aut quiritur, v-

trum filius possit agere consentiente patre? & cum certum sit, actionem actiuam transire in patrem, & sic actio sit patris, & non filii, indubitabilis redditur quae sitio, & sic dicendum est, agere non posse, nisi tanquam patris procuratore: nam vero quiritur, vtrum filius conueniri possit actione passiva, inuito patre? & etiam quae sitio est indubitabilis: nam cum actio passiva remaneat penes filium, conueniri potest tanquam paterfamilie. *l. filiusfamilie. §. 1. de actus. & obligatio. & consequenter iure consensu patris. l. 3. §. sed verum. 7. de minorib. & supra dictum est.* aut vero quiritur circa illas actiones actiuas, quae speciali iure remanent penes filiumfamilie. & est dicendum, quod licet proprietates harum actionum sit filii, tamen cum exercitium sit patris, non poterit in illis filius audiri in iudicio, sine patris consensu, qui patiendo filii agere, iuri exercitium actionis sibi competentis videtur renuntiare: quare omnia actio hodie locum obtinent in profectiis, & circa quae nihil immutatum est. *l. c. oportet. C. de bonis quae liberis.* Circa aduentitia autem mutatio sequuta est: nam cum hac iure antiquo, pleno iure querebantur patri, iuxta notata. *l. placet. §. de acq. hered.* hodie non acquiruntur patri, nisi quoad vsum fructum, & proprietates filiorum permanent. *l. cum oportet. In compensationem igitur huius oneris inductum fuit, ut agere, & suscipere actiones, ad solum patrem pertinerent. l. 1. C. de bonis materni. l. fin. §. ubi autem in vnum. C. de bonis quae liberis.* Quod si talia essent aduentitia, in quibus patri non potuit quae vsum fructum, tunc permittebatur filiofamilie, libere agere, & suscipere actiones. *ant. ut licet matri, & auct. in prin. collat. §. c. fin. de iudic. in 6. Ar. etiam. conf. 2. nam. 7.* Nam & miles sine consensu patris poterat agere, & suscipere actiones pro castrensi peculio: quia castrensis, etiam iure antiquo, patri quae non poterant. *l. miles. 1. post prin. §. de castrensi peculio.* Quod si talia erant aduentitia, in quibus patri potuit quae vsum fructum secundum regulas generales, & tamen propter tunc, vel expressam patris renuntiationem, illi non fuit quae sitio, procedit dict. *§. necessitate.* secundum magis communem intellectum, ut ostendimus. *l. 2. §. quod si filius patris. l. c. etiam.* In qua decisione Iustinianus videtur media viam sequutus, ut cum si casus mixtus videretur, constituitur, quod neque in eo filiusfamilie possit libere agere, & suscipere actiones, ut potest illis, in quibus patri non potuit quae vsum fructum: neque etiam in illis solus pater ageret, & suscipere actiones, ut sit in aduentitiis, in quibus habet vsum fructum, sed quod in casu illo mixto ius quidem agendi, & suscipiendi actiones, residet penes filiumfamilie, debet tamen adhiberi consensus patris in signum, quod licet in his bonis pater non habeat vsum fructum, non sit tamen de illis, in quibus patri nunquam potuit quae vsum fructum, sed de illis, in quibus potuit quae vsum fructum, & consequenter in quibus ius agendi, & suscipiendi actiones potuit in persona patris residere, iuxta quae venit explicanda ratio d. §. necessitate. ibi: *Ne inuicem sine patris voluntate videatur consilium nam cum ageretur de bonis, in quibus patri potuit quae vsum fructum, & consequenter ius administrandi, videtur non fuisse & quae, ius agendi liberum filio competere, quia hoc tantum illi permittebatur in aduentitiis, in quibus nunquam patri potuit quae vsum fructum.*

Et ex his facile resoluetur ea dubitabilis quae sitio, *verum in terminis d. §. necessitate. ille consensus patris de-*

hac a principio interuenire ad validitatē iudicii an vero satis sit, quod ante finitum iudiciū. ex post facto interueniat. In qua questione glo. d. §. necessitate. sentit, a principio debere interuenire alias irritari iudiciū sine ipse reuocauit sententia: quam ibi probant Bald. & Paulus, num. 11. Bartolus, si quis mihi bona. §. infum. numer. 8. infra. de acquiritur hereditate. & ibi lation. num. 20. asserit receptum. Alexand. leg. si cum dotem. §. eo autem tempore. num. 1. infum. eodem. Riminald. consil. 599. nu. 2. lib. 3. l. ante de nullitatibus. pagin. 327. numer. 44. ita ut generaliter receptum sit, quod ubi consensus requiritur pro solemnitate, non sufficit ex post facto interuenire, iuxta plene relator per Lambertengum de contrahibus sine solemnitate factis. glo. 7. numer. 23. & diximus. §. final. l. precedent. numer. 20. Contrariam tamen sententiam, imo in prædictis terminis sufficere consensum patris ex post facto interuenire, & ex illo confirmari iudiciū, tenet Bartolus dict. §. necessitate. numer. 11. Rota decisione. 175. numer. 2. in nouis. Bellamera decisione. 730. Anch. consil. 337. in fin. Nicolaus & Miles in reperiens. verbo, filius aul. potest. & ita fuisse iudiciū asserit Afflictus. decisione. 180. ad fi. & subscriptus Cagnol. l. 1. num. 2. i. sup. de iudic.

Secūdo non obstantibus, prima opinio verior est: nam cum consensus patris requiratur, ad ostendendum, quod non sint aduentitia, in quibus patri non potuit quæri vltus fructus, si filius agat sine patris consensu, & sic quasi sint aduentitia, de quibus ipse libere potest disponere: cum agat aduersus iuris constitutionem, non potest subsistere iudiciū, neque ratiōibz patris potest confirmare, quod suo nomine gestum non est. l. si pupilli. 21. §. si si e-
 90. sup. de negot. gestis. † Item cum in huiusmodi aduentitiis, ut agendi, & exercendi actiones, nō simpliciter concedatur filiofamilias, sed oporteat interuenire patris consensum; si sine eo agat, quasi carens exercitio actionis intentatæ, audiri non debet: neque potest subsistere iudiciū, leg. si pupilli §. final. sup. de negot. gestis. Bartolus. l. cum nota. num. 9. C. de transactioibus. Vnde videmus, quod si pater agat ad petendam dotem, non prohibito consensu filii iudiciū subsistit, si filia ratem habeat, iuxta communem. l. si cum dotem. §. eo autem tempore. infra eodem. quia patri suo nomine competebat actio. Item, & ius exercendi eam actionem, & filiz consensus requirebatur propter præiudiciū, quod ei inferri poterat: vnde in his terminis inducitur regula. leg. final. Cod. ad Macedonianam. Diuersum erit, si filia agat sine consensu patris. Nam licet suo nomine habeat actionem ad dotem petendam: tamen caret exercitio illius actionis, quod tantum patri competit. leg. filiusfamilias. 8. §. sed & filia. sup. de procuratoribus. gloss. hic communiter recepta. Vnde quali caruerit exercitio actionis, debet induci regula. leg. si pupilli. §. final. sup. de negot. gestis. ut probauimus l. 2. §. fin. sup. eodem. Illud certum est, quod in terminis, d. §. necessitate, quamuis filiusfamilias non possit agere in iudicio, neque suscipere actiones sine patris consensu, tamen de illis bonis disponere extra iudiciū libere poterit absque patris consensu, ut colliges ex l. final. §. filia autem. Cod. de bonis qua liberis. sent. Bart. hic numer. 2. & 9. communiter recepta. Vltus uex illo text. cum Bart. hic nu. 8. colligendum est: quod coniuncta persona, pro coniuncta non potest recipere solutionem, absque

illius mandato: neque enim vlla maior potest dari coniunctio, quam patris & filiz, & tamē pater non potest recipere solutionem dotis, absque consensu filiz. Ad quod etiam adducit. 2. infra. leg. legatorum nomine. vbi text. probat, qd si pater velit recipere solutionem pro filia, præstita cautione de rato, tamen non audietur: † quem text. ibi notat Alberic. exollis Socin. hic nu. 7. Vincent. num. 20. (Crotus. §. consilium. 2. lectur. num. 123. infra eodem. & vltra Bart. pro hac opinione videtur etiam text. l. qui in aliena. 33. §. quamquam. supra. de negotis gestis. vbi mater pro filio absente non potest recipere solutionem, & in specie probauit hanc opinionem gloss. 1. l. vero procurator. 12. infra. de solutionibus. & ibi Bart. nu. 2. & esse receptam opinionem asserit Alex. l. exigendi. num. 14. C. de procuratoribus. & consil. 4. num. 3. lib. 2. Cland. hic post priu. Traug. lib. 1. retrahit. §. 1. §. 13. nu. 34. Diuina regul. 124. Hanc tamen receptam sententiam oppugnat Decius. e. cum & M. num. 14. ad fin. de consil. & ante eum Fulgos. l. si pupilli §. fin. num. 3. sup. de negot. gestis. contendentes, quod prout coniunctus admittitur ad agendum pro coniuncto sine mandato, dum de rato cauetur, l. sed hic. 3. in prin. sup. de procurator. pariter & pro eo poterit recipere solutionem, præstita prædicta cautione: quorum opinio verior videtur. Ad cuius explicationem debet aduertere, qd illud quod vulgo dicitur, speciale esse in coniuncto, ut possit agere pro coniuncto sine mandato, accipiendum est in hoc sensu, ut quamuis extraneos non audiat ad agendi pro alio, si consiliet eum non habere mandatum, quantumcunque paratus sit præstare cautionem de rato, l. C. de procuratoribus. tamen speciale est in coniuncto, ut quamuis consiliet eos non habere mandatum, tamen audiantur pro coniuncto absente, præstita cautione de rato, l. exigendi. 12. C. de procuratoribus. l. si autem. 8. supra. de negot. gestis. infirmat. l. Pomponius. 40. §. fin. supra. de procuratoribus. glo. 1. e. cum prædict. de pultis. Si enim non præstaretur cautio, facile elusorium redderetur iudiciū. Cum enim regulariter factum coniuncti non possit nocere coniuncto absenti, & non mandanti, l. 3. §. 1. & ibi Bar. infra iudicatum solui. l. 1. C. quibus res mandata non noceat. l. ea cautio non præstaretur, corrumpet iudiciū: & ita hac ratione prædictam cautionem esse præstendam a coniuncto agere volente, pro coniuncto absente, secure admittunt Socin. hic num. 7. Vincent. num. 20. tradit Paul. non solum §. 1. num. 7. sup. de procurator. Fel. cap. coram. num. 3. de offic. delegat. Ripa. cap. cum & M. num. 60. de consil. Gomez. cap. fin. num. 31. de iudic. c. 61. Diuina reg. 124. Ergo pari ratione coniunctus potest recipere solutionem pro coniuncto absente, præstita scilicet cautione de rato: quod colligitur ex isto text. coniungendo illum cum §. fin. in fin. l. precedentis. & videtur expressum illi qui hominem. 34. §. si gener. infra de solutionibus. & l. si autem. 2. in prin. sup. de negot. gestis. † Ad quod etiam potest expendi, l. si cum filio. 9. §. 1. supra. de compensationibus. vbi illius obicit compensationem de eo quod debetur patri, præstita scilicet cautione de rato: ergo & præstita, & dicta cautione, poterit recipere solutionem iuxta æquiparationem, l. si debitor. 4. sup. qui patores in pignoris habebantur. Præterea certum est, quod si solutio sit facta filio, & pater illam ratam habeat, efficax redditur solutio. l. neque filius. Cod. de rebus creditis. leg. qui hominem. 34. §. si gener. infra de solutionibus. Ergo

patiter, si filius recipiat solutionem, præstita prædicta cautione, audiri debet, cum obligat se ad præstandum id, per quod solutio efficax redditur, *argum. l. penult. sup. de condit. sine causis*.

Et tertia hæc opinio, non obstant rationes supra adductæ pro contraria opinione, nam ad primum de isto textu respondetur cum Claud. *hic in principio* quod pater non agebat, neque petebat, doctem relictum tanquam coniunctæ personæ, sed potius proprio nomine, & ad propriam utilitatem: & quod vulgo dicitur, *coniunctum agere posse pro coniuncto absente*, intelligitur, quod coniunctus agat nomine absentis, & ad illius utilitatem. Si autem agit proprio nomine, & ad propriam utilitatem, sumus extra terminos, sed & *hic in principio, sup. de procurat. et advertit Alexand. l. exigendi. num. 14. C. de procurator.* Quinimo si bene advertatur, is text. poterit retorqueri aduersus communem, nam aperte sentitur, quod prout pater absente filia, potest solus petere doctem præstita cautione de rato, ita etiam præstita eadem cautione, potest recipere solutionem dotis. Neque satisfacit responsio Socin. *hic num. 7.* quod pater recipiendo solutionem dotis, præten dit proprium interesse, & ideo admittitur cum cautione de rato. Sed quando coniunctus recipit solutionem pro coniuncto absente, nullum proprium præten dit interesse, & ideo nullo modo potest recipere solutionem pro coniuncto absente, ut in simili hoc casus distinguit Bart. *l. si consante. num. 65. infra eodem.* quia replicabitur, satis esse, quod is text. probet petitionem, & solutionem a pari procedere, & sic bona est illatio, quod prout coniunctus potest agere pro coniuncto absente, etiam si nullum ex hoc proprium præten dat interesse, idem etiam recipiendum sit in solutione.

Non obstat secundum de l. 2. *infra. ut legatorum nomine*, quia eo casu pater petebat legatum relictum filio, sibi tradi, ut illud in propriam utilitatem conuerteret: ergo non agit tanquam coniuncta persona, quia si vitalis ageret, debuit agere ad utilitatem coniuncti absentis Bart. *l. vero procuratori. num. 2. infra. de solutio.* Unde sumus extra terminos nostræ quæstionis, & merito pater non auditur, quantumcumque paratus sit præstare cautionem, quod filius interim legatum non petet, *ut advertit Alex. l. exigendi. nu. 14. C. de procur.*

Non obstat tertium, de l. qui aliena. 23. §. *quantum, sup. de negot. gest.* quia textus eam reddit rationem, quod femina etiam pro filio non auditur in iudicio, iuxta regulam, *Lahenam. C. de proc.* & hinc inferit, quod neque solutionem recipere poterit; aperte significans, quod si pro eo posset agere in iudicio, pariter & solutionem recipere posset, ac ita retorqueretur argumentum aduersus communem, *ut hic advertit Vincentius. nu. 20.* Quinimo aduerto, quod licet text. d. §. *quantum in fidei*, debitorem soluentem matri, non liberari, intelligendum est, quod non liberabitur ipso iure, iuxta regulam, *l. vero procuratori. 12. §. 1. in fin. infra. de solut.* Ceterum si tanquam coniuncta persona petat sibi fieri solutionem, cogendus est debitor illi solvere, quia debitor satis cautum videtur per cautionem de rato. Et confirmatur ratione, quia mulier etiam tanquam coniuncta persona, non potest in iudicio agere pro filio, quia comparere in iudicio, feminis propter honestatem est interdictum, *l. famulus 41. & ibi gloss. supra. de pro-*

curationibus. Paul. §. quantum, in fin. quæ ratio cessat in solutione extrajudiciali, & quando est diuersa ratio, petitio, & solutio a pari non procedunt, ut diximus supra.

Et ex hac opinione ita defensa, inferitur primo explicatio ad regulam, *l. hoc iure. 86. infra. de solutio.* dum probat, quod habens mandatum in hominis ad agendum, non potest recipere solutionem: neque enim ea regula procedit in eo, qui ex permissione legis admittitur ad agendum: is enim etiam potest recipere solutionem, *ut constat ex supra dictis*, & permissio enim legis latius accipitur, & plus operatur, quam permissio hominis, *gloss. fi. l. mandato. 60. supra. de procur.*

Secundo inferitur intellectus, ad l. patri pro filio. 22. in prin. *sup. de min.* nam text. probat, patrem posse petere restitutionem pro filio minore, sine filii mandato: quod tamen aliis cognatis denegat. Quæ differentia prima facie videtur repugnare iuris principii: nam coniunctus admittitur pro coniuncto sine mandato, siue sit de liberis, vel ascendentibus, *leg. 3. §. 1. infra. iudic. solut.* siue de cognatis constitutis in gradu: ex quo potest succedi ab intestato, *l. sed & hæc. 35. in prin. supra. de procur. l. §. fin. cum l. sequ. supra. de pestuland. tradit. l. sapon. l. exigendi. num. 3. C. de procurator.* nisi consuetudo aliud induxit. Felin. *con. nulli. in prin. num. 59. de rescript.* Ergo, in d. l. patri pro filio. male videtur constituta differentia inter patrem, & alios cognatos. Communis responso est, differentiam constitutam, in d. l. patri pro filio. tantum procedere respectu restitutionis in integrum, nam cum ea peti non possit, nisi per minorem, vel per illum qui ad id habet speciale mandatum, *l. ibi. l. §. final. supra. de minorib.* solus pater admittitur ad eam petendam, non sic alii coniuncti, & secundum hunc intellectum ex d. l. patri pro filio, colligitur, quod in his in quibus requiritur speciale mandatum, non admittitur coniunctus pro coniuncto, nisi sit pater illius, pro quo agendum est, & ita gloss. *l. exigendi. verb. non cogitur. C. de procurator. gloss. penult. c. qui ad agendum. de procurat. 6. & post alios tradit Felinus cap. coram. num. 3. de offic. delegati. Tragedius lib. 1. variat. §. gloss. 13. num. 34. & defendunt Cironius & seorsus. 2. l. iur. nu. 124. infra eodem. Ripa. cap. cum M. num. 60. de constitutionibus. Conarr. resolut. libr. 1. cap. 6. num. 5.* Ceterum in communis intellectus confundi videtur per text. *c. nonnulli. 22. §. fin. de rescript.* item per text. *c. constitutus de rescript. in integrum.* ubi frater petit restitutionem pro fratre, nec ex textu constat habuisse speciale mandatum, item in requirentibus speciale mandatum, admittitur extraneus cum cautione de rato, si dubium sit de mandato, *l. quod si de speciali. supra. de minoribus.* Ergo pari ratione debet admitti coniunctus, cum eadem cautione, cum consistat non habere mandatum speciale, *argum. l. fin. autem. §. in prin. supra. de negot. gest.* & ita prædicta comuni resolutione recedit Dec. cum M. numer. 14. de constitutis. Neque 14 communem adiuvat d. l. patri. Nam est aduertendum, specialitatem patris in eo consistere, quod pater pro filio etiam inuito, potest petere restitutionem in integrum, propter rationem in eo text. expressam. Nō idem erit in aliis cognatis, qui neque restitutionem in integrum, nec quid aliud, inuito cognato, petere possunt, *l. Pompon. 40. in fi. de proc. & in specie aduersus Dec. ubi 7. Constitutus d. l. patri.*

Nec

Nec huic declarationi obstat replicatio Ripæ, *dicitur cap. cum M. numer. 60. de constitut. quod in d. l. pariter verba, Licet filius restitui nolit, sicut augmentat, unde illatio negatiua quoad alios coniunctos debet intelligi, siue minor contradicat, siue non. l. nam quod liquide §. final. infra. de penultima. Idque contendit, clare colligi ex verbis, *dicitur l. pariter. Quam si ex voluntate scilicet, expressa, ut ibi exponitur glossa.* Nam huic considerationi respondetur, *dicitur l. pariter*, probare, patrem pro filio esse concedendam restitutionem, etiam si filius nolit, propter interesse, quod pater prætendit, scilicet, ut restituito filio, ipse pater non teneatur de peculio. Et a ratione prædicta cessante infert, aliud esse in cognatis, qui prædictum interesse prætereendere non possunt: ergo textus ille aperte loquitur de cognatis, qui inuito minore cognato, pro eo volebant petere restitutionem in integrum: qui tamen repelluntur, quia in illis hoc casu cessat ea ratio, quæ militabat in patre minoris. Et confirmatur, quia pater in petenda restitutione in integrum pro filio, iure aliorum censetur, *leg. 4. §. sed etiam, supra de minoribus.* Item regulariter aliis coniunctis æquiparatur, *leg. sed & h. 3. in princip. supra de procuratoribus.* Male igitur Iureconsultus infert, in restitutione petenda aliud esse obseruandum in aliis cognatis, nisi intelligitur loqui, quando inuito minore petitur restitutio: tunc enim propter rationem expressam, *dicitur l. pariter*, merito pater distinguitur ab aliis cognatis: a qua cessante, etiam alii cognati, inuito minore, poterunt impetrare restitutionem, si probabile interesse prætendant. *Ordinatio §. finis de restitutio. l. par. questio. 26. numer. 16.* Confirmatur etiam per exceptionem, quæ fit in *d. l. pariter*, quod si cognatus minor, sit etiam prodigus, tunc cognati pro eo possunt petere restitutionem: quod communiter intelligitur etiam inuito prodigo, *ut infra dicemus.* Ut ergo hæc exceptio fiat a regula, dicendum est, *textum d. l. pariter*, agere, quando cognati inuito minore volunt petere restitutionem, iuxta quæ resoluendum est cum Decio. ubi supra, aduersus magis communem supra relatum, quod licet ad petendam restitutionem requiratur speciale mandatum: tamen coniunctus pro coniuncto eam petere potest absque mandato, nisi conslet prædictam restitutionem coniuncto inuito peti: nam tunc procedet differtentia, quæ constituitur in *d. l. leg. pariter*. Et ad hunc modum veniunt exponenda verba, *dicitur leg. pariter*, dum habent: coniunctum non posse petere restitutionem pro minore, nisi de eius voluntate possint: quia non sunt intelligenda de expressa voluntate, *ut glossa de DD. ibi male intelligunt.* sed potius de ea voluntate, quæ colligitur ex non contradictione, *argum. l. 2. §. fin. & quod ibi Socin. numer. 9. supra eod. Nam coniunctus potest petere restitutionem pro coniuncto, nisi conslet de eius contradictione: ut constat ex prædictis, facit l. Pomponius. 40. §. fin. supra de procuratoribus.* Secundo, ex *d. l. pariter*, secundum prædictum intellectum colligendum est, quod pater pro filio inuito potest petere restitutionem in integrum, *ex illis Iulio. c. suscitata. nu. 9. de restitut. in integrum. l. fin. l. qui causa. §. si pater. nu. 6. supra de iur. iur. Quid tamen non est simpliciter verum.* Neque enim *d. l. pariter* id admittit, nisi quando non impetrata restitutione, pater damnum incurret, quia soltetur de peculio: *ut ibi notat Bar. Bab. &**

Fulg. Rebuff. 1. tom. ad leg. Gallie. tit. de restitut. in præfati. & Calsan. l. si curatorem. ver. minoribus. 39. C. de restitut. in integ. Maurum. de restitut. c. 28. nu. 22. in quo adhuc textus ille magnas patitur difficultates: nã præsupponit in his terminis patrem præfente filio minore, & inuito, posse impetrare restitutionem: unde cõsequitur, quod & eo absente illam petere poterit, nulla præfata cautione de rato, ut colligitur ex regula, *l. qui potest inuito. infra. de reg. iur.* Quod aperte repugnat huic textui in quo filia absente, pater non potest petere dotem, nec recipere solutionem, nisi præfata cautione de rato & tñ certum est, quod in prædictis pater probabile potest prætereendere interesse. Sed huic difficultati respondet Soc. hic n. 7. text. nostrum procedere speciali favore dotis: extra aut hunc casum, filio absente, patre admittendum esse ad agendum, nulla præfata cautione, si in hoc etia proprium prætendat interesse. Sed solidior responsio est, quod in hoc text. nullum incurritur damnum, attento præfenti statu, cum postea dos rite peti possit. Et in terminis autem *d. l. pariter*, incurritur damnum de præfenti, quia in peculio fieret executio aduersus patrem, & cõiunctus semper admittitur pro coniuncto absente, quando in hoc prætendit interesse de præfenti, *l. 3. infra de lib. causa. Bar. l. si constante. n. 65. infra. eo. A. ex leg. 1. m. 7. C. de procur.* Et hæc ratio, ne in specie, *d. l. pariter*, admittitur pater: excluduntur aut alii cognati, quia quatenus pertinet ad restitutionem, in illis verificari non potest, quæ ex restitutione prætendat proprium interesse de præfenti. Vt cum & aduersus decisionem, & rationem *d. l. pariter*, opponitur de *l. 3. §. sed etiam. vers. sed & hoc. supra de mor. ubi probatur, restituito filio minore, patre nihilominus teneri de peculio. Glo. 4. d. l. pariter*, varias refert concordias inter hæc iura, sed communiter tenetur prima solutio, quod, quod præsupponit *d. l. pariter*, restitutionem filii prodesse patri, ne teneatur de peculio, non esse generaliter accipiendum, sed restringendum esse ad casum, quo filius per culpam aliquod delictum admisit. Nam licet tunc a principio pro eo delicto pater non teneatur etia de peculio, nisi quatenus ad eum peruenit, *l. 3. §. ex fortuna. supra de peculio. l. pen. cum gl. sup. de condit. furtiva. tñ condēto filio, in peculio apud eum reposito, propter sententiam fiet executio. l. §. si condemnatus. supra. de noxalib. alio. l. iam ex contralib. supra. de iud. l. pen. c. qui lano. cedere possunt. et ad gl. §. si. post. de noxalib. & gl. §. si. si filius. l. fin. de oblig. quæ ex quasi delicto. Neque tunc securam condemnationem, possit fieri executio in peculio, potest pater impetrare restitutionem aduersus delictum culpam commissum, *l. c. si aduersus delictum. l. §. qua impetrata, in peculio non fiet executio: si aut filius teneatur ratione alicuius contractus, neque pater potest impetrare restitutionem inuito filio, neque impetrata restitutione pro filium, ipse liberabitur ab actione de peculio, *d. l. 3. §. sed etiam. supra. de minor.* Et est ratio differtentia, quia per restitutionem impeditur, ne executio fiat in peculio, pro quo pater non obligatur propter delictum filii: sed in secundo casu, cum pater propter contractum filii sit iam obligatus de peculio, restituito filio cum non liberabitur ab obligatione iam contracta: facilius n. impeditur, quod de nouo quid non fiat, quam iam contracta obligatio resoluitur, *l. pariter. supra. de his, qui sunt sui. l. §. si videmus. infra. quando appellandum sit. Et hanc concordiam inter prædicta iura tñ explicatam***

probarunt Bart. d. l. patri. in fine. gloss. pen. e. 2. de delictis pueror. & asserit receptam Alexand. l. 2. num. 4. C. de filiofamilias minore. Maurinus. de restit. cap. 28. §. & explicat Caidas. l. si curatorem. verbo. minoribus. nu. 59. C. de restit. in integrum. Ceterum quamuis hæc concordia sit vera in se, vt statim dicemus, tamen negari non potest quod aperte diuinat quoad terminos, d. l. patri. Quonimo verba illius text. ibi: Ne de peculo teneretur, magis indicat, patrem iam obligatum esse, & restitutionem prodesse, necum effectu executioni fiat in peculis; quicquid glo. & DD. cauillentur. Vnde ad veram concordiam præmittendum est, filiumfamilias ex omni contractu obligari tanquam patremfamilias, l. filiusfam. 2. in fr. de æt. & obligat. & ita aduersus eum oritur actio directa & ciuili ex contractu, l. 3. §. si filiofamilias supra commodati. Pariter autem propter contractum filii non obligatur ciuilitur, quia cum eo nihil gestum est, l. 1. C. ne filius pro patre. ex æquitate tamen prætoris, actio directa, quæ cōpetebat aduersus filium, extenditur aduersus patrem cum adiectione de peculo, §. actiones autem. Insti. de actio. ita vt ille, qui contrahit cum filiofamilias, duos consequatur debitores text. elegans. l. si quis cum filiofamilias. 46. supra. de peculo. aduersus quos tamen vnica actio competit, scilicet, directa, & ciuili ex contractu aduersus filium, & eadem propter extensionem prætoris, competit etiam aduersus patrem cum adiectione de peculo, vt declarat Bart. l. 1. nu. 17. supra. de peculo.

Item & secundo præmittendum est, multum interesse, verum filius conueniatur actione ciuili & directa ex propria persona, vel conueniatur pater pro eo per actionem de peculo. Primo enim casu propter condemnationem fiet executio in peculo profectio filii, si filiofamilias. 54. & ibi. glo. verb. condemnandus. & Roman. nu. 12. in fr. eod. l. penult. C. qui bonis cedere possunt. & si filius quid debeat patri ex peculo, pater non poterit illud deducere ex filii peculo. d. l. si filiofamilias. 54. in fr. eo. & ibi. glo. verb. condemnandus. in prin. Bart. nu. 6. Imol. sup. princip. Paul. nu. 7. sed venit in tributum cum aliis filii creditoribus, arg. l. procuratoris. §. plane. supra. de tributor. action. ita vt si aliqui ex creditoribus sint priuilegiati, illis postponatur pater in suo debito, iuxta tu. in fr. de priuileg. creditor. Si vero propter debitum filii pater conueniatur per actionem de peculo, etiā fiet executio pro quantitate peculii: sed si filiusfamilias ex eo peculo quid debeat patri, vel his, quos pater habet in potestate, poterit pater prius illud deducere, & in hac deductione omnibus aliis creditoribus præferatur, §. cum autem. Instit. quando cum eo. Exest ratio, quia primo casu filius conuenitur tanquam paterfamilias, & ideo respectu bonorum, quæ penes eum reperiuntur, omnes creditores veniunt in tributum. Sed secundo casu pater conuenitur propter contractum filii: cum igitur in hoc grauetur, in alio releuatur, dicit, §. cum autem. Instit. quod cum eo. & ad hunc modum debet declarari, l. cum ex contr. actib. supra. de iud. & quod ibi Paul. nu. 7.

Ex quib. aperte colliges, vitius esse patri, quod conueniatur ex propria persona per actionem de peculo, quam quod filius conueniatur per actionem directam ex contractu. Vnde inferas veram concordiam inter prædicta iura: nam dicendum est, quod pater etiam inuito filio, potest restitutionem aduersus contractum filii impetrare, ne scilicet, fi-

lius ex eo conueniri possit: quia si ex eo conueniretur, fiet executio in peculo in solidum: nec pater posset deducere id, quod filius sibi debet, vel his, quos habet in potestate: per hoc tamen non liberabitur ab actione de peculo, per quā tenetur propter filii personam, l. 3. §. sed virum. vbi ponitur ratio, supra. de minoribus. Quæ tamen cōdemnatio minus prejudicialis erit patri: quia vtetur deductione, de qua in d. §. cum aut. Instit. quod cum eo. & ad hunc modum debent declarari verba d. l. patri. ibi. Ne de peculo teneretur. scilicet in solidum, & sine beneficio deductionis, si aduersus cōtractum filii restitutionem non impetraret: quicquid aliter concordet Maurinus, de restitutio in integrum, c. 28. §. ad fin. Prædicta autem vitia euidentior erit in specie communis intellectus supra relati, si ponas, filium per culpam delictum admisississe nam aduersus hoc delictum restituetur pater, l. 1. C. si aduersus delictum. Propter quam restitutionem, illud pater consequetur commodum. ne omnino de peculo teneretur: nam propter restitutionem non fiet executio in peculo filii, in quo alias fieri poterat, l. & si condemnatus. supra. de noxalib. actio. Rem. l. si filiofamilias in princip. nu. 25. in fr. eod. nec etiam ex propria persona conueniri poterit per actionem de peculo, quia propter delictum filii pater non tenetur de peculo, nisi quatenus ad eum peruenit. l. 3. §. ex fortuito. supra. de pecul. l. pen. cum gl. supra. de conduct. fortuito. ¶ Non est tamen omittendum, huic nouæ concordie videri repugnare, quod pater etiam postquā filius condemnatus est, potest ei adimere peculium, vt colligitur ex l. & ideo. 46. supra. de peculo, & ex regula generali, §. non statim. §. in fin. supra. de peculo. tradit gloss. l. si filiofamilias. 54. verb. condemnandus in fin. in fr. eod. quam ibi probauit Bart. Paul. nu. 7. Alex. ad fin. Eulog. l. 3. §. sed virum. nu. 7. supra. de minoribus. per quam ademptione potest facere, ne creditores in peculo filii possint facere executionem, sed necessariū patrem conueniant per actionem de peculo: vnde inanis videtur reddi consideratio, de qua supra. Sed huic difficultati respondendum est, prædicta procedere, quando pater ademit peculium filio bona fide nam si malo animo, & intentione præiudicandi creditoribus, huiusmodi ademptio nihil ei prodicit, neque creditoribus præiudicabit, l. summa curatione. 22. supra. de peculo: & in specie Bart. d. l. si filiofamilias. ad fin. in fr. eod. vbi Roman. nu. 41. addit, quod si pater ademptum peculium penes se retineat, videtur dolo ademisisse, d. l. summa. cum ratione, maxime si sciat filium habere creditores, vel esse condemnatum: nam si penes se retineat peculium ademptum, nec ex eo curet satisfacere creditoribus, in dolo esse videbitur. argum. l. 2. §. circa. in fr. de doli exceptio. & quia cum peculium existens penes filium censetur obligatum pro debitis filii, etiam inuito pater contractus. l. si quis seruum. 30. supra. de peculo non debet esse in potestate patris, adimendo peculium, obligationes quasitas creditoribus elidere, arg. l. final. supra. de pactis. In his igitur casibus, in quib. ademptio peculii nihil prodest patri, vitiosissima erit consideratio supra relata. Ceteri autem cognati, inuito minore, restitutionem impetrare non possunt: quia cum pro contractib. cognati minime teneantur, cessat in illis ratio expressa, d. l. patri, nisi cognatus sit minor, & prodigus: nam tunc cognati, etiam eo inuito possunt impetrare restitutionem, vt probat d. l. patri

in fine. Et est ratio secundum glo. ibi verb. interdicti, quod prodigi ex lege duodecim tabularum sunt sub cura agnatorum. *§. fin. Infr. de curatoribus*, & ideo semper eorum videtur interesse, quod cognatus minor, & prodigus restituitur unde de *d. l. patri adiuncti* glo. ratione, colligebat Ripa. *l. si cui bonis. num. 25. infr. de verb. oblig.* quod prodigus restituitur aduersus contractus, quos fecit, etiam antequam ei bonis interdicatur. Expendit enim glo. rationem, dum dicit, prodigum esse sub cura agnatorum. Ergo intellexit de prodigo maiore, nam minori prodigo datur curator tanquam minori, & non tantum prodigo, argum. *l. 3. infr. de tutel. arad. glo. l. i. verb. curatorem. infr. de curator. furiosi*. Adducit etiam pro hac sententia Bart. *l. 2. Marcellus. num. 6. infr. de fideiussor. quem ibi sequitur Paul. ad finem, & Alex. and. l. si curatorem. num. 4. C. de refic. in integrum*. Adde Socin. hic *in 7.* contententem, quod *d. l. patri*. loquitur quidem in minore prodigo: tamen ex mente literarum idem dicendum est in prodigo maiore, pro quo etiam inuito coniunctus potest petere restitutionem, quod & voluit Rebuff. *l. 1. tomo ad l. Galliae, tit. de sentent. promissionalibus, artic. 3. glo. 4. nu. 7.* Sed cauendum est, quia verius & receptius est, non solum facta per notoriam prodigum, mero iure valere, antequam ei sit interdictum bonis, *Bart. d. l. si cui bonis. nu. 2.* Menchaca *l. distictum quæ. cap. 37. nu. 8.* sed etiam nec aduersus illa ei concedatur restitutio, ut tenet Bal. *c. ex par. nu. 2. de consuetud. Aret. d. l. si cui bonis. col. 2. & ibi Iafon. nu. 10. Gregor. l. y. tit. 11. part. 5. verb. defendendo. col. 2.* & videtur text. *l. si cui bonis. supra. de testam.* Nec obstat Ripæ rationes: nam ad primam de auctoritate glo. *d. l. patri. verb. interdicti*, respondetur, eam relata ad text. aperte loqui in prodigo minore, ut & aduertit Roma. *§. 223.* & tantum probat, quod licet gesta prodigi, etiam notorii valeant, ante factam interdictionem bonorum. *l. Iulianus. infr. de curato. furiosi. l. 5. tit. 11. part. 5. & ibi Gregor. verb. defendendo.* tamen hoc limitetur, nisi quis sit simul minor, & prodigus: nam tunc gesta per eum, etiam ante interdictionem non valent, *§. 224. Ripa. d. l. si cui bonis. num. 10.* Quæ tamen explicatio non placet, quia *d. l. patri*. præsupponit, aduersus illa gesta competere restitutionem. Ergo mero iure valida sunt, *l. si cui bonis. 2. in prin. supr. de minoribus*. Specialitas igitur *d. l. patri*. cum glo. in eo consistit, quod coniunctus pro coniuncto prodigo minor, etiam inuito, potest petere restitutionem: quia cum ille prodigus post minorem ætatem sit furiosus sub eius cura, *§. furiosi. infr. de curatoribus* huiusmodi probabiliter inter esse sufficit, ut etiam inuito prodigo concedatur restitutio aduersus gesta per ipsum, dum est minor. Neque contrarium dicit Bart. *l. Marcellus. nu. 6. infr. de fideiussor.* Nam quamuis simpliciter dicat, prodigo esse cōcedendam restitutionem, id tamen intelligendū est, postquam ei bonis fuerit interdictum, vel saltem ei datus sit curator tanquam prodigo: nam si postea cōtrahat etiam cum curatoris auctoritate, cōcedatur ei restitutio. *l. 2. C. si tutor. vel curator.* & etiam si interpositum sit decretum, *l. si quidem. C. de prad. m. in idem recipiendum est in prodigo*, postquā ei datus fuerit curator: nam ex tunc minor, & prodigus æquiparantur, *glo. l. 2. C. de curato. furiosi*, & consequenter debet ex tunc ei concedi restitutio, prout conceditur minori, *l. si cui bonis. num. 4. ad fin. & ibi*

Alex. *in 4. C. de refic. in integr. Gregor. l. 5. tit. 11. part. 5. §. gl. defendendo. ad fin. & Anton. Gomez. 2. tom. c. 14. n. 30.* Et est ratio, quia postquam ei datus est curator, tacite videtur interdicta administratio bonorum, *Bart. receptus. d. l. si cui bonis. nu. 3.* vel saltem tollitur fomentum iuris, ut iam non consideretur tanquam persona perfecti iudicii & intellectus, sed fragilis: ac ita succedit regula, *l. 1. in §. 1. supr. de minor. colligitur ex Bart. l. 1. n. 9. infr. de venat.* Poterit sane cōtraria opinio admitti, quā prodigus allegaret aliquam iustam causam, propter quam ei cōcedenda esset restitutio aduersus gesta ante interdictionem bonorum, vel dationem curatoris: nam tunc ei concedenda erit, argum. *l. 1. in §. 1. supr. quibus ex causis maior.* Et in specie Roma. *§. 223. Butigla. l. si cui bonis. a. num. 19. infr. de verb. oblig. Greg. l. 5. tit. 1. part. 5. verb. defendendo ad finem.* ¶ Et etiam admitti poterit, ut quando probetur, istum prodigum ita intellectu carere, ut quamuis mente captus non possit appellari, tamē parum ab eo distet, & omnino fragile habeat consilium: nam tunc tanquam minor restituitur: *§. in specie Socin. l. 1. in prin. num. 5. infr. de verb. oblig. Nauar. c. si quando exceptione. 10. pag. 38. de refic. in integr. d. l. si cui bonis. 1. part. 5. §. 3. nu. 7.* Ex his igitur ita deductis aperte constat, veriorē esse opinionem, quam aduersus communem defendimus, coniunctum scilicet, posse recipere solutionem pro coniuncto absente, præstata cautione de rato. Sed si magis communem velis sequi, scilicet, quod coniunctus possit agere pro coniuncto sine mandato, *l. sed §. hoc. 33. in prin. supr. de procurat.* non tamen possit recipere solutionem pro coniuncto, etiam præstata cautione de rato: eo quod, tamē limitabis, nisi cōiunctus sit prodigus: nam pro hoc non solum potest coniunctus agere, sed etiam poterit recipere solutionem: ita limitat Roman. *hu. num. 7. & §. 224. allegat d. l. patri*, sic inducendo: Coniunctus non solet admitti pro coniuncto in his quæ requirunt speciale mandatum, ut supra diximus: & tamen admittitur, quando cōiunctus est prodigus. Patet, quia pro eo potest petere restitutionem, *d. l. patri*, quæ line speciali mandato impetrari non potest, *l. si quis. §. fin. supr. de minor.* ergo pariter pro eo poterit recipere solutionem, quamuis alias non possit, *infr. de minoribus Socin. hic num. 7. ad fin. Claud. num. 4.* Coniunctum tamen concludit Alex. *hic num. 4.* quia in specie, *d. l. patri* coniectus petit restitutionem pro coniuncto minore, & prodigo: quia restitutio semper prodigo utilis est. Inde igitur inferri non potest ad receptionem solutionis, quæ prodigo potest esse damnosus, quia coniunctus potest solum pecuniam dissipare. Item, quia *d. l. patri*, est exorbitans, & aduersus regulam, *l. si quis. §. 1. supr. de minoribus*. Ergo non debet extendi extra casum in quo loquitur, *quod vero. supra. de legibus. subscribunt Vincent. hic num. 20. post meum. Iafon. nu. 7.* Placet nihilominus opinio Romani, per *d. l. patri*, quæ efficaciter probat coniunctum habere tacitum quoddam mandatum inducendum per legem ad faciendam eam, quæ utilis sunt pro prodigo: recipere solutionem, ex se est utilis prodigo, ergo coniunctus illam pro eo recipere potest. ¶ Neque obstant Alex. rationes, quæ responderi potest, eas præcedere, quā coniunctus recipiens solutionem, effect pauper, vel alias suspectus, quod receptam pecuniam consumeret: sed in dubio hoc non est præsumendum; & cum prodigus facere possit executionem

in bonis recipientis solutione, cessat inconueniens ab Alexand. consideratum. Et confirmatur, quia *l. hoc iure. 86. infra. de solutio. id eo negat, habentē mandatum ad agendum, posse recipere solutionem; quia verba mandati hunc casum non comprehendebant, sed coniunctus habet a lege generale mandatum ad faciendā ea, quæ sunt vilia prodigo. d. l. patri. ergo pro eo etiā poterit recipere solutionem.* Vltimus si communem teneas, illam secundo limitabis, si coniunctus gerens negotia coniuncti absentis, aliquem contractum fecit super re coniuncti absentis: nam tunc solutionem faciendam ratione illius contractus, poterit coniunctus recipere ab alio alio mandato. *l. filia. 88. infra. de solutio. ad eo quod etiam filiofamilias vel seruo, possit legitime solui illud, quod debetur ratione contractus per eos celebrati, l. quod seruus. 11. supra. de positi. tradit. Alexan. conf. 37. num. 2. l. 3. & ita in specie prædictam communem opinionem limitant Roman. hic num. 7. Alex. numer. 3. Vincent. num. 2. Iason numer. 6. late confirmans.* Tu autem aduerte, hanc limitationem non bene adaptari ad terminos nostre questionis, in qua queritur, *utrum coniunctus possit recipere solutionem pro coniuncto absente.* Prædicta autem limitatio locum habet in quocunque extraneo gerente negotia absentis, & super re illius aliquem contractum celebrante. Præterea neque prædictam limitationem vident in se veram: in contrarium enim vrget ist. text. in quo pater dando dotem pro filia, celebravit contractum dotis: & tamen non potest recipere solutionem abque filiz consensu. Vrget etiam in contrarium, *l. 1. §. igitur. supra. de exercitor. actio. vbi propositus ad locandum, non potest recipere solutionem debitam ratione illius locationis, extolli Roma. sig. 23. & conf. 330. num. 6.* Sed his non obstantibus, prædicta limitatio in le vera est, pro qua est bonus text. rationem reddens, *l. quod seruus. 3. infra. de solutio.*

34. Neque obstant contraria, quia ad primam difficultatem respondet Socin. hic n. 1. speciale esse fauore dotis, ut pater celebrans cōtractum dotis, non possit recipere solutionem sine filiz consensu, ut mulieri melius consultum sit. Vel verius respondetur, prædictam limitationem procedere in solutione, quæ recipitur nomine illius ad cuius vilitatem contractus celebratur: pater autē vult recipere solutionem proprio nomine, & ad propriam vilitatem, scilicet, ut incorporetur cum suo patrimonio. *l. final. c. communia viris que iude. & ideo quamuis pater fecerit contractum, non tamē potest recipere solutionem suo nomine, & sic extinguere ius filiz competeret: contra regulam, l. ad quod nostrum. infra. de regul. iuris, & aduertit Vincent. hic num. 20. ad medium.*

Non obstat secundum de *l. 1. §. igitur. supra. de exercitor. actio.* quia procedit, quando mandatum est limitatum, scilicet ad locandum tantum: nam si simpliciter fuisset datum mandatum ad locandum, tunc locator posset recipere mercedem ratione illius locationis debitam abque alio mandato, iuxta iura supra citata: quod ita in specie aduersus Roma. probat Stracha. tract. de mercatura, tit. mandati. num. 25. pag. 156. Et ex his inferitur explicatio ad leg. si filiofamilias. 2. §. supra. de iure dotum, dum probat, quod si filiafamilias ex peculio quod administrabat, dotem dedit marito, & deinde diuortium sequitur, quod

maritus recte ei soluet dotē: prout & alii debitores peculiares recte dicuntur mulieri soluet, quod ex causa peculii debetur: quod prima facie videtur repugnare huic textui, in quo pater sine consensu filiz & contra filia nō possunt recipere dotis solutionem. Bart. hic num. 4. respondet, d. l. si filiafamilias, esse intelligendam, quando pater dedit licentiam filiz, ut ex peculio se dotaret, nam tunc tacite etiā videtur permisisse, ut solutionem dotis reciperet. *l. quod seruus. 35. infra. de solutio.* Adde, quod ex illa receptione dos redintegratur cum peculio filiz, & sic ex ea nulum patri inferitur præiudicium: & hac ratione, d. l. si filiafamilias requirit, quod peculium in eadem causa sit. † Vnde contra Bart. colligi, d. l. si filiafamilias, procedere, etiam si pater prohibeat, ne filia illam recipiat dotis solutionem: nam cum ex proprio contractu sit actio quæ sita filiz, poterit ratione illius recipere solutionem, etiam inuito patre. *l. fin. infra. de solutio. & ibi notat Imol. col. 1. in prin.* Neque satis facit solutio Aretin. hic col. 2. ad fin. contrarium tenentis, quod d. l. fin. infra. de solutio. procedat, quando actio in solidum est quæ sita procuratori, cui soluitur, in nostro autem casu actio est communis inter patrem & filiam: nam replicabitur, quod cum dos recepta redeat ad peculium filiz, & sic in effectu patri quærat. *l. certum. c. faml. ex censu. co inuito tolleretur actio communis, ut probatis text. infra. de inf. latui. decemur.*

Vltimo ex primis verbis huius text. colligendum est verbum, *Soluere*, & verbum, *Exigere*, inter se differre: nam verbum, *soluere*, refertur ad eum, qui sponte soluit, *leg. quod stipulatus. decimo. infra. de solutio.* verbum autem, *exigere*, refertur ad eum, qui conuenus in iudicio, coactus est soluere, *l. si de commissis. 11. §. si rem. infra. de leg. 3. l. mulier. 20. in prin. infra. de condit. institutis. 2. c. solutio matrimonii. c. 1. & 3. de censibus. 6. quā differentiam notauit glo. 3. hic. cuius similes, l. sed est leg. 3. quod aut verbi. Sed & culpa. in fin. supra. de penio. iured. & est recepta traditio, ut avertit Vincent. hic num. 9. ad fin. Sed in contrarium vrget. *l. verbum exactæ. 115. infra. de verb. signific. vbi verbum, exactæ pecunia, verificatur in eo quod sponte soluitur: item & in delegatione, quæ habet vim spontaneæ solutionis, l. quamuis. 8. §. inter dom. supra. ad Velleianum. adiuncta. l. neque creditoris. 6. c. de nominat. facit etiam d. l. si pupilli. §. fin. supra. de negot. gestis, dum dicit, quem debere se exigere: quod necesse fario ad spontaneam solutionem reuertendum: neque enim quis a se ipso inuito, quid extorquere potest, *l. pen. supra. de arbitris.* & ita verbum, *exigere*, refertur etiam ad spontaneam solutionem, tenet glo. 2. l. si cum dotem. 23. §. 1. infra. cod. & defendit Iason. hic num. 12. Pro concordia amplectenda est resolutio Bart. auct. hoc locum. num. 15. c. si secundo nupter mulier, quod verbum, *Exigere*, duobus modis accipi potest, scilicet, in stricta significatione, & significat, quid ab inuito extorqueri, *l. si de commissis. 11. §. si rem infra. de leg. 3.* aut in larga significatione, & tunc etiam in spontanea solutione verificari potest, † quod asserit receptum Vincent. hic num. 9. ad fin. & in effectu probant Aretin. post prin. & Socin. num. 5. Quibus addere debes, verbum, *Exigere*, alia plura significare, de quibus per Alciat. *l. verbum exactæ, & ibi Rebuff. infra. de verb. signific. Brecheus. Lammulus. 144. num. 3. infra. de verb. signific.* Item, eam dici propriam, & strictam vocabuli significationem, ad quam ex-**

primen-

primendam vocabulum principaliter inuictum est: si vero ex quadam similitudine trahatur ad significandum quid aliud, dicitur ea significatio impropria siue larga, vt colligitur ex Socino, *conf. l. 25. nu. 1. lib. 3. & ex solut. Hubertini. l. 1. nu. 3. C. de patris. & explicat Gammarustrat. l. exten. fionem. ann. 81.* Verbum igitur, *Exigere*, proprie designat solutionem necessariam, quia ad id significandum principaliter fuit inuentum, vt constat ex *h. glo. text. & in rub. supra citati.* Largo etiam modo potest referri ad spontaneam solutionem, ea ratione, quia quamuis quis sponte soluat, tamen propter necessitatem causatiam videtur solui se, *l. suam. de separationibus facit l. non solum. infra. quod falso tutor. auctore.* Cum autem in dubio verba sint accipienda in propria significatione, *l. non aliter. anfr. de leg. 3. maxime in contractibus, leg. 1. §. si quis nudi. supra. de executor. alio.* inferri videtur, quod habens mandatum ad exigendum, non poterit recipere spontaneam solutionem: quod in specie sentit *glo. 1. hic. dum dicit, quod procurator litis exigit, non tamen recipit spontaneam solutionem: quod tanquam iure verius defendit Roma. hic. n. 8. & probat Ang. l. falsus procurator. n. 2. C. de fortis. Et facit pillis, quia procurator datus ad exigendum, virtualiter datur ad lites & ad iudicia, quem certum est, non posse recipere spontaneam solutionem, *l. hoc iure. 26. anfr. de solut. l. si procurator. 28. ad medium. supra. de procur.* Sed his non obstantibus, verius est contrarium, imo quod procurator datus ad exigendum, potest recipere spontaneam solutionem: quod probat, *l. inducendum. 22. C. de solut. & l. non absit. 4. C. de renouatio. & tenet Bart. hic. n. 10. communiter receptus, vt assensit Alex. n. 5. Soci. n. 6. Pasjon. n. 17. Vincent. n. 1. Cland. n. 7. Zasius. nu. 7. & hanc esse communem opinionem asserit Alciat. l. verbum, *exat. ann. 2. & ibi Rebuff. col. 1. ad fin. infra. de verb. sign. & secundum illam consuluit Paul. conf. 27. nu. 3. lib. 3. & conf. seq. in prin. †* Nec obstat adducta in contrarium: quia ad primum respondetur, sufficere mandatum impleri per æquipollēs, respectu finis prætenh, *l. si quis supra. mand. l. si quis mihi bona. §. si quid si mandauit. infra. de acq. her. Per spontaneam autem solutionem, non solum æquipollenter impletur mandatum, sed etiam viiliori modo. Et confirmatur, quia quilibet dispositio recipit extensionem ex identitate rationis, ad casum, qui sub lata vocabuli significatione contineri potest, *l. si litem habeo. inpr. ad Maced. glo. Cie. auditur. verb. beneficio. de re scriptis glo. Cie. 1. verb. eligatur. de elect. late Alex. l. peregre. §. quibus. nu. 4. infra. de acq. poss. l. Neonic. in rub. nu. 4. supra. eo.* Mandatum igitur, quod quis cogat debitores solvere, extenditur ad sponte soluentes: quia spontanea solutio, saltem late sumto vocabulo, venit sub nomine exactionis, vt supra dictum est: & militat in vtroque casu eadem ratio. *Alex. hic. n. 5. subdens, quod si sit diuersa ratio, non admitteatur extensio.* Quare habens mandatum ad solutionem recipiendam, non poterit exigere in iudicio, *l. quod stipulatus 10. infra. de solut.* quia est diuersa ratio: maior enim in dultria exigitur in exigendo, & ideo qui min is concessit, non videtur minus concessisse, *Aret. hic. col. 2. ad medium.* e contra autem qui concessit exactionem, quod est minus, tacite videtur concessisse facultatem recipiendi solutionem spontaneam, quo 1 est minus, *ca. licet. de reg. iur. in 6. Non obstat, 2. l. hoc iure 26. anfr. de solut.* quia loquitur, quando mandatum refert in est ad petendum in iudi-***

cio, huic enim non videtur concessum recipere solutionem spontaneam, vel etiam necessariam: quia sub mandato de petendo, neque per latam significationem vocabuli, receptio solutionis contineri potest. *Bald. l. 2. nu. 1. supra. de cursu dom. aud.* Si autem quis constituitur procurator ad exigendum, vtique in, & voluntariam, & necessariam solutionem recipere potest, quia sub verbo (*exactio*) & receptio solutionis videtur contineri, *Bar. hic. n. 10. tex hoc inferens, quod tex. is. in fin. dum dicit quod procurator litis exigit, & tamen ei solui non potest, exponendus est, id est, petit, quia procurator litis neque necessarium solutionem recipere potest, d. l. hoc iure, si autem constituitur ad exigendum, tunc solutionem recipere poterit, vt etiam tradit Bart. d. l. hoc iure. nu. 1. & supra dictum est.* Nec placet id quod tentant Socin. hic. nu. 6. Vincent. nu. 1. *ad fin.* quod si detur mandatum ad exigendum, & dominus sit praesens, non videtur intellexisse de spontanea solutione; quia hanc dominus praesens sibi videtur referuasse, *arg. l. si res paratus supra. de procurat.* ex hac enim declaratione nimis restringeretur communis traditio, & rationes supra pro ea assignatae.

Neque obstat prædictorum ratio, neque enim ex ea inferitur, dominum priuative ad procuratorem, sibi referuare facultatem recipiendi spontaneam solutionem, sed potius cumulative, vt scilicet, sibi, vel procuratori heret: nam cum procuratori permissum fuerit exigere, in quo maior industria exigitur: ergo & recipere spontaneam solutionem. Illud sane admitti potest, quod in prædicto casu solutio spontanea potest fieri domino, quantumque debitor per stipulationem, eam promiserit facere procuratori: nam cum dominus illam quoque videatur sibi referuare, in his terminis non procedit decisio, *salut. est, & l. fin. infra. de solut.* Neque etiam placet quod tentauit Vincentius, *hic. nu. 11. ad finem.* quod si persona procuratoris constituitur ad exigendum non sit legalis, vel sit difficilis ad conueniendum, non poterit recipere spontaneam solutionem: confunditur enim ex eo, quia cum non obstantibus prædictis defectibus, dominus ei commiserit exactionem, pariter ei videtur permittere facultatem recipiendi solutionem, quia vtroque casu idem vertitur periculum; facit ratio, *l. cum mandato ad fin. supra. de minoribus.* Illud certum est, quod tradit Bar. l. hoc iure. *nu. 2. ad fin. infra. de solut.* quod si hæc verba, *Exigere, & soluere*, coniungantur, tunc sub verbo, *exigere*, non videbitur contineri facultas recipiendi solutionem spontaneam, ne verba videantur superfluere: & in his terminis pcedit ista text. *† Quare si dominus dedit mandatum duobus diuersis, vni ad exigendum, & alteri ad recipiendam solutionem, tunc constitutus ad exigendum, non poterit recipere spontaneam solutionem, quia facta coniectura ex mandato alteri dato, hoc ei tacite videtur denegatum, vt hic tradit Vincent. num. 1. ad medium.* Vltimus ex secunda parte huius text. colligendus est, quod si solutio sit facta filio sine consensu patris, & tamen pecunia dotalis soluta peruenit ad patrem, reconstituitur solutio, ita vt veriusque respectu, per solutionem actio dotis videatur perempta, *iuxta a. prin. infra. quibus modis tollit obligatio.* Patitur tamen hæc conclusio duas difficultates. Prima est, quod in hoc text. quoad hunc effectum conditionaliter requiritur, quod pecunia soluta perueniat ad patrem; & ca-

men hoc frustra videtur requiri; quia ipso iure quicquid solutum esset filie, eodem momento iure patrie potestatis transibat in patrem, *l. placer. infra. de acquir. end. hered.* Secunda, quia text. inquit, in prædicto casu utriusque obligationem tolli, & sic ipso iure, *l. iuxta d. prin. iust. quib. mod. tollit. obligatio.* & tamen contrarium videtur colligi ex *l. seq. vbi probatur*, hoc casu non tolli actionem patris ipso iure, sed tantum opposita doli mali exceptione. Sed non est recedendum a clara decisione huius text. & ad primam difficultatem respondetur cum Bart. hic ad finem, text. require, quod pecunia dotis vere, & regulariter ad patrem pertineat, non autem ex sola legis potestate. Subscribit Vin. cent. hic num. 20. ad finem. pro quibus allego text. *l. si res. §. fin. cum. l. seq. sup. de rei rem. vers. §.* & quia Iurecons. hic utitur verbo, *Pervenit*, quod significat cum effectu venire, *l. aliud est. 7. l. vers. sicut. infra. de verb. signif. l. qui concubinam. 29. §. cum ita. infra. de leg. 3. i. adde. Alciat. l. non omnia in pr. nu. 13. sup. si certum petat.* sufficit tamen semel cum effectu pervenisse, *l. videamus 17. sup. quod meus causa.* Nec omitto, quod Vincent. hic num. 20. ad finem. aliter respondet, scilicet quod dos non acquiritur patri iure patrie potestatis, *l. Pompon. sup. famul. ex c. §.* & hac de causa text. conditionally requirit, quod dos perveniat ad patrem; quod tamen falsum est, quia possit quod dos soluta est, amitti nomen dotis. Bald. *l. 1. ad fin. C. sine censu.* unde tamen bona libera, patri acquiruntur iure patrie potestatis + *l. fin. C. communia utriusque sudici.*

Ad secundam autem difficultatem respondetur cum Dyno hic, quod aut pecunia non bene soluta a principio directo pervenit ad eum, cuius consensus requiritur in solutione; & actio tollitur ipso iure, *l. quoties. 6. l. infra. de solut. &* in his terminis procedit is text. nam pecunia soluta filie, sine consensu patris, directo pervenit ad patrem: sed si pecunia directo non pervenit ad eum, cuius consensus exigebatur in solutione, non tollitur actio ipso iure, sed tantum ope exceptionis: & in his terminis procedit, *l. sequens*, in qua contra pater recepit dotem sine consensu filie, & quamvis eam dotem dederit secundo marito, & pariter filie quoque videtur data, id est, minus principaliter siue in consequentiam, *l. tab. 49. §. final. supra. de iure dotium.* Et ideo tunc inducitur liberatio ope exceptionis. Et hanc Dyni positionem probant Baldus, Imola, & Romanus hic numer. 9. *§. non ad finem, & defendit Alexander. colum. final.* Ceterum Bartolus, hic ad finem asserit, hanc solutionem Dyni esse contra mentem glossæ final. hic, dum ex isto text. colligit, quod liberor, si solvo alii, dummodo hæc pecunia perveniat ad creditorem; & ideo contendit, etiam in terminis *l. sequentis* actionem dotis tolli ipso iure: allegat text. *l. solutum 11. §. solutum. supra. de pignor. action.* vbi probatur, quod si solvo creditori creditoris mei, qui etiam habebat me, vel bona mea obligata, liberor ipso iure, *vt ibi etiam notat Bart. nu. 2. & Paul. nu. 3. sed in specie. l. seq. maritus solvens dotem patri, erat quoque ipsi obligatus, l. 2. §. quod si in patris. supra. eo.* ergo solvendo patri ipso iure debet remanere liberatus. Neque secundum eam obstat verba, *l. seq.* nam dum dicit, maritus liberari ope exceptionis, debet intelligi de exceptione facti, siue intentionis; nam re vera ipso iure liberatus est maritus, qui patri solvit. Quod & ex eo suadet, quia pater erat

particeps obligationis & actionis dotis receptæ: ergo quantumcumque dos per indirectum ad filiam pervenerit, tamen maritus solvens patri, debet ipso iure liberari; enim videtur probari, *dicit. §. solutum*, nam in casu ibi proposito, bona debitoris solventis erant obligata, tam primo locatori, cui facta fuit solutio, quam etiam secundo locatori, qui partem ædium a se conductum secundo conductori, & solvens i locavit, vt colligitur ex eo text. *vers. sic. plane.* & licet pecunia soluta, per indirectum videatur pervenisse ad secundum locatorem, quia scilicet, propter illam remanet liberatus ab obligatione, qua tenebatur primo locatori, tamen nihilominus ipso iure contingit liberatio, quia scilicet, facta est solutio illi, qui erat particeps obligationis, id est, cui solvens erat obligatus, & cui solvens bona erant tacite hypothecata ex eadem causa: ergo pariter & in casu *l. sequentis* cum solutio dotis fuerit facta patri participi obligationis, ipso iure debet contingere liberatio, quantumcumque per indirectum pecunia videatur ad filiam pervenisse. Et ita hanc Bartoli opinionem probant Paulus hic num. 2. Vincent. ad finem.

Sed his non obstantibus non est recedendum a resolutione Dyni magis communiter recepta, quæ bene deducitur ex verbis *l. seq.* quibus Bart. violenter respondet. Neque est novum, dixerim ius constitui, quando quid directo quaeritur, vel per indirectum, siue in consequentiam: nam videmus, quod si aliud pro alio solvatur volente creditore, ipso iure contingit liberatio, *in primis. Iste quibus mod. tollitur obligatio.* & tamen si creditore volente, vnum pro alio alteri solvatur, non contingit liberatio ipso iure, sed tantum ope exceptionis, *l. fin. §. fin. C. ibi notat Bart. num. 3. infra. de verborum oblig. Mathe. §. final. 113. Ius. l. 2. §. 1. in fin. supra. si certum petat.* quia scilicet, tunc creditori non videtur quaeri solutum, nisi per indirectum, id est, per quandam iuris fictionem, *l. 3. §. final. supra. de donat. inter virum.* Et retenta hac opinione, non obstat text. per Bart. adductus, *d. l. solutum. §. solutum. supra. de pign. actio.* nam pro eius vera interpretatione advertendum est, quod ibi per solutionem factam creditori creditoris mei, meus creditor remanet liberatus ab ea obligatione, qua primo creditori tenebatur. Itaque quod illud, quod ego solvi primo creditori, erat illi debitum: nam cum ego scierem cōduxerim partem ædium, quam sciebam locatori meo esse locatam, tacite videri velle, quod inducia per me in ædem conductam, sint tacite hypothecata, tam illi, a quo ego immediate conduxi, quam domino ædium, qui huic secundo locatori locaverat totas ades, + *vt ibi declarat gloss. verb. tenebuntur. in principio. & Paul. num. 3. Fortun. l. item quia. num. 20. supra. de pati.* Secundo est advertendum, quod ille, qui ades cōduxit a primo locatore, tacite videtur velle, quod inducia, & illata per se in domum conductam, essent ei tacite hypothecata: item ea, quæ ratione locationis ad eum pervenirent: quare cum ratione secundæ locationis acquirat nomen conductoris; & hoc tacite censetur hypothecari primo locatori: ratione cuius hypothecæ, primus locator potest compellere hunc secundum conductorem, vt sibi solvat, etiam inuito immediato locatore, *vt num. 27. supra. de constit. pecunie. & l. nomen. C. quare pign. i. adde. Bartol. d. l. solutum. nu. 2.* Ex eo ergo text. non bene inferatur ad nos